

การพัฒนาหลักสูตรวรรณคดีเอกเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการวิจัย
และวิจารณ์ สำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิตสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

วิทยานิพนธ์เสนอบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏ
เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา หลักสูตรการศึกษาคุณวุฒิปบัณฑิต
สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน
ปีการศึกษา 2568
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยราชภัฏ

การพัฒนาหลักสูตรวรรณคดีเอกเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์
และวิจารณ์ สำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิตสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

วิทยานิพนธ์เสนอบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏ
เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา หลักสูตรการศึกษาคุณวุฒิบัณฑิต
สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน
ปีการศึกษา 2568
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยราชภัฏ

วิทยานิพนธ์ เรื่อง “การพัฒนาหลักสูตรวรรณคดีเอกเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์
และวิจารณ์ สำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิตสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์”

ของ เมธี อนันต์

ได้รับการพิจารณาให้นับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษาดุสิตบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์
(รองศาสตราจารย์ ดร.จิระพร ชะโน)

..... ประธานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิเชียร อารังโสถิตสกุล)

..... กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิภายใน
(รองศาสตราจารย์ ดร.วารินทร์ แก้วอุไร)

..... กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิภายใน
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เอี่ยมพร หลินเจริญ)

..... กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิภายใน
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วินิทร พูนไพบูลย์พัฒน์)

อนุมัติ

.....
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ชมนาด อินทจามรรักษ์)

หัวหน้าภาควิชาภาษาศาสตร์ คติชนวิทยา ปรัชญาและศาสนา คณะมนุษยศาสตร์
รักษาราชการแทน คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

ชื่อเรื่อง	การพัฒนาหลักสูตรวรรณคดีเอกเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์ สำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิตสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์
ผู้วิจัย	เมธี อนันต์
ประธานที่ปรึกษา	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิเชียร อารังโสติสกุล
ประเภทสารนิพนธ์	วิทยานิพนธ์ กศ.ด. สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน, มหาวิทยาลัยนเรศวร, 2568
คำสำคัญ	การพัฒนาหลักสูตร ความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์ หลักสูตรวรรณคดีเอก

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อการพัฒนาหลักสูตรวรรณคดีเอกเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์สำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิตสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ โดยวิธีการวิจัยและพัฒนา 4 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาปัญหา ความต้องการและแนวการจัดการเรียนการสอนวรรณคดีและแนวทางการเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์จากการสอบถามนักศึกษา 80 คน สัมภาษณ์ผู้สอนรายวิชาวรรณคดี 3 คน และ สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ 2 คน ขั้นตอนที่ 2 การสร้างหลักสูตร โดยการยกร่างสร้างหลักสูตร การตรวจสอบความเหมาะสมของหลักสูตร การทดลองนำร่อง และการปรับปรุงแก้ไขหลักสูตร ขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้หลักสูตรที่พัฒนาขึ้น โดยไปให้นักศึกษาคณะศิลปศึกษา สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 30 คน และดำเนินการทดลองโดยใช้แบบแผนการทดลองแบบการทดลองกลุ่มเดียวและวัดผลหลังการทดลอง (One Group Posttest Only Design) และขั้นตอนที่ 4 การประเมินความคิดเห็นของนักศึกษาปริญญาบัณฑิตสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ที่มีต่อการจัดกิจกรรมตามหลักสูตร เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ แบบวัดความสามารถ และแบบประเมิน วิเคราะห์ข้อมูลโดยค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที การวิเคราะห์เนื้อหาและสรุปข้อมูล

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพปัจจุบันและแนวการจัดการเรียนการสอนวรรณคดีเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์ พบว่า การจัดการเรียนการสอนวรรณคดีในปัจจุบันยังคงให้ความสำคัญกับการนำเสนอข้อมูลพื้นฐาน เช่น ประวัติและเรื่องย่อของวรรณคดีเป็นหลัก ขณะที่เนื้อหาวรรณคดีบางส่วนมีลักษณะทางภาษาและบริบทที่แตกต่างจากยุคสมัยปัจจุบัน ซึ่งอาจทำให้ผู้เรียนเข้าใจความหมายได้

ไม่ลุ่มลึกเท่าที่ควร นอกจากนี้ ครูผู้สอนบางท่านอาจมีโอกาสนในการอ่านและศึกษาวรรณกรรมเชิงลึกอย่างจำกัด ส่งผลให้การจัดการเรียนรู้ยังไม่สามารถส่งเสริมการคิดวิเคราะห์และการซาบซึ้งในคุณค่าวรรณคดีได้อย่างเต็มศักยภาพ อีกทั้งกระบวนการเรียนการสอนในบางกรณีอาจยังไม่เอื้อต่อการเชื่อมโยงวรรณคดีกับประเด็นร่วมสมัย และยังคงเน้นเนื้อหาเป็นสำคัญมากกว่าการพัฒนาทักษะที่จำเป็นของผู้เรียน เช่น การคิดวิเคราะห์ การซาบซึ้ง และการตระหนักถึงคุณค่าทางจริยธรรมในวรรณคดี จากลักษณะดังกล่าว ส่งผลให้ความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์วรรณคดีของผู้เรียนยังพัฒนาได้ไม่เต็มที่ กล่าวคือ ผู้เรียนมีแนวโน้มที่จะเข้าใจวรรณคดีในระดับเนื้อหาเป็นสำคัญ ขณะที่การวิเคราะห์องค์ประกอบทางวรรณศิลป์ การตีความความหมายเชิงลึก ตลอดจนการแสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผลทั้งในเชิงชื่นชมและเชิงวิพากษ์วิจารณ์ ยังต้องการการส่งเสริมและพัฒนาเพิ่มเติมเพื่อให้เกิดความลุ่มลึกยิ่งขึ้น ดังนั้นแนวทางการเสริมสร้างการวิจักษ์และวิจารณ์วรรณคดี ควรจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนมีความสามารถในการวิจารณ์วรรณคดีผ่านประสบการณ์ ให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็นเชิงชื่นชม เชิงวิพากษ์วิจารณ์อย่างมีเหตุผล โดยมีกรอบพิจารณาคุณลักษณะของวรรณคดีที่ชัดเจน และใช้ฐานคิดช่วยให้เข้าใจรากวัฒนธรรมของวรรณคดี และต่อยอดสู่การตีความที่ลึกซึ้งและสร้างสรรค์ และใช้การประเมินแบบพัฒนาการผ่านการเขียนสะท้อนคิด วิเคราะห์เชิงลึก และผลงานสร้างสรรค์ ไม่เน้นการจำ

2. หลักสูตรวรรณคดีเอกเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์สำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิตสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ เมืองคัประกอบ 7 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการ 2) จุดมุ่งหมาย 3) คำอธิบายรายวิชาและหน่วยการเรียนรู้ 4) โครงสร้างหลักสูตร 5) แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 6) สื่อการเรียนรู้ 7) การวัดและประเมินผล โดยมีแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 6 แนวทาง ได้แก่ การจัดการเรียนรู้เชิงรุก การเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ การวิจารณ์วรรณคดี การศึกษาวรรณคดี การจัดการเรียนรู้โดยใช้ผังกราฟิกของจอยส์ และการไตร่ตรอง ซึ่งมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ผลการศึกษานำร่องพบว่า มีการปรับเปลี่ยนเนื้อหาเพื่อสร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้ การวิจักษ์และวิจารณ์วรรณคดีในเชิงอารมณ์และสุนทรียภาพได้ดียิ่งขึ้น และค่าความสอดคล้องระหว่างผู้ประเมิน (Rater agreement indexes) ซึ่งได้ค่าความเชื่อมั่นระหว่างผู้ประเมิน (Rater agreement indexes) เท่ากับ 0.898

3. ผลการทดลองใช้หลักสูตร พบว่า หลังการจัดกิจกรรมการใช้หลักสูตรวรรณคดีเอก นักศึกษาสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์มีความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์วรรณคดีสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 80 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาข้อมูลเชิงคุณภาพจากแบบวัดความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์ของนักศึกษา สะท้อนให้เห็นว่า นักศึกษามีความสามารถในการวิจักษ์วรรณคดี โดยสามารถเชื่อมโยงถ้อยคำกับอารมณ์ความรู้สึก เข้าใจสภาวะและความขัดแย้งของ

ตัวละคร รวมถึงตีความเจตนาของผู้แต่งและเข้าถึงวรรณคดีได้อย่างมีเหตุผลขณะเดียวกัน นักศึกษายังมีความสามารถในการวิจารณ์วรรณคดี โดยสามารถแสดงความคิดเห็นเชิงลึก วิเคราะห์บริบททางสังคมและค่านิยม สังเคราะห์ข้อคิดที่เชื่อมโยงกับสังคมร่วมสมัย และสะท้อนการคิดเชิงวิพากษ์พร้อมการประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงอย่างมีวิจารณญาณ

4. นักศึกษามีความคิดเห็นต่อการจัดกิจกรรมตามหลักสูตรวรรณคดีเอกเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์ โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านสื่อการจัดกิจกรรม และด้านบรรยากาศในการจัดกิจกรรม ด้านเนื้อหาสาระ ด้านกิจกรรม ด้านการวัดและประเมินผล ตามลำดับ ผลการสะท้อนคิดของนักศึกษาชี้ให้เห็นว่า หลักสูตรวรรณคดีเอกสามารถพัฒนาความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์ได้อย่างชัดเจน นักศึกษาสามารถเข้าถึงคุณค่าและความงามของวรรณคดี ชาบซึ่งในอารมณ์ เข้าใจความสัมพันธ์ของเนื้อหา ภาษา และบริบท รวมทั้งมีทักษะการวิเคราะห์ ตีความ และเชื่อมโยงกับชีวิตจริง อีกทั้งยังสามารถประยุกต์ใช้ผ่านงานสร้างสรรค์ เกิดเจตคติที่ดีและมีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้น ดังคำสะท้อนว่า “วรรณคดีไม่ใช่เรื่องไกลตัว แต่เป็นสิ่งที่จับต้องได้” และ “กิจกรรมทำให้มุมมองวรรณคดีเปลี่ยนไป เข้าใจง่ายและสนุกมากขึ้น” ซึ่งสะท้อนถึงการเรียนรู้ที่มีความหมายและยั่งยืน

Title A DEVELOPMENT OF A MASTERPIECE LITERATURE CURRICULUM TO ENHANCE LITERATURE APPRECIATION AND CRITICISM ABILITY FOR UNDERGRADUATE STUDENTS AT BUNDITPATANASILPA INSTITUTE OF FINE ART

Author Mathee Anan

Advisor Assistant Professor Wichian Thamrongsothisakul, Ph.D.

Academic paper Ed.D. Dissertation in Curriculum and Instruction-(Type 2.1), Naresuan University, 2025

Keywords Curriculum development, Literature Appreciation and Criticism Ability, Masterpiece Literature Curriculum

ABSTRACT

This research aimed to develop a classical literature curriculum to enhance critical analysis and literary criticism ability for undergraduate students at Bunditpatanasilpa Institute. The research and development process consisted of 4 phases: Phase 1 involved studying the problems, needs, and approaches to teaching literature and methods for enhancing critical analysis and literary criticism ability through surveying 80 students, interviewing 3 literature instructors, and interviewing 2 experts. Phase 2 involved curriculum development through drafting the curriculum, validating curriculum appropriateness, conducting a pilot test, and revising the curriculum. Phase 3 involved implementing the developed curriculum with 30 students from the Faculty of Arts Education, Bunditpatanasilpa Institute, in the second semester of academic year 2025, using a One Group Posttest Only Design. Phase 4 involved evaluating undergraduate students' opinions toward the curriculum activities. The research instruments included questionnaires, interview forms, ability tests, and evaluation forms. Data were analyzed using mean, standard deviation, t-test, content analysis, and data summarization.

The research findings revealed that:

1. Problems and conditions in literature teaching showed that current literature instruction still emphasized lecturing on author biographies and plot

summaries. Literary content contains language and contexts distant from the present era. Current literature instruction continues to emphasize the presentation of basic information such as author background and plot summary. Some literary content contains language and contexts that differ from the present era, which may prevent learners from accessing deeper meanings. In addition, some teachers have limited opportunities to read and study literature in depth, resulting in instructional practices that do not fully promote analytical thinking and appreciation of literary value. The teaching process in some cases does not facilitate connections between literature and contemporary issues, and still emphasizes content over the development of essential learner skills such as critical thinking, appreciation, and awareness of ethical values in literature. As a result, students' ability in literary appreciation and criticism has not been fully developed; learners tend to understand literature at the content level, while analysis of literary elements, deeper interpretation, and reasoned expression of both appreciation and critical perspectives still require further development. Therefore, approaches to enhance critical analysis and literary criticism should organize teaching and learning to enable learners to critically analyze literature through experience, allow learners to express both appreciative and critical opinions with reasoning, provide clear frameworks for considering literary characteristics, use theoretical foundations to help understand the cultural roots of literature and extend to deeper and creative interpretations, and use developmental assessment through reflective writing, in-depth analysis, and creative works rather than emphasizing memorization.

2. The classical literature curriculum to enhance critical analysis and literary criticism ability for undergraduate students at Bunditpatanasilpa Institute consisted of 7 components: 1) Principles, 2) Objectives, 3) Course description and learning units, 4) Curriculum structure, 5) Learning activity guidelines, 6) Learning materials, and 7) Measurement and evaluation. The learning activity guidelines included 6 approaches: active learning, experiential learning, literary criticism, literary rasa (aesthetic experience) study, learning using Joyce's graphic organizers, and reflection. The curriculum was highly appropriate at the highest level. The pilot study results indicated that the

content was revised to enhance learners' motivation, as well as to improve their ability to appreciate and critically analyze literature in terms of emotion and aesthetics.

3. Results of curriculum implementation showed that after participating in the classical literature curriculum activities, Bunditpatanasilpa Institute students demonstrated critical analysis and literary criticism ability significantly higher than the 80% criterion at the .05 statistical significance level. When examining the qualitative data from students' assessments of their ability to critically analyze and evaluate literature, it was evident that students demonstrated strong skills in literary appreciation. They were able to connect language with emotional expression, understand the characters' circumstances and conflicts, interpret the author's intentions, and appreciate the literary taste in a reasoned manner. At the same time, students also showed proficiency in literary criticism, providing in-depth opinions, analyzing social contexts and values, synthesizing insights linked to contemporary society, and reflecting critical thinking with judicious application to real-life situations.

4. Students' opinions toward the activities organized according to the classical literature curriculum to enhance critical analysis and literary criticism ability were at the highest level overall and in each aspect, ranked by mean from highest to lowest as follows: learning materials aspect, learning atmosphere aspect, content aspect, activities aspect, and measurement and evaluation aspect, respectively. Students' reflective feedback indicated that the Major in Literature curriculum clearly enhanced their abilities in literary appreciation and criticism. They were able to grasp the value and beauty of literary works, experience their emotional depth, and understand the interrelationships among content, language, and context. Moreover, they developed skills in analysis, interpretation, and connecting literature to real-life situations, as well as applying their insights through creative works. This fostered positive attitudes and active engagement, as reflected in comments such as, "Literature is not distant from us; it is tangible," and "The activities changed how I view literature it became easier to understand and more enjoyable," demonstrating meaningful and sustainable learning.

ประกาศคุณูปการ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดีโดยได้รับความกรุณาของ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิเชียร อารังโสติสกุล อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่ได้ให้การชี้แนะแนวคิดและตัวอย่างงานวิจัยที่เป็นแนวปฏิบัติที่ดี ให้ความช่วยเหลือ ให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ ทำให้ผู้วิจัยได้รับองค์ความรู้ที่มีค่าในการทำวิจัยครั้งนี้

ขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.ธัญญา สังขพันธานนท์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เกศราพรรณ พันธุ์ศรีเกตุ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ลำไย สีหามาศย์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พัชรินทร์ สุริยวงศ์ และดร.ไชโย นิธิอุบัติ ที่กรุณาเป็นผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบความเหมาะสมของหลักสูตรและคู่มือการใช้หลักสูตร และให้คำแนะนำอันเป็นประโยชน์ในการต่อการพัฒนาหลักสูตร

ขอกราบขอบพระคุณประธานคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิภายในทุกท่าน ที่ได้ให้คำแนะนำ ตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่องของวิทยานิพนธ์ให้มีคุณภาพดียิ่งขึ้น

ขอกราบขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร.ธัญญา สังขพันธานนท์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พัชรินทร์ สุริยวงศ์ ดร.ไชโย นิธิอุบัติ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เอื้อมพร หลินเจริญ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จักรกฤษณ์ จันทะคุณ ที่กรุณาให้คำแนะนำและตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ขอกราบขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิ อาจารย์และนักศึกษาปริญญาบัณฑิตสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ที่กรุณาให้ข้อมูลพื้นฐานอันเป็นประโยชน์ต่อการวิจัย และให้ความอนุเคราะห์เป็นพื้นที่วิจัย อำนวยความสะดวกในการนำหลักสูตรไปใช้ ให้ความช่วยเหลือจนวิทยานิพนธ์นี้สำเร็จตามระยะเวลาที่กำหนด

ขอกราบขอบพระคุณ พ่อ แม่ ตา ยาย ภรรยา อาจารย์และเพื่อนทุกคนที่ให้ข้อคิดและกำลังใจ ให้ความช่วยเหลือจนทำให้การทำงานสำเร็จลุล่วงด้วยดี คุณค่าและประโยชน์อันพึงมีจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ขอมอบและอุทิศแด่ผู้มีพระคุณทุกท่าน

เมธี อนันต์

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย.....	ค
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ฉ
ประกาศคุุณูปการ.....	ฌ
สารบัญ.....	ญ
สารบัญตาราง.....	ฐ
สารบัญภาพ	ฒ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
คำถามการวิจัย.....	6
วัตถุประสงค์การวิจัย.....	6
ความสำคัญของการวิจัย.....	7
สมมติฐานของการวิจัย.....	7
ขอบเขตการวิจัย.....	7
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	10
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	14
หลักสูตรเสริม.....	15
ทฤษฎีการเรียนรู้เกี่ยวกับการสอนวรรณคดีเพื่อเสริมสร้างความสามารถวิจักษ์วรรณคดีและ วิจารณ์วรรณคดี.....	30
1. ทฤษฎีรัส.....	30
2. ทฤษฎีจินตภาพ.....	35
3. ทฤษฎีสุนทรียรส.....	38
4. ทฤษฎีการแสดงออก.....	40
5. ทฤษฎีผลกระทบ.....	40
แนวการสอนวรรณคดีเอก.....	43
1. ความหมายของวรรณคดีและวรรณคดีเอก.....	43
2. ลักษณะของวรรณคดีเอก.....	46

3. ความสำคัญของการอ่านวรรณคดีเอก	48
4. องค์ประกอบของวรรณคดีเอก	48
5. แนวการสอนวรรณคดีเอก.....	52
6. การประยุกต์ใช้แนวการสอนวรรณคดีในหลักสูตรวรรณคดีเอก	60
ความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์วรรณคดี.....	64
1. ความหมายของวรรณคดี	64
2. ความสามารถในการวิจักษ์วรรณคดี.....	65
3. ความสามารถในการวิจารณ์วรรณคดี.....	83
4. การประเมินความสามารถในการวิจักษ์วรรณคดีและวิจารณ์วรรณคดี	89
บริบทสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์.....	92
1. วิสัยทัศน์.....	92
2. อัตลักษณ์	92
3. เอกลักษณ์.....	92
4. พันธกิจ.....	92
5. ประวัติสถาบัน.....	93
6. รายวิชาที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนวรรณคดีและวรรณกรรม และ สุนทรียศาสตร์.....	95
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	98
1. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องในประเทศ.....	98
2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่างประเทศ	103
กรอบแนวคิดการวิจัย.....	107
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	108
ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบันและแนวการจัดการเรียนการสอนวรรณคดีเพื่อ เสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์ สำหรับนักศึกษาปริญญา บัณฑิตสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์.....	111
ขั้นตอนที่ 2 การสร้างและตรวจสอบคุณภาพหลักสูตรวรรณคดีเอกเพื่อเสริมสร้าง ความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์ สำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิต สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์.....	115
บทที่ 4 ผลการวิจัย.....	132

ตอนที่ 1 ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันและแนวการจัดการเรียนการสอนวรรณคดีเพื่อ เสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์ สำหรับนักศึกษาปริญญา บัณฑิตสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์.....	132
ตอนที่ 2 ผลการสร้างและตรวจสอบคุณภาพหลักสูตรวรรณคดีเอกเพื่อเสริมสร้าง ความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์ สำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิตสถาบัน บัณฑิตพัฒนศิลป์	145
ตอนที่ 3 ผลการทดลองใช้หลักสูตรวรรณคดีเอกเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์ และวิจารณ์สำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิตสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์	164
ตอนที่ 4 ผลการประเมินความคิดเห็นของนักศึกษาปริญญาบัณฑิตสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ที่มีต่อการจัดกิจกรรมตามหลักสูตรวรรณคดีเอกเพื่อเสริมสร้างความสามารถ ในการวิจักษ์และวิจารณ์	170
บทที่ 5 บทสรุป.....	178
สรุปผลการวิจัย	179
อภิปรายผล	182
ข้อเสนอแนะ	190
บรรณานุกรม.....	191
ภาคผนวก.....	202
ประวัติผู้วิจัย.....	347

สารบัญตาราง

หน้า

ตาราง 1 แสดงการสังเคราะห์องค์ประกอบของหลักสูตร.....	20
ตาราง 2 แสดงการสังเคราะห์องค์ประกอบของหลักสูตรเสริม	22
ตาราง 3 แสดงกระบวนการพัฒนาหลักสูตร.....	27
ตาราง 4 แสดงการสรุปหลักการพื้นฐานสำหรับการใช้ในการวิจัษ์วรรณคดีและวิจารณ์วรรณคดี	41
ตาราง 5 แสดงความแตกต่างของวรรณคดีทั่วไปและวรรณคดีเอก.....	60
ตาราง 6 แสดงการประยุกต์ใช้แนวการสอนวรรณคดีเอกในหลักสูตรวรรณคดีเอก.....	62
ตาราง 7 แสดงการสรุปความหมายความสามารถในการวิจัษ์วรรณคดี	66
ตาราง 8 แสดงความสามารถในการวิจัษ์วรรณคดี	81
ตาราง 9 แสดงคำสำคัญที่บ่งชี้ความซับซ้อนในเบื้องต้น	91
ตาราง 10 แสดงการศึกษานำร่องหลักสูตรวรรณคดีเอกเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการวิจัษ์และ วิจารณ์สำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิตสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์.....	123
ตาราง 11 แสดงข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	133
ตาราง 12 แสดงจำนวนและร้อยละของสภาพปัจจุบันจัดการเรียนการสอนวรรณคดีสถาบันบัณฑิต พัฒนศิลป์	134
ตาราง 13 แสดงจำนวนและร้อยละของความต้องการเนื้อหาเพื่อใช้ในการจัดการเรียนการสอนตาม หลักสูตรวรรณคดีเอกเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการวิจัษ์และวิจารณ์.....	136
ตาราง 14 แสดงจำนวนและร้อยละของความต้องการวรรณคดีหรือวรรณกรรมเพื่อใช้ในการจัดการ เรียนการสอนตามหลักสูตรวรรณคดีเอกเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการวิจัษ์และ วิจารณ์	136
ตาราง 15 แสดงจำนวนและร้อยละของความต้องการให้มีการแสดงออกที่บ่งบอกถึงความสามารถใน การวิจัษ์และวิจารณ์วรรณคดี สำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิตสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์	137
ตาราง 16 แสดงจำนวนและร้อยละของความต้องการให้มีการประเมินความสามารถในการวิจัษ์และ วิจารณ์ สำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิตสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์	138

ตาราง 17 แสดงสภาพปัจจุบันและแนวการจัดการเรียนการสอนวรรณคดีเพื่อเสริมสร้าง ความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์ สำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิตสถาบันบัณฑิต พัฒนศิลป์.....	142
ตาราง 18 แสดงโครงสร้างหลักสูตร.....	149
ตาราง 19 แสดงผลการตรวจสอบความเหมาะสมของหลักสูตรวรรณคดีเอกเพื่อเสริมสร้างความสามารถ ในการวิจักษ์และวิจารณ์สำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิตสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์	158
ตาราง 20 แสดงผลการตรวจสอบความเหมาะสมของเอกสารประกอบหลักสูตรวรรณคดีเอก เพื่อ เสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์สำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิตสถาบัน บัณฑิตพัฒนศิลป์.....	160
ตาราง 21 แสดงผลการเปรียบเทียบความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์วรรณคดีกับเกณฑ์ ร้อยละ 80.....	164
ตาราง 22 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับความคิดเห็นของนักศึกษาปริญญาบัณฑิต สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ที่มีต่อการจัดกิจกรรมตามหลักสูตรวรรณคดีเอกเพื่อเสริมสร้าง ความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์.....	170

สารบัญภาพ

หน้า

ภาพ 1 แสดงกรอบแนวคิดการวิจัย	107
ภาพ 2 แสดงขั้นตอนในการดำเนินการวิจัยและพัฒนา	109

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

วรรณคดีเป็นงานศิลป์ที่บันทึกเรื่องราวของชีวิตและสังคมในแต่ละยุคสมัย การอ่านวรรณคดีจึงเป็นการหลอมรวมประสบการณ์ชีวิตของผู้อ่านเข้ากับประสบการณ์จากวรรณคดี ดังที่ กุสุมา รักษมณี (2548, น. 3) กล่าวว่า วรรณคดีเป็นงานศิลปะที่ใช้ภาษาเป็นสื่อ ซึ่งเป็นการสร้างสรรค์ที่เกิดจากความรู้สึกและความนึกคิดของมนุษย์ที่ผ่านกาลเวลายาวนานและมีกลุ่มบุคคลในอดีตกล่าววยกย่อง และหลายครั้งได้เรียนรู้ประสบการณ์ชีวิตในแง่มุมที่แตกต่างหรือไม่เคยประสบด้วยตนเอง วรรณคดีจึงเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ที่ให้ประโยชน์ทั้งในแง่ความจรรโลงใจและความรู้มีคุณค่าทั้งทางอารมณ์และปัญญา (สำนักงานราชบัณฑิตยสภา, 2566, น. 509) สอดคล้องกับทัศนะของหม่อมหลวงบุญเหลือ เทพยสุวรรณ ที่กล่าวถึงคุณค่าของวรรณคดี คือ คุณค่าทางความรู้หรือปัญญาและคุณค่าทางการสัมผัสหรืออารมณ์ (บุญเหลือ เทพยสุวรรณ, 2539) และ Alber, et al. (2009) ได้กล่าวถึงความสำคัญของวรรณคดีเป็นเครื่องมือที่ให้ผู้อ่านได้เรียนรู้ เข้าใจถึงชีวิต และความคิดของตนเองและผู้อื่น สะท้อนทัศนคติของบุคคลที่มีต่อสังคม ประวัติศาสตร์ มุมมองทางจริยธรรม และสร้างความเพลิดเพลินให้แก่ผู้อ่าน ดังนั้นวรรณคดีจึงเป็นสื่อแห่งการเรียนรู้ ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ ไตร่ตรอง ตีความ เนื้อหาเพื่อเชื่อมโยงสังคม ประวัติศาสตร์ ความคิด ความเชื่อ และทัศนคติของบุคคล (Langer, 1997) และเข้าใจประวัติศาสตร์ ชีวิตระดับบุคคล สังคม และความหลากหลายของสังคมที่มนุษย์สร้างขึ้น (รินทร์ทัย สัจจพันธุ์, 2549, น. 23-24)

การวิจักษ์วรรณคดี เป็นการเรียนการสอนวรรณคดีเพื่อให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจแจ่มแจ้งในวรรณคดีเรื่องหนึ่งว่ามีข้อดี ข้อบกพร่องประการใด มีความตระหนักจนนำไปสู่ความซาบซึ้งในคุณค่าของวรรณคดี (สันติวัฒน์ จันทรีโต, 2559, น. 2) สอดคล้องกับงานวิจัยของ เตือนใจ คคดี (2565, น. 2) ที่กล่าวว่า การสอนวรรณคดีต้องมุ่งให้ผู้เรียนได้วิจักษ์ วิจารณ์ ตั้งคำถามเกี่ยวกับเนื้อหา การอธิบายอย่างอิสระ และการไตร่ตรองตัวบทวรรณคดีอย่างมีเหตุผลด้วยตนเอง ซึ่งจะส่งผลต่อการรับรู้ความหมายของเนื้อหาและคุณค่าในวรรณคดี เช่นเดียวกับแนวคิดของ Wiland (2016, p. 11) ได้ระบุถึงการสอนวรรณคดีว่าต้องมุ่งเน้นให้ผู้เรียนเกิดการไตร่ตรองถึงตัวบทวรรณคดี และวิพากษ์วิธีการเข้าถึงวรรณคดีในชั้นเรียน และแนวคิดของกุสุมา รักษมณี (2549, น. 24) ที่กล่าวว่า การวิจักษ์วรรณคดีจะเกิดขึ้นจากการสัมผัสงานด้วยอารมณ์ทางศิลปะ การเรียนรู้ทฤษฎี และการฝึกฝน โดยผู้อ่านต้องมีความเข้าใจลักษณะของวรรณคดีเป็นเบื้องต้น ความสำคัญของการอ่าน

วรรณคดี องค์ประกอบของวรรณคดี คุณค่าของวรรณคดี และความซาบซึ้งในวรรณคดีทั้งด้านความงามของการใช้ภาษาและถ้อยคำ และแนวคิดของรื่นฤทัย สัจจพันธุ์ (2549, น. 121) ได้เสนอแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่นำผู้เรียนไปสู่ความเข้าใจและความซาบซึ้งในวรรณคดี คือ การสอนวิจักษ์วรรณคดี เป็นการมองวรรณคดีอย่างรอบด้านจนเกิดความเข้าใจอย่างแจ่มแจ้งจนนักเรียนเกิดความเข้าใจ ตระหนักในคุณค่า และซาบซึ้งในวรรณคดี เช่นเดียวกับแนวทางของกระทรวงศึกษาธิการ (2551) ที่ได้อธิบายหลักการวิจักษ์วรรณคดี ได้แก่ อ่านอย่างพิจารณา ค้นหาความหมายพื้นฐานของบทประพันธ์ ค้นหาข้อคิดอันเป็นประโยชน์ รับรู้อารมณ์ของบทประพันธ์ พิจารณาการใช้กลวิธีในการแต่งคำประพันธ์ และพิจารณาความงามความไพเราะของภาษาที่ก่อให้เกิดจินตนาการ อารมณ์และความรู้สึก

ในขณะที่การวิจารณ์วรรณคดี เป็นการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับวรรณคดีที่ได้ฟังหรือได้อ่านอยู่ ซึ่งการแสดงความคิดเห็นของแต่ละคนย่อมแตกต่างกันตามประสบการณ์ รสนิยม และเจตนาธรรมณ์ (วิภา กองกานันท์, 2556, น. 11) ซึ่ง วิทย์ ศิวะศรียานนท์ (2531 อ้างถึงใน ชมัยกร แสงกระจ่าง, 2565, น. 7) กล่าวว่า การวิจารณ์มีคุณลักษณะ 2 ส่วน เป็นการอธิบายให้เห็นลักษณะโดยรวมและโดยละเอียดของบทประพันธ์หรือเรียกว่า “การวิเคราะห์” และการวินิจฉัยค่าหรือประเมินค่าว่าบทประพันธ์นั้นมีคุณภาพเป็นเช่นไร สอดคล้องกับแนวคิดของหม่อมหลวงบุญเหลือ เทพยสุวรรณ (2543, น. 2-3) ที่กล่าวว่า การวิจารณ์วรรณคดีมีหลักการสำคัญคือ การวิเคราะห์ การวินิจฉัยสารหรือการตีความ การพิจารณากลวิธีและองค์ประกอบทางวรรณคดี และการวิพากษ์ซึ่งต้องอาศัยข้อเท็จจริงและเหตุผลในการตัดสินคุณค่าของวรรณคดี

การเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์วรรณคดีและวิจารณ์วรรณคดี เป็นการจัดการเรียนการสอนวรรณคดีที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้เรียนมีความความรู้ความเข้าใจบริบทของวรรณคดีได้ใช้ทักษะการคิดในการวิเคราะห์เนื้อหาและคุณค่าของวรรณคดี การตีความบทประพันธ์ การวิจารณ์และประเมินค่าของวรรณคดี แต่จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องของนักวิชาการและนักการศึกษาไทย สรุปสภาพปัญหาการสอนวรรณคดีไปในทิศทางเดียวกัน กล่าวคือ ปัญหาด้านผู้เรียน พบว่า 1) ผู้เรียนไม่เห็นคุณค่าของวรรณคดี ไม่เลือกเรียนวรรณคดีด้วยใจรัก และบางคนเรียนวรรณคดีเพราะเป็นวิชาบังคับ จึงต้องฝืนใจเรียนแม้ไม่ชอบวรรณคดี เพราะไม่ทราบว่าจะเรียนวรรณคดีไปทำไม (กุสุมา รักขมณี, 2534, น. 235) 2) ผู้เรียนไม่สนใจเรียนรู้เพิ่มเติม เพราะเชื่อมั่นว่าวรรณศิลป์ไทยไม่มีคุณค่าสำหรับชีวิตในยุคโลกาภิวัตน์ (สุมาลี วีระวงศ์, 2544, น. 163) 3) ผู้เรียนมีความสนใจในวรรณคดีเพราะรู้สึกว่าเป็นเรื่องไกลตัว ไม่สนุกสนาน ไม่ท้าทาย 4) ผู้เรียนไม่สามารถเชื่อมโยงประสบการณ์กับวรรณคดี ทำให้ขาดความเข้าใจต่อวรรณคดี ปัญหาด้านครูผู้สอน ซึ่งเป็นปัญหาหลักในการสอนวรรณคดี พบว่า 1) ครูผู้สอนมุ่งสอนแต่การถอดบทความหรือแปลคำศัพท์จากตัวบท 2) ครูผู้สอนขาดการอธิบายเนื้อหาวรรณคดี การสนับสนุนให้ผู้เรียนได้ตอบสนอง ใช้ปัญญา

ในการคิดวิเคราะห์วิจารณ์ ไตร่ตรองเนื้อหาวรรณคดีด้วยตนเอง 3) ครูผู้สอนขาดการระบุดูประสงค์ หรือเป้าหมายจากการสอนวรรณคดี ทำให้ผู้เรียนรู้สึกเครียด ไม่กล้าแสดงความคิดเห็น ทำให้ผู้เรียนไม่สามารถนำสารจากวรรณคดีเชื่อมโยงเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตประจำวันได้ 4) ครูผู้สอนขาดความรู้ เนื่องจากการศึกษาเอกสารด้านวรรณคดีมีน้อย 5) ครูขาดความกระตือรือร้นในการสอนและการปรับปรุงวิธีการสอนวรรณคดีให้น่าสนใจ 6) สื่อการสอนวรรณคดีไม่ทันสมัยและไม่น่าสนใจ (จุฬาลักษณ์ คชาชัย, 2557; กิ่งกาญจน์ บุณสินวัฒนกุล, 2560, น. 205; กิตติยา รัศมีแจ่ม, 2561, หน้า 22; ชีรศักดิ์ จิระตราช, 2561, น. 22; เตือนใจ คตติ, 2565, น. 65) กล่าวได้ว่า ครูผู้สอนเป็นองค์ประกอบสำคัญที่จะทำให้การเรียนการสอนวรรณคดีบรรลุจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ครูผู้สอนจึงต้องมีความสามารถทั้งด้านเนื้อหาวิชาและการจัดการเรียนการสอนจึงสามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม การเรียนรู้และความคิดของผู้เรียนได้ และข้อสังเกตของ กุสุมา รักษมณี (2534, น. 205) เกี่ยวกับการสอนวรรณคดีแก่คนรุ่นใหม่ การจะสอนวรรณคดีให้แก่คนรุ่นใหม่ด้วยวิธีการเดิมคงไม่ได้ผล เพราะความสนใจของผู้เรียนเปลี่ยนไป ผู้เรียนรุ่นใหม่มีนิยมนการดูและฟังมากกว่าการอ่าน และนิยมการอ่านในใจมากกว่าการออกเสียง การที่จะให้ผู้เรียนรุ่นใหม่รับรู้ความไพเราะของวรรณคดีจึงเป็นเรื่องที่ทำได้ยาก (พรทิพย์ ศิริสมบุรณ์เวช, 2547, น. 3)

การจัดการเรียนการสอนวรรณคดีของสถาบันจิตพัฒนศิลป์ กำหนดให้รายวิชาวรรณคดี ซึ่งเป็นกลุ่มวิชาพื้นฐานวิชาชีพ กลุ่มวิชาเลือก และกลุ่มวิชาเสรี จากรายงานผลการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์ผู้สอนแต่ละรายวิชาเมื่อสิ้นภาคเรียนเกี่ยวกับภาพรวมของการจัดการเรียนการสอนในวิชาวรรณคดี ระบุข้อเสนอแผนการปรับปรุงสำหรับการศึกษาในปีการศึกษาต่อไป ว่านักศึกษามีความรู้ความเข้าใจเนื้อหา บทวรรณคดี อยู่ในระดับดีเนื่องจากต้องจำเพื่อไปใช้ในการแสดงนาฏศิลป์ ดนตรี ซึ่งเป็นวิชาหลักของสถาบันจิตพัฒนศิลป์ แต่นักศึกษายังขาดความรัก ความซาบซึ้งในตัวบทละครทางวรรณคดี และจากการสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียนและการพูดคุยอย่างไม่เป็นทางการ พบประเด็นปัญหาการสอนวรรณคดีและความสามารถในการวิจักษ์วรรณคดีของนักศึกษา โดยพบว่า ผู้เรียนส่วนใหญ่ขาดความสามารถในการวิจักษ์วรรณคดี กล่าวคือ ผู้เรียนขาดทักษะวิเคราะห์ ตีความ และประเมินค่า ไม่สามารถเชื่อมโยงเนื้อหา แนวคิด และอารมณ์ความรู้สึกที่กวีต้องการจะสื่อสารในตัวบทวรรณคดีเข้ากับอารมณ์ความรู้สึกของตนเองได้เท่าที่ควร เช่นเดียวกับงานวิจัยของ ประจักษ์ น้อยเหนือ (2563, น. 8) ที่พบว่า การที่นักเรียนไม่สามารถเข้าถึงความไพเราะของคำประพันธ์ หรือเรื่องราวที่น่าติดตามได้ และไม่ซาบซึ้งในความงามของภาษา เนื้อหา แนวคิด และอารมณ์ของกวีที่ต้องการสื่อสาร จึงทำให้ไม่สนใจในการเรียนวรรณคดีและไม่สามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตประจำวันได้

แม้ว่าสถาบันจะมีรายวิชาวรรณคดีบรรจุอยู่ในโครงสร้างหลักสูตรทั้งในกลุ่มวิชาพื้นฐาน วิชาชีพ กลุ่มวิชาเลือก และกลุ่มวิชาเสรีอยู่แล้ว แต่การพัฒนาหลักสูตรวรรณคดีเอกยังคงมีความจำเป็นในฐานะหลักสูตรเสริมที่มุ่งเน้นการยกระดับความสามารถของผู้เรียนในเชิงลึกมากยิ่งขึ้น กล่าวคือ เป็นการเติมเต็มช่องว่างของการเรียนรู้ที่เน้นเพียงการรับรู้เนื้อหาไปสู่การเข้าใจอย่างลุ่มลึก และมีความหมาย โดยหลักสูตรวรรณคดีเอกดังกล่าวได้คัดสรรวรรณคดีที่มีคุณค่าโดดเด่น เป็นงานประพันธ์ที่ได้รับการยกย่องว่ามีคุณค่าทางภาษา ศิลปะ ความคิด และวัฒนธรรมอย่างลึกซึ้ง สะท้อนสังคมและยังคงร่วมสมัยทางความคิดมาเป็นฐานในการจัดการเรียนรู้ การใช้วรรณคดีเอกเป็นฐานนี้ ช่วยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้สัมผัสงานประพันธ์ที่มีความสมบูรณ์ทั้งด้านเนื้อหาและวรรณศิลป์ อันเอื้อต่อการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ การตีความ และการประเมินค่าได้อย่างเป็นระบบ อีกทั้งยังสามารถเชื่อมโยงคุณค่าของวรรณคดีกับบริบทชีวิตจริงและสังคมร่วมสมัยได้อย่างมีความหมาย นอกจากนี้ การจัดการเรียนรู้ในลักษณะเชิงประสบการณ์ยังช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้น เกิดความซาบซึ้งในอารมณ์และความงามของวรรณคดี พร้อมทั้งพัฒนาความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์อย่างสร้างสรรค์ ซึ่งจะเป็นพื้นฐานสำคัญต่อการนำไปประยุกต์ใช้ในวิชาชีพและการดำรงชีวิตต่อไปอย่างยั่งยืน

จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง แนวทางหนึ่งที่น่าสนใจในการแก้ไขปัญหาความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์วรรณคดี คือ การพัฒนาหลักสูตรวรรณคดีเอกเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์ ซึ่งเป็นหลักสูตรการเรียนการสอนโดยใช้วรรณคดีเอกเป็นฐาน วรรณคดีเอกเป็นงานประพันธ์หรือวรรณกรรมที่แต่งขึ้นและได้รับการยกย่องว่ามีความยอดเยี่ยมและมีคุณค่าทางภาษา ศิลปะ ความคิด และวัฒนธรรมอย่างลึกซึ้ง เป็นงานเขียนที่ทรงอิทธิพลต่อสังคมและถูกใช้เป็นต้นแบบให้กับวรรณคดีเรื่องอื่น ๆ (เบญจมาศ แพทอง, ม.ป.ป.) อาทิเช่น ลิลิตพระลอ สมุทรโฆษคำฉันท์ หรือ ฉันท์สมุทรโฆษ เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน อิเหนา บทละคร (รำ) พระอภัยมณีหรือพระอภัยมณีคำกลอนของสุนทรภู่ เป็นต้น ซึ่งวรรณคดีเอกดังกล่าวมีลักษณะเป็นวรรณคดีที่มีเนื้อหาสะท้อนสังคม ความเชื่อ ค่านิยม ความคิด บอกเล่าเรื่องราว วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ของกลุ่มชน ขนบธรรมเนียม วัฒนธรรมประเพณีของคนในชุมชน เป็นวรรณคดีที่ผสมผสานกับความบันเทิง ความสนุกสนาน และคติสอนใจ และเป็นเครื่องมือแสดงวัฒนธรรมทางภาษาและการถ่ายทอดมรดกภูมิปัญญาและมรดกทางวัฒนธรรม (ภริมา วินิชาสธิตกุล และพระมหาจิรฉัตร จิรเมธี (โลวะลูณ), 2558, น. 35-36; เสาวลักษณ์ อนันตศานต์, 2543, น. 342-347) โดยการจัดกิจกรรมเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์ และวิจารณ์วรรณคดีเป็นการประยุกต์ใช้ทฤษฎี ได้แก่ ทฤษฎีรส ทฤษฎีจินตภาพ ทฤษฎีสุนทรียรส ทฤษฎีการแสดงออก ทฤษฎีผลกระทบ ซึ่งเป็นหลักการและระเบียบวิธีที่ใช้ในการศึกษาวรรณคดี ส่วนวรรณคดีวิจารณ์เป็นภาคปฏิบัติ การวิจารณ์วรรณคดี คือ การวิเคราะห์ อภิปราย และการประเมินค่าตัวบท (ธัญญา สังขพันธานนท์, 2559, น. 17-18) ซึ่งการศึกษาวรรณคดีที่ต้องอาศัย

ทักษะพื้นฐาน ได้แก่ ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณหรือการคิดเชิงวิพากษ์ การวิเคราะห์ การตีความ และการประเมินค่า สามารถทำได้โดยการฝึกฝนและเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอ (ขวัญชนก นัยจรรย์, 2566, น. 140-155) และการประยุกต์ใช้ทฤษฎีรส ซึ่งเป็นการศึกษาอารมณ์ในวรรณคดีทำให้เข้าถึงเนื้อหาของเรื่อง แนวคิด และน้ำเสียงของผู้เรียน เป็นการพยายามทำความเข้าใจเนื้อแท้ของวรรณคดีอันเป็นจุดมุ่งหมายของนักวิจารณ์วรรณคดี บทประพันธ์ที่เกิดจากรสในวรรณคดี เป็นความงามอันเกิดจากการใช้คำพรรณนาจนเกิดความรู้สึกหรืออารมณ์ต่าง ๆ แก่ผู้อ่านและผู้ฟัง เป็นคุณค่าทางอารมณ์ที่ได้รับจากการอ่านวรรณคดี ปฏิบัติทางอารมณ์ที่เกิดขึ้นในใจของผู้อ่าน เมื่อได้รับรู้อารมณ์ที่กวีถ่ายทอดไว้ในวรรณคดี นักวรรณคดีตามทฤษฎีรสมีความเห็นว่า วรรณคดีเกิดขึ้นเมื่อกวีมีอารมณ์สะท้อนใจแล้วถ่ายทอดความรู้สึกนั้นออกมาเป็นบทประพันธ์ อารมณ์นั้นจะกระทบใจผู้อ่าน ทำให้เกิดการรับรู้ ดังนั้นการศึกษาวรรณคดีเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์โดยอาศัยกรอบแนวคิดจากทฤษฎีที่เกี่ยวข้อ ได้แก่ ทฤษฎีรส ทฤษฎีจินตภาพ ทฤษฎีสุนทรียรส ทฤษฎีการแสดงออก และทฤษฎีผลกระทบ ซึ่งเป็นแนวคิดพื้นฐานสำคัญที่ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจวรรณคดีอย่างรอบด้าน กล่าวคือ เป็นการศึกษาทั้งจุดมุ่งหมายในการประพันธ์ แนวคิดของผู้แต่ง ลักษณะการใช้ภาษา และถ้อยคำในบทประพันธ์ ตลอดจนอารมณ์ที่ผู้แต่งถ่ายทอดและปฏิบัติทางอารมณ์ของผู้อ่าน อันนำไปสู่การประเมินคุณค่าเชิงวรรณศิลป์และคุณค่าด้านอื่น ๆ ของวรรณคดีได้อย่างลุ่มลึก (ชลธิชา กลัดอยู่, 2515, น. 42-45 อ้างถึงใน กุสุมา รัชชเมณี, 2549, น. 201) ในการจัดการเรียนการสอนควรออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่มุ่งให้ผู้เรียนได้ศึกษาวรรณคดีอย่างเป็นลำดับ เริ่มจากการทำความเข้าใจจุดประสงค์และแนวคิดของเรื่อง การพิจารณาถ้อยคำ ภาษา ภาพพจน์ และสัญลักษณ์ที่ผู้ประพันธ์ใช้ ตลอดจนการวิเคราะห์อารมณ์ตามทฤษฎีรส ทั้งอารมณ์ของผู้แต่ง ตัวละคร และผู้อ่าน เพื่อให้เข้าถึงรสวรรณคดีอย่างแท้จริง พร้อมทั้งพิจารณาความงามทั้งด้านรูปแบบ เช่น กลวิธีการประพันธ์ ความกลมกลืน ความชัดเจน และด้านเนื้อหา ซึ่งสะท้อนความคิดและอารมณ์อย่างลึกซึ้ง โดยเน้นกระบวนการเรียนรู้เชิงรุก การอภิปราย การตีความ และการสะท้อนคิด เพื่อเชื่อมโยงวรรณคดีกับประสบการณ์ของผู้เรียน สำหรับการวัดและประเมินผล ควรมุ่งประเมินความสามารถเชิงวิจักษ์และวิจารณ์ผ่านการแสดงออกของผู้เรียน โดยพิจารณาทั้งการวิเคราะห์ความหมาย การตีความ การอธิบายอารมณ์และคุณค่า ตลอดจนการประเมินผลงานวรรณคดีในมิติของเจตนาอารมณ์ผู้แต่ง ความสมจริงของภาพชีวิต และผลกระทบต่อผู้อ่าน โดยใช้วิธีการที่หลากหลาย เช่น การเขียนวิเคราะห์เชิงลึก การสะท้อนคิด และการนำเสนอความคิดเห็นอย่างมีเหตุผล เพื่อสะท้อนพัฒนาการของผู้เรียนได้อย่างรอบด้านและมีความหมาย

จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยได้พัฒนาหลักสูตรวรรณคดีเอกเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์ สำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิตสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ โดยมีเป้าหมายเพื่อให้ผู้เรียนมีความสามารถในการวิจักษ์วรรณคดี กล่าวคือ มีความรู้ความเข้าใจในบริบท

ของวรรณคดี สามารถแสดงถึงการใช้การบอกความรู้สึกนึกคิดจากบทวรรณคดี ความซาบซึ้งในคุณค่าแห่งความงาม ความรู้สึกที่ดื่มด่ำวรรณคดีได้ และมีความสามารถในการวิจารณ์วรรณคดี กล่าวคือ การวิจารณ์และประเมินค่าของวรรณคดี แสดงความคิดเห็นต่อวรรณคดีและแสดงเหตุผลประกอบ ข้อคิดที่ได้รับอันส่งผลต่อผู้อ่านและสังคม สามารถนำองค์ความรู้หรือแนวคิดที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในการเรียนหรือในชีวิตประจำวันได้

คำถามการวิจัย

การพัฒนาหลักสูตรวรรณคดีเอกเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์ สำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิตสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ มีคำถามการวิจัย ดังนี้

1. สภาพปัจจุบันและแนวการจัดการเรียนการสอนวรรณคดีเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์ สำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิตสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์เป็นอย่างไร
2. หลักสูตรวรรณคดีเอกเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์ สำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิตสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ควรเป็นอย่างไร และผลการตรวจสอบคุณภาพเป็นอย่างไร
3. หลักสูตรวรรณคดีเอกเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์ สำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิตสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ สามารถเพิ่มประสิทธิผลในการวิจักษ์และวิจารณ์วรรณคดีของนักศึกษาได้หรือไม่ อย่างไร
4. ผลการประเมินความคิดเห็นของนักศึกษาปริญญาบัณฑิตสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ที่มีต่อการจัดกิจกรรมตามหลักสูตรวรรณคดีเอกเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์ เป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อพัฒนาหลักสูตรวรรณคดีเอกเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์ สำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิตสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ โดยได้กำหนดวัตถุประสงค์ย่อย ดังนี้

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและแนวการจัดการเรียนการสอนวรรณคดีเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์ สำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิตสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์
2. เพื่อสร้างและตรวจสอบคุณภาพหลักสูตรวรรณคดีเอกเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์ สำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิตสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์
3. เพื่อทดลองใช้หลักสูตรวรรณคดีเอกเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์ สำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิตสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

4. เพื่อประเมินความคิดเห็นของนักศึกษาปริญญาบัณฑิตสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ที่มีต่อการจัดกิจกรรมตามหลักสูตรวรรณคดีเอกเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์

ความสำคัญของการวิจัย

การพัฒนาการพัฒนาหลักสูตรวรรณคดีเอกเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์ สำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิตสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ มีความสำคัญ ดังนี้

1. ได้หลักสูตรวรรณคดีเอกเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์ สำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิตสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์
2. ทำให้นักศึกษามีความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์วรรณคดีเอกอย่างลึกซึ้ง
3. เป็นแนวทางให้คณาจารย์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ จัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรวรรณคดีเอกเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์ สำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิตสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

สมมติฐานของการวิจัย

นักศึกษาสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์มีความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์วรรณคดีหลังการใช้หลักสูตรวรรณคดีเอกสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 80

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการพัฒนาหลักสูตรวรรณคดีเอกเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์ สำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิตสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัยตามขั้นตอนของการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) ออกเป็น 4 ขั้นตอน ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบันและแนวการจัดการเรียนการสอนวรรณคดีเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์ สำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิตสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ข้อมูลพื้นฐานที่จำเป็นต่อการออกแบบหลักสูตร ได้แก่ สภาพปัจจุบันและแนวการจัดการเรียนการสอนวรรณคดีเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์ สำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิตสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

2. ขอบเขตด้านแหล่งข้อมูล

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล มีดังนี้

2.1 นักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ จำนวน 80 คน ได้มาโดยการสุ่มอย่างง่าย

2.2 ผู้สอนรายวิชาวรรณคดีในสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ จำนวน 3 คน ได้มาโดยการคัดเลือกแบบเจาะจง

2.3 ผู้เชี่ยวชาญด้านวรรณคดี จำนวน 2 คน ได้มาโดยการคัดเลือกแบบเจาะจง

3. ขอบเขตด้านตัวแปร

ตัวแปรที่ศึกษา มีดังนี้

3.1 สภาพปัจจุบันของการจัดการเรียนการสอนวรรณคดีและการเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์ สำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิตสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

3.2 ความต้องการของนักศึกษาในการจัดการเรียนการสอนวรรณคดีเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์

3.3 แนวการจัดการเรียนการสอนวรรณคดีเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์

ขั้นตอนที่ 2 สร้างและตรวจสอบคุณภาพหลักสูตรวรรณคดีเอกเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์ สำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิตสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การสร้างหลักสูตรในครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตเนื้อหา โดยนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาในขั้นตอนที่ 1 มาออกแบบและสร้างหลักสูตรวรรณคดีเอกเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์ สำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิตสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ซึ่งมีองค์ประกอบของหลักสูตร 7 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการและเหตุผล 2) จุดมุ่งหมาย 3) โครงสร้างหลักสูตร 4) คำอธิบายรายวิชาและหน่วยการเรียนรู้ 5) แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 6) สื่อการเรียนรู้ 7) การวัดและประเมินผล และเอกสารประกอบหลักสูตร

2. ขอบเขตด้านแหล่งข้อมูล

2.1 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลการตรวจสอบความเหมาะสมของหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตร ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ได้มาโดยการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) โดยเลือกจากผู้มีคุณสมบัติ คือ ผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้และประสบการณ์ด้านหลักสูตรและการสอน และด้านวรรณคดี

2.2 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลการศึกษานำร่องการใช้หลักสูตร ได้แก่ นักศึกษาวิทยาลัยนาฏศิลป์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2568 วันที่ 20 – 21 และวันที่ 27 – 28 ธันวาคม 2568 จำนวน 10 คน ที่เข้าร่วมการศึกษานำร่องใช้หลักสูตรทั้งหมดของหลักสูตรวรรณคดี เอกเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์ สำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิตสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ได้มาโดยการสุ่มอย่างง่าย

3. ขอบเขตด้านตัวแปร

ตัวแปรที่ศึกษา มีดังนี้

3.1 ความเหมาะสมของหลักสูตรวรรณคดีเอกเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์ สำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิตสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

3.2 ความเหมาะสมของเอกสารประกอบหลักสูตรวรรณคดีเอกเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์ สำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิตสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

3.3 ผลการแก้ไขปรับปรุงหลักสูตรวรรณคดีเอกเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์ สำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิตสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

3.4 ผลการศึกษาความเป็นไปได้ของหลักสูตรวรรณคดีเอกเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์ สำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิตสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

ขั้นตอนที่ 3 ทดลองใช้การพัฒนาหลักสูตรวรรณคดีเอกเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์ สำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิตสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ผู้วิจัยนำหลักสูตรเสริมวรรณคดีเอก ไปทดลองใช้เป็นระยะเวลา 21 ชั่วโมง วันที่ 17 – 18 และวันที่ 24 – 25 มกราคม 2569 เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์วรรณคดี สำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิตสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

2. ขอบเขตด้านแหล่งข้อมูล

2.1 ประชากร ได้แก่ นักศึกษา คณะศิลปศึกษา สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 610 คน

2.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักศึกษาคณะศิลปศึกษา สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 30 คน ได้มาโดยการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) จากนักศึกษาอาสาสมัครที่มีความประสงค์เข้าร่วมกิจกรรมหลักสูตร

3. ขอบเขตด้านตัวแปร

3.1 ตัวแปรต้น ได้แก่ การจัดกิจกรรมโดยใช้หลักสูตรเสริมวรรณคดีเอก

3.2 ตัวแปรตาม คือ ความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์วรรณคดี

3.2.1 ความสามารถในการวิจัษ์วรรณคดี ได้แก่ การบอกความรู้สึกนึกคิดจากบทวรรณคดี ความซาบซึ้งในคุณค่าแห่งความงาม ความรู้สึกดื่มด่ำวรรณคดี

3.2.2 ความสามารถในการวิจารณ์วรรณคดี ได้แก่ การแสดงความคิดเห็นต่อวรรณคดีและแสดงเหตุผลประกอบ การแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อคิดที่ได้รับอันส่งผลต่อผู้อ่านและสังคม

ขั้นตอนที่ 4 ประเมินความคิดเห็นของนักศึกษาปริญญาบัณฑิตสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ที่มีต่อการจัดกิจกรรมตามหลักสูตรวรรณคดีเอกเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการวิจัษ์และวิจารณ์

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การประเมินความคิดเห็นของนักศึกษาปริญญาบัณฑิตสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ที่มีต่อการจัดกิจกรรมตามหลักสูตรวรรณคดีเอกเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการวิจัษ์และวิจารณ์ประกอบด้วย 6 ด้าน ได้แก่ ด้านเนื้อหาสาระ ด้านกิจกรรม ด้านสื่อการจัดกิจกรรม ด้านการวัดและประเมินผล ด้านบรรยากาศในการจัดกิจกรรม ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

2. ขอบเขตด้านแหล่งข้อมูล

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ นักศึกษาคณะศิลปศึกษา สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 30 คน ที่ได้มาโดยคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) จากนักศึกษาอาสาสมัครที่มีความประสงค์เข้าร่วมกิจกรรมหลักสูตร ซึ่งเป็นกลุ่มเดียวกับการวิจัยในขั้นตอนที่ 3

3. ขอบเขตด้านตัวแปร

ความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อการจัดกิจกรรมโดยใช้หลักสูตรเสริมวรรณคดีเอก

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การพัฒนาหลักสูตร หมายถึง กระบวนการสร้างหลักสูตรวรรณคดีเอกเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการวิจัษ์และวิจารณ์ สำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิตสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ประกอบด้วย กระบวนการ 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน 2) การสร้างและตรวจสอบคุณภาพหลักสูตร ประกอบด้วย หลักการ จุดมุ่งหมาย โครงสร้างหลักสูตร คำอธิบายรายวิชาและหน่วยการเรียนรู้ แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล การจัดทำเอกสารประกอบหลักสูตร การตรวจสอบคุณภาพและการศึกษานำร่อง 3) การทดลองใช้หลักสูตร 4) การประเมินความคิดเห็นที่มีต่อหลักสูตร

2. วรรณคดีเอก หมายถึง งานประพันธ์ที่แต่งขึ้นและได้รับการยกย่องว่ามีความยอดเยี่ยม และมีคุณค่าทางภาษา ศิลปะ ความคิด และวัฒนธรรมอย่างลึกซึ้ง และเป็นงานเขียนที่ทรงอิทธิพลต่อสังคมและใช้เป็นต้นแบบให้กับวรรณคดีเรื่องอื่น ๆ สำหรับวรรณคดีเอกที่นำมาใช้ในงานวิจัยนี้ ได้แก่ รามเกียรติ์ ตอน สีดาลุยไฟ ขุนช้างขุนแผน ตอน พลายแก้วเป็นชู้กับนางพิม และพระอภัยมณี ตอน พระอภัยมณีหนีนางผีเสื้อสมุทร

3. หลักสูตรวรรณคดีเอกเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์ สำหรับ นักศึกษาปริญญาบัณฑิตสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ หมายถึง มวลประสบการณ์ที่ได้วางแผนและเขียนขึ้นอย่างเป็นลายลักษณ์อักษร เพื่อใช้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนวรรณคดีเอก เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์ สำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิต สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ซึ่งมีองค์ประกอบสำคัญ 7 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการ 2) จุดมุ่งหมาย 3) คำอธิบายรายวิชาและหน่วยการเรียนรู้ 4) โครงสร้างหลักสูตร 5) แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 6) สื่อการเรียนรู้ 7) การวัดและประเมินผล จุดเด่นของหลักสูตรฉบับนี้ คือ แนวทางการจัดกิจกรรมที่ ออกแบบโดยใช้ทฤษฎีรสน ทฤษฎีจินตภาพ ทฤษฎีสุนทรียรส ทฤษฎีการแสดงออก และทฤษฎี ผลกระทบ โดยใช้แนวทางการจัดการเรียนรู้ตามความเหมาะสม ได้แก่ 1) การจัดการเรียนรู้เชิงรุก 2) การเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ 3) การวิจารณ์วรรณคดี 4) การศึกษารสวรรณคดี 5) การจัดการ เรียนรู้โดยใช้ผังกราฟิกของจอยส์ 6) การไตร่ตรอง โดยมีโครงสร้างหลักสูตร 7 หน่วยการเรียนรู้ ได้แก่ 1) วรรณคดีกับความงาม 2) รสวรรณคดีไทย 3) วรรณคดีวิจารณ์ 4) วิจักษ์และวิจารณ์วรรณคดี เอก: พระอภัยมณี ตอน พระอภัยมณีหนีนางผีเสื้อสมุทร 5) วิจักษ์และวิจารณ์วรรณคดีเอก: ขุนช้าง ขุนแผน ตอน พลายแก้วเป็นชู้กับนางพิม 6) วิจักษ์และวิจารณ์วรรณคดีเอก: รามเกียรติ์ ตอน สีดาลุย ไฟ 7) การแสดงผลงานทางศิลปะ โดยมีเอกสารประกอบหลักสูตร ประกอบด้วย 3 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 แนวทางการนำหลักสูตรสู่การปฏิบัติ ส่วนที่ 2 แนวทางการจัดกิจกรรม ส่วนที่ 3 แนวทางการวัด และประเมินผล

4. แนวทางสอนวรรณคดีเอก หมายถึง วิธีการจัดการเรียนรู้วรรณคดีเอกตามความเหมาะสม ประกอบด้วย 6 แนวทาง ได้แก่ 1) การจัดการเรียนรู้เชิงรุก 2) การเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ 3) การวิจารณ์วรรณคดี 4) การศึกษารสวรรณคดี 5) การจัดการเรียนรู้โดยใช้ผังกราฟิกของจอยส์ 6) การไตร่ตรอง

5. ความสามารถในการวิจักษ์วรรณคดี หมายถึง พฤติกรรมของบุคคลที่แสดงถึงการ ใช้การบอกความรู้สึกนึกคิดจากบทวรรณคดี ความซาบซึ้งในคุณค่าแห่งความงาม ความรู้สึกดื่มด่ำรส วรรณคดี วัดและประเมินผลโดยใช้แบบวัดความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์วรรณคดี สำหรับ นักศึกษาปริญญาบัณฑิตสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น มีลักษณะเป็นข้อคำถามให้นักศึกษา แสดงความคิดเห็น

บอกความรู้สึกนึกคิดจากบทวรรณคดี เป็นพฤติกรรมของผู้เรียนที่ได้จากอ่านบทวรรณคดีเรื่องที่อ่านโดยสามารถระบุถ้อยคำหรือหรือวลีหนึ่งจากเรื่อง บอกอารมณ์หรือความรู้สึกที่ได้รับจากเรื่อง และการให้เหตุผลประกอบ

ความซาบซึ้งในคุณค่าแห่งความงาม หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกถึงความรู้สึกที่ซาบซึ้งต่อความงามของวรรณคดีเรื่องที่อ่าน โดยสามารถระบุส่วนที่เป็นความงามของวรรณคดีปรากฏวลี ถ้อยคำหรือประโยคที่แสดงความรู้สึกซาบซึ้งต่อความงามนั้น และการให้เหตุผลประกอบ

ความรู้สึกลึกซึ้งต่อวรรณคดี หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกถึงการเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของวรรณคดีเรื่องที่อ่านโดยปรากฏวลี ถ้อยคำหรือประโยคที่แสดงว่าตัวเองเป็นส่วนหนึ่งของเรื่องหรือแสดงอารมณ์หรือความรู้สึกที่คล้อยตาม และการให้เหตุผลประกอบ

6. ความสามารถในการวิจารณ์วรรณคดี หมายถึง พฤติกรรมของบุคคลที่ความคิดเห็นต่อวรรณคดีและแสดงเหตุผลประกอบ ข้อคิดที่ได้รับอันส่งผลต่อผู้อ่านและสังคม วัดและประเมินผลโดยใช้แบบวัดความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์วรรณคดี สำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิตสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น มีลักษณะเป็นข้อคำถามให้นักศึกษาแสดงความคิดเห็น

แสดงความคิดเห็นต่อวรรณคดีและแสดงเหตุผลประกอบ เป็นพฤติกรรมของผู้เรียนแสดงความคิดเห็นต่อข้อความในวรรณคดีอย่างชัดเจน อ้างอิงหรือเชื่อมโยงกับข้อความที่กำหนด และให้เหตุผลประกอบความคิดเห็น

แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อคิดที่ได้รับอันส่งผลต่อผู้อ่านและสังคม หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกโดยระบุข้อคิดที่ได้รับจากวรรณคดี การเชื่อมโยงข้อคิดกับผู้อ่านหรือสังคมปัจจุบัน การให้เหตุผลประกอบ

7. การประเมินความคิดเห็นของนักศึกษาปริญญาบัณฑิตสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ที่มีต่อการจัดกิจกรรมตามหลักสูตรวรรณคดีเอกเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์ หมายถึง การประเมินความรู้สึกนึกคิดของนักศึกษาปริญญาบัณฑิตสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ที่มีต่อการจัดกิจกรรมตามหลักสูตรวรรณคดีเอกเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์ สำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิตสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ใน 6 ด้าน ได้แก่ ด้านเนื้อหาสาระ ด้านกิจกรรม ด้านสื่อการจัดกิจกรรม ด้านการวัดและประเมินผล ด้านบรรยากาศในการจัดกิจกรรม ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

8. ความเหมาะสม หมายถึง การแสดงความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อหลักสูตรวรรณคดีเอกเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์ สำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิตสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ได้ วัดและประเมินโดยใช้แบบประเมิน มีลักษณะเป็นแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ

9. สภาพการจัดการเรียนการสอน หมายถึง สภาพหรือข้อจำกัดของการจัดการเรียนการสอนวรรณคดีของสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ในปัจจุบัน ซึ่งยังไม่สามารถส่งเสริมให้นักศึกษาพัฒนาความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์วรรณคดีได้อย่างเต็มศักยภาพ โดยครอบคลุมประเด็นด้านเนื้อหา การออกแบบและดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ การใช้สื่อการเรียนรู้ รูปแบบหรือวิธีการสอน ตลอดจนการวัดและประเมินผล ที่ยังไม่เอื้อต่อการพัฒนาการคิดวิเคราะห์ การตีความ และการประเมินคุณค่าวรรณคดีอย่างลุ่มลึก

10. ความต้องการของนักศึกษา หมายถึง กระบวนการจัดการเรียนการสอนวรรณคดีในปัจจุบันช่วยให้นักศึกษามีความสามารถในการวิจักษ์วรรณคดี ความต้องการเนื้อหาเพื่อใช้ในการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรวรรณคดีเอก ความต้องการให้มีการแสดงออกที่บ่งบอกถึงความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์วรรณคดี ความต้องการให้มีการประเมินความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์

11. แนวการจัดการเรียนการสอนวรรณคดี หมายถึง แนวทางในการออกแบบและดำเนินการจัดการเรียนรู้วรรณคดีของสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ที่มุ่งเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์ของผู้เรียนอย่างเป็นระบบ โดยเน้นการเรียนรู้เชิงรุก การเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ การวิจารณ์วรรณคดี การศึกษารสวรรณคดี การจัดการเรียนรู้โดยใช้ผังกราฟิกของจอยส์ การไตร่ตรอง การอ่านวิเคราะห์และวิจารณ์ การใช้ทฤษฎีวรรณคดีที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ทฤษฎีรส ทฤษฎีจินตภาพ ทฤษฎีสุนทรียรส ทฤษฎีการแสดงออก และทฤษฎีผลกระทบ และการส่งเสริมการมีส่วนร่วม การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และการสะท้อนคิดของผู้เรียน เพื่อให้สามารถวิเคราะห์ ตีความ และประเมินคุณค่าวรรณคดีได้อย่างลุ่มลึก และเชื่อมโยงกับบริบทชีวิตและสังคมร่วมสมัยได้อย่างมีความหมาย

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การพัฒนาหลักสูตรวรรณคดีเอกเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์
สำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิตสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัย
ที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. หลักสูตรเสริม

- 1.1 ความหมายของหลักสูตร
- 1.2 ความหมายของหลักสูตรเสริม
- 1.3 องค์ประกอบของหลักสูตร
- 1.4 องค์ประกอบของหลักสูตรเสริม
- 1.5 กระบวนการพัฒนาหลักสูตร
- 1.6 การประเมินหลักสูตร

2. ทฤษฎีการเรียนรู้เกี่ยวกับการสอนวรรณคดีเพื่อเสริมสร้างความสามารถวิจักษ์วรรณคดี และวิจารณ์วรรณคดี

- 2.1 ทฤษฎีรูส
- 2.2 ทฤษฎีจินตภาพ
- 2.3 ทฤษฎีสุนทรียรส
- 2.4 ทฤษฎีการแสดงออก
- 2.5 ทฤษฎีผลกระทบ

3. แนวการสอนวรรณคดีเอก

- 3.1 ความหมายของวรรณคดีและวรรณคดีเอก
- 3.2 ลักษณะของวรรณคดีเอก
- 3.3 ความสำคัญของการอ่านวรรณคดีเอก
- 3.4 องค์ประกอบของวรรณคดีเอก
- 3.5 แนวการสอนวรรณคดีเอก
- 3.6 การประยุกต์ใช้แนวการสอนวรรณคดีในหลักสูตรวรรณคดีเอก

4. ความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์วรรณคดี
 - 4.1 ความหมายของวรรณคดี
 - 4.2 ความสามารถในการวิจักษ์วรรณคดี
 - 4.3 ความสามารถในการวิจารณ์วรรณคดี
 - 4.4 การประเมินความสามารถในการวิจักษ์วรรณคดีและวิจารณ์วรรณคดี
5. บริบทสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์
 - 5.1 วิสัยทัศน์
 - 5.2 อัตลักษณ์
 - 5.3 เอกลักษณ์
 - 5.4 พันธกิจ
 - 5.5 ประวัติสถาบัน
 - 5.6 รายวิชาที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนวรรณคดีและวรรณกรรม
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 6.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องในประเทศ
 - 6.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่างประเทศ
7. กรอบแนวคิดการวิจัย

หลักสูตรเสริม

การศึกษาแนวความคิดพัฒนาหลักสูตรนี้ มุ่งศึกษาความหมายของหลักสูตร องค์ประกอบของหลักสูตร กระบวนการพัฒนาหลักสูตร และลักษณะของหลักสูตรเสริม

1. ความหมายของหลักสูตร

คำว่า “หลักสูตร” (Curriculum) เป็นคำที่มีความหมายอย่างหลากหลายตามมุมมองของนักวิชาการด้านหลักสูตรและบริหารการใช้ Bobbitt (1981, p.42) ได้ระบุว่า “Curriculum” มีที่มาจากภาษาละตินว่า race-course หรือ “the race” หมายถึง ชุดกิจกรรมที่กำหนดไว้ให้ผู้เรียนปฏิบัติเพื่อให้เกิดประสบการณ์การเรียนรู้ การให้ความหมายของหลักสูตรในทัศนะของนักวิชาการด้านหลักสูตรมีความหลากหลาย Wiles & Bondi (2011, p. 1) กล่าวว่า หลักสูตร หมายถึง ประสบการณ์ต่าง ๆ ที่จัดให้กับผู้เรียนและผลการเรียนรู้ ในขณะที่ Marsh & Willis (2003) ได้รวบรวมความหมายของหลักสูตรไว้ดังนี้

1. หลักสูตร คือ วิชาความรู้ที่ถาวรไม่เปลี่ยนแปลง
2. หลักสูตร คือ วิชาที่มีประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตในสังคมปัจจุบันมากที่สุด
3. หลักสูตร คือ แผนการเรียนรู้ทั้งหมดที่โรงเรียนเป็นผู้รับผิดชอบ

4. หลักสูตร คือ ประสบการณ์ทั้งหมดที่ผู้เรียนได้รับภายใต้การชี้แนะของโรงเรียน
 5. หลักสูตร คือ ประสบการณ์ทั้งหมดที่ผู้เรียนได้รับจากรายวิชาเกี่ยวกับการดำรงชีวิต
- Oliva (2009, p.3) ให้ความหมายของหลักสูตร ดังนี้

1. หลักสูตร คือ สิ่งที่ได้สอนในโรงเรียน
2. หลักสูตร คือ รายวิชา
3. หลักสูตร คือ เนื้อหาสาระ
4. หลักสูตร คือ โปรแกรมการศึกษา
5. หลักสูตร คือ ชุดของวัสดุอุปกรณ์
6. หลักสูตร คือ ลำดับรายวิชา
7. หลักสูตร คือ กลุ่มของวัสดุเชิงปฏิบัติ
8. หลักสูตร คือ รายวิชาที่ศึกษา
9. หลักสูตร คือ ทุกสิ่งทุกอย่างที่ดำเนินการอยู่ในโรงเรียน
10. หลักสูตร คือ สิ่งที่โรงเรียนกำหนดให้สอนทั้งในและนอกโรงเรียน
11. หลักสูตร คือ ทุกสิ่งทุกอย่างที่วางแผนโดยบุคลากรของโรงเรียน
12. หลักสูตร คือ ชุดของประสบการณ์ในโรงเรียนที่จัดขึ้นเพื่อผู้เรียน
13. หลักสูตร คือ ประสบการณ์ที่ผู้เรียนแต่ละคนได้รับ

ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ (2539) ได้รวบรวมความหมายของหลักสูตรไว้ 5 ประการ ดังนี้

1. หลักสูตร คือ รายวิชาหรือเนื้อหาที่เรียน
2. หลักสูตร คือ จุดมุ่งหมายที่ผู้เรียนพึงบรรลุ
3. หลักสูตร คือ แผนสำหรับจัดโอกาสการเรียนรู้หรือประสบการณ์ที่คาดหวังให้แก่ผู้เรียน
4. หลักสูตร คือ มวลประสบการณ์ของผู้เรียนที่จัดโดยสถานศึกษา
5. หลักสูตร คือ กิจกรรมทางการศึกษาที่จัดให้กับผู้เรียน

วิเชียร ชำรงโสทธิสกุล (2560) ได้ให้ความหมายหลักสูตร หมายถึง มวลประสบการณ์ที่ได้วางแผนและเขียนขึ้นอย่างเป็นลายลักษณ์อักษรสำหรับเป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนมีพัฒนาการต่าง ๆ ตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้

พจนานุกรมศัพท์ศึกษาศาสตร์ ฉบับราชบัณฑิตยสภา (สำนักงานราชบัณฑิตยสภา, 2564, น. 167) ให้ความหมายหลักสูตร หมายถึง แผนการจัดการศึกษาที่กำหนดจุดหมาย ผลลัพธ์การเรียนรู้ ขอบข่ายสาระการเรียนรู้ แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ สื่อการเรียนการสอน การประเมินการเรียนรู้ เพื่อให้ครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้องนำไปใช้ในการพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุผลตามจุดหมายที่กำหนด แผนการจัดการศึกษาดังกล่าวอาจเป็นแผนในระดับชาติ ระดับท้องถิ่น ระดับสถานศึกษา หรือระดับห้องเรียน และครอบคลุมไปถึงรายวิชาในระดับอุดมศึกษาและในการศึกษานอกระบบด้วย

สิทธิพล อาจอินทร์ (2564, น. 5-6) ได้สรุปความหมายของหลักสูตรไว้ ดังนี้

1. หลักสูตร คือ รายวิชาหรือเนื้อหาสาระที่จัดให้กับนักเรียน
2. หลักสูตร คือ แผนการจัดการเรียนรู้ที่จัดให้กับผู้เรียน
3. หลักสูตร คือ กิจกรรมทางการศึกษาที่จัดให้กับผู้เรียน
4. หลักสูตร คือ มวลประสบการณ์ทั้งปวงที่โรงเรียนจัดให้กับผู้เรียน

มารุต พัฒนาผล (2567, น. 3) ได้สังเคราะห์ความหมายของนักวิชาการด้านหลักสูตรในต่างประเทศ จึงสรุปความหมายได้ 3 ลักษณะ ดังนี้

1. หลักสูตร คือ รายวิชาหรือความรู้ต่าง ๆ ที่สถานศึกษาจัดการเรียนการสอนให้กับผู้เรียน
2. หลักสูตร คือ แผนการจัดการเรียนรู้ที่สถานศึกษาจัดไว้อย่างเป็นระบบ เพื่อนำไปสู่การจัดการเรียนการสอน
3. หลักสูตร คือ มวลประสบการณ์การเรียนรู้ที่สถานศึกษาจัดให้กับผู้เรียนอย่างเป็นระบบ

จากการศึกษาดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่าความหมายของหลักสูตรในทัศนะของนักวิชาการด้านหลักสูตรจึงมีความหมายที่หลากหลาย ผู้วิจัยจึงสรุปความหมายของหลักสูตร หมายถึง มวลประสบการณ์การเรียนรู้ที่สถานศึกษาจัดทำขึ้นอย่างเป็นลายลักษณ์อักษรโดยการกำหนดเนื้อหา กิจกรรมหรือประสบการณ์ เพื่อจัดให้กับผู้เรียนได้เรียนรู้เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้

2. ความหมายของหลักสูตรเสริม

คำว่าหลักสูตรเสริมมีความหมาย 2 ลักษณะ คือ ลักษณะแรก เป็นการเสนอแนะทางเลือกการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เหมาะสมกับธรรมชาติและความต้องการของผู้เรียนที่มีความสามารถพิเศษ และลักษณะที่สอง เป็นการขยายและปรับปรุงหลักสูตรและวิธีสอนสำหรับนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษในชั้นเรียนปกติ (Passow, 1985) ซึ่ง Davis & Rinn (1994) กล่าวว่า หลักสูตรเสริมมุ่งพัฒนานักเรียนให้เกิดแรงจูงใจและเจตคติทางบวกต่อการเรียนรู้ มีความเชื่อมั่นในตนเอง สามารถชี้นำตนเองได้ ทั้งนี้หลักสูตรเสริมต้องสอดคล้องกับความต้องการของนักเรียนและเพิ่มเสริมการเรียนรู้อื่น ๆ ทั้งสาระและกระบวนการที่ไม่ปรากฏในหลักสูตรเดิม (Clark, 1997) และ Tassel-Baska, et al. (1996) กล่าวว่า หลักสูตรเสริมมีลักษณะ ดังนี้

1. เป็นการศึกษาสิ่งที่ลึกหรือกว้างภายในโลกของความเป็นจริง แก้ปัญหาในสิ่งที่ผู้เรียนต้องการเรียนรู้
2. ให้ความสำคัญกับการปลูกฝังระเบียบวินัยในการอยู่ร่วมกันในสังคม
3. เป็นการพัฒนาทักษะการคิดระดับสูง เป็นการบูรณาการสิ่งที่เรียนรู้และสร้างโอกาสในการประยุกต์ใช้ความรู้ของนักเรียนที่ได้เรียนรู้มา

4. ช่วยให้ผู้เรียนได้ปรับเปลี่ยนการเรียนรู้ โดยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากการปฏิบัติ ฝึกปฏิบัติ วางแผน การปฏิบัติตามหน้าที่ และประเมินการเรียนรู้ของตนเอง

5. เป็นการพัฒนาคูณลักษณะอันพึงประสงค์ให้กับผู้เรียน
6. เสริมการเรียนรู้ที่เป็นปัญหาของผู้เรียน
7. เป็นการพัฒนาผู้เรียนให้สามารถใช้เทคโนโลยีในการปฏิบัติงาน
8. จัดตามความต้องการ ความสนใจ และความถนัดของนักเรียน
9. ใช้การประเมินตามสภาพจริง

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2552, น. 47) กล่าวว่า หลักสูตรเสริม เป็นหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นเพื่อจุดมุ่งหมายอย่างใดอย่างหนึ่งโดยเฉพาะเจาะจงมีระยะเวลาในการใช้หลักสูตรไม่มากนัก เน้นการเสริมสร้างสมรรถนะในการปฏิบัติงานในหน้าที่หรือพัฒนาศักยภาพในการเรียนรู้ของผู้เรียนเฉพาะด้าน

พจนานุกรมศัพท์ศึกษาศาสตร์ ฉบับราชบัณฑิตยสภา (สำนักงานราชบัณฑิตยสภา, 2564, น. 251) ให้ความหมายหลักสูตรเสริม หมายถึง หลักสูตรที่ออกแบบเพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้สำหรับผู้เรียนที่มีความสามารถพิเศษ ผู้ด้อยโอกาส และผู้พิการหรือหลักสูตรที่เพิ่มเติมหรือเติมเต็มหลักสูตรปกติ

โดยสรุป หลักสูตรเสริม เป็นมวลประสบการณ์การเรียนรู้ที่จัดทำขึ้นตามความต้องการ ความสนใจ และความถนัดของผู้เรียน โดยเน้นเสริมสร้างสมรรถนะในการปฏิบัติงานในหน้าที่หรือพัฒนาศักยภาพในการเรียนรู้ของผู้เรียนเฉพาะด้าน

3. องค์ประกอบของหลักสูตร

องค์ประกอบของหลักสูตร หมายถึง การจัดโครงสร้างภายในของหลักสูตรว่ามี ส่วนประกอบสำคัญอะไรบ้าง ซึ่งนักการศึกษาได้กล่าวถึงองค์ประกอบของหลักสูตรไว้ ดังนี้

Tyler (1971) ได้เสนอองค์ประกอบของหลักสูตรตามแนวคิดพื้นฐานการพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอนไว้ 4 องค์ประกอบ คือ

1. จุดมุ่งหมายของหลักสูตร ที่โรงเรียนต้องการให้ผู้เรียนบรรลุผล
2. เนื้อหาสาระ โรงเรียนจัดประสบการณ์อะไรบ้างที่ทำให้ผู้เรียนบรรลุตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้
3. แนวการจัดการเรียนการสอน หรือวิธีการจัดประสบการณ์ โรงเรียนจะจัดประสบการณ์ให้มีประสิทธิภาพได้อย่างไร
4. การประเมินผลการเรียนรู้ เพื่อตรวจสอบจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ และจะทราบได้อย่างไรว่าผู้เรียนบรรลุจุดมุ่งหมายนั้น ๆ แล้ว

Taba (1962) ได้กล่าวว่า หลักสูตรควรมีองค์ประกอบ 4 องค์ประกอบ ดังนี้

1. วัตถุประสงค์ทั่วไปและวัตถุประสงค์เฉพาะวิชา

2. เนื้อหาวิชาและจำนวนชั่วโมงสำหรับสอนแต่ละวิชา
3. กระบวนการเรียนการสอนหรือการนำหลักสูตรไปใช้
4. การประเมินผลการเรียนการสอนตามหลักสูตร

ศักดิ์ศรี ปาณะกุล และคณะ (2553) กล่าวว่า หลักสูตรมีองค์ประกอบสำคัญ 4 องค์ประกอบ ดังนี้

1. หลักการและจุดมุ่งหมาย
2. เนื้อหาวิชาและเวลา
3. การนำหลักสูตรไปใช้
4. การประเมิน

สำลี ทองธิว (2555) กล่าวว่า หลักสูตรมีองค์ประกอบสำคัญ ดังนี้

1. ปณิธานหรือหลักการของหลักสูตร เป็นตัวบ่งชี้หรือสะท้อนให้เห็นถึงกรอบแนวคิดปรัชญาที่ผู้พัฒนาหลักสูตรยึดถือเป็นแนวทางการพัฒนาหลักสูตร
2. เป้าหมายของหลักสูตร เป็นภาพกว้างที่หลักสูตรคาดว่าจะเกิดขึ้น เป็นการระบุถึงภาพรวมของคุณลักษณะที่จะเกิดขึ้นกับผู้เรียนและผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับสังคมส่วนรวม
3. วัตถุประสงค์ของหลักสูตร เป็นวัตถุประสงค์เฉพาะที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนด้านความรู้ความสามารถหรือพฤติกรรมเฉพาะ เป็นต้น
4. ความรู้และมวลประสบการณ์ที่จัดขึ้นอย่างเป็นระบบ มีโครงสร้างเวลาเรียนที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์เฉพาะ เป้าหมายของหลักสูตร การจัดการเรียนรู้ที่ไปในทิศทางเดียวกับกับหลักการและกรอบแนวคิดที่ระบุไว้ในหลักสูตร
5. เกณฑ์ วิธีการวัดและประเมินผลผู้เรียน เครื่องมือที่ใช้ในการวัดและประเมินผลผู้เรียนของหลักสูตร

ชวลิต ชูกำแพง (2561, น. 7) กล่าวว่า หลักสูตรมีหลายองค์ประกอบขึ้นอยู่กับลักษณะของหลักสูตรสร้างขึ้น โดยองค์ประกอบสำคัญของหลักสูตรต้องมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกัน ได้แก่

1. จุดมุ่งหมายของหลักสูตร
2. เนื้อหาของหลักสูตร
3. การจัดประสบการณ์หรือกิจกรรมการเรียนการสอน
4. การวัดและประเมินผล

สิทธิพล อาจอินทร์ (2564, น. 11-12) กล่าวว่า หลักสูตรประกอบด้วยองค์ประกอบพื้นฐานสำคัญอย่างน้อย 4 องค์ประกอบ ดังนี้

1. จุดมุ่งหมายของหลักสูตร
2. เนื้อหาสาระ

3. แนวการจัดการเรียนการสอน

4. การประเมินผลการเรียนรู้

จากองค์ประกอบของหลักสูตรดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยนำมาสังเคราะห์องค์ประกอบของหลักสูตร ได้ดังนี้

ตาราง 1 แสดงการสังเคราะห์องค์ประกอบของหลักสูตร

องค์ประกอบ ของหลักสูตร	แหล่งข้อมูล						สรุป โดยผู้วิจัย
	Taba (1962)	Tyler (1971)	ศักดิ์ศรี ปาณะกุล และคณะ (2553)	ลำสิริ ทองจิ๋ว (2555)	ชวลิต ชูกำแหง (2561)	ลิทธิพล อาจอินทร์ (2564)	
หลักการ			✓	✓			หลักการ
จุดมุ่งหมาย/เป้าหมาย		✓	✓	✓	✓	✓	จุดมุ่งหมาย
วัตถุประสงค์ทั่วไปและ	✓			✓			
วัตถุประสงค์เฉพาะ							
วิชา							
เนื้อหาวิชาและเวลา	✓	✓	✓	✓	✓	✓	โครงสร้าง
แนวการจัดการเรียน	✓	✓	✓	✓	✓	✓	แนวการจัดการเรียน
การสอน							
การวัดและประเมินผล	✓	✓	✓	✓	✓	✓	การวัดและประเมินผล
การเรียนรู้							

จากตาราง 1 จะเห็นได้ว่า หลักสูตรทั่วไปมีองค์ประกอบอะไรบ้างขึ้นอยู่กับลักษณะของหลักสูตรสร้างขึ้น โดยทั่วไปหลักสูตรต้องมีองค์ประกอบสำคัญ 5 องค์ประกอบ ได้แก่ หลักการ จุดมุ่งหมาย โครงสร้าง แนวการจัดการเรียนการสอน และการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ โดยองค์ประกอบต้องมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกัน

4. องค์ประกอบของหลักสูตรเสริม

จากการศึกษาองค์ประกอบของหลักสูตรทั่วไป ประกอบด้วย หลักการ จุดมุ่งหมาย เนื้อหา แนวทางการจัดการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล หากพิจารณาองค์ประกอบของหลักสูตรของนักศึกษามีความเห็นว่ายังมีองค์ประกอบอื่นของหลักสูตรนอกเหนือ 5 องค์ประกอบดังกล่าวข้างต้น

อรรถ บัวศรี (2542) กล่าวว่า องค์ประกอบสำคัญของหลักสูตร มีดังนี้

1. เป้าหมายและนโยบายการศึกษา
2. จุดหมายของหลักสูตร
3. รูปแบบและโครงสร้างหลักสูตร
4. จุดประสงค์ของวิชา
5. เนื้อหา

6. จุดประสงค์ของการเรียนรู้
7. ยุทธศาสตร์การเรียนการสอน
8. การประเมินผล
9. วัสดุหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน

สัจจ อุทรานันท์ (2532) มีความเห็นว่ายังมีองค์ประกอบอื่นที่ทำให้หลักสูตรมีความชัดเจนขึ้น ได้แก่ 1) ความสำคัญและความจำเป็นของหลักสูตร 2) การใช้สื่อการเรียนการสอน

ผู้วิจัยได้ศึกษาวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาเอกเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรเสริมในระดับอุดมศึกษาในระหว่างปี พ.ศ. 2562-2567 ซึ่งพบว่าหลักสูตรเสริมมีองค์ประกอบ ดังนี้

พัชรพร ศุภกิจ (2562) ได้สรุปหลักสูตรเสริมเพื่อสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ วิทยาศาสตร์แบบสองภาษาสำหรับนักศึกษาวิชาชีพครูสาขาวิชาการประถมศึกษา มี 8 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการและเหตุผล 2) จุดมุ่งหมาย 3) วัตถุประสงค์ 4) เนื้อหา 5) การจัด กิจกรรมการเรียนรู้ 6) ระยะเวลาของหลักสูตร 7) สื่อการเรียนรู้ และ 8) การวัดและประเมินผล

จินดา อุันทอง (2565) ได้สรุปหลักสูตรเสริมสร้างความสามารถในชั้นเรียนของครู การศึกษาพิเศษ โดยใช้การพัฒนาบทเรียนร่วมกันกับทีมสหวิชาชีพ มี 7 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ความเป็นมา 2) หลักการ 3) จุดมุ่งหมาย 4) โครงสร้าง 5) เนื้อหา 6) การจัดกิจกรรม และ 7) การวัดและประเมินผล

ศึกษา เบญจกุล (2565) ได้สรุปหลักสูตรเสริมเพื่อสร้างความรู้ด้านการอ่านสำหรับ นักศึกษาครู สาขาวิชาภาษาไทย มี 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการ 2) ผลการเรียนรู้ 3) โครงสร้าง เนื้อหา 4) กิจกรรมการเรียนการสอนแบบผสมผสาน 5) สื่อเทคโนโลยีและแหล่งเรียนรู้ และ 6) การประเมินผล

จิรภรณ์ กิจเจริญ (2566) ได้สรุปหลักสูตรเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการบริบทชุมชนและวัฒนธรรมท้องถิ่นสำหรับนักศึกษาครู มี 7 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการ 2) จุดมุ่งหมาย 3) โครงสร้างหลักสูตร 4) เนื้อหา 5) กิจกรรมการเรียนรู้ 6) สื่อและแหล่งเรียนรู้ 7) การวัดและประเมินผล

ประกาศคณะกรรมการมาตรฐานการอุดมศึกษา เรื่อง เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับปริญญาตรี พ.ศ. 2565 ได้กำหนดองค์ประกอบของหลักสูตร ได้แก่ 1) ปรัชญาและความสำคัญ 2) วัตถุประสงค์ของหลักสูตร 3) ระบบการจัดการศึกษา 4) จำนวนหน่วยกิตและระยะเวลาการศึกษา 5) โครงสร้างหลักสูตร 6) คำอธิบายรายวิชา 7) แนวการจัดการเรียนการสอน 8) แนวการประเมินผล การเรียนรู้ (ราชกิจจานุเบกษา, 2565)

ตาราง 2 แสดงการสังเคราะห์องค์ประกอบของหลักสูตรเสริม

องค์ประกอบของ หลักสูตรเสริม	แหล่งที่มา						สรุป โดยผู้วิจัย
	สังัด อุทรนันท์ (2532)	อัมร บัวศรี (2542)	พัชรพร ศุภกิจ (2562)	จินดา อุ๋นทอง (2565)	ศึกษา เป็ญจุกุล (2565)	จิรภรณ์ กิจเจริญ (2566)	กรรมการมาตรฐานอุดมศึกษา (2565)
1. หลักการและเหตุผล	✓	✓	✓	✓	✓	✓	หลักการ
2. เป้าหมายและ นโยบายการศึกษา	✓						
3. จุดมุ่งหมายของ หลักสูตร		✓	✓	✓		✓	จุดมุ่งหมายของ หลักสูตร
4. ระบบการจัด การศึกษา							✓

องค์ประกอบของ หลักสูตรเสริม	แหล่งที่มา						สรุป โดยผู้วิจัย
	สังัด อุทรนันท์ (2532)	ธารง บัวศรี (2542)	พัชรพร ศุภกิจ (2562)	จินดา อุ่นทอง (2565)	ศีกษา เบญจกุล (2565)	จิรภรณ์ กิจเจริญ (2566)	กรมการมาตรฐานอุดมศึกษา (2565)
5. เนื้อหา/คำอธิบาย รายวิชา	✓	✓	✓	✓	✓	✓	คำอธิบาย รายวิชาและ หน่วยการเรียนรู้
6. จุดประสงค์ของวิชา	✓	✓	✓	✓	✓	✓	
7. จุดประสงค์ของ การเรียนรู้	✓	✓	✓	✓	✓	✓	
8. จำนวนหน่วยกิต และระยะเวลา การศึกษา							✓ โครงสร้าง หลักสูตร
9. โครงสร้างหลักสูตร	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
10. การจัดกิจกรรม การเรียนรู้	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓ แนวการจัด กิจกรรมการ เรียนรู้
11. สื่อการเรียน การสอน	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓ สื่อการเรียนรู้
12. การวัดและ ประเมินผล การเรียนรู้	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓ การวัดและ ประเมินผล

จากตาราง 2 สรุปองค์ประกอบของหลักสูตรเสริม ประกอบด้วย 7 องค์ประกอบ ได้แก่

- 1) หลักการ
- 2) จุดมุ่งหมายของหลักสูตร
- 3) คำอธิบายรายวิชาและหน่วยการเรียนรู้
- 4) โครงสร้างหลักสูตร
- 5) แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้
- 6) สื่อการเรียนรู้ และ
- 7) การวัดและประเมินผล

5. กระบวนการพัฒนาหลักสูตร

การพัฒนาหลักสูตรเป็นกระบวนการที่มีขั้นตอนการพัฒนาอย่างเป็นระบบ เพื่อให้การพัฒนาหลักสูตรดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ และส่งผลให้ได้หลักสูตรที่มีคุณภาพ การพัฒนาหลักสูตรมี 2 ลักษณะ คือ การพัฒนาหลักสูตรเดิมที่มีอยู่แล้วให้ดีขึ้น และการจัดทำหลักสูตรใหม่โดยไม่มีหลักสูตรเดิมอยู่ก่อน ซึ่งการพัฒนาดังกล่าวจะช่วยให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่สอดคล้องกับสภาพสังคมและบรรลุนิยามที่กำหนดไว้ (Good, 1973; ทศนีย์ บุญเดิม, 2551; ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์, 2560, น. 75) ในทัศนะของ Tyler (1971, p. 1) ได้กำหนดหลักการพัฒนาหลักสูตรที่เป็นหลักการร่วมสมัยที่นักพัฒนาหลักสูตรใช้กันมาในปัจจุบัน เรียกว่า “หลักการของไทเลอร์ (Tyler’ Rationale) ซึ่งนักพัฒนาหลักสูตรควรตอบคำถาม 4 ข้อ ดังนี้ (มารุต พัฒนาผล, 2567, น. 5)

1. จุดมุ่งหมายทางการศึกษาที่โรงเรียนควรบรรลุคืออะไร
2. มีประสบการณ์การศึกษาอะไรที่สามารถทำให้บรรลุจุดมุ่งหมาย
3. ประสบการณ์ทางการศึกษาเหล่านี้สามารถจัดให้มีประสิทธิภาพได้อย่างไร
4. เราจะทราบได้อย่างไรว่าบรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดหรือไม่

ซึ่งฐานคิดดังกล่าวนี้เป็นการพัฒนาหลักสูตรโดยใช้จุดมุ่งหมายของหลักสูตรเป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาหลักสูตร เมื่อกำหนดจุดมุ่งหมายแล้วนำไปสู่การกำหนดประสบการณ์การเรียนรู้ การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ และการประเมินผลการเรียนรู้ ดังนั้นการพัฒนาหลักสูตรจึงกำหนดขั้นตอนไว้ 4 ขั้นตอน อย่างเป็นลำดับและมีลักษณะเป็นวงจร ได้แก่

1. กำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร
2. กำหนดประสบการณ์การเรียนรู้
3. การจัดประสบการณ์การเรียนรู้
4. การประเมินผลการเรียนรู้

Taba (1962) ได้ระบุกระบวนการพัฒนาหลักสูตรไว้ ดังนี้

1. วิเคราะห์สภาพปัญหาและความต้องการ
2. กำหนดจุดมุ่งหมาย
3. เลือกเนื้อหาสาระ
4. จัดรวบรวมเนื้อหาสาระ
5. เลือกประสบการณ์เรียน
6. จัดประสบการณ์การเรียนรู้

7. การประเมินผลเพื่อตรวจสอบดูกิจกรรมและประสบการณ์เรียนที่จัดไว้บรรลุตาม

จุดมุ่งหมายหรือไม่รวมทั้งวิธีการประเมินผล

Saylor & Alexander (1974) กล่าวว่า กระบวนการพัฒนาหลักสูตรมี 4 ขั้นตอน ดังนี้

1. กำหนดเป้าหมายวัตถุประสงค์และขอบเขต
2. ออกแบบหลักสูตร
3. นำหลักสูตรไปทดลองใช้
4. ประเมินหลักสูตร

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2554, น. 19-20) กล่าวถึง การพัฒนาหลักสูตรเชิงระบบ ซึ่งเป็น กระบวนการพัฒนาหลักสูตรที่มีความเกี่ยวเนื่องกันของระบบหลัก 3 ระบบ ได้แก่ ระบบการร่างหลักสูตร ระบบการบริหารหลักสูตร และระบบการประเมินหลักสูตร

1. ระบบการร่างหลักสูตร หมายถึง กระบวนการพัฒนาเอกสารหลักสูตร ประกอบด้วย 4 กิจกรรมหลัก ดังนี้

- 1.1 การวิเคราะห์สิ่งกำหนดหลักสูตร หมายถึง การศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน ด้านต่างที่เกี่ยวข้องและจำเป็นต่อการพัฒนาหลักสูตร เพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐาน (Based-line data) ประกอบการตัดสินใจในกระบวนการพัฒนาหลักสูตร จุดมุ่งหมายของการวิเคราะห์สิ่งที่กำหนดหลักสูตร คือ การมีสารสนเทศหรือองค์ความรู้ที่ถูกต้อง ทันสมัย และเป็นประโยชน์ต่อการกำหนด เป้าประสงค์และวัตถุประสงค์ของหลักสูตร เนื้อหาสาระ การจัดการเรียนรู้ และการประเมินผล

- 1.2 การกำหนดรูปแบบของหลักสูตร หมายถึง การตัดสินใจเลือกใช้รูปแบบของ หลักสูตรที่สอดคล้องกับธรรมชาติของกลุ่มเป้าหมายหรือผู้เรียนบนพื้นฐานของสารสนเทศที่ได้ จากการวิเคราะห์สิ่งกำหนดหลักสูตร รูปแบบของหลักสูตรมีหลายรูปแบบ เช่น หลักสูตรรายวิชา (Subject curriculum) หลักสูตรบูรณาการ (Integrated curriculum) หลักสูตรเสริม (Enrichment curriculum) หลักสูตรฝึกอบรม (Training curriculum) หลักสูตรอิงมาตรฐาน (Standard-based curriculum) หลักสูตรที่เน้นประสบการณ์ (Experience-based curriculum) หลักสูตรรายบุคคล (Individualize curriculum) หลักสูตรสมรรถนะ (Competency-based curriculum) ซึ่งนักพัฒนา หลักสูตรควรเลือกหรือผสมผสานรูปแบบหลักสูตรให้เหมาะสมกับบริบทการใช้หลักสูตร

- 1.3 การพัฒนาเอกสารหลักสูตร หมายถึง การจัดทำเอกสารหลักสูตรที่มีคุณภาพ มีความเชื่อมโยงตลอดแนวระหว่างวัตถุประสงค์ของหลักสูตร เนื้อหาสาระ การจัดการเรียนรู้ และการ วัดและประเมินผล

- 1.4 การสอบทานคุณภาพหลักสูตร (Curriculum validation) และการปรับปรุง แก้ไข หมายถึง การตรวจสอบคุณภาพของเอกสารหลักสูตรโดยผู้เชี่ยวชาญและนำไปทดลองใช้นำร่อง (Pilot study) เพื่อให้มั่นใจว่าหลักสูตรจะสามารถนำไปใช้ได้จริงได้อย่างมีประสิทธิภาพและ ประสิทธิภาพ แนวทางการสอบทานคุณภาพหลักสูตรทำได้หลายวิธี โดยส่วนมากใช้การเชิญ ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับหลักสูตรนั้น ๆ มาร่วมพิจารณาความถูกต้อง ความ

เหมาะสม ความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติของหลักสูตร โดยเทคนิคการสนทนากลุ่ม (Focus group) บางหลักสูตรอาจมีการนำไปทดลองนำร่องในบางเนื้อหาสาระแล้วศึกษาแนวโน้มของการนำหลักสูตรไปปฏิบัติ

2. ระบบการบริหารหลักสูตร หมายถึง การวางแผนและดำเนินการนำหลักสูตรไปปฏิบัติอย่างเป็นระบบ มีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผล ประกอบด้วย 6 กิจกรรม

- 2.1 การขออนุมัติใช้หลักสูตร
- 2.2 การประชาสัมพันธ์หลักสูตรสู่กลุ่มเป้าหมาย
- 2.3 การวางแผนการใช้หลักสูตร
- 2.4 การกำหนดทรัพยากรหลักสูตร
- 2.5 การกำหนดคณะกรรมการบริหารหลักสูตร
- 2.6 การกำกับดูแลคุณภาพการใช้หลักสูตร

3. ระบบการประเมินหลักสูตร หมายถึง การตรวจสอบประสิทธิภาพของการใช้หลักสูตร รวมทั้งประสิทธิผลของหลักสูตร โดยมีการวางแผน การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งนำไปสู่การตัดสินคุณค่าของหลักสูตรในมิติต่าง ๆ รวมทั้งปรับปรุงหลักสูตรบนพื้นฐานข้อมูลเชิงประจักษ์ (Empirical data) ที่ได้จากการประเมินหลักสูตร มีการรายงานผลการประเมินต่อผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ประกอบด้วย 4 กิจกรรม ได้แก่

- 3.1 การวางแผนการประเมิน
- 3.2 การวางแผนเก็บข้อมูล
- 3.3 การเก็บข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล
- 3.4 การรายงานผลต่อผู้เกี่ยวข้อง

รัตนะ บัวสนธ์ (2563, น. 1-2) กล่าวว่า กระบวนการวิจัยและพัฒนานวัตกรรมเพื่อให้ได้นวัตกรรมที่เป็นต้นแบบสามารถนำไปใช้แก้ปัญหาได้จริง ประกอบด้วยขั้นตอนสำคัญ 4 ขั้นตอน ดังนี้

1. การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน
2. การออกแบบ สร้าง และประเมินนวัตกรรม
3. การนำนวัตกรรมไปทดลองใช้
4. การประเมินและปรับปรุงนวัตกรรม

จากการศึกษากระบวนการพัฒนาหลักสูตรดังกล่าวข้างต้น สรุปรายละเอียดกระบวนการพัฒนาหลักสูตร ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 3 แสดงกระบวนการพัฒนาหลักสูตร

กระบวนการพัฒนาหลักสูตร					สรุป
Tyler (1947, p.1)	Taba (1962)	Saylor and Alexander (1974)	วิชัย วงษ์ใหญ่ (2554, หน้า 19-20)	รัตนะ บัวสนธ์ (2563, หน้า 1-2)	กระบวนการ พัฒนา หลักสูตร
	ขั้นที่ 1		ขั้นที่ 1 ระบบ	ขั้นที่ 1	ขั้นที่ 1
	วิเคราะห์สภาพ		ร่างหลักสูตร	ศึกษา	ศึกษา
	ปัญหาและ ความต้องการ		1.1 วิเคราะห์สิ่ง กำหนดหลักสูตร	ข้อมูลพื้นฐาน	ข้อมูลพื้นฐาน
ขั้นที่ 1	ขั้นที่ 2	ขั้นที่ 1		ขั้นที่ 2	ขั้นที่ 2
จุดมุ่งหมายของ หลักสูตร	กำหนด จุดมุ่งหมาย	กำหนดเป้าหมาย วัตถุประสงค์ และขอบเขต		ออกแบบ สร้าง และประเมิน นวัตกรรม	สร้างและ ตรวจสอบ คุณภาพหลักสูตร
ขั้นที่ 2	ขั้นที่ 3	ขั้นที่ 2	1.2 กำหนด		
กำหนดประสบการณ์ การเรียนรู้	เลือกเนื้อหา สาระ	ออกแบบ หลักสูตร	รูปแบบหลักสูตร		
	ขั้นที่ 4		1.3 พัฒนา		
	จัดรวบรวม เนื้อหาสาระ		เอกสารหลักสูตร		
	ขั้นที่ 5		1.4 สอบทาน		
	เลือก		คุณภาพหลักสูตร		
	ประสบการณ์				
ขั้นที่ 3	ขั้นที่ 6	ขั้นที่ 3	ขั้นที่ 2	ขั้นที่ 3	ขั้นที่ 3
การจัดประสบการณ์ การเรียนรู้	จัดประสบการณ์ การเรียนรู้	นำหลักสูตรไป ทดลองใช้	ระบบการบริหาร หลักสูตร	นำนวัตกรรมไป ทดลองใช้	ทดลองใช้ หลักสูตร
ขั้นที่ 4	ขั้นที่ 7	ขั้นที่ 4	ขั้นที่ 3	ขั้นที่ 4	ขั้นที่ 4
ประเมินผล การเรียนรู้	การประเมิน	ประเมินหลักสูตร	ระบบ การประเมิน หลักสูตร	ประเมินและ ปรับปรุง นวัตกรรม	ประเมินและ ปรับปรุง หลักสูตร

จากตาราง 3 แสดงให้เห็นว่ากระบวนการพัฒนาหลักสูตรตามทัศนะของนักวิชาการด้านหลักสูตร พบว่า มีกระบวนการที่คล้ายคลึงกัน กระบวนการทั้งหมดเริ่มต้นจากการวิเคราะห์สภาพปัญหาและความต้องการ จากนั้นจึงออกแบบ สร้าง และตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตร การทดลองใช้หลักสูตร และการประเมินและปรับปรุงหลักสูตรเป็นอันดับสุดท้าย ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า กระบวนการหลักสูตรประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 ศึกษาข้อมูลพื้นฐาน ขั้นที่ 2 สร้างและตรวจสอบคุณภาพหลักสูตร ขั้นที่ 3 ทดลองใช้หลักสูตร และขั้นที่ 4 ประเมินและปรับปรุงหลักสูตร

6. การประเมินหลักสูตร

การประเมินหลักสูตรมีจุดประสงค์เพื่อทบทวนคุณภาพของหลักสูตรโดยใช้ผลการวัดในแง่ต่าง ๆ ของสิ่งที่จะนำมาประเมินพิจารณาร่วมกัน เช่น ตัวเอกสารหลักสูตร วัสดุหลักสูตร กระบวนการเรียนการสอน ตัวผู้เรียน ความคิดเห็นของผู้ใช้หลักสูตร และความคิดเห็นจากผู้เกี่ยวข้อง ในชุมชนและสังคม แนวทางการประเมินหลักสูตรทำได้ 3 ระยะ ดังนี้ (วิชัย วงษ์ใหญ่, 2551, น. 217; สิทธิพล อาจอินทร์, 2564, น. 227-228)

1. การประเมินหลักสูตรก่อนนำหลักสูตรไปใช้ เป็นการประเมินในขั้นการสร้างและพัฒนาหลักสูตร เป็นการตรวจสอบเอกสารหลักสูตรซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบของหลักสูตร ได้แก่ จุดมุ่งหมายของหลักสูตร เนื้อหาสาระ แนวการจัดการเรียนการสอน และการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ในการพัฒนาหลักสูตร เมื่อจัดทำหลักสูตรฉบับร่างเสร็จแล้วควรมีการประเมินเพื่อตรวจสอบคุณภาพของเอกสารหลักสูตรก่อนนำไปใช้จริง การประเมินหลักสูตรในระยะนี้ต้องอาศัยความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาหลักสูตร ด้านเนื้อหาวิชา ด้านการจัดการเรียนการสอน และด้านการวัดและประเมินผล เมื่อพบข้อบกพร่องจะต้องทำการปรับปรุงแก้ไขให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้นเพื่อนำหลักสูตรไปใช้จริงต่อไป

2. การประเมินหลักสูตรระหว่างการใช้หลักสูตร เป็นการประเมินในขั้นการนำหลักสูตรไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน ควรมีการประเมินหลักสูตรควบคู่ไปด้วย เพื่อตรวจสอบว่าหลักสูตรสามารถนำไปใช้ในสถานการณ์จริงได้ดีเพียงใด มีส่วนใดที่ต้องปรับปรุงแก้ไข เพื่อจะนำไปปรับปรุงแก้ไขให้สามารถนำไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ตัวอย่างการประเมินหลักสูตรระหว่างการใช้หลักสูตร เช่น การประเมินการบริหารจัดการหลักสูตรของโรงเรียน การประเมินการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอน การประเมินความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการใช้หลักสูตร และการประเมินความคิดเห็นของผู้ปกครองและชุมชนที่มีต่อการใช้หลักสูตร เป็นต้น

3. การประเมินหลักสูตรหลังการใช้หลักสูตร เป็นการติดตามประเมินหลักสูตรทั้งระบบหลังการใช้หลักสูตร เป็นการประเมินผลที่เกิดกับผู้เรียนทั้งผลที่เป็นสัมฤทธิ์ผลทางวิชาการ ได้แก่ ความรู้ ทักษะกระบวนการ เจตคติของนักเรียน และสัมฤทธิ์ผลที่ไม่ใช่ทางวิชาการ ได้แก่ บุคลิกภาพ ความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบ ความสามัคคี เป็นต้น การประเมินหลักสูตรหลังการใช้หลักสูตรอาจ

ดำเนินการประเมินหลักสูตรทั้งระบบ ซึ่งได้แก่ การประเมินเอกสารหลักสูตร การประเมินการใช้หลักสูตร และการประเมินสัมฤทธิผลของหลักสูตร เพื่อสรุปผลตัดสินว่าหลักสูตรที่จัดทำขึ้นนั้น ควรใช้หลักสูตรต่อไปอีกโดยกรปรับปรุงหลักสูตรให้มีคุณภาพดีขึ้น หรือควรยกเลิกการใช้หลักสูตรเพียงบางส่วนหรือยกเลิกทั้งหมด

โดยสรุป การประเมินหลักสูตรจะเป็นระยะ ได้แก่ ระยะก่อนนำหลักสูตรไปใช้ ระหว่างการใช้หลักสูตร และหลังการใช้หลักสูตรซึ่งเป็นการประเมินหลักสูตรทั้งระบบ เพื่อตรวจสอบและตัดสินคุณค่าว่าหลักสูตรมีคุณภาพดีมากน้อยเพียงใด มีส่วนใดที่ต้องแก้ไข สิ่งที่ต้องประเมินในหลักสูตร มีดังนี้ (สิทธิพล อาจอินทร์, 2564, น. 229-231)

1. การประเมินเอกสารหลักสูตร เป็นการตรวจสอบคุณภาพขององค์ประกอบต่าง ๆ ของหลักสูตร ได้แก่ จุดมุ่งหมายของหลักสูตร โครงสร้างเนื้อหาสาระและเวลาเรียน แนวการจัดการเรียนการสอน การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ว่ามีความเหมาะสมสอดคล้องและถูกต้องตามหลักการพัฒนาหลักสูตรหรือไม่เพียงใด ภาษาที่ใช้สื่อให้เข้าใจและมีความชัดเจนในการนำไปปฏิบัติหรือไม่ หลักสูตรมีความเหมาะสมกับผู้เรียนกลุ่มเป้าหมายหรือไม่ และสามารถสนองความต้องการของสังคมและผู้เรียนมากน้อยเพียงใด การประเมินเอกสารหลักสูตรมักใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ หรือผู้ที่เกี่ยวข้องทำการประเมิน นอกจากนี้สามารถใช้วิธีอื่น ๆ เช่น การสัมภาษณ์ การตอบแบบสอบถาม โดยกำหนดรายการและระดับที่ต้องการประเมิน หากมีสิ่งบกพร่องทำการปรับปรุงแก้ไขก่อนนำไปใช้จริง

2. การประเมินการใช้หลักสูตร เป็นการตรวจสอบว่า หลักสูตรสามารถนำไปใช้ในสถานการณ์จริงได้ดีเพียงใด วิธีการประเมินใช้การสังเกต การสัมภาษณ์ แบบสอบถาม ผู้ให้ข้อมูล เช่น ผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอน ผู้เรียน ผู้ปกครอง เป็นต้น ตัวอย่างการประเมินการใช้หลักสูตร เช่น การประเมินความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการใช้หลักสูตร เป็นต้น

3. การประเมินสัมฤทธิผลของหลักสูตร เป็นการตรวจสอบผลที่เกิดกับผู้เรียนโดยทั่วไป จะทำการประเมินหลังจากได้มีผู้สำเร็จการศึกษาจากหลักสูตรนั้น ๆ ไปแล้ว การประเมินสัมฤทธิผลทางวิชาการ ได้แก่ ความรู้ ทักษะ กระบวนการ เจตคติ และสัมฤทธิผลที่ไม่ใช่ทางวิชาการ ได้แก่ บุคลิกภาพ ความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบ ความสามัคคี เป็นต้น โดยการติดตามจากผู้เรียน ผู้สำเร็จการศึกษา นายจ้าง หรือเจ้าของสถานประกอบการ ซึ่งวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ การศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์ การใช้แบบสอบถาม เป็นต้น

4. การประเมินระบบหลักสูตร เป็นการประเมินหลักสูตรทั้งระบบ กล่าวคือ ระบบร่างหลักสูตร การประเมินเอกสารหลักสูตร การใช้หลักสูตร และการประเมินสัมฤทธิผลของหลักสูตร ซึ่งเป็นการประเมินที่เป็นระบบและเป็นสิ่งที่สัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกัน ส่วนรูปแบบการประเมินระบบ

หลักสูตรมีหลายรูปแบบ จะเลือกใช้แบบใด ขึ้นอยู่กับสิ่งที่ต้องการประเมินและวัตถุประสงค์ของการประเมิน

จากที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่าสิ่งที่ต้องประเมินหลักสูตรมี 4 ประเด็น ได้แก่ 1) การประเมินเอกสารหลักสูตรโดยผู้เชี่ยวชาญ 2) การประเมินการใช้หลักสูตรโดยกลุ่มผู้ใช้หลักสูตร หรือกลุ่มที่เกี่ยวข้อง 3) การประเมินสัมฤทธิ์ผลของหลักสูตร คือ การประเมินผลที่เกิดขึ้นกับกลุ่มผู้เรียนทั้งสัมฤทธิ์ผลทางด้านวิชาการ และสัมฤทธิ์ผลที่ไม่ใช่ทางวิชาการ และ 4) การประเมินระบบหลักสูตร เป็นการประเมินทั้งระบบ สำหรับการวิจัยในครั้งนี้เป็นการประเมินหลักสูตรทั้งระบบ คือ การประเมินร่างหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตร การประเมินการนำหลักสูตรไปใช้ การประเมินสัมฤทธิ์ผลของหลักสูตร เพื่อให้เห็นภาพรวมของกระบวนการพัฒนาหลักสูตรทั้งหมด เครื่องมือที่ใช้ในการประเมิน ได้แก่ แบบสังเกตและแบบสอบถาม สำหรับการประเมินหลังการใช้หลักสูตร เป็นการประเมินความคิดเห็นของกลุ่มเป้าหมายในประเด็นด้านเนื้อหาสาระ ด้านกิจกรรม ด้านสื่อการจัดกิจกรรม ด้านการวัดและประเมินผล ด้านบรรยากาศในการจัดกิจกรรม ความคิดเห็น และข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

ทฤษฎีการเรียนรู้เกี่ยวกับการสอนวรรณคดีเพื่อเสริมสร้างความสามารถวิจักษ์วรรณคดีและวิจารณ์วรรณคดี

ทฤษฎีที่ใช้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนการวิจักษ์วรรณคดีและวิจารณ์วรรณคดี รวมถึงการประเมินคุณค่าของวรรณคดีในการวิจัยในครั้งนี้ มี 5 ทฤษฎี ได้แก่ ทฤษฎีรส ทฤษฎีจินตภาพ ทฤษฎีสุนทรียรส ทฤษฎีการแสดงออก ทฤษฎีผลกระทบ โดยการศึกษารายละเอียดของทฤษฎีทั้ง 5 ทฤษฎีนี้ และประยุกต์ใช้เป็นแนวทางการจัดการเรียนการสอนการวิจักษ์วรรณคดีและวิจารณ์วรรณคดี มีดังนี้

1. ทฤษฎีรส

1.1 ความหมาย

พจนานุกรมศัพท์วรรณกรรมไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน ให้ความหมายของ “รสวรรณคดี” คือ คุณลักษณะของวรรณกรรมที่สามารถทำให้ผู้อ่านมีความคิดหรืออารมณ์ตอบสนองได้ หากเปรียบเทียบกับอาหารที่มีรสต่าง ๆ เช่น เปรี้ยว เค็ม หวาน รสวรรณคดีก็เหมือนรสอาหาร การอ่านวรรณกรรม คือ การเสพอาหารทางใจ การรับรู้วรรณคดีด้วยใจจึงเปรียบได้กับการรับรู้รสอาหารด้วยลิ้น (สำนักงานราชบัณฑิตยสภา, 2566, น. 396)

รสวรรณคดี ตามความหมายของทฤษฎีวรรณคดีวิจารณ์ของบาลีสันสกฤต หมายถึง สภาวะอารมณ์ของผู้อ่านที่เป็นปฏิกิริยาตอบสนองหลังจากได้อ่านวรรณกรรมบทหนึ่ง ๆ หรือเรื่องหนึ่ง ๆ จบลง เช่น รู้สึกซาบซึ้งในความรัก รู้สึกชื่นชมในความกล้าหาญ (สำนักงานราชบัณฑิตยสภา, 2566, น. 396)

เสถียรโกเศศ (2504, น. 3) ได้กล่าวถึงความหมายของรส หมายถึง ความรู้สึกไพเราะและซาบซึ้ง ทำให้มีความเพลิดเพลินสุขใจ และเห็นจริงไปด้วยกับกวี ความรู้สึกในกวีนิพนธ์เป็นเรื่องเฉพาะตัวแต่ละบุคคลไม่จำเป็นต้องรับรสได้ตรงกันทุกประการ “ถ้าทุกคนรู้รสของศิลปะแห่งสิ่งใดเหมือนกันไปหมดสิ่งนั้นก็สามัญไม่ใช่ค่าแห่งศิลปะที่สูง”

กุสุมา รักษมณี (2549, น 24) ให้ความหมายคำว่า “รส” หมายถึง ปฏิกริยาทางอารมณ์ที่เกิดขึ้นในใจของผู้อ่านเมื่อได้รับรู้อารมณ์ที่กวีถ่ายทอดไว้ในวรรณคดี นักวรรณคดีตามทฤษฎีมีความเห็นว่า วรรณคดีเกิดขึ้นเมื่อกวีมีอารมณ์สะเทือนใจแล้วถ่ายทอดความรู้สึกนั้นออกมาในบทประพันธ์ อารมณ์นั้นจะกระทบใจผู้อ่าน ทำให้เกิดการรับรู้และเกิดปฏิกิริยาทางอารมณ์เป็นการตอบสนองสิ่งที่กวีเสนอมา รส จึงเป็นความรู้สึกที่เกิดขึ้นในใจของผู้อ่าน มิใช่สิ่งที่อยู่ในวรรณคดีซึ่งเป็นเพียงอารมณ์ที่กวีถ่ายทอดลงไว้และเป็นตัวทำให้เกิดรสเท่านั้น

โดยสรุป รส หรือ รสวรรณคดี หมายถึง ความรู้สึกหรือสภาวะอารมณ์ของผู้อ่านที่มีต่อคุณลักษณะของวรรณกรรมที่กวีถ่ายทอดออกมา ซึ่งเป็นปฏิกิริยาตอบสนองหลังจากได้อ่านวรรณกรรมบทหนึ่ง ๆ หรือเรื่องหนึ่ง ๆ จบลง

1.2 ลักษณะของรสวรรณคดี

ขั้นตอนการเกิดรสในวรรณคดี เริ่มเมื่อกวีมีความประทับใจเรื่องใดเรื่องหนึ่งหรือเกิดความรู้สึกอย่างใดอย่างหนึ่งมากจนปรารถนาจะถ่ายทอดให้ผู้อื่นได้รับรู้ อารมณ์ต่าง ๆ ที่กวีแสดงในผลงาน เรียกว่า “ภาวะ” ภาวะหลัก ได้แก่ ความรัก ความขบขัน ความทุกข์โศก ความโกรธ ความมุ่งมั่น ความน่ากลัว ความน่ารังเกียจ ความน่าพิศวง และความสงบ นอกจากนี้ยังมีภาวะเสริมอีกหลายลักษณะ เช่น ความริษยา ความสิ้นหวัง ความละอาย ความเกียจคร้าน ความลุ่มหลง

ในบทประพันธ์ กวีต้องแสดงภาวะดังกล่าวให้ผู้อ่านได้รับรู้โดยการแสดงเหตุของภาวะ (เรียกว่า วิภาวะ) ได้แก่ เหตุการณ์ต่าง ๆ บุคคล หรือสิ่งต่าง ๆ ที่กวีกำหนดไว้ในเรื่องให้เป็นสาเหตุทำให้เกิดภาวะต่าง ๆ และต้องแสดงผลของภาวะ (เรียกว่า อนุภาวะ) ได้แก่ การแสดงออกของตัวละครด้วยคำพูด สีหน้า ท่าทาง เช่น อาการเอียงอาย ยิ้มแย้ม นัยน์ตาเหม่อลอย ซึ่งทำให้อ่านรับรู้ว่าตัวละครกำลังมีความรัก

ดังนั้นภาวะหลักที่ทำให้เกิดรสวรรณคดี มี 9 ลักษณะ ดังนี้ (สำนักงานราชบัณฑิตยสภา, 2566, น. 396-398)

1.2.1 คฤงคารรส คือ ความซาบซึ้งในความรัก เกิดจากความรัก 2 ประเภท คือ ความรักของผู้ที่อยู่ด้วยกันและความรักของผู้ที่ต้องพรากจากกัน ความรักแบบแรกมีวิภาวะ เช่น การอยู่ทีกับผู้ที่ถูกต้องตาต้องใจ การอยู่ในสถานที่ที่สวยงาม การแต่งตัวงดงาม การดูหรือฟังสิ่งที่เจริญหูเจริญตา มีอนุภาวะ เช่น การพูดจาอ่อนหวาน จริตกิจริยาแหล่ซ้อย ยิ้มแย้ม แจ่มใส ส่วนความรักแบบหลักมีวิภาวะ เช่น การพลัดพรากจากกัน มีอนุภาวะ เช่น ท่าทางหมดอาลัยตายอยาก วิตกกังวล กระสับกระส่าย พร่ำรำพัน

1.2.2 หาสยรส คือ ความสนุกสนาน เป็นรสที่เกิดจากการได้รับความขบขัน วิภาวะอาจเป็นการแต่งตัวแปลก ๆ เช่น สวมเสื้อผ่ารุ่มร่ามรุงรัง แต่งตัวผิดกาลเทศะ กาทำท่าแปลก ๆ เช่น เดินงก ๆ เงิน ๆ ล้มลุกคลุกคลาน ทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งซ้ำ ๆ การพูดแปลก ๆ เช่น พูดผิด ๆ ถูก ๆ พูดรวนฟังไม่ได้ศัพท์ พูดด้วยสำเนียงต่างกับคนส่วนใหญ่ พูดซ้ำซาก มีอนุภาวะ เช่น การยิ้มหรือหัวเราะ หากมีภาวะเสริม เช่น ความริษยา ความรุนแรงก็อาจเป็นตัวยุบทำให้ไม่เกิดหาสยรส แต่กลายเป็นกรณารสก็ได้ เพราะความสงสารผู้ถูกรกระทำ

1.2.3 กรณารส คือ ความสงสาร เป็นรสที่เกิดจากการได้รับความทุกข์โศก ซึ่งมี 3 อย่าง คือ ความทุกข์โศกที่เกิดจากความอยุติธรรม ความเสื่อมทรัพย์ และเหตุวิบัติ โดยอาจมีภาวะเสริม คือ ความไม่แยแส ความวิตก ความตื่นตระหนก ความหลง ความสิ้นหวัง วิภาวะของความทุกข์โศก เช่น การพลัดพรากจากคนรักโดยไม่มีโอกาสกลับมาพบกัน ทรัพย์สมบัติเสียหาย ประสบเคราะห์กรรม อนุภาวะของความทุกข์โศก เช่น การร้องไห้คร่ำครวญ การทอดถอนใจ ตีอกชกหัว หรือปฏิกิริยาอื่น ๆ เช่น นิ่งตะลึงงัน ตัวสั่น สีหน้าเปลี่ยน น้ำตาไหล เสียงเปลี่ยน

1.2.4 เราทรรส คือ ความแค้นเคือง เป็นรสที่เกิดจากการรับรู้ความโกรธ อาจมีภาวะเสริม เช่น ความตื่นตระหนก ความแค้น ความหวั่นไหว วิภาวะของความโกรธอาจเป็นการพูดใส่ความ พูดให้เจ็บใจ ดูหมิ่น อาฆาตจองเวร ช่มชู้ อิจฉาริษยา อนุภาวะอาจเป็นการเหวี่ยงตี ทำให้เลือกตกหรือปฏิกิริยาอื่น ๆ เช่น ตัวสั่น เสียงเปลี่ยน

1.2.5 วีรรส คือ ความชื่นชม เป็นรสที่เกิดจากการรับรู้ความมุ่งมั่นในการแสดงความสามารถ ได้แก่ กล้าให้ (ทานวีระ) กล้าประพฤติธรรมหรือหน้าที่ (ธรรมวีระ) และกล้ารบ (รณวีระ) อาจมีภาวะเสริม คือ ความมั่นคง ความรุนแรง ความแค้น วิภาวะอาจเป็นการเอาชนะศัตรู การบังคับ อินทรีย์ของตนได้ การแสดงพละกำลัง อนุภาวะอาจเป็นท่าที่มั่นคง เฉลียวฉลาด เข้มแข็ง พูดจาแข็งขัน

1.2.6 ภยานกรส คือ ความเกรงกลัว เป็นรสที่เป็ดจากการรับรู้ความน่ากลัว ซึ่งเกิดจากการหลอกลวง การลงโทษ และการช่มชู้ ภาวะเสริมอาจเป็นความสงสัย ความตื่นตระหนก ความตาย ฯลฯ วิภาวะอาจเป็นการได้ยินเสียงผิดปกติ การเห็นภูติผีปีศาจหรือสัตว์ร้าย การอยู่คน

เดียว การไปในที่เปลี่ยว ฯลฯ อนุภาวะอาจเป็นการวิ่งหนี การส่งเสียงร้อง หรือปฏิกิริยาอื่น ๆ เช่น อาการตะลึงงัน ขนลุก ตัวสั่น เป็นลม

1.2.7 พิกัดสรส คือ ความเบื่อ รำคาญ ขยะแขยง เป็นรสที่เกิดจากการรับรู้ความน่าเบื่อ น่ารังเกียจ เช่น เลือด อุจจาระ หนอง ภาวะเสริมอาจเป็นการตื่นตระหนก ความหลง วิภาวะ อาจเป็นบุคคล หรือสิ่งที่ไม่สบอารมณ์หรือไม่ต้องประสงค์ ขวนสลดใจ สกปรก อนุภาวะอาจเป็น ท่าทางขยะแขยง นิวหน้า อาเจียน ถ่มน้ำลาย ตัวสั่น เสียงบ่น ฯลฯ

1.2.8 อัฏฐตรส คือ ความอัศจรรย์ใจ เป็นรสที่เกิดจากการรับรู้ความน่าพิศวง ของสิ่งที่เป็นทิพย์หรืออภินิหาร และสิ่งที่น่ารื่นรมย์ ภาวะเสริมอาจเป็นความหวั่นไหว ความยินดี ความมั่งคั่ง วิภาวะอาจเป็นการพบเห็นบุคคลหรือสิ่งที่น่ายัยติ การได้รับสิ่งที่ปรารถนาได้ไปในสถานที่ ที่งดงาม การเห็นสิ่งที่เป็นมายาหรือมีเวทมนตร์ อนุภาวะอาจเป็นท่าทางประหลาดใจ คำอุทาน หรือ ปฏิกิริยาอื่น ๆ เช่น การนิ่งตะลึงงัน น้ำตาไหล

1.2.9 ศานตรส คือ ความสงบใจ เป็นรสที่เกิดจากการรับรู้ความสงบ เป็นความรู้สึก ไม่ทุกข์ ไม่สุข ไม่เกลียด ไม่ริษยา ภาวะเสริมอาจเป็นความไม่แยแส ความระลึกรู้ได้ ความมั่นคง วิภาวะ อาจเป็นการรู้ความจริงอันถ่องแท้ การพ้นจากราคะ การมีจิตบริสุทธิ์ อนุภาวะ อาจเป็นการข่มอินทรีย์ การเพ่งสมาธิ การแสดงความเมตตาปราณีต่อผู้อื่น

โดยสรุป วรรณคดีไทยมีเนื้อหา 9 รส ได้แก่ ความซาบซึ้งในความรัก (ศฤงคารรส) ความสนุกสนาน (หาสยรส) ความสงสาร (กรูณารส) ความแค้นเคือง (เรอาทรรส) ความกล้าหาญ (วีรรส) ความเกรงกลัว (ภยานกรรส) ความเบื่อระอาชิงช้า (พิกัดสรส) ความอัศจรรย์ใจ (อัฏฐตรส) และความสงบใจ (ศานตรส) ซึ่งนำมาวิเคราะห์วรรณคดีได้ทุกรส นอกจากนี้ก็อาจแสดงภาวะเสริม ได้แก่ ความไม่แยแส ความสงสัย ความยินดี ความวิตก ฯลฯ

1.3 การประยุกต์ใช้ทฤษฎีในการจัดการเรียนการสอนวรรณคดี

การศึกษาอารมณ์ในวรรณคดีทำให้เข้าถึงคุณค่าของวรรณคดีได้ทางหนึ่ง เนื่องจากอารมณ์เป็นสาเหตุหนึ่งของงานวรรณศิลป์ การศึกษารสในวรรณคดีเรื่องใดเรื่องหนึ่ง คือ การศึกษาความสำเร็จอารมณ์ของผู้อ่านที่เกิดขึ้นหลังจากอ่านวรรณคดีเรื่องนั้น ตลอดจนภาวะต่าง ๆ ที่เป็นปัจจัยให้เกิดความสำเร็จอารมณ์นั้น และความคิดของกวีที่มักเกิดควบคู่กับอารมณ์ การศึกษาวิธีนี้จึงทำให้เนื้อหาของเรื่อง แนวคิด และน้ำเสียงของผู้เขียน เป็นการพยายามทำความเข้าใจเนื้อแท้ของวรรณคดีอันเป็นจุดมุ่งหมายของนักวิจารณ์วรรณคดี วิธีการเข้าถึงเนื้อแท้ของวรรณคดี กุสุมา รักขมณี (2549, น. 201) ได้สรุปขั้นตอนดังนี้

1. การตระหนักถึงค่าของคำทุกคำที่ปรากฏในงานเขียนว่าสื่อความหมาย เน้นภาพ และให้ความรู้สึกอย่างไรและเพียงไร

2. การพิจารณาถึงความหมายแง่ต่าง ๆ ที่ปรากฏอยู่ในงานเขียน เช่น ความหมายที่เป็นเนื้อหาสำคัญ ความหมายทางด้านอารมณ์ ซึ่งอาจจะต้องพิจารณาทั้งอารมณ์ที่ปรากฏในงานเขียน อารมณ์ที่ปรากฏในตัวละคน (ถ้ามี) อารมณ์ของผู้แต่งและอารมณ์ของผู้อ่านเอง ความหมายทางด้านน้ำเสียง ทศนคติหรือท่าที ทั้งของงานเขียน ผู้แต่งและตัวละคน และความหมายทางด้านจุดประสงค์ของผู้แต่ง ฯลฯ

3. การหาความรู้จากที่อื่นมาอธิบายเพื่อให้มีความเข้าใจงานเขียนนั้นยิ่ง ๆ ขึ้น เช่น ความรู้ทางจิตวิทยา ภาษาศาสตร์ สังคมวิทยา ศาสนา ปรัชญา ประวัติศาสตร์ โบราณคดี หรือความรู้เกี่ยวกับผู้แต่งเอง

4. ประเมินคุณค่าของงานเขียน

กฤษณา รักษ์มณี (2549, น. 201-202) กล่าวว่า ทฤษฎีสถิต-ฐานของสันสกฤตมีวิธีการที่สอดคล้องกับแนววรรณคดีวิจารณ์ โดยมี 3 ขั้นตอน ได้แก่

1. ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาถ้อยคำในบทประพันธ์ตามหลักทวิน
2. ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาอารมณ์ตามทฤษฎีสถิต-ฐาน อารมณ์ของผู้แต่ง คือ ภาวะหลักและภาวะเสริมที่กวีแสดงแก่ผู้อ่าน อารมณ์ที่ตัวละครแสดงออกหรืออารมณ์ที่ปรากฏอยู่ในถ้อยคำ บทบรรยาย หรือบทพรรณนา ตรงกับผลของภาวะ และอารมณ์ของผู้อ่าน คือ รสที่ผู้อ่านได้รับ
3. ขั้นตอนที่ 3 การประเมินคุณค่าของงานเขียน การประจักษ์ถึงรสอันเป็นปฏิกิริยาทางอารมณ์ที่เราได้รับ ได้แก่ ความสำเร็จอารมณ์ และรู้แจ้งถึงสัจจะแห่งอารมณ์นั้น ๆ คุณค่าของวรรณคดีเรื่องนั้นจึงอยู่ที่ความสามารถทำให้เราประจักษ์ถึงสิ่งที่เป็นสัจธรรมชีวิตของสัตว์โลกทั้งปวง วรรณคดีแต่ละเรื่องมีคุณค่าเพียงใด ผู้อ่านซึ่งเป็นผู้ประจักษ์เท่านั้นที่จะประเมินได้ การประเมินคุณค่าของงานเขียนอาจปรากฏเป็นถ้อยคำหรือลายลักษณ์อักษรตามที่นักวรรณคดีทั้งหลายปฏิบัติกันอยู่

ข้อควรคำนึงในการศึกษาวรรณคดีไทยตามทฤษฎีสถิต-ฐาน ได้แก่ จุดประสงค์ในการแต่งและการแสดงความคิดเห็น

1. จุดประสงค์ในการแต่ง วรรณคดีไทยส่วนหนึ่งเป็นบทละครซึ่งมีทั้งละครในและละครนอก ซึ่งบทละครไทยมุ่งแสดงความงามของท่ารำ การแสดงอารมณ์ต่าง ๆ ช่วยให้เนื้อเรื่องสนุกสนาน น่าติดตาม ดังนั้นรสในบทละครไทยจึงเป็นเครื่องปรุงแต่งรสมากกว่าจะเป็นส่วนประกอบสำคัญ นอกจากนั้นบทละครของไทยยังนิยมนำมาอ่านกันเพื่อความไพเราะของเสียงคำประพันธ์ อลังการทางเสียงจึงเด่นกว่าเนื้อหาทางอารมณ์ ดังนั้นการพิจารณารสในวรรณคดีบทละครไทยต้องคำนึงถึง ลีลา ท่ารำ ความไพเราะ และรสวรรณคดี

2. การแสดงแนวคิด วรรณคดีไทยมีแนวคิดหลัก คือ ธรรมย่อมชนะอธรรม ซึ่งมีวิธีการแสดงแนวคิดแตกต่างกัน วรรณคดีไทยมีความเชื่อว่า ฝ่ายชั่ว คือ คู่ริของฝ่ายดี จึงมีข้อกำหนดว่า คู่แข่งของฝ่ายดีต้องฝ่ายแพ้ และไม่นิยมสร้างตัวละครที่เลวเต็มที่จนผู้อ่านชิงชัง เพียงแต่กำหนดให้เป็นตัวละครที่มีรูปร่างกิริยาท่าทางหรือคำพูดผิดไปจากปกติพอจะเรียกเสียงหัวเราะได้ก็เป็นการลงโทษที่เพียงพอแล้ว แต่บางครั้งกวีไทยก็เพี้ยนเพี้ยนกับการสร้างความขบขันให้แก่ริของตัวเอกมากเกินไป ทำให้เลยขีดความขบขันไปสู่ความรุนแรง ภาวะรุนแรงจึงเป็นตัวแปรที่ทำให้ผู้อ่านเกิดความสงสารผู้ถูกกระทำขึ้นมาได้

โดยสรุป การประยุกต์ใช้ทฤษฎีรสนในการจัดการเรียนการสอนวรรณคดีไทย เป็นการศึกษาอารมณ์ของผู้อ่านที่เกิดขึ้นหลังจากอ่านวรรณคดีเรื่องนั้น ภาวะต่าง ๆ ที่เป็นปัจจัยให้เกิดอารมณ์นั้น ความคิดของกวี และคุณค่าของวรรณคดี โดย

- 1) ศึกษาจุดประสงค์ในการแต่งและแนวคิดของวรรณคดี
- 2) ศึกษาถ้อยคำในบทประพันธ์ว่าสื่อความหมาย และให้ความรู้สึกอย่างไรและเพียงไร
- 3) ศึกษาอารมณ์ตามทฤษฎีรสน ได้แก่ อารมณ์ของผู้แต่ง คือ ภาวะหลัก และภาวะเสริมที่กวีแสดงแก่ผู้อ่าน อารมณ์ที่ตัวละครแสดงออกหรืออารมณ์ที่ปรากฏอยู่ในถ้อยคำ บทบรรยายหรือบทพรรณนา ตรงกับผลของภาวะ และอารมณ์ของผู้อ่าน คือ รสที่ผู้อ่านได้รับ
- 4) ประเมินคุณค่าของงานเขียนว่าวรรณคดีแต่ละเรื่องมีคุณค่าเพียงใด

2. ทฤษฎีจินตภาพ

2.1 ความหมายและลักษณะของจินตภาพ

พจนานุกรมศัพท์วรรณกรรมไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน ได้อธิบายความหมายของ “จินตภาพ” คือ ภาพในจิตหรือในความคิด เกิดขึ้นจากการอ่านงานเขียนที่ผู้เขียนใช้ภาพพจน์ การพรรณนา การบรรยาย เป็นต้น ทำให้ผู้อ่านรู้สึกประหนึ่งได้พบเห็น มีประสบการณ์หรือมีความรู้สึกเช่นเดียวกับผู้เขียนหรือตามที่ผู้เขียนตั้งใจ จินตภาพแบ่งเป็น 3 ลักษณะต่าง ๆ เช่น จินตภาพทางเสียง จินตภาพทางสี จินตภาพทางการเคลื่อนไหว (สำนักงานราชบัณฑิตยสภา, 2566, น. 138)

ในทางวรรณคดี จินตภาพ (Image) เกี่ยวข้องกับการใช้ภาษา ซึ่งมีขบวนการใช้ภาษาในลักษณะเชิงเปรียบเทียบหรือใช้ความเปรียบ (Imagery) ทั้งนี้เพราะภาษาที่ใช้ในวรรณคดีเป็นภาษาวรรณศิลป์ กล่าวคือ “เป็นภาษาที่ต้องการความงาม และความไพเราะในการใช้ถ้อยคำ สำนวนที่ประณีตกว่าภาษาที่ใช้กันทั่วไป” (กาญจนา วิชญาศิลป์, 2542, น. 101) กล่าวว่า

พจนานุกรมศัพท์วรรณกรรม: ภาพพจน์ โวหาร และกลการประพันธ์ ฉบับราชบัณฑิตยสถาน ได้อธิบายความหมายของจินตภาพในทางวรรณคดีว่ามีความหมายได้หลายอย่างและใช้ได้หลายวิธี คือ (กาญจนา วิชญาศิลป์, 2542, น. 101)

1. ภาพในจิต หรือข้อคิด ที่เกิดขึ้นจากการอ่านเขียนขึ้นหนึ่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งบทกวี
 2. การพรรณนา ให้ข้อเขียนซึ่งเร้าประสาทสัมผัส และสร้างภาพในจิตหรือข้อคิดให้เกิดขึ้น
 3. ภาพพจน์ชนิดหนึ่ง เช่น อุปลักษณ์ หรืออุปมา ซึ่งภายในจิตถูกถ่ายทอดโดยใช้การเปรียบเทียบ
 4. สัญลักษณ์ ใช้แทนสิ่งใดสิ่งหนึ่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้อคิดที่เป็นนามธรรม จินตภาพอาจเร้าประสาทสัมผัสได้อย่างใดอย่างหนึ่งหรือทุกอย่างหรืออาจนึกเห็นไปได้โดยอาศัยพุทธิปัญญา
- ดังนั้น จินตภาพ จึงหมายถึง 1) ภาพสมบูรณซึ่งผลมาจากกิจกรรมการอ่าน ประพันธ์ขึ้นหนึ่งจบแล้ว ผู้อ่านได้เกิดความคิดรวบยอดหรือโนภาพขึ้นมาด้วยกลวิธีการเขียนแบบพรรณนาต่าง ๆ อาจมาจากความไพเราะของเสียง หรือถ้อยคำ หรือการใช้ภาษา 2) ภาพพจน์ คือกลวิธีการใช้ภาษาที่ผิดแผกไปจากภาษาธรรมดา และผิดความหมายไปจากภาษาโดยตรงเกี่ยวกับเรื่องของการเรียบเรียงลำดับคำ หรือความหมายของคำด้วยการเปรียบเทียบ ให้เกิดจินตนาการมองเห็นภาพตามเจตนาของผู้ประพันธ์ ซึ่งขึ้นอยู่กับสำนวนความเปรียบสองประเภท คือ ภาพพจน์ (Figure of speech) และสัญลักษณ์ (Symbol)

1. ภาพพจน์ คือ ศิลปะแห่งกลวิธีการใช้ภาษา โดยกลวิธีการเปรียบเทียบต่าง ๆ เพื่อให้พลังของถ้อยคำและความหมายนั้น ๆ กระทบใจผู้อ่านหรือผู้ฟัง เกิดภาพที่แจ่มชัดและลึกซึ้งขึ้นในใจ เกิดปฏิกิริยาทางอารมณ์ตามความคิดตามอารมณ์ที่ผู้ประพันธ์ต้องการ ภาพพจน์ จำแนกได้ดังนี้ (กาญจนา วิชญาศิลป์, 2542, น. 102-114)

- 1.1 อุปมา หรืออุปมาอุปไมย เป็นการกล่าวถึงสิ่งที่ต้องการอธิบายโดยไปเทียบกับอีกสิ่งหนึ่ง ซึ่งสิ่งที่ต้องการเปรียบและสิ่งที่นำมาเปรียบเป็นคนละอย่างกัน มีลักษณะบางอย่างที่เห็นได้ว่ามีลักษณะและส่วนที่ร่วมกัน ภาพพจน์แบบอุปมานี้ สังเกตได้จากการใช้ถ้อยคำเปรียบเทียบว่าเหมือนกัน เช่น ดุจ ราว ประดุจ กล เลห์ ดัง ฯลฯ ซึ่งคำเชื่อมเหล่านี้ช่วยให้เนื้อความ ความหมายที่ผู้ประพันธ์ต้องการสื่อเห็นง่ายและชัดเจนยิ่งขึ้น

- 1.2 อุปลักษณ์ คือ การใช้คุณลักษณะของสิ่งหนึ่งแทนสิ่งที่ต้องการเปรียบเทียบ โดยเปรียบเทียบว่าสิ่งหนึ่งเป็นอีกสิ่งหนึ่งโดยตรง เช่น เธอคือดวงใจของฉัน

- 1.3 บุคลาธิษฐาน เป็นภาพพจน์ที่พรรณนาให้สัตว์ สิ่งของ วัตถุ ความคิด และนามธรรม มีรูปร่างลักษณะนิสัยความรู้สึกและพฤติกรรมต่าง ๆ ราวกับเป็นมนุษย์

1.4 ประชูด เป็นการใช้ภาษาเพื่อสื่อความคิดและเจตนาที่ตรงข้ามกับความหมายตามตัวอักษรที่ปรากฏ

1.5 ปฏิภาคพจน์ หรือ อรรถวิภาษ หรือพาราดอกซ์ คือ ภาพพจน์ที่ใช้ความที่เหมือนจะมีความหมายขัดแย้งกันเป็นไปไม่ได้ หากเมื่อพิจารณาจะพบว่าความนั้นมีความหมายกลมกลืนกัน

1.6 ปฏิวาทะ หรือปฏิพจน์ มีลักษณะใกล้เคียงกับภาพพจน์แบบปฏิภาคพจน์ แต่ปฏิวาทะจำนำคำที่มีความหมายตรงข้ามกันมารวมกันเพื่อให้เกิดคำที่มีความหมายใหม่

1.7 อติพจน์ เป็นการเปรียบเทียบเกินความจริงกว่าความหมายตามพยางค์ เพื่อบ่งเน้นสื่อให้เห็นความหมายทางด้านอารมณ์สะท้อนใจว่ามีมากน้อยเพียงใดทั้งความรัก ความเศร้าโศกเสียใจ ความปลาบปล้ำปิติ ความโกรธ ความมหัศจรรย์ใจในความยิ่งใหญ่

2. สัญลักษณ์ เป็นสิ่งที่กำหนดสิ่งมีชีวิตหรือไม่มีชีวิต ซึ่งเป็นรูปธรรม เพื่อเป็นตัวแทนของสิ่งที่เป็นนามธรรม เพราะมุ่งให้สิ่งที่ต้องการแทนนั้นสามารถเข้าใจได้ง่าย และชัดเจนขึ้น ในวรรณคดีภาษาที่ใช้ต้องเป็นสัญลักษณ์ ถือเป็นเครื่องหมายแสดงภาพแห่งความรู้สึกนึกคิด ฉะนั้น ลักษณะของความหมายถ้อยคำจึงลึบซึ้ง และกว้างขวางกว่าภาษาธรรมดา คือ นอกจากมีความหมายตามตัวอักษรแล้ว ยังมีความหมายที่แนบภาพแนบอารมณ์ความรู้สึกและทัศนคติอีกด้วย ซึ่งต้องอาศัยการตีความโดยต้องเข้าใจในการที่ผู้ประพันธ์จะหยิบมาสื่อแสดงไว้ในงานประพันธ์

2.2 การประยุกต์ใช้ทฤษฎีจินตภาพในการจัดการเรียนการสอนวรรณคดี (กาญจนา วิษณุศิลป์, 2542, น. 114-116)

2.2.1 จุดประสงค์ของการใช้ภาพพจน์และสัญลักษณ์ คือ เพื่อแสดงความสามารถของตน เพื่อแสดงความคิดหรืออารมณ์ที่ลึกลับ และเพื่อเลี่ยงการกล่าวตรง

2.2.2 ภาพพจน์และสัญลักษณ์เป็นลักษณะของภาษาวรรณคดีลักษณะหนึ่งที่มุ่งเสริมจินตนาการ เพื่อให้ผู้อ่านเกิดจินตนาการโน้มน้าวไปตามความคิด และอารมณ์ของผู้ประพันธ์ โดยร่วมกับการเข้าถึงองค์ประกอบและกลวิธีการประพันธ์ของวรรณคดี

2.2.3 การศึกษาความเปรียบและสัญลักษณ์ เป็นส่วนหนึ่งในการนำไปสู่ความเข้าใจในวรรณคดีทั้งในแง่การตีความและประเมินค่า

โดยสรุป การใช้ทฤษฎีจินตภาพในการจัดการเรียนการสอนโดยการใช้ภาพพจน์และสัญลักษณ์เพื่อให้ผู้อ่านเกิดจินตนาการไปตามความคิดและอารมณ์ของผู้ประพันธ์ ร่วมกับการเข้าถึงองค์ประกอบและกลวิธีการประพันธ์ นำไปสู่ความเข้าใจในวรรณคดีทั้งในแง่การตีความและประเมินค่า

3. ทฤษฎีสุนทรียรส

3.1 ความหมายของสุนทรียรส

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554 ให้ความหมายคำว่า สุนทรียะ หมายถึง ความนิยม ความงาม ส่วนคำว่า “รส” หมายถึง ความไพเราะ ดังนั้นสุนทรียรส จึงหมายถึง ความงดงามและความไพเราะ

กุสุมา รักษมณี (2545, น. 119) ให้ความหมาย สุนทรียรส หมายถึง ความสำเร็จ อารมณ์ (Bliss) ที่เกิดขึ้นในใจของผู้อ่าน เป็นความปิติและอิ่มเอิบใจที่ซึมซาบความงดงามและความไพเราะของวรรณคดี และได้ประจักษ์อารมณ์ตอบสนองของตนอันเป็นการรับรสจากวรรณคดี

ตำราของอานันทวรรณะ ได้อธิบายว่าสุนทรียรส เกิดได้จากคุณลักษณะ 3 ประการของวรรณคดี ได้แก่

1. การสร้างสรรค์โลกในจินตนาการซึ่งเป็นโลกใหม่ที่ต่างกับโลกที่มนุษย์พบเห็นอยู่
2. การเสริมพลังให้แก่สิ่งเกิดซ้ำซากในชีวิตจริง ให้เป็นเรื่องใหม่ในความคิดของผู้อ่านได้

3. การใส่สีสันให้แก่โลกในจินตนาการและโลกจริงให้มีชีวิตชีวาและมีความงาม
 หทัยวรรณ ไชยะกุล (2550, น. 3) กล่าวว่า สุนทรียศาสตร์ถูกนำมาใช้อย่างแพร่หลายในแวดวงวรรณคดี เพราะวรรณคดีจัดเป็นศิลปะแขนงหนึ่งของรมยศิลป์ (Art of pleasure) ที่แสดงถึงความงามและความไพเราะโดยใช้ภาษาเป็นอุปกรณ์แห่งศิลปะ เพื่อสื่อสารที่มีพลังเร้าอารมณ์สะท้อนใจของมนุษย์ให้รับรู้สัมผัสที่ลึกซึ้งและรุนแรง ความงามทางศิลปะ คือ สิ่งที่เราเรียกว่าความจับใจ

โดยสรุป สุนทรียรส หมายถึง ความรู้สึกปิติ จีบใจ และซาบซึ้งความงดงามและความไพเราะของวรรณคดีและรสวรรณคดีของเรื่องที่เราอ่าน

3.2 ลักษณะของสุนทรียรส

การศึกษาความงดงามและความไพเราะของรสรวรรณคดี เป็นการศึกษาความงดงามและความไพเราะในบทประพันธ์หรือกลวิธีในการประพันธ์โดยการศึกษาความงามด้านรูปแบบและความงานด้านเนื้อหา โดยมีรายละเอียดดังนี้ (หทัยวรรณ ไชยะกุล, 2550, น. 10)

3.2.1 ความงานด้านรูปแบบ ได้แก่ กลวิธีในการแสดงออก การพิจารณากลวิธี การแสดงออก ประกอบด้วย

- 1) ความงาม (Beauty) คือ ความประณีต วิจิตร พิสดารของรูปแบบ
- 2) ความง่าย (Simplicity) คือ การเลือกรูปแบบการแสดงออกที่ไม่ยุ่งยากซับซ้อน

3) ความชัดเจน (Clearly) คือ การสอดใส่เนื้อหาที่ต้องการมีการแสดงออกอย่างชัดเจนแจ่มแจ้งพอที่ผู้อ่านจะเข้าใจได้

4) ความกลมกลืน (Proportion) คือ ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ความผสมผสานกลมกลืนระหว่างสิ่งที่เกี่ยวข้อง

3.2.2 ความงามด้านเนื้อหา ได้แก่ เรื่องราวต่าง ๆ ที่ผู้ประพันธ์แสดงออกโดยการเลือกใช้สื่อภาษาอย่างเหมาะสม สื่อทางภาษาที่สำคัญ ได้แก่ คำ และความ การพิจารณาความงามด้านเนื้อหา ได้แก่ การพิจารณาการเลือกใช้คำและความทั้งในด้านความงามและความริเริ่มแปลกใหม่ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อชีวิต

ชลธิรา สัตยารัตนา (2550, น. 176) กล่าวว่า ศิลปะการประพันธ์เป็นสิ่งพิสูจน์คุณค่าของวรรณคดีในแง่วรรณศิลป์ วรรณคดีที่ดีจึงต้องมีคุณค่าทั้งด้านเนื้อหาและศิลปะการประพันธ์ ดังนั้นการพิจารณาความงามของวรรณคดี จึงเป็นการพิจารณาอย่างรอบคอบในองค์ประกอบทั้งด้านรูปแบบ เนื้อหา การใช้ภาษา กลวิธีการประพันธ์

โดยสรุป การพิจารณาลักษณะความเป็นสุนทรียรสของวรรณคดี คือ การแสดงให้เห็นถึงกลวิธีการแสดงออกในการใช้คำและความอย่างชัดเจน ความเป็นเอกภาพ ความสมบูรณ์ของเนื้อหา ความผสมกลมกลืนกันระหว่างเนื้อหาและรูปแบบ รวมถึงการมีความคิดริเริ่มแปลกใหม่น่าสนใจ

3.3 การประยุกต์ใช้ทฤษฎีสุนทรียรสในการจัดการเรียนการสอนวรรณคดี

การวิจักษ์วรรณคดีโดยใช้ทฤษฎีสุนทรียรส คือ การให้ความสำคัญกับรสความงามของศิลปะวรรณคดีและพิจารณาเห็นว่าสิ่งนี้เองก่อให้เกิดสัมพันธ์ภาพระหว่างผู้อ่านและผู้แต่ง ผู้อ่านควรรู้จักงานให้ดีที่สุด เช่น ทำความเข้าใจงาน การเข้าถึงรสความงามทางศิลปะของวรรณคดีจนสามารถประเมินคุณค่าได้ ซึ่งรสความงามของวรรณคดีแบ่งออกเป็น 4 ชนิด (หทัยวรรณ ไชยะกุล, 2550, น. 13) คือ

3.3.1 Sence หมายถึง เนื้อหาและความหมายซึ่งก่อให้เกิดความคิดบางประการเกี่ยวกับข้อความหนึ่ง ๆ

3.3.2 Feeling หมายถึง ความรู้สึกของผู้อ่านที่มีต่อข้อความที่กล่าวออกมา ความรู้สึกมีทั้งอารมณ์ ทัศนคติ ความปรารถนา และความเพิลิตเพิลินหรือไม่เพิลิตเพิลิน

3.3.3 Tone หมายถึง น้ำเสียงหรือทัศนคติของผู้แต่งที่แสดงออกมาต่อผู้อ่าน

3.3.4 Intension หมายถึง จุดมุ่งหมายหรือความตั้งใจของผู้แต่ง ซึ่งแสดงออกมาในคำประพันธ์โดยความสำนึก คือ ความตั้งใจจะแต่งเช่นนั้น

โดยสรุป การจัดการเรียนการสอนวรรณคดีโดยใช้ทฤษฎีสุนทรียรส คือ กระบวนการเรียนรู้และทำความเข้าใจในรสความงามและความไพเราะของวรรณคดี ได้แก่ ความงามด้านรูปแบบและความงามด้านเนื้อหา และแสดงออกถึงความรู้สึกปิติ จบใจ และซาบซึ้งความงดงามและความไพเราะของวรรณคดีและรสวรรณคดีของเรื่องที่อ่าน

4. ทฤษฎีการแสดงออก

ทฤษฎีการแสดงออกให้ความสำคัญแก่ผู้แต่งมากกว่าวัตถุดิบ หมายถึง พิจารณาว่าผู้แต่งต้องการแสดงความรู้สึกนึกคิด หรืออารมณ์อะไร การประเมินคุณค่าของศิลปะประเภทที่ผู้แต่งใช้ ทฤษฎีการแสดงออก คือ การพิจารณาว่าผู้แต่งมีความประสงค์จะแสดงความรู้สึกนึกคิดหรืออารมณ์อะไร และผลงานของเขาบรรลุวัตถุประสงค์ตามที่ตั้งไว้มากน้อยเพียงใด ดังนั้นการประยุกต์ใช้ทฤษฎีการแสดงออกในการจัดการเรียนการสอนวรรณคดี คือ การประเมินคุณค่าจากการแสดงความรู้สึกนึกคิด และอารมณ์ของผู้แต่ง ผู้อ่านต้องพิจารณาชีวประวัติ และเจตนาอารมณ์ของผู้แต่งเพื่อตัดสินได้ว่า ผลงานของเขาบรรลุวัตถุประสงค์ตามที่เขที่ตั้งใจไว้มากน้อยเพียงใด และเพราะอะไรเขาจึงประสบความสำเร็จหรือล้มเหลว (วิภา กงกชนันทน์, 2556, น. 206-236)

5. ทฤษฎีผลกระทบ

ทฤษฎีผลกระทบมองศิลปะในด้านที่สัมพันธ์กับบุคคล เพราะถ้าปราศจากผู้รับรู้ซึ่งได้แก่ ผู้ชม ผู้ฟัง หรือผู้อ่านเสียแล้ว ศิลปกรรมใด ๆ ก็ไร้ความหมายโดยสิ้นเชิง ด้วยเหตุนี้ จึงมีผู้ที่ถือว่า ศิลปกรรมทั้งหลายเป็นกิจกรรมทางสังคมอย่างหนึ่ง เมื่อเป็นกิจกรรมสังคม การประเมินคุณค่าของศิลปะจึงถือเอาผลกระทบที่ศิลปะมีต่อสังคมเป็นเกณฑ์ในการพิจารณาตัดสิน แต่เนื่องจากสังคมหนึ่งประกอบด้วยบุคคลที่มีระดับภูมิปัญญา ค่านิยม ความสนใจ และผลประโยชน์ต่าง ๆ กัน และเนื่องจากมนุษย์แต่ละคนมีความเปลี่ยนแปลงทั้งทางกาย ทางใจ และทางปัญญา ผลกระทบของศิลปะต่อสังคมจึงมีลักษณะซับซ้อนหลากหลายและเปลี่ยนแปลงไม่คงที่

ทฤษฎีให้ความสำคัญกับความเปลี่ยนแปลงในทางอารมณ์ที่ศิลปกรรมทำให้เกิดขึ้นในตัวผู้ชม ผู้ฟัง หรือผู้อ่านมากกว่าให้ความสำคัญแก่วัตถุดิบหรือชีวประวัติของศิลปิน เพราะศิลปะโดยเฉพาะวรรณศิลป์ เป็นผลงานสร้างสรรค์อย่างหนึ่งของมนุษย์ที่มีสภาวะอันซับซ้อนยิ่ง ความซับซ้อนนี้ทำให้ผลงานชิ้นหนึ่งมีลักษณะหรือคุณค่าต่างกันไปได้มากมาย ในสายตาต่างกันหรือแม้แต่ในสายตาของผู้อ่านคนเดียวกัน แต่อยู่ในวัย หรือเวลา หรือสถานที่ หรืออารมณ์ต่างกัน (วิภา กงกชนันทน์, 2556, น. 236-237)

การประเมินคุณค่าของวรรณคดี ผู้อ่านต้องพิจารณาภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อมตามที่ปรากฏในบทประพันธ์ สะท้อนหรือบันทึกความจริงเกี่ยวกับชีวิตมนุษย์และสิ่งแวดล้อมได้สมจริงเหมือนจริง หรือสมเหตุสมผลมากน้อยเพียงใด และต้องพิจารณาอีกว่าบทประพันธ์นั้นให้ผลกระทบที่ลึกซึ้ง หรือผิวเผินในทางใดและมากน้อยเพียงใด นอกจากนี้การวิจารณ์วรรณคดีต้องตั้งตัวในการขยาย

ขอบเขตประสบการณ์ การเปิดใจให้กว้างและการติดตามความเคลื่อนไหวในสังคมอยู่เสมอจะช่วยให้เข้าใจศิลปะมากยิ่งขึ้น ทั้งศิลปะที่เป็นมรดกและศิลปะร่วมสมัย (วิภา กงกะนันทน์, 2556, น. 252)

นักเขียนและนักอ่านในปัจจุบันถือว่า วรรณคดีที่มีคุณค่า คือ วรรณคดีที่ให้ความเพลิดเพลินเจริญใจ ความเบิกบานในอารมณ์ หรือความตื่นเต้นสนุกสนาน คือ ให้สิ่งที่หม่อมหลวงบุญเหลือ เทพยสุวรรณ เรียกว่า “ความสำเร็จอารมณ์” อันนับได้ว่าเป็นอาหารใจอย่างหนึ่ง ซึ่งเป็นปัจจัยนำไปสู่ความสมบูรณ์ของสุขภาพจิต (วิภา กงกะนันทน์, 2556, น. 240)

โดยสรุป ทฤษฎีผลกระทบ ให้ความสำคัญกับการประเมินคุณค่าของวรรณคดีที่ผู้อ่านต้องพิจารณาภาพชีวิต กิจกรรมทางสังคม และสิ่งแวดล้อมตามที่ปรากฏในบทประพันธ์ ว่ามีความสมจริง เหมือนจริง หรือสมเหตุสมผลมากน้อยเพียงใด และต้องพิจารณาบทประพันธ์นั้นให้ผลกระทบที่ลึกซึ้ง หรือผิวนิเวศในทางใดและมากน้อยเพียงใด

จากการศึกษาทฤษฎีที่เกี่ยวข้องดังกล่าวข้างต้นสรุปหลักการพื้นฐานสำหรับการใช้การวิจักษ์วรรณคดีและวิจารณ์วรรณคดี ได้ดังนี้

ตาราง 4 แสดงการสรุปหลักการพื้นฐานสำหรับการใช้ในการวิจักษ์วรรณคดีและวิจารณ์วรรณคดี

ทฤษฎี	แนวคิด	การประยุกต์ใช้
1. ทฤษฎีรส	รส หรือ รสวรรณคดี หมายถึง ความรู้สึกหรือสภาวะอารมณ์ของผู้อ่านที่มีต่อคุณลักษณะของวรรณกรรมที่กวีถ่ายทอดออกมา ซึ่งเป็นปฏิกิริยาตอบสนองหลังจากได้อ่านวรรณกรรมบทหนึ่ง ๆ หรือเรื่องหนึ่ง ๆ จบลง ซึ่งมี 9 ลักษณะ ได้แก่ 1. คฤคารรส คือ ความซาบซึ้งในความรัก 2. হাস্যরস คือ ความสนุกสนาน 3. গুরুারস คือ ความสงสาร 4. রোহারস คือ ความแค้นเคือง 5. বিরাহরস คือ ความชื่นชม 6. ভয়ানরস คือ ความเกรงกลัว 7. পীড়িতরস คือ ความเปื้อน รำคาญ ขยะแขยง	การศึกษาอารมณ์วรรณคดี คือ การศึกษาอารมณ์ของผู้อ่านที่เกิดขึ้นหลังจากอ่านวรรณคดีเรื่องนั้น ปัจจัยให้เกิดอารมณ์ ความคิดของกวี และคุณค่าของวรรณคดี โดย 1. ศึกษาจุดประสงค์ในการแต่งและแนวคิดของวรรณคดี 2. ศึกษาถ้อยคำในบทประพันธ์ว่าสื่อความหมาย และให้ความรู้สึกรังไรและเพียงไร 3. ศึกษาอารมณ์ตามทฤษฎีรส ได้แก่ อารมณ์ของผู้แต่ง คือ ภาวะหลัก และภาวะเสริมที่กวีแสดงแก่ผู้อ่าน อารมณ์ที่ตัวละครแสดงออกหรืออารมณ์ที่ปรากฏอยู่ในถ้อยคำ บทบรรยาย หรือบทพรรณนา ตรงกับผล

ทฤษฎี	แนวคิด	การประยุกต์ใช้
	8. อัททรส คือ ความอศจรรยใจ 9. ศานตรส คือ ความสงบใจ	ของภาวะ และอารมณ์ของผู้อ่าน คือ รสที่ผู้อ่านได้รับ 4. ประเมินคุณค่าของงานเขียนว่า วรรณคดีแต่ละเรื่องมีคุณค่าเพียงใด
2. ทฤษฎีจินตภาพ	จินตภาพในทางวรรณคดี คือ ภาพใน จิตหรือในความคิดที่เกิดขึ้น จากการอ่านบทประพันธ์ที่ผู้เขียนใช้ การพรรณนา ภาพพจน์ ข้อคิด สัญลักษณ์	การศึกษาวรรณคดีโดย 1. ศึกษาจุดประสงค์การใช้ภาพพจน์และ สัญลักษณ์ 2. ศึกษาความคิดและอารมณ์ของ ผู้ประพันธ์ร่วมกับการเข้าถึง องค์ประกอบและกลวิธีการประพันธ์ 3. ศึกษาความเปรียบและสัญลักษณ์ เป็นส่วนหนึ่งในการนำไปสู่ความเข้าใจ ในวรรณคดีทั้งในแง่การตีความและ ประเมินค่า
3. ทฤษฎีสุนทรียรส	สุนทรียรส หมายถึง ความรู้สึกปิติ จับใจ และซาบซึ้งความงดงาม และความไพเราะของวรรณคดี และรสวรรณคดีของเรื่องที่อ่าน การศึกษาความงดงามและความไพเราะ ของรสวรรณคดี เป็นการศึกษา ความงามด้านรูปแบบ คือ กลวิธีใน การแสดงออก ได้แก่ ความงาม ความ ง่าย ความชัดเจน ความกลมกลืน และ ความงามด้านเนื้อหา คือเรื่องราวที่ ผู้ประพันธ์แสดงออกโดยใช้สื่อ ภาษาอย่างเหมาะสม ได้แก่ คำ และ ความ	กระบวนการเรียนรู้และทำความเข้าใจใน รสความงามและความไพเราะของ วรรณคดีและศิลป์วิจักษ์ ได้แก่ 1. ความงามด้านรูปแบบ คือ กลวิธีใน การแสดงออก ได้แก่ ความงาม ความ ง่าย ความชัดเจน ความกลมกลืน 2. ความงามด้านเนื้อหา คือเรื่องราว ที่ผู้ประพันธ์แสดงออกโดยใช้ สื่อ ภาษาอย่างเหมาะสม ได้แก่ คำ และความ ซึ่งแสดงออกถึงความรู้สึกปิติ จับใจ และ ซาบซึ้งความงดงามและความไพเราะของ วรรณคดีและรสวรรณคดีของเรื่องที่อ่าน
4. ทฤษฎี การแสดงออก	ทฤษฎีการแสดงออกให้ความสำคัญ แก่ผู้แต่งมากกว่าวัตถุดิบ หมายถึง พิจารณาว่าผู้แต่งต้องการแสดง ความรู้สึกนึกคิด หรืออารมณ์อะไร	การประเมินคุณค่าจากการแสดง ความรู้สึกนึกคิด และอารมณ์ของผู้แต่ง ผู้อ่านต้องพิจารณาชีวประวัติ และ เจตนาอารมณ์ของผู้แต่งเพื่อตัดสินได้ว่า

ทฤษฎี	แนวคิด	การประยุกต์ใช้
	และผลงานของเขาบรรลุวัตถุประสงค์ตามที่ตั้งไว้มากนักน้อยเพียงใด	ผลงานของเขาบรรลุวัตถุประสงค์ตามที่เขที่ตั้งใจมากนักน้อยเพียงใด และเพราะอะไรเขาจึงประสบความสำเร็จหรือล้มเหลว
5. ทฤษฎีผลกระทบ	ทฤษฎีผลกระทบมองศิลปะในด้านที่สัมพันธ์กับบุคคล ถ้าปราศจากผู้รับรู้ ได้แก่ ผู้ชม ผู้ฟัง หรือผู้อ่าน ศิลปกรรมใด ๆ ก็ไร้ความหมายโดยสิ้นเชิง ดังนั้น ศิลปกรรมทั้งหลายเป็นกิจกรรมทางสังคมอย่างหนึ่ง	การประเมินคุณค่าของวรรณคดีที่ผู้อ่านต้องพิจารณาภาพชีวิต กิจกรรมทางสังคม และสิ่งแวดล้อมตามที่ปรากฏในบทประพันธ์ ว่ามีความสมจริง เหมือนจริง หรือสมเหตุสมผลมากนักน้อยเพียงใด และต้องพิจารณาบทประพันธ์นั้นให้ผลกระทบที่ลึกซึ้ง หรือผิวเผินในทางใด และมากนักน้อยเพียงใด

แนวการสอนวรรณคดีเอก

1. ความหมายของวรรณคดีและวรรณคดีเอก

1.1 ความหมายของวรรณคดี

ส่วนคำว่า “วรรณคดี” (Literature) มีผู้รู้ให้ความหมายไว้ดังนี้ พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 ให้ความหมาย “วรรณคดี” หมายถึง วรรณกรรมที่ได้รับความนิยมยกย่องว่าแต่งดีมีคุณค่าเชิงวรรณศิลป์ถึงขนาด เช่น พระราชนิพนธ์สิบสองเดือน มัทนะพาธา สามก๊ก เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน. (สำนักงานราชบัณฑิตยสถาน, 2554)

มณีปิ่น พรหมสุทธิลักษณ์ (2533, น. 5) ได้ให้ความหมายของวรรณคดีไว้ 2 ความหมาย คือ วรรณคดีทั่วไปหรือวรรณคดีที่มีความหมายกว้าง และวรรณคดีที่มีวรรณศิลป์หรือวรรณคดีที่มีความหมายแคบ

วรรณคดีทั่วไปหรือวรรณคดีที่มีความหมายกว้าง หมายถึง งานประพันธ์ที่แต่งขึ้นทั้งเรื่องที่แต่งดีและไม่ดีจะเป็นงานของชาติใด ภาษาใด หรือแต่งในยุคสมัยใดก็ได้ นอกจากนั้นยังรวมถึงวรรณคดีมุขปาฐะ (เรื่องเล่าสืบทอดกันมา) เช่น นิทาน นิยาย เป็นต้น

วรรณคดีที่มีวรรณศิลป์หรือวรรณคดีที่มีความหมายแคบ หมายถึง งานประพันธ์ที่มีลักษณะเด่นมีความงามในเชิงวรรณศิลป์ มีคุณค่าทางอารมณ์และความรู้สึกแก่ผู้อ่านหรือผู้ฟัง

กุสุมา รัชชมณี (2548, น. 3) ได้อธิบายความหมายของวรรณคดี หมายถึง งานศิลปะที่ใช้ภาษาเป็นสื่อ ซึ่งเป็นการสร้างสรรค์ที่เกิดจากความรู้สึกและความนึกคิดของมนุษย์ที่ผ่านกาลเวลายาวนานและมีกลุ่มบุคคลในอดีตกล่าวยกย่อง

สิริพัชร เจษฎาวิโรจน์ (2562, น. 181) ให้ความหมายวรรณคดี หมายถึง สิ่งสร้างสรรค์อันล้ำค่าของมนุษย์สร้างและสื่อสารเรื่องราวของชีวิต วัฒนธรรม และอารมณ์ความรู้สึกที่เกี่ยวข้องหรือสะท้อนความเป็นไปของมนุษย์ ด้วยกลวิธีการ ใช้ถ้อยคำสำนวนภาษา ซึ่งมีความเหมือนหรือต่างกันไปในแต่ละยุคสมัย

ทวีศักดิ์ ปิ่นทอง (2564, น. 3) ได้ให้ความหมายวรรณคดี หมายถึง งานประพันธ์ทั้งร้อยแก้วและร้อยกรอง ทั้งที่แต่งดีและไม่ดี ทั้งที่แต่งขึ้นและปัจจุบัน

สายวรุณ สุนทรโทก (2566, น. 4) ได้ให้ความหมายของวรรณคดี หมายถึง หนังสือที่ได้รับยกย่องว่ามีศิลปะในการแต่ง มีความงามด้านภาษาและมีคุณค่าทางวรรณศิลป์ ก่อให้เกิดจินตนาการ อารมณ์สะท้อนใจ มีเนื้อหาดีโน้มน้าวจิตใจผู้อ่านให้เกิดความเพลิดเพลินและผ่านกาลเวลาที่ยาวนาน

พจนานุกรมศัพท์วรรณกรรมไทย ฉบับราชบัณฑิตยสภา (สำนักงานราชบัณฑิตยสภา, 2566, น. 505) ให้ความหมายวรรณคดี หมายถึง งานประพันธ์ที่สร้างสรรค์ขึ้นโดยใช้ศิลปะทางการประพันธ์ ที่เรียกว่า วรรณศิลป์ เพื่อถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึกนึกคิดและจินตนาการของมนุษย์ สร้างมโนภาพและความสะท้อนอารมณ์

วรรณคดี เป็นงานศิลปะที่บันทึกเรื่องราวของชีวิตและสังคมในแต่ละยุคสมัย จึงมีผู้กล่าวว่าวรรณคดี คือ บทวิจารณ์ผ่านสายตาและมุมมองของผู้ประพันธ์ การอ่านวรรณคดีจึงเป็นการหลอมรวมประสบการณ์ชีวิตของผู้อ่านเข้ากับประสบการณ์จากวรรณคดี และหลายครั้งได้เรียนรู้ประสบการณ์ชีวิตในแง่มุมที่แตกต่าง หรือไม่เคยประสบด้วยตนเอง วรรณคดีจึงเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ที่ให้ประโยชน์ทั้งในแง่ความจรรโลงใจและควมมีคุณค่าทั้งทางอารมณ์และปัญญา (สำนักงานราชบัณฑิตยสภา, 2566, น. 509)

โดยสรุป วรรณคดี หมายถึง งานประพันธ์ที่แต่งขึ้น มีความงามด้านภาษา มีคุณค่าทางวรรณศิลป์ คุณค่าทางอารมณ์ ก่อให้เกิดความรู้สึก จินตนาการ อารมณ์สะท้อนใจ ความเพลิดเพลินแก่ผู้อ่าน

1.2 ความหมายของวรรณคดีเอก

วรรณคดีเอก หมายถึง งานประพันธ์หรือวรรณกรรมที่แต่งขึ้นและได้รับการยกย่องว่ามีความยอดเยี่ยมและมีคุณค่าทางภาษา ศิลปะ ความคิด และวัฒนธรรมอย่างลึกซึ้ง เป็นงานเขียนที่ทรงอิทธิพลต่อสังคมและถูกใช้เป็นต้นแบบให้กับวรรณคดีเรื่องอื่น ๆ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตั้ง “วรรณคดีสโมสร” ขึ้นเมื่อวันที่ 23 กรกฎาคม

2457 เพื่อส่งเสริมการแต่งหนังสือให้ถูกต้องตามหลักภาษาไทย โดยคัดเลือกหนังสือที่แต่งดี มีสารประโยชน์ เพื่อประกาศยกย่องหนังสือนั้น และพระราชทานพระบรมราชานุญาตให้ประทับตามพระราชลัญจกรรูปพระคเณศ เพื่อประกาศเกียรติคุณเช่นเดียวกับที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระราชทานพระราชลัญจกรมังกรคาบแก้วเป็นเครื่องหมายของโบราณคดีสโมสร นับว่าเป็นครั้งแรกของรางวัลวรรณกรรมที่ได้รับการสนับสนุนอย่างเป็นทางการ หนังสือที่กำหนดให้ได้รับการพิจารณาตามความหมายในพระราชกฤษฎีกาตั้งวรรณคดีสโมสรแบ่งเป็น 5 ประเภท คือ (เบญจมาศ แพทอง, ม.ป.ป.)

1. กวีนิพนธ์ คือ เป็นโคลง ฉันท์ กาพย์ กลอน
 2. ละครไทย คือ แต่งเป็นกลอน 8 มีกำหนดนำพาทย ฯลฯ
 3. นิทาน คือ เรื่องราวอันผูกขึ้นและแต่งเป็นร้อยแก้ว
 4. ละครพูด คือ ละครแบบไทย ได้มาจากตะวันตก เป็นละครที่ไม่แต่งเครื่องอย่างละครรำ แต่แต่งตัวตามสภาพชีวิตจริง แสดงกริยาท่าทางอย่างคนจริง ๆ และจัดฉากจริง ๆ ตามเนื้อเรื่อง (พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดริเริ่มขึ้น)
 5. อธิบาย คือ เอสเซย์ หรือ แอมพลต แสดงด้วยศิลปวิทยาหรือกิจการอย่างใดอย่างหนึ่ง แต่ไม่ใช่ตำราหรือแบบเรียน หรือความเรียงเรื่องโบราณคดี มีพงศาวดาร เป็นต้น
- วรรณคดีที่ได้รับการยกย่องจากวรรณคดีสโมสรรัชกาลที่ 6 หรือเรียกว่า “ยอดของหนังสือ” ที่แต่งดีในแต่ละประเภท ดังนี้ (เอกอนงค์ ดวงจักร์, 2567)
1. ประเภทลิลิต ได้แก่ ลิลิตพระลอ เป็นยอดของลิลิต
 2. ประเภทฉันท์ ได้แก่ สมุทโฆษคำฉันท์ หรือ ฉันท์สมุทโฆษ เป็นยอดของฉันท์
 3. ประเภทกาพย์ ได้แก่ มหาชาติกลอนเทศน์ หรือ กาพย์มหาชาติคำเทศน์ (ปัจจุบันเรียกว่า ร่ายยาว) เป็นยอดของกาพย์
 4. ประเภทความเรียงเรื่องนิทาน ได้แก่ สามก๊ก ฉบับเจ้าพระยาพระคลัง (หน) เป็นยอดของความเรียงเรื่องนิทาน
 5. ประเภทกลอนสุภาพ ได้แก่ เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน เป็นยอดของกลอนสุภาพ
 6. ประเภทบทละครรำ ได้แก่ อิเหนา บทละคร (รำ) ในรัชกาลที่ 2 เป็นยอดของกลอนบทละคร (รำ)
 7. ประเภทบทละครพูด ได้แก่ หัวใจนักรบ บทละคร (พูด) ในรัชกาลที่ 6 เป็นยอดของบทละคร (พูด)
 8. ประเภทความเรียงอธิบาย ได้แก่ พระราชพิธีสิบสองเดือน ในรัชกาลที่ 5 เป็นยอดของความเรียงอธิบาย

9. ประเภทวีนิพนธ์ ได้แก่ พระนลคำหลวง

10. ประเภทนิราศ ได้แก่ นิราศนรินทร์

ต่อมาภายหลังได้มีการพิจารณาหนังสือที่แต่งดีขึ้นอีก ได้แก่

1. ประเภทกาพย์เห่เรือ ได้แก่ กาพย์เห่เรือของเจ้าฟ้าธรรมาธิเบศร์ เป็นยอดของกาพย์เห่เรือ
2. ประเภทกลอนนิทาน ได้แก่ พระอภัยมณีหรือพระอภัยมณีคำกลอน ของสุนทรภู่ เป็นยอดของกลอนนิทาน
3. ประเภทบทละครร้อง ได้แก่ สาวเครือฟ้า เป็นยอดของบทละครร้อง
4. ประเภทบทละครพูดคำฉันท์ ได้แก่ มัทนะพาธา เป็นยอดของบทละครพูดคำฉันท์

โดยสรุป วรรณคดีเอก หมายถึง งานประพันธ์ที่แต่งขึ้นและได้รับการยกย่องว่ามีความยอดเยี่ยมและมีคุณค่าทางภาษา ศิลปะ ความคิด และวัฒนธรรมอย่างลึกซึ้ง และเป็นงานเขียนที่ทรงอิทธิพลต่อสังคมและใช้เป็นต้นแบบให้กับวรรณคดีเรื่องอื่น ๆ สำหรับวรรณคดีเอกที่นำมาใช้ในงานวิจัยนี้ ได้แก่ พระอภัยมณี ตอน พระอภัยมณีหนีนางผีเสื้อสมุทร ขุนช้างขุนแผน ตอน พลายแก้ว เป็นชู้กับนางพิม และรามเกียรติ์ ตอน สีดาลุยไฟ

2. ลักษณะของวรรณคดีเอก

การอ่านวรรณคดีควรมีความเข้าใจเกี่ยวกับลักษณะวรรณคดีนั้นเป็นเบื้องต้นก่อน ลักษณะของวรรณคดีไทยมีดังนี้ (ปริยา หิรัญประดิษฐ์, 2565, น. 10-11)

1. สร้างความสะเทือนใจ วรรณคดีไทยเป็นผลงานที่สร้างจากความรู้สึกนึกคิดของกวีมิใช่ข้อเท็จจริงหรือความรู้ จุดสำคัญ คือ สร้างความรู้สึกสะเทือนใจให้แก่ผู้อ่าน ดังนั้นการเล่าเรื่องของผู้ประพันธ์จึงเป็นการแสดงความคิดและอารมณ์สะเทือนใจมากกว่าการแสดงข้อเท็จจริง โดยมุ่งให้ผู้อ่านเกิดความรู้สึกสะเทือนใจไปด้วย

2. เป็นผลงานจากจินตนาการ วรรณคดีเกิดจากการสร้างภาพขึ้นมาในใจของผู้ประพันธ์แล้วเนรมิตจินตนาการนั้นให้อ่านได้รับรู้และสัมผัส แม้จะมีเค้าความจริงอยู่บ้าง แต่มีรายละเอียดมากขึ้นเพื่อให้ผู้อ่านสร้างจินตนาการได้

3. ใช้ภาษาวรรณศิลป์ วรรณคดีเป็นศิลปะที่ใช้ภาษาวิจิตรประณีตต่างจากภาษาธรรมดา ภาษาวรรณศิลป์ที่กวีสร้างขึ้นมีหลากหลาย อาทิ การใช้ภาพพจน์ การเปรียบเทียบ การใช้สัญลักษณ์ บางครั้งอาจใช้ภาษาที่ต่างจากการเขียนหรือการพูดปกติ ซึ่งกระทำเพื่อสื่ออารมณ์ สื่อความคิดของตน และเพื่อให้ผู้อ่านสร้างจินตนาการได้

4. สะท้อนสังคม เรื่องราวที่ผู้ประพันธ์สร้างขึ้นมาจากความเชื่อ ค่านิยม ตลอดจนสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ รอบตัวกวี การบรรยายเรื่องราวมักจะสอดแทรกความคิดต่าง ๆ ในสังคมตลอดจน

สภาพแวดล้อมไว้ในเนื้อเรื่อง ความรู้เกี่ยวกับสังคม เหตุการณ์ สิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ที่สร้างสรรค์ขึ้น ช่วยให้เรื่องสนุกสนานจริง ทำให้ผู้อ่านเข้าใจสังคมในสมัยที่เรื่องเกิดขึ้นด้วย

5. ใช้อ่านเพื่อฟังเสียง คุณค่าของเสียงและคุณค่าของความหมายมีบทบาทสำคัญในวรรณคดีไทย คำประพันธ์ร้อยกรองซึ่งมีฉันทลักษณ์บังคับ ทั้งในส่วนของสัมผัส จังหวะลีลา การเล่นคำ และการเลียนเสียงธรรมชาติ การเน้นเรื่องความหมายการใช้โวหารภาพพจน์ สัญลักษณ์ และถ้อยคำที่ให้อ่านผู้ฟังสร้างภาพขึ้นมาได้ ความประณีตทั้งเสียงและความหมายนี้ ทำเพื่อการอ่านฟังเสียงมากกว่าอ่านในใจ

6. เนื้อหาหลากหลาย วรรณคดีไทยมีเนื้อหาเพื่อความบันเทิงและเพื่อจรรโลงใจ คือ ให้ความชื่นบานและช่วยขัดเกลารามณ์ เนื้อหาในวรรณคดีจึงมีทั้งวรรณคดีเพื่อศาสนา เช่น ร่ายยาวมหาเวสสันดรชาดก ไตรภูมิพระร่วง เป็นต้น วรรณคดีเพื่อความบันเทิง เช่น เรื่อง ไชยเชษฐ์ ขุนช้างขุนแผน ลิลิตพระลอ เป็นต้น วรรณคดีเหล่านี้อยู่ในรูปแบบของชาดกเพื่อใช้เทศน์หรือใช้เพื่อฟังเสียงและการแสดง

วรุณญา อัจฉริยะบติ (2568) สรุปว่า การจัดวรรณคดีเป็นวรรณคดีเอกของไทย ใช้เกณฑ์ดังนี้

1. ระยะเวลา เป็นวรรณคดีที่ได้รับความนิยมเป็นเวลายาวนาน มีคนสนใจในตลอดระยะเวลา สามารถนำมาอ่านซ้ำได้ตลอดหรือนำมาดัดแปลงในรูปแบบต่าง ๆ คนแต่ละวัยจะเสพวรรณกรรมด้วยความรู้สึกที่ต่างกัน

2. ประสบการณ์ร่วมของมนุษย์ เนื้อหาในวรรณคดีทำให้ผู้อ่านเกิดความเข้าใจโลกความเป็นไปในความเป็นมนุษย์ เนื้อหาแสดงหรือสะท้อนประสบการณ์ชีวิตของมนุษย์ในด้านต่าง ๆ เมื่ออ่านแล้วเกิดความเข้าใจในประสบการณ์ชีวิต เช่น ประสบการณ์ในชีวิตของนางวันทองในเรื่องขุนช้างขุนแผน การทำความเข้าใจความคิดความเชื่อด้านศาสนาในเรื่องไตรภูมิพระร่วง ดังนั้น วรรณคดีเอกมีลักษณะมีคุณค่าทางด้านเนื้อหา

3. ความเข้มข้นทางอารมณ์ จะแสดงได้เด่นชัดจากลักษณะของการใช้ภาษาของกวี ทำให้ผู้อ่านเกิดอารมณ์ร่วมตามที่กวีถ่ายทอดผ่านภาษา กล่าวคือ คุณค่าทางวรรณศิลป์ การใช้ภาษาภาพพจน์ รสทางวรรณคดี เป็นต้น

4. ความจรรโลงใจ เนื้อหาของวรรณคดีช่วยยกระดับจิตใจให้สูงขึ้น อ่านแล้วทำให้มนุษย์มีความหวังบนโลกนี้ เข้าใจชีวิต เข้าใจความเป็นมาเป็นไปของชีวิต ชีวิตของมนุษย์เป็นชีวิตที่มีคุณค่า

โดยสรุป วรรณคดีเอก มีลักษณะสำคัญคือ มีคุณค่าทางด้านเนื้อหา คุณค่าทางวรรณศิลป์ การใช้ภาษาภาพพจน์ รสทางวรรณคดี เนื้อหาของวรรณคดีช่วยยกระดับจิตใจให้สูงขึ้น รวมทั้งสะท้อนสังคม ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม วิถีชีวิต ค่านิยม ความเชื่อ และสภาพสังคมในยุคสมัยนั้น ๆ และเมื่อเวลาผ่านไปยังมีคุณค่าและร่วมสมัยทางความคิด

3. ความสำคัญของการอ่านวรรณคดีเอก

3.1 วรรณคดีเป็นสื่อแห่งการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ ไตร่ตรอง ตีความ เนื้อหาเพื่อเชื่อมโยงสังคม ประวัติศาสตร์ ความคิด ความเชื่อ และทัศนคติของบุคคล (Langer, 1997)

3.2 วรรณคดีเป็นเครื่องมือที่ให้อ่านได้เรียนรู้ เข้าใจถึงชีวิต และความคิดของตนเอง และผู้อื่น สะท้อนทัศนคติของบุคคลที่มีต่อสังคม ประวัติศาสตร์ มุมมองทางจริยธรรม และสร้างความเพลิดเพลินให้อ่าน (Alber, 2009)

3.3 วรรณคดีช่วยให้ผู้อ่านเกิดการกระตุ้นการคิดอย่างมีวิจารณญาณ การไตร่ตรอง และนำไปสู่การสร้างความคิดตระหนักในวัฒนธรรมทางสังคม (Van, 2009)

3.4 วรรณคดีช่วยให้ผู้อ่านได้พัฒนาทักษะการใช้ภาษา (Van, 2009) เนื่องจากวรรณคดีเป็นแหล่งบันทึกทางภาษา เป็นเครื่องมือสื่อความคิดของมนุษย์ มีส่วนรับใช้มนุษย์ในระดับปัจเจกบุคคล รับใช้สังคม รัฐ ศาสนา (ล้อม เพ็งแก้ว, 2549)

3.5 วรรณคดีช่วยให้ผู้อ่านได้เข้าใจประวัติศาสตร์และบริบทของโลกและสังคม (Lombardi, 2018) ประสพการณ์ในการอ่านวรรณคดีทำให้อ่านเข้าใจชีวิตระดับบุคคล สังคม และความหลากหลายของสังคมที่มนุษย์สร้างขึ้น (รินฤทัย สัจจพันธุ์, 2549ก, น. 23-24)

3.6 ผู้อ่านควรเข้าใจจุดประสงค์สำคัญของวรรณคดี ส่วนดี ส่วนบกพร่อง สิ่งที่ขาด และสิ่งที่เป็ประโยชน์ในการสร้างวรรณกรรมเรื่องต่อไป (ปรียา หิรัญประดิษฐ์, 2565)

4. องค์ประกอบของวรรณคดีเอก

การอ่านวรรณคดีเป็นการสื่อสารระหว่างผู้แต่งกับผู้อ่าน โดยผู้อ่านเป็นผู้สร้างจินตนาการตามที่คุณแต่งส่งมาให้ รวมทั้งแง่คิด ความไพเราะของภาษา หรือสิ่งประทับใจอื่น องค์ประกอบของวรรณคดี ที่สำคัญและสัมพันธ์กัน 3 ส่วน จะขาดส่วนใดส่วนหนึ่งมิได้ มีดังนี้ (วิภา กงกะนันท์, 2556)

4.1 ภาษา

ภาษา คือ เครื่องมือในการถ่ายทอดเรื่องราวหรือเนื้อหาข้างต้น การใช้ภาษาในวรรณคดี ผู้เขียนจะรังสรรค์ถ้อยคำ เรียบเรียงภาษา เพื่อให้สามารถร้อยเรียงเรื่องราวได้อย่างต่อเนื่อง สมบูรณ์ สมจริงและเหมาะสมกับเรื่องราว ทำให้เรื่องราวสามารถก่อให้เกิดผลกระทบต่อผู้อ่านได้ตามวัตถุประสงค์ของผู้เขียน การศึกษาภาษานั้น ผู้อ่านสามารถศึกษาได้ทั้งการใช้คำ และการใช้โวหาร

เนื่องจากมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ภาษาในวรรณคดีประกอบด้วยส่วนที่เป็นไวยากรณ์ ไวยากรณ์ และสัญลักษณ์

4.1.1 ไวยากรณ์ หมายถึง กฎเกณฑ์และระเบียบแบบแผนของการใช้ภาษา ซึ่งการศึกษาไวยากรณ์ในวรรณคดี จะศึกษาในเรื่องของคำและลีลาการประพันธ์ ซึ่งได้แก่ ลักษณะของประโยค จุลบท และฉันทลักษณ์ การศึกษาคำในวรรณคดี เป็นการพิจารณาเรื่องที่และคำในประโยค เช่น เป็นประธาน กริยา กริยาวิเศษณ์ คุณศัพท์ ฯลฯ เพื่อให้เข้าใจความหมายของข้อความหรือเรื่องราวตามตัวอักษร เพื่อให้บรรลุผลตามวัตถุประสงค์เฉพาะกรณี เช่น เพื่อให้ทราบสภาพของสังคมและวัฒนธรรมในสมัยที่ผู้เขียนสร้างงานชิ้นหนึ่ง หรือเพื่อให้ทราบเรื่องราวเกี่ยวกับตัวผู้เขียนเอง เช่น ความรู้ ความสนใจของเขา

4.1.2 ไวยากรณ์ เป็นศิลปะของการใช้ภาษาอย่างหนึ่ง เป็นวิธีการพูดหรือเขียนที่ผู้พูดหรือผู้เขียนพูดหรือเขียนอย่างหนึ่ง โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญเพื่อจะขยายความให้ชัดเจนขึ้นบ้าง หรือเพื่อถ่ายทอดอารมณ์ ความรู้สึก ความคิด ความฝัน หรือความรู้ให้กว้างขวางลึกซึ้งมากขึ้นหรือน้อยลงตามภูมิปัญญาของผู้อ่านหรือผู้ฟังบ้าง เนื่องจากไวยากรณ์เป็นภาษาที่ช่วยให้เกิดมโนทัศน์ หรือจินตภาพได้ชัดเจนหรือกว้างขวางกว่าภาษาตรงไปตรงมา และการใช้ไวยากรณ์ เป็นการใช้ภาษาเปรียบเทียบสรรพสิ่งต่าง ๆ ทั้งรูปธรรมและนามธรรม

4.1.3 สัญลักษณ์ คือ สรรพสิ่งใดที่คนกำหนดความหมายขึ้นให้หมายถึงสิ่งอื่นที่มีคุณสมบัติร่วมกันหรือเกี่ยวข้องกัน ในเรื่องของวรรณคดี สัญลักษณ์ คือ คำที่ใช้แทนสรรพสิ่งต่าง ๆ ทั้งรูปธรรมและนามธรรม อันมีความหมายนอกเหนือจากตัวอักษร

4.2 เนื้อหา ซึ่งประกอบด้วย

4.2.1 เรื่องราวหรือข้อคิด วรรณคดีทุกชิ้นต้องประกอบด้วยเรื่องราวและข้อคิดหรือทั้งสองส่วน เรื่องราว หมายถึง ส่วนที่บอกว่ามีอะไร เกิดขึ้นกับใคร ที่ไหน เมื่อไร และอย่างไร กล่าวได้ว่า เรื่องราวหรือข้อคิด คือ ใจความในงานประพันธ์เรื่องหนึ่ง

4.2.2 คนหรือตัวละคร การศึกษาวรรณคดีเหมือนเป็นการศึกษาเรื่องราวของคนในรูปแบบของชีวประวัติ อุตชีวประวัติ และประวัติศาสตร์ ซึ่งต้องศึกษาบุคลิกภาพ ความรู้สึ ทัศนคติ ในเรื่องต่าง ๆ พฤติกรรม สาเหตุของพฤติกรรม เพื่อให้รู้จักบุคคลนั้นให้มากที่สุด ส่วนคำว่า ตัวละคร หมายถึง ผู้ที่แสดงบทบาทสมมุติที่ผู้อื่นกำหนดให้ทั้งสิ้นหรือโดยมาก ในการศึกษาวรรณคดี ตัวละครในงานประพันธ์เป็นเรื่องราวที่สมมุติขึ้น ตัวละครในวรรณคดีอาจเป็นคนจริงหรือสัตว์สมมุติหรือมนุษย์ หรือต้นไม้ และอาจเป็นสรรพสิ่งต่าง ๆ ทั้งวัตถุและนามธรรมรวมทั้งอากาศธาตุ

4.2.3 เวลาและสถานที่ เป็นองค์ประกอบของเนื้อหาอีกส่วนหนึ่ง คือ สภาพแวดล้อมของคนหรือตัวละครในงานประพันธ์ต่าง ๆ สภาพแวดล้อมนี้ หมายถึง สิ่งที่เป็นวัตถุและนามธรรมทั้งหลาย อันได้แก่ สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ และทางวัฒนธรรมทุกด้าน

4.2.4 วรรณคดี คือ ความคิดเห็น หรือปรัชญาซึ่งเกี่ยวข้องกับวรรณคดี 3 ประการ ได้แก่ วรรณคดีของผู้เขียน วรรณคดีของตัวละครหรือวรรณคดีของคณาจารย์ในวรรณคดี และวรรณคดีของสังคม ซึ่งการศึกษาวรรณคดีต้องพิจารณาให้รอบคอบว่า วรรณคดีใดเป็นวรรณคดีของตัวละคร ผู้ประพันธ์ หรือผู้ประพันธ์แสดงวรรณคดีของตนโดยผ่านปากของตัวละครตัวใด

4.3 รูปแบบ วรรณคดีทุกชิ้นจะอยู่ในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งเสมอ เช่น

4.3.1 กวีนิพนธ์ เช่น ลิลิต นิราศ บทเห่ (กล่อม) คำร่ำฟั่ง บทยอพระเกียรติ หรือ สดุดี เพลงยาว

4.3.2 บทละคร เช่น ละครไทย ละครพูด ละครเพลง อุปรากร ลิเก เป็นต้น

4.3.3 บทเห่กล่อม ประเภทร้อยแก้ว เช่น นิทาน ตำนาน เรื่องสั้น นวนิยาย เป็นต้น ประเภทร้อยกรอง เช่น นิทาน มหาकाพย์

4.3.4 สารคดี เช่น ความเรียง บทความ บทวิจารณ์ ชีวประวัติ อัตชีวประวัติ คัมภีร์ของศาสนา เป็นต้น

4.3.5 ตำรา เช่น ตำรากฎหมาย ตำรากฎหมาย ตำราวรรณคดีศึกษา เป็นต้น

4.3.6 บทเพลง เช่น เพลงชาวบ้าน เพลงไทยเดิม เพลงสากล เพลงลูกทุ่ง เพลง แนวใหม่ เป็นต้น

4.3.7 จดหมายและบันทึก เช่น จดหมายส่วนตัว จดหมายเหตุ บันทึกประจำวัน บันทึกการท่องเที่ยว เป็นต้น

4.3.8 รายงาน เช่น รายงานการประชุม รายงานการวิจัย เป็นต้น

4.3.9 วรรณกรรม (ขึ้นอยู่กับศิลปิน)

4.3.10 ปกป้องคดี เช่น ปรัชญา สุนทรพจน์ ภาษิต คำพังเพย พจนานุกรม สารานุกรม วรรณกรรมทำนอง เป็นต้น

4.4 กลวิธีการประพันธ์

กลวิธีการประพันธ์ คือ วิธีการประพันธ์ในแบบเฉพาะของผู้ประพันธ์แต่ละคน ผู้เรียนสามารถพิจารณาการศึกษาวิธีการประพันธ์ได้จากเรื่องต่าง ๆ ดังนี้

4.4.1 การเลือกสรรวัตถุดิบ (Material) คือ ส่วนประกอบที่มีอิทธิพลต่อวรรณคดี ซึ่งผู้ประพันธ์จะนำวัตถุดิบที่หลากหลายมาใช้เพื่อสร้างสรรค์วรรณคดีแต่ละเรื่อง แหล่งวัตถุดิบ เช่น จินตนาการ ธรรมชาติหรือปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ สังคมและวัฒนธรรม อัตชีวประวัติและชีวประวัติ ศาสนา วรรณคดีต่างภาษา ตำนาน หรือ นิทานชาวบ้าน ผลของการศึกษาค้นคว้า

4.4.2 การกำหนดแนวเรื่อง (Theme) ผู้ประพันธ์แต่ละคนมีวิธีการกำหนดแนวเรื่องหลายวิธี เช่น แนวเรื่องที่เน้นอารมณ์ของเรื่องเป็นหลัก แนวเรื่องด้วยการที่ผู้เขียนเจาะจงลักษณะของเนื้อหา แนวเรื่องด้วยการใช้แนวเรื่องแบบฉบับ (Type) แนวเรื่องด้วยการใช้นามธรรมเป็นแนวเรื่อง

4.4.3 การลำดับเหตุการณ์ในเรื่อง (Plot) มีหลายวิธี เช่น การลำดับเหตุการณ์โดยการเรียงตามปฏิทินหรือตามลำดับเวลา การลำดับเหตุการณ์โดยการเล่าเรื่องย้อนหลัง การลำดับเหตุการณ์โดยการเปิดเรื่องด้วยเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นตอนกลางของเรื่อง การลำดับเหตุการณ์โดยการเติมเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นก่อนหน้านั้น การลำดับเหตุการณ์โดยการสลับเหตุการณ์

4.4.4 การสร้างตัวละคร (Characterization) การสร้างตัวละครในการประพันธ์ควรพิจารณาวิธี 3 ประการนี้ คือ

1) การเลือกประเภทของตัวละครที่ปรากฏในวรรณคดีไทย มีหลายประเภท ทั้งที่เป็นคน สัตว์ ภูมิมนุษย์ ธรรมชาติ อาหาร นามธรรม ฯลฯ โดยตัวละครต่าง ๆ ที่ปรากฏนั้นมีทั้งที่เป็นจริง และ ตามจินตนาการ

2) แนวการสร้างตัวละคร มีหลากหลายแนว เช่น การสร้างตามอุดมคติ (Idealistic) การสร้างให้สมจริง (Realistic) การสร้างแบบเหนือจริง (Surrealistic) การสร้างแบบบุคลาธิษฐาน (Personification) การสร้างโดยใช้ตัวละครแบบฉบับ (Type)

3) วิธีสร้างตัวละคร ได้หลายวิธี เช่น การบรรยายหรืออธิบายบุคลิภาพทั้งหมด การให้ตัวละครอื่น ๆ บรรยาย อธิบาย หรือกล่าวถึง การใช้พฤติกรรมของตัวละครในเรื่อง การใช้ปฏิกริยาของตัวละครอื่นสร้างตัวละคร

4.4.5 การสร้างฉาก (Scene) ในวรรณคดี เช่น การสร้างฉากตามอุดมคติ การสร้างฉากในลักษณะของมณฑลศิลป์ การสร้างฉากเหมือนจริง การสร้างฉากให้มีลักษณะเหนือจริง การสร้างฉากตามประเพณีนิยม

4.4.6 วิธีการนำเสนอผลงาน (Presentation) แบ่งออกได้เป็น 3 แบบ ได้แก่ ร้อยกรอง ร้อยแก้ว และแบบผสมผสาน

4.4.7 กรรมวิธีเบ็ดเตล็ด (Other creators) เช่น การเล่นคำ น้ำเสียง การเปลี่ยนแปลงของสถานะของตัวละคร บทบาทของไสยศาสตร์และวิทยาศาสตร์ อารมณ์ขันและอารมณ์อื่น ๆ

โดยสรุป การศึกษาวรรณคดี เป็นการพิจารณาผลงานของผู้ประพันธ์ โดยการพิจารณาส่วนประกอบของวรรณคดี ได้แก่ ภาษา เนื้อหา รูปแบบ และกลวิธีการประพันธ์ ซึ่งการศึกษาวรรณคดีอย่างมีระบบตามหลักการวรรณศิลป์ จำเป็นต้องรู้เรื่ององค์ประกอบของวรรณคดีและกลวิธีการประพันธ์ ซึ่งเป็นความรู้เบื้องต้นที่จำเป็นสำหรับการวิจารณ์วรรณคดี

5. แนวการสอนวรรณคดีเอก

แนวการจัดการเรียนการสอนวรรณคดีเพื่อมุ่งเน้นให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาวรรณคดี ฝึกกระบวนการคิดวิเคราะห์และคิดขั้นสูง แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน อภิปรายโต้ตอบประเด็นที่เป็นปัญหาการสอนวรรณคดี ตลอดจนฝึกนักเรียนให้เรียนรู้เป็นกลุ่มและมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ ซึ่งนักการศึกษาได้ให้แนวทางการสอนวรรณคดีมีหลากหลายแนวทาง ผู้วิจัยนำเสนอแนวทางการจัดการเรียนการสอนที่นำมาใช้ในการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์วรรณคดี ดังนี้

5.1 แนวการจัดการเรียนการสอนวรรณคดี (หม่อมหลวง บุญเหลือ เทพยสุวรรณ, 2539, น. 137-138; 2544, น. 35-37) มีดังนี้

- 5.1.1 ควรเริ่มให้นักเรียนได้ทำกิจกรรมการอ่านวรรณกรรมทั้งเรื่อง
- 5.1.2 ควรสอนให้นักเรียนเข้าใจวรรณคดีหรือวิจักษ์ณ์ โดยฝึกให้นักเรียนเกิดความคิด พิจารณาส่วนที่งาม และบกพร่องว่าอยู่ตรงไหน ตัวละครตัวใดดีหรือเลวอย่างไร เจตนาของผู้แต่งคืออะไร
- 5.1.3 ครูควรบอกความคิดเห็นของครูให้นักเรียนทราบด้วยเพื่อชี้แนวทางหรือแนวความคิดให้นักเรียนตีความหรือวินิจฉัยสารและให้พิจารณากลวิธีและวิพากษ์วิจารณ์
- 5.1.4 ผู้เรียนควรรับทราบประวัติวรรณคดีของตนเอง เพื่อให้รู้ว่วรรณคดีของชาติมีลักษณะเป็นอย่างไร วิวัฒนาการมาอย่างไร มีงานชิ้นเอกใดบ้างที่บรรพบุรุษยกย่อง
- 5.1.5 ผู้เรียนวรรณคดีต้องเรียนตัววรรณคดีทั้งเรื่อง และฝึกให้ผู้เรียนเกิดความคิดเชิงวิจารณ์ว่วรรณคดีมีส่วนงามและส่วนบกพร่องใดบ้าง
- 5.1.6 ควรให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็นให้มากที่สุด
- 5.1.7 ควรสอนวรรณคดีถึงขั้นวิจักษ์ณ์ ควรให้ผู้เรียนได้อ่านวรรณคดีที่ไม่ค่อยดีบ้าง เพื่อให้ผู้เรียนหาข้อบกพร่องของวรรณคดีนั้น

5.2 การจัดการเรียนรู้เชิงรุก เป็นการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง และเรียนรู้อย่างมีความหมาย ซึ่ง Meyers & Jones (1993, น. 6) กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้เชิงรุก เป็นการจัดการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงออกเกี่ยวกับการพูด การฟัง การอ่าน การเขียน และการไตร่ตรองแนวคิดและความรู้ที่ได้รับเป็นองค์ประกอบหลักที่สำคัญของการจัดการเรียนรู้เชิงรุก การจัดการเรียนรู้มีองค์ประกอบสำคัญที่มีความเกี่ยวข้องกัน 3 ประการ ได้แก่ ปัจจัยพื้นฐาน (Basic elements) กลวิธีในการเรียนการสอน (Learning strategies) และทรัพยากรทางการสอน (Teaching resources) โดยมีรายละเอียดดังนี้ (Meyers & Jones, 1993, น. 19-20)

5.2.1 ปัจจัยพื้นฐาน (Basic elements) ของการจัดการเรียนรู้เชิงรุก มี 4 ประเด็น ได้แก่ การพูดและการฟัง (Talking and listening) จะช่วยให้ผู้เรียนได้ค้นหาความหมายของสิ่งที่เรียน การเขียน (Writing) จะช่วยให้ผู้เรียนได้ประมวลสารสนเทศใหม่ ๆ เป็นภาษาของตนเอง การอ่าน (Reading) การตรวจเอกสารสรุป การบันทึกย่อ สามารถช่วยให้ผู้เรียนประมวลสิ่งที่อ่านและพัฒนาความสามารถในการเน้นสาระสำคัญ และการสะท้อนความคิด (Reflecting) จะช่วยให้ผู้เรียนได้นำสิ่งที่เรียนรู้ไปเชื่อมโยงกับสิ่งที่รู้มาก่อนหรือนำความรู้ที่ได้รับไปเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน หรือการให้ผู้เรียนหยุดเพื่อใช้เวลาในการคิด และบอกให้ผู้อื่นรู้ว่าได้เรียนรู้อะไรบ้าง เป็นวิธีหนึ่งที่จะช่วยเพิ่มความสามารถในการเก็บกักความรู้ของผู้เรียน

5.2.2 กลวิธีในการเรียนการสอน (Learning strategies) สามารถใช้วิธีการได้หลากหลาย เช่น การทำงานแบบร่วมมือร่วมใจ (Cooperative work) กรณีศึกษา (Case studies) สถานการณ์จำลอง (Simulations) การอภิปราย (Discussion) การแก้ปัญหา (Problem solving) การเขียนบันทึกประจำวัน (Journal writing) เป็นต้น

5.2.3 ทรัพยากรทางการสอน (Teaching resources) จะต้องมีแหล่งข้อมูลที่หลากหลายให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าและลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง เช่น การอ่าน (Readings) การกำหนดการบ้าน (Homework assignments) วิทยากรจากภายนอก (Outside speakers) การใช้เทคโนโลยีในการสอน (Teaching technology) การเตรียมอุปกรณ์การศึกษา (Prepared educational materials) โทรทัศน์ทางการศึกษา (Commercial and educational television) เป็นต้น

กิตติพงษ์ แบสัว และยงยุทธ อังคสัญลักษณ์ (2566, น. 62-64) กล่าวว่า ในการสอนวรรณกรรมมีวิธีการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ มีแนวทางดังนี้

1. การจัดการเรียนรู้วรรณคดีเพื่อส่งเสริมการพัฒนาทักษะทางภาษาของผู้เรียน ทั้งทักษะการอ่าน การฟัง การดู การพูด และหลักการใช้ภาษาร่วมกับวรรณกรรม
2. การจัดการเรียนรู้วรรณกรรมเพื่อเน้นให้เกิดความสามารถในการคิดขั้นสูง การอ่านวรรณกรรมจำเป็นต้องอาศัยกระบวนการคิดขั้นสูงที่นำไปสู่ความสามารถในการไตร่ตรอง และใคร่ครวญ ผ่านการตีความเหตุการณ์หรือพฤติกรรมตัวละคร
3. การจัดการเรียนรู้วรรณกรรมควรเชื่อมโยงกับประสบการณ์ชีวิตของผู้เรียน วรรณกรรมเป็นภาพสะท้อนชีวิตที่บันทึกความรู้สึกนึกคิดของมนุษย์ ผู้สอนควรให้ผู้เรียนเชื่อมโยงประสบการณ์ของตนเองเข้ากับประสบการณ์ในวรรณกรรมผ่านการตีความประเด็นต่าง ๆ

5.3 การจัดการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ หรือการจัดการเรียนรู้ที่เน้นประสบการณ์ เป็นการจัดการเรียนรู้ที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามเป้าหมายโดยใช้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ที่จำเป็นต่อการเรียนรู้ในเรื่องที่เรียนรู้อีก่อน จะให้ผู้เรียนสังเกต ทบทวนสิ่งที่เกิดขึ้น และนำสิ่งที่เกิดขึ้นมาคิด

พิจารณาไตร่ตรองร่วมกันจนกระทั่งผู้เรียนสามารถสร้างความคิดรวบยอดหรือสมมติฐานต่าง ๆ ในเรื่องที่เรียนรู้แล้วจึงนำความคิดหรือสมมติฐานเหล่านั้นไปทดลองหรือประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ใหม่ ๆ ต่อไป Kolb (1984) ได้เสนอกระบวนการเรียนรู้จากประสบการณ์ ประกอบด้วย 4 ขั้นตอนหลัก ได้แก่ ขั้นการรับประสบการณ์เป็นรูปธรรม ขั้นการสังเกตอย่างไตร่ตรอง ขั้นการสร้างแนวคิดเชิงนามธรรม และขั้นการทดลองประยุกต์หลักการไปใช้ในสภาพการณ์ใหม่

5.4 การจัดการเรียนรู้โดยใช้การอ่านวิเคราะห์วิจารณ์วรรณคดี

การอ่านวรรณคดีโดยใช้การอ่านวิเคราะห์วิจารณ์ การอ่านวิเคราะห์ เป็นการแยกแยะส่วนของสิ่งที่อ่านออกมาให้เห็น ในขณะที่การอ่านวิจารณ์ คือการมีความคิดเห็นเกี่ยวกับสิ่งที่อ่านอย่างมีเหตุผลของผู้อ่าน ซึ่งต้องผ่านการวิเคราะห์แยกแยะตัวบทที่อ่านออกเป็นส่วน ๆ สามารถวิจารณ์ในองค์รวมตามความรู้นึกคิดของตน แปรหรือตีความหมาย และให้คำพิพากษาคัดสินว่าดีหรือไม่ดี หรือใช้แนวคิดที่เหมาะสมเป็นแนวทางวิจารณ์ได้ โดยมีขั้นตอนสำคัญ คือ (วรวรรณ ศรียาภย์, 2565, น. 4)

5.4.1 การเตรียม เป็นการเตรียมใจและเตรียมสิ่งที่อ่าน

5.4.2 การเข้าใจ วิธีการอ่านเพื่อให้เข้าใจเนื้อหา มี 2 ลักษณะ คือ การอ่านเนื้อหาที่เป็นความรู้เก่า และเนื้อหาที่เป็นความรู้ใหม่ ต้องเชื่อมโยงความรู้เก่าและความรู้ใหม่

5.4.3 การวิเคราะห์ เป็นการอ่านแล้วแยกแยะในการอ่านวรรณคดี ต้องวิเคราะห์ในลักษณะแสดงให้เห็นถึงรูปแบบของตัวบท เนื้อหา ภาษาและการใช้ภาษา

5.4.4 การวิจารณ์ มี 3 ลักษณะ คือ

1) การพิจารณาองค์ประกอบและกลวิธี การใช้ถ้อยคำ รูปประโยค และข้อความ

2) การตีความรูปแบบของงาน วัสดุหรือภาษาที่นำมาประกอบสร้างผลงาน และการสื่อความหมาย

3) การประเมินคุณค่า ควรพิจารณาเกณฑ์ในด้านภาษาและกลวิธีอันส่งผลต่อผู้อ่านและสังคม

นอกจากนี้ ชมัยกร แสงกระจ่าง (2565, น. 33-34) ได้เสนอแนวทางการอ่านวรรณคดีเชิงวิพากษ์ ซึ่งผู้เรียนต้องแสดงความคิดเห็นเชิงวิพากษ์ต่อตัวบทวรรณคดี โดยมีกระบวนการอ่าน ได้แก่

1) ผู้อ่านต้องมีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับเรื่องที่อ่าน

2) ผู้อ่านต้องมีการวิเคราะห์ เป็นการอ่านแบบที่ผู้อ่านต้องรู้จักตั้งคำถามและจัดระเบียบเรื่องราวที่อ่านเพื่อจะได้เข้าใจเรื่องและความคิดที่ผู้เรียนต้องการ

3) ผู้อ่านจะต้องสังเคราะห์ได้ การสังเคราะห์เป็นการอ่านหนังสือหลายเล่มเพื่อให้เข้าใจเรื่องใดเรื่องหนึ่ง

4) ผู้อ่านสามารถวิพากษ์ได้ กระบวนการอ่านที่มีข้อมูลพื้นฐานครบถ้วน เมื่อวิเคราะห์และสังเคราะห์เรียบร้อยแล้ว ผู้อ่านสามารถวิพากษ์หรือแสดงความคิดเห็นต่อการวิจารณ์ได้

โดยสรุป การจัดการเรียนรู้โดยใช้การอ่านวิเคราะห์วิจารณ์วรรณคดี เป็นการอ่านที่ผู้อ่านต้องมีความรู้ในเรื่องที่อ่าน พิจารณาองค์ประกอบและกลวิธี การใช้ถ้อยคำ รูปแบบประโยค และข้อความ มีการวิเคราะห์ ตีความ สังเคราะห์ และแสดงความคิดเห็นเชิงวิพากษ์ได้

5.5 การจัดการเรียนรู้โดยใช้การศึกษารสวรรณคดี

พจนานุกรมศัพท์วรรณกรรมไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน ให้ความหมายของ “รสวรรณคดี” คือ คุณลักษณะของวรรณกรรมที่สามารถทำให้ผู้อ่านมีความคิดหรืออารมณ์ตอบสนองได้ หากเปรียบเทียบกับอาหารที่มีรสต่าง ๆ เช่น เป็รี้ยว เค็ม หวาน รสวรรณคดีก็เหมือนรสอาหาร การอ่านวรรณกรรม คือ การเสพอาหารทางใจ การรับรู้วรรณคดีด้วยใจจึงเปรียบได้กับการรับรู้รสอาหารด้วยลิ้น (สำนักงานราชบัณฑิตยสภา, 2566, น. 396)

รสวรรณคดี ตามความหมายของทฤษฎีวรรณคดีวิจารณ์ของบาลีสันสกฤต หมายถึง สภาวะอารมณ์ของผู้อ่านที่เป็นปฏิกิริยาตอบสนองหลังจากได้อ่านวรรณกรรมบทหนึ่ง ๆ หรือเรื่องหนึ่ง ๆ จบลง เช่น รู้สึกซาบซึ้งในความรัก รู้สึกชื่นชมในความกล้าหาญ (สำนักงานราชบัณฑิตยสภา, 2566, น. 396)

กุสุมา รักษมณี (2549, น. 24) ให้ความหมายคำว่า “รส” หมายถึง ปฏิกิริยาทางอารมณ์ที่เกิดขึ้นในใจของผู้อ่านเมื่อได้รับรู้อารมณ์ที่กวีถ่ายทอดไว้ในวรรณคดี นักวรรณคดีตามทฤษฎีมีความเห็นว่า วรรณคดีเกิดขึ้นเมื่อกวีมีอารมณ์สะท้อนใจแล้วถ่ายทอดความรู้สึกนั้นออกมาในบทประพันธ์ อารมณ์นั้นจะกระทบใจผู้อ่าน ทำให้เกิดการรับรู้และเกิดปฏิกิริยาทางอารมณ์เป็นการตอบสนองสิ่งที่กวีเสนอมา รส จึงเป็นความรู้สึกที่เกิดขึ้นในใจของผู้อ่าน มิใช่สิ่งที่อยู่ในวรรณคดีซึ่งเป็นเพียงอารมณ์ที่กวีถอดถ่ายทอดลงไว้และเป็นตัวทำให้เกิดรสเท่านั้น

โดยสรุป รส หรือ รสวรรณคดี หมายถึง ความรู้สึกหรือสภาวะอารมณ์ของผู้อ่านที่มีต่อคุณลักษณะของวรรณกรรมที่กวีถ่ายทอดออกมา ซึ่งเป็นปฏิกิริยาตอบสนองหลังจากได้อ่านวรรณกรรมบทหนึ่ง ๆ หรือเรื่องหนึ่ง ๆ จบลง

วรรณคดีไทยมีเนื้อหา 9 รส ได้แก่ ความซาบซึ้งในความรัก (ศฤงคารรส) ความสนุกสนาน (หาสยรส) ความสงสาร (กรูณารส) ความแค้นเคือง (เรอาทรรส) ความกล้าหาญ (วีรรส) ความเกรงกลัว (ภยานกรรส) ความเปื้อนระอาชิงช้า (พีภัตสรส) ความอัศจรรย์ใจ (อัทภูตรส) และความสงบใจ (ศานตรส) ซึ่งนำมาวิเคราะห์รสวรรณคดีได้ทุกรส นอกจากนี้ก็อาจแสดงภาวะเสริมได้แก่ ความไม่แยแส ความสงสัย ความยินดี ความวิตก ฯลฯ การศึกษาอารมณ์ในวรรณคดีทำให้เข้าถึง

คุณค่าของวรรณคดีได้ทางหนึ่ง เนื่องจากอารมณ์เป็นสาเหตุหนึ่งของงานวรรณศิลป์ การศึกษารสในวรรณคดีเรื่องใดเรื่องหนึ่ง คือ การศึกษาความสำเร็จอารมณ์ของผู้อ่านที่เกิดขึ้นหลังจากอ่านวรรณคดีเรื่องนั้น ตลอดจนภาวะต่าง ๆ ที่เป็นปัจจัยให้เกิดความสำเร็จอารมณ์นั้น และความคิดของกวีที่มักเกิดควบคู่กับอารมณ์ การศึกษาวิธีนี้จึงทำให้เนื้อหาของเรื่อง แนวคิด และน้ำเสียงของผู้เขียน เป็นการพยายามทำความเข้าใจเนื้อแท้ของวรรณคดีอันเป็นจุดมุ่งหมายของนักวิจารณ์วรรณคดี วิธีการเข้าถึงเนื้อแท้ของวรรณคดี ชลธิชา กลัตอบ (2515, น. 42-45 อ้างถึงใน กุสุมา รักษมณี, 2549, น. 201) ได้สรุปขั้นตอนดังนี้

1) การตระหนักถึงค่าของคำทุกคำที่ปรากฏในงานเขียนว่าสื่อความหมาย และให้ความรู้สึกอย่างไรและเพียงไร

2) การพิจารณาถึงความหมายแง่ต่าง ๆ ที่ปรากฏอยู่ในงานเขียน เช่น ความหมายที่เป็นเนื้อหาสำคัญ ความหมายทางด้านอารมณ์ ซึ่งอาจจะต้องพิจารณาทั้งอารมณ์ที่ปรากฏในงานเขียน อารมณ์ที่ปรากฏในตัวละคน (ถ้ามี) อารมณ์ของผู้แต่งและอารมณ์ของผู้อ่านเอง ความหมายทางด้านน้ำเสียง ทัศนคติหรือท่าที ทั้งของงานเขียน ผู้แต่งและตัวละคน และความหมายทางด้านจุดประสงค์ของผู้แต่ง ฯลฯ

3) การหาความรู้จากที่อื่นมาอธิบายเพื่อให้ความเข้าใจงานเขียนนั้นยิ่ง ๆ ขึ้น เช่น ความรู้ทางจิตวิทยา มานุษยวิทยา สังคมวิทยา ศาสนา ปรัชญา ประวัติศาสตร์ โบราณคดี หรือความรู้เกี่ยวกับผู้แต่งเอง

4) ประเมินคุณค่าของงานเขียน

กุสุมา รักษมณี (2549, น. 201-202) กล่าวว่า ทฤษฎีรส-ชวนของสันสกฤตมีวิธีการที่สอดคล้องกับแนววรรณคดีวิจารณ์ โดยมี 3 ขั้นตอน ได้แก่

1. ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาถ้อยคำในบทประพันธ์ตามหลักทวิน
2. ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาอารมณ์ตามทฤษฎีรส อารมณ์ของผู้แต่ง คือ ภาวะหลักและภาวะเสริมที่กวีแสดงแก่ผู้อ่าน อารมณ์ที่ตัวละครแสดงออกหรืออารมณ์ที่ปรากฏอยู่ในถ้อยคำ บทบรรยาย หรือบทพรรณนา ตรงกับผลของภาวะ และอารมณ์ของผู้อ่าน คือ รสที่ผู้อ่านได้รับ

3. ขั้นตอนที่ 3 การประเมินคุณค่าของงานเขียน การประจักษ์ถึงรสอันเป็นปฏิกิริยาทางอารมณ์ที่เราได้รับ ได้แก่ ความสำเร็จอารมณ์ และรู้แจ้งถึงสัจจะแห่งอารมณ์นั้น ๆ คุณค่าของวรรณคดีเรื่องนั้นจึงอยู่ที่ความสามารถทำให้เราประจักษ์ถึงสิ่งที่เป็นสัจธรรมชีวิตของสัตว์โลกทั้งปวง วรรณคดีแต่ละเรื่องมีคุณค่าเพียงใด ผู้อ่านซึ่งเป็นผู้ประจักษ์เท่านั้นที่จะประเมินได้ การประเมินคุณค่าของงานเขียนอาจปรากฏเป็นถ้อยคำหรือลายลักษณ์อักษรตามที่นักวรรณคดีทั้งหลายปฏิบัติกันอยู่

ข้อควรคำนึงในการศึกษาวรรณคดีไทยตามทฤษฎีส ได้แก่ จุดประสงค์ในการแต่ง และการแสดงความคิดเห็น

1. จุดประสงค์ในการแต่ง วรรณคดีไทยส่วนหนึ่งเป็นบทละครซึ่งมีทั้งละครในและละครนอก ซึ่งบทละครไทยมุ่งแสดงความงามของท่ารำ การแสดงอารมณ์ต่าง ๆ ช่วยให้เนื้อเรื่องสนุกสนาน น่าติดตาม ดังนั้นรสในบทละครไทยจึงเป็นเครื่องปรุงแต่งรสมากกว่าจะเป็นส่วนประกอบสำคัญ นอกจากนี้บทละครของไทยยังนิยมนำมาอ่านกันเพื่อความไพเราะของเสียงคำประพันธ์ อลังการทางเสียงจึงเด่นกว่าเนื้อหาทางอารมณ์ ดังนั้นการพิจารณารสในวรรณคดีบทละครไทยต้องคำนึงถึง ลีลา ท่ารำ ความไพเราะ และรสวรรณคดี

2. การแสดงแนวคิด วรรณคดีไทยมีแนวคิดหลัก คือ ธรรมย่อมชนะอธรรม ซึ่งมีวิธีการแสดงแนวคิดแตกต่างกัน วรรณคดีไทยมีความเชื่อว่า ฝ่ายชั่ว คือ คู่อริของฝ่ายดี จึงมีข้อกำหนดว่า คู่แข่งของฝ่ายดีต้องพ่ายแพ้ และไม่นิยมสร้างตัวละครที่เลวเต็มที่จนผู้อ่านชิงชัง เพียงแต่กำหนดให้เป็นตัวละครที่มีรูปร่างกิริยาท่าทางหรือคำพูดผิดไปจากปกติพอจะเรียกเสียงหัวเราะได้ก็เป็นการลงโทษที่เพียงพอแล้ว แต่บางครั้งกวีไทยก็เพลินเพลินกับการสร้างความขบขันให้แก่อริของตัวเอกมากเกินไป ทำให้เลยขีดความขบขันไปสู่ความรุนแรง ภาวะรุนแรงจึงเป็นตัวแปรที่ทำให้ผู้อ่านเกิดความสงสารผู้ถูกกระทำขึ้นมาได้

โดยสรุป การประยุกต์ใช้ทฤษฎีในการจัดการเรียนการสอนวรรณคดีไทย เป็นการศึกษาอารมณ์ของผู้อ่านที่เกิดขึ้นหลังจากอ่านวรรณคดีเรื่องนั้น ภาวะต่าง ๆ ที่เป็นปัจจัยให้เกิดอารมณ์นั้น ความคิดของกวี และคุณค่าของวรรณคดี โดย

1. ศึกษาจุดประสงค์ในการแต่งและแนวคิดของวรรณคดี
2. ศึกษาถ้อยคำในบทประพันธ์ว่าสื่อความหมาย และให้ความรู้สึกอย่างไรและเพียงไร

3. ศึกษาอารมณ์ตามทฤษฎีส ได้แก่ อารมณ์ของผู้แต่ง คือ ภาวะหลัก และภาวะเสริมที่กวีแสดงแก่ผู้อ่าน อารมณ์ที่ตัวละครแสดงออกหรืออารมณ์ที่ปรากฏอยู่ในถ้อยคำ บทบรรยายหรือบทพรรณนา ตรงกับผลของภาวะ และอารมณ์ของผู้อ่าน คือ รสที่ผู้อ่านได้รับ

4. ประเมินคุณค่าของงานเขียนว่าวรรณคดีแต่ละเรื่องมีคุณค่าเพียงใด

5.6 การจัดการเรียนรู้โดยใช้ผังกราฟิกของจอยส์

Joyce et al (1992, pp. 159-161) นำเสนอรูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ผังกราฟิกโดยแบ่งออกเป็น 8 ขั้นตอน ได้แก่

5.6.1 ผู้สอนชี้แจงจุดมุ่งหมายของบทเรียน

5.6.2 ผู้สอนนำเสนอผังกราฟิกที่เหมาะสมกับลักษณะของเนื้อหา

5.6.3 ผู้สอนกระตุ้นให้ผู้เรียนระลึกถึงความรู้เดิมเพื่อเตรียมสร้างความสัมพันธ์กับความรู้ใหม่

5.6.4 ผู้สอนเสนอเนื้อหาสาระที่ต้องการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้

5.6.5 ผู้สอนเชื่อมโยงเนื้อหาสาระที่เรียนกับผังกราฟิก และให้ผู้เรียนนำเนื้อหาสาระใส่ลงในผังกราฟิกตามความเข้าใจของตน

5.6.6 ผู้สอนให้ความรู้เชิงกระบวนการโดยชี้แจงเหตุผลให้การใช้ผังกราฟิกและวิธีใช้ผังกราฟิก

5.6.7 ผู้สอนและผู้เรียนอภิปรายผลการใช้ผังกราฟิกกับเนื้อหา

5.6.8 ผู้สอนซักถาม ปรับความเข้าใจและขยายความจนผู้เรียนเกิดความเข้าใจกระจ่างชัด

5.7 การจัดการเรียนรู้โดยใช้การไตร่ตรอง

แนวคิดการไตร่ตรอง (Reflection) เป็นการมองกลับไปยังประสบการณ์ของตนเอง Dewey (1963) กล่าวว่า การไตร่ตรองเป็นการคิดแก้ปัญหาที่เชื่อมโยงกับความคิดก่อนหน้าภายในกระบวนการนี้ การพิจารณาไตร่ตรองคือ การได้รับความรู้หรือความเชื่อในรูปแบบหนึ่งที่มีความเกี่ยวข้องกัน โดยมีหลักฐานให้การสนับสนุน ดังนั้นการไตร่ตรองจึงเป็นการมองย้อนกลับไปในเรื่องที่ได้ลงมือทำไปแล้ว และคิดย้อนกลับว่ามีอะไรเกิดขึ้นบ้าง แล้วทำไมจึงเกิดขึ้นเช่นนั้น Boyd & Fales (1983) กล่าวว่า การไตร่ตรอง เป็นกระบวนการตรวจสอบและสำรวจสิ่งที่เรากำลังให้ความสนใจอยู่ภายใน ซึ่งกระตุ้นโดยประสบการณ์ที่สร้างความหมายที่ชัดเจนของตนเองและส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางความคิด ส่วน Mezirow (1995) กล่าวว่า การไตร่ตรองเป็นกระบวนการของการประเมินเนื้อหา ขั้นตอน และข้อสมมุติฐานอย่างมีวิจารณญาณ เพื่อตีความและให้ความหมายแก่ประสบการณ์ ดังนั้นจึงสรุปว่า การไตร่ตรอง เป็นกระบวนการตรวจสอบและสำรวจสิ่งที่ให้ความสนใจ โดยการประเมินเนื้อหา ขั้นตอน และข้อสมมุติฐานอย่างมีวิจารณญาณเพื่อตีความและให้ความหมายแก่ประสบการณ์

การไตร่ตรองมีองค์ประกอบสำคัญ 3 ประการ ได้แก่ 1) ข้อมูลและประสบการณ์ต่าง ๆ ที่มากพอสำหรับใช้ในการไตร่ตรองเพื่อหาแนวทางการแก้ปัญหา 2) ความพร้อมและความสมบูรณ์ของข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหา และ 3) ความต่อเนื่องและเหมาะสมของข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหา กระบวนการไตร่ตรองมี 5 ขั้นตอน ดังนี้ (Dewey, 1963)

1) การยอมรับว่ามีปัญหา อุปสรรค คือ บุคคลรับรู้ว่ามีปัญหาที่ต้องเผชิญ และหาทางเชื่อมโยงความรู้และข้อมูลที่ตนมีอยู่เพื่อนำมาแก้ปัญหา

2) การกำหนดประเด็นปัญหา หากยังกำหนดหรือระบุประเด็นปัญหาไม่ได้จะต้องหาข้อมูลเพื่อศึกษาปัญหาอย่างแท้จริงก่อนที่จะหาทางแก้ปัญหา

3) การเสนอแนะแนวทางแก้ปัญหา หมายถึง การคิดนอกกรอบที่เป็นอยู่โดยการคาดคะเน การตั้งสมมติฐาน และการสร้างทางเลือกหลายรูปแบบ

4) การระบุเหตุผลเพื่อสนับสนุนข้อเสนอแนะ ซึ่งต้องใช้เหตุผลพิจารณาแนวทางแก้ปัญหา และผลที่จะเกิดตามมาอย่างละเอียดลึกซึ้ง

5) การสรุป การนำข้อเสนอแนะไปทดสอบว่าแนวทางที่คิดไว้สามารถนำไปปฏิบัติได้เพียงใด

การไตร่ตรองเชิงวิพากษ์ เป็นความสามารถในการคิดไตร่ตรองระดับสูง Mezirow (1995) กล่าวว่า การคิดไตร่ตรองเชิงวิพากษ์ เป็นกระบวนการคิดไตร่ตรองระดับที่บุคคลคิดวิเคราะห์ โดยสามารถตั้งคำถามเกี่ยวกับความเหมาะสม เป้าหมาย คุณค่า ปรัชญาเบื้องหลังวิธีการสอนที่ตนเองใช้อยู่ รวมถึงอิทธิพลทางสังคม วัฒนธรรมต่อการสอนของตนเอง ซึ่งอิทธิพลต่อการตีความหรือให้ความหมายต่อประสบการณ์และเหตุการณ์รอบตัวในชีวิตประจำวัน มีเป้าหมายเพื่อให้ผู้คิดไตร่ตรองมีความเป็นอิสระทางความคิด Brookfield (1995) อธิบายว่า กระบวนการคิดไตร่ตรองเชิงวิพากษ์เป็นการอธิบาย และสร้างความรู้จากประสบการณ์การทำงาน ซึ่งเป็นสิ่งที่ท้าทายในเรื่องของสังคม ทางการเมือง วัฒนธรรม โดยกระบวนการพัฒนาการคิดไตร่ตรองเชิงวิพากษ์ ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน (Cranton, 1996)

1) การระบุปัญหา เป็นการกำหนดจุดพัฒนาตนเองตามแนวทางการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง เริ่มต้นจากการกระตุ้นให้เกิดความสงสัยใคร่รู้เพื่อพัฒนาตนเองโดยใช้ปัญหาเป็นที่ตั้ง

2) การทำให้ข้อสมมติฐาน ความเชื่อเกี่ยวกับการเรียนการสอนที่แฝงอยู่ในความเชื่อของตนให้มีความชัดเจนขึ้น

3) การค้นหาแหล่งที่มาของข้อสมมติฐานที่แฝงนั้นและคิดถึงผลของการที่ผู้สอนยึดถือข้อสมมติฐานนั้น การตั้งคำถามกระตุ้นให้เกิดการค้นหาสมมติฐานที่แฝงในการกระทำของตนควรทำความเข้าใจกับการพิจารณา ตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อสมมติฐานที่ยึดถือ

4) การปรับ พัฒนาโลกทัศน์ใหม่หรือคิดใหม่ ทำใหม่ โดยใช้กิจกรรม เช่น การระดมสมอง การสร้างวิสัยทัศน์ทางเลือก การสนทนากับบุคคลที่มีโลกทัศน์ที่แตกต่างจากตนเอง เป็นต้น

Ross (1990) อธิบายว่า กระบวนการคิดไตร่ตรองเชิงวิพากษ์มี 5 ขั้นตอน คือ

1) ตระหนักถึงเหตุการณ์หรือสถานการณ์ทางการศึกษา

2) สนองตอบสถานการณ์โดยพิจารณาความคล้ายคลึงกับสถานการณ์อื่นรวมทั้งลักษณะพิเศษของสถานการณ์เฉพาะอย่าง

3) ปรับสถานการณ์หรือสถานการณ์หลาย ๆ ครั้ง

4) ทำการทดลองกับสถานการณ์ เพื่อค้นหาผลของวิธีการแก้ปัญหาแบบต่าง ๆ

5) ตรวจสอบผลของการนำวิธีการแก้ปัญหาไปใช้และประเมินว่าผลเหล่านั้นเป็นไปอย่างที่ต้องการหรือไม่

Willis (1999) เสนอกระบวนการการคิดไตร่ตรองเชิงวิพากษ์ไว้ 3 ขั้นตอน คือ

1) บริบทและประสบการณ์การพิจารณาบริบทและลักษณะของผู้ใหญ่ที่มีอิทธิพลต่อการให้ความหมายจากประสบการณ์

2) สะท้อนเหตุการณ์ตามเนื้อหาในเหตุการณ์จากประสบการณ์ต่าง ๆ โดยพิจารณาถึงเชื้อชาติ เพศ นโยบาย สังคม กล่าวได้ว่าเป็นการสะท้อนประสบการณ์ที่เชื่อมโยงกับความรู้สึกและความคิด

3) ทบทวนประสบการณ์ โดยการเปิดเผยและปรับแนวความเชื่อ และความคิดระหว่างความคาดหวังและความจริง

โดยสรุป การจัดการเรียนรู้โดยการไตร่ตรอง เป็นกระบวนการตรวจสอบและสำรวจสิ่งที่ให้ความสนใจ โดยการพิจารณา วิเคราะห์ ประเมินเนื้อหา ขั้นตอน และข้อสมมุติฐาน รวมทั้งทบทวนบริบทและประสบการณ์อย่างมีวิจารณญาณเพื่อตีความและให้ความหมายแก่ประสบการณ์ และนำวิธีการหรือแนวทางใหม่ไปปรับใช้

6. การประยุกต์ใช้แนวการสอนวรรณคดีในหลักสูตรวรรณคดีเอก

การสอนวรรณคดีเอกมีความจำเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากเป็นวรรณคดีที่มีคุณค่าระดับสูง จึงต้องใช้การจัดการเรียนการสอนที่รู้ลึกกว่าวรรณคดีทั่วไป จากการศึกษาผู้วิจัยจึงสรุปความแตกต่างของวรรณคดีทั่วไปและวรรณคดีเอก จุดมุ่งหมายการสอนวรรณคดีเอก และการประยุกต์ใช้แนวการสอนวรรณคดีเอก ได้ดังนี้

6.1 ความแตกต่างของวรรณคดีทั่วไปและวรรณคดีเอก

ตาราง 5 แสดงความแตกต่างของวรรณคดีทั่วไปและวรรณคดีเอก

ประเด็น	วรรณคดีทั่วไป	วรรณคดีเอก
ความหมาย	งานประพันธ์ที่แต่งขึ้น มีความงามด้านภาษา มีคุณค่าทางวรรณศิลป์ คุณค่าทางอารมณ์ ก่อให้เกิดความรู้สึก จินตนาการ อารมณ์ สะเทือนใจ ความเพลิดเพลินแก่ผู้อ่าน	งานประพันธ์ที่แต่งขึ้นและได้รับการยกย่องว่ามีความยอดเยี่ยมและมี คุณค่าทางภาษา ศิลปะ ความคิด และวัฒนธรรมอย่างลึกซึ้ง และเป็น งานเขียนที่ทรงอิทธิพลต่อสังคมและ

ประเด็น	วรรณคดีทั่วไป	วรรณคดีเอก
		ใช้เป็นต้นแบบให้กับวรรณคดีเรื่องอื่น ๆ
คุณค่า	อาจมีคุณค่าด้านด้านหนึ่ง เช่น ด้านวรรณศิลป์ ด้านเนื้อหาสาระ ด้านสังคม ด้านการนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ด้านอารมณ์ ด้านจินตนาการ ด้านประวัติศาสตร์	มีคุณค่าครบถ้วนทั้งคุณค่าทางด้านเนื้อหา คุณค่าทางวรรณศิลป์ การใช้ภาษาภาพพจน์ รสทางวรรณคดี เนื้อหาของวรรณคดีช่วยยกระดับจิตใจให้สูงขึ้น รวมทั้งสะท้อนสังคม ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม วิถีชีวิต ค่านิยม ความเชื่อ และสภาพสังคมในยุคสมัยนั้น ๆ และเมื่อเวลาผ่านไปยังมียุคค่าและร่วมสมัยทางความคิด
ภาษา	ใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย	ใช้ภาษาที่มีความประณีต ลึกซึ้ง มีศิลปะสูง
การอ่าน	เน้นความเข้าใจในเรื่องที่อ่าน	เน้นการตีความ วิเคราะห์ วิวิจารณ์
การสอน	สอนได้ในระดับพื้นฐาน	ต้องใช้ทฤษฎีและวิธีสอนเฉพาะ
ผลต่อผู้เรียน	ได้ความรู้ทั่วไป	พัฒนาความคิดขั้นสูงและสุนทรียภาพ

6.2 จุดมุ่งหมายการสอนวรรณคดีเอก

การสอนวรรณคดีเอกมีจุดมุ่งหมายสำคัญดังนี้

6.2.1 เพื่อพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูง เช่น ทักษะการวิเคราะห์ การวิพากษ์ การวิจารณ์ ดังนั้นการสอนวรรณคดีเอกไม่ได้สอนเพื่อความเข้าใจเท่านั้น แต่ช่วยพัฒนาการคิดเชิงวิพากษ์และการตีความเชิงลึก

6.2.2 เพื่อเข้าถึงคุณค่าทางสุนทรียะและอารมณ์ วรรณคดีเอกมีความโดดเด่นด้านภาษา ศิลปะ และรสวรรณคดี ช่วยให้ผู้เรียนซาบซึ้งความงามของภาษา เข้าใจอารมณ์และแนวคิดของผู้แต่ง เกิดสุนทรียภาพทางใจ

6.2.3 เพื่อเข้าใจวัฒนธรรมและภูมิปัญญา วรรณคดีเอกสะท้อนค่านิยม ความเชื่อ วิถีชีวิตในแต่ละยุค ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจรากฐานทางสังคม วัฒนธรรม และวิถีชีวิตได้อย่างลึกซึ้ง

6.2.4 เพื่อฝึกการตีความและการสื่อความ ผู้เรียนเรียนรู้วรรณคดีเอกจากการอ่าน เชิงตีความ การวิเคราะห์ และการแสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผล

6.2.5 เพื่อยกระดับจากการอ่านสู่การวิจารณ์ วรรณคดีเอกต้องใช้แนวการสอน เช่น ทฤษฎีรส ทฤษฎีสุนทรียะ การวิเคราะห์องค์ประกอบของวรรณคดีเอก

โดยสรุป วรรณคดีเอกเป็นวรรณคดีที่มีคุณค่าสูงทั้งด้านศิลปะ ภาษา และแนวคิด การเรียนวรรณคดีเอกเพื่อให้ผู้เรียนมีความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง วิเคราะห์ ตีความ วิจัยและวิจารณ์

6.3 การประยุกต์ใช้แนวการสอนวรรณคดีเอก

แนวการสอนวรรณคดีเอกดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยสรุปเพื่อนำไปประยุกต์ในการวิจัยครั้งนี้ ดังนี้

ตาราง 6 แสดงการประยุกต์ใช้แนวการสอนวรรณคดีเอกในหลักสูตรวรรณคดีเอก

แนวการสอน	แนวคิด	การประยุกต์ใช้
1. แนวการจัดการเรียนการสอนวรรณคดี	มุ่งให้ผู้เรียนเข้าใจวรรณคดีทั้งเรื่อง ฝึกให้ผู้เรียนเกิดความคิดเชิง วิจัยวรรณคดี	ให้ผู้เรียนอ่านวรรณคดี ฝึกความคิด พิจารณาสวนที่งาม ข้อบกพร่อง เจตนาของผู้แต่ง ตีความ พิจารณา กลวิธีและวิพากษ์วิจารณ์ แสดง ความคิดเห็น
2. การจัดการเรียนรู้เชิงรุก	มุ่งให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรม การเรียนรู้ สร้างองค์ความรู้ด้วย ตนเอง และเรียนรู้อย่างมีความหมาย	มุ่งให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้า ประมวลสารสนเทศจากการอ่าน ลงมือปฏิบัติ สะท้อนคิด สร้าง ชิ้นงาน มีความสามารถในการ ไตร่ตรอง และใคร่ครวญ ผ่านการ ตีความเหตุการณ์หรือพฤติกรรม ตัวละคร
3. การจัดการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์	มุ่งให้ผู้เรียนเรียนรู้ตามเป้าหมาย โดยใช้ประสบการณ์	การอ่านวรรณคดีโดยใช้การอ่าน วิเคราะห์ วิวิจารณ์ เชื่อมโยง ประสบการณ์ของตนเองเข้ากับ ประสบการณ์ในวรรณกรรมผ่าน การตีความประเด็นต่าง ๆ

แนวการสอน	แนวคิด	การประยุกต์ใช้
4. การจัดการเรียนรู้ โดยใช้การอ่าน วิเคราะห์วิจารณ์ วรรณคดี	มุ่งให้ผู้เรียนอ่านวิเคราะห์วิจารณ์ วรรณคดี	ให้ผู้เรียนอ่านวรรณคดีให้เข้าใจ เชื่อมโยงความรู้เก่าและความรู้ใหม่ วิเคราะห์ดัดบท เนื้อหา ภาษาและ การใช้ภาษา องค์ประกอบและ กลวิธี การใช้ถ้อยคำ รูปประโยค และข้อความ ดีความรูปแบบ ของงาน ประเมินคุณค่า ผู้เรียน สามารถวิพากษ์หรือแสดง ความคิดเห็นต่อการวิจารณ์ได้
5. การจัดการเรียนรู้ โดยใช้การศึกษา รสวรรณคดี	มุ่งให้ผู้เรียนเข้าใจความรู้สึกของ วรรณคดีที่ผู้ประพันธ์ถ่ายทอด ออกมาได้แก่ ความซาบซึ้งในความ รัก (ศฤงคารรส) ความสนุกสนาน (หาสยรส) ความสงสาร (กรุณารส) ความแค้นเคือง (เรธาทรส) ความ กล้าหาญ (วีรรส) ความเกรงกลัว (ภยานกรรส) ความเปื้อนระอาชิงชา (พีภัตสรส) ความอัศจรรย์ใจ (อัทฤตรส) และความสงบใจ (ศานตรส)	ให้ผู้เรียนศึกษารสในวรรณคดี ทั้งอารมณ์ของผู้แต่ง และอารมณ์ ของผู้อ่าน โดย พิจารณาคำ การ สื่อความหมายที่เป็นเนื้อหาสำคัญ ความหมายด้านอารมณ์ ความหมายด้านน้ำเสียง ทศนคติ หรือท่าที ความหมายด้าน จุดประสงค์ของผู้เรียน ความรู้อ่าน อื่น ๆ และประเมินคุณค่าของงาน เขียน
6. การจัดการเรียนรู้ โดยใช้ผังกราฟิกของ จอยส์	มุ่งให้ผู้เรียนเข้าใจวรรณคดี โดยเชื่อมโยงเนื้อหาสาระที่เรียน กับผังกราฟิก	ให้ผู้เรียนอ่านเนื้อหาวรรณคดี เชื่อมโยงเนื้อหาที่เรียนกับผัง กราฟิกตามความเข้าใจของตน ชี้แจงเหตุผล อภิปราย สรุปความรู้ จนเกิดความเข้าใจกระจ่างชัด
7. การจัดการเรียนรู้ โดยใช้การไตร่ตรอง	มุ่งให้ผู้เรียนเรียนรู้วรรณคดีเอก โดยการตรวจสอบและสำรวจ ความคิดของตนเอง ประเมิน เนื้อหา ขั้นตอน ข้อสมมุติฐาน	การตรวจสอบและสำรวจสิ่งที่ให้ ความสนใจ โดยการพิจารณา วิเคราะห์ ประเมินเนื้อหา ขั้นตอน และข้อสมมุติฐาน รวมทั้งทบทวน

แนวการสอน	แนวคิด	การประยุกต์ใช้
	อย่างมีวิจารณญาณเพื่อตีความ และให้ความหมายแก่ผู้เรียน	บริบทและประสบการณ์อย่างมี วิจารณญาณเพื่อตีความและให้ ความหมายแก่ประสบการณ์ และ นำวิธีการหรือแนวทางใหม่ไปปรับ ใช้

ความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์วรรณคดี

1. ความหมายของวรรณคดี

คำว่า “วรรณคดี” (Literature) มีผู้รู้ให้ความหมายไว้ดังนี้

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 ให้ความหมาย “วรรณคดี” หมายถึง วรรณกรรมที่ได้รับความนิยมว่าแต่งดีมีคุณค่าเชิงวรรณศิลป์ถึงขนาด เช่น พระราชนิพนธ์สิบสองเดือน มัทนะพาธา สามก๊ก เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน. (สำนักงานราชบัณฑิตยสภา, 2554)

กุสุมา รักษมณี (2548, น. 3) ได้อธิบายความหมายของวรรณคดี หมายถึง งานศิลปะที่ใช้ภาษาเป็นสื่อ ซึ่งเป็นการสร้างสรรค์ที่เกิดจากความรู้สึกรักและความนึกคิดของมนุษย์ที่ผ่านกาลเวลายาวนานและมีกลุ่มบุคคลในอดีตกล่าวยกย่อง

สิริพัชร เจษฎาวิโรจน์ (2562, น. 181) ให้ความหมายวรรณคดี หมายถึง สิ่งสร้างสรรค์อันล้ำค่าของมนุษย์สร้างและสื่อสารเรื่องราวของชีวิต วัฒนธรรม และอารมณ์ความรู้สึกที่เกี่ยวข้องหรือสะท้อนความเป็นไปของมนุษย์ ด้วยกลวิธีการ ใช้ถ้อยคำสำนวนภาษา ซึ่งมีความเหมือนหรือต่างกันไปในแต่ละยุคสมัย

สายวรุณ สุนทโรทก (2566, น. 4) ได้ให้ความหมายของวรรณคดี หมายถึง หนังสือที่ได้รับยกย่องว่ามีศิลปะในการแต่ง มีความงามด้านภาษาและมีคุณค่าทางวรรณศิลป์ ก่อให้เกิดจินตนาการ อารมณ์สะท้อนใจ มีเนื้อหาดีโน้มน้าวจิตใจผู้อ่านให้เกิดความเพลิดเพลินและผ่านกาลเวลาที่ยาวนาน

พจนานุกรมศัพท์วรรณกรรมไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (สำนักงานราชบัณฑิตยสภา, 2566, น. 505) ให้ความหมายวรรณคดี หมายถึง งานประพันธ์ที่สร้างสรรค์ขึ้นโดยใช้ศิลปะทางการประพันธ์ ที่เรียกว่า วรรณศิลป์ เพื่อถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึกนึกคิดและจินตนาการของมนุษย์ สร้างมโนภาพและความสะท้อนอารมณ์

วรรณคดี เป็นงานศิลปะที่บันทึกเรื่องราวของชีวิตและสังคมในแต่ละยุคสมัย จึงมีผู้กล่าวว่าวรรณคดี คือ บทวิจารณ์ผ่านสายตาและมุมมองของผู้ประพันธ์ การอ่านวรรณคดีจึงเป็นการหลอม

รวมประสบการณ์ชีวิตของผู้อ่านเข้ากับประสบการณ์จากวรรณคดี และหลายครั้งได้เรียนรู้ประสบการณ์ชีวิตในแง่มุมที่แตกต่าง หรือไม่เคยประสบด้วยตนเอง วรรณคดีจึงเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ที่ให้ประโยชน์ทั้งในแง่ความจรรโลงใจและความมีคุณค่าทั้งทางอารมณ์และปัญญา (สำนักงานราชบัณฑิตยสภา, 2566, น. 509)

โดยสรุป วรรณคดี หมายถึง งานประพันธ์ที่แต่งขึ้น มีความงามด้านภาษา มีคุณค่าทางวรรณศิลป์ คุณค่าทางอารมณ์ ก่อให้เกิดความรู้สึก จินตนาการ อารมณ์สะเทือนใจ ความเพลิดเพลินแก่ผู้อ่าน

2. ความสามารถในการวิจักษ์วรรณคดี

2.1 ความหมายของความสามารถในการวิจักษ์วรรณคดี

การศึกษาความหมายของความสามารถในการวิจักษ์วรรณคดี ผู้วิจัยได้ศึกษาความหมายของคำว่า “ความสามารถ” (Ability) “วิจักษ์” (Appreciation) และ “วรรณคดี” (Literature) ซึ่งมีผู้รู้ให้ความหมายไว้ดังนี้

พจนานุกรมศัพท์ศึกษาศาสตร์ ฉบับราชบัณฑิตยสภา ให้ความหมายความสามารถ (Ability) หมายถึง ทักษะและความชำนาญของบุคคลในการทำกิจกรรมใด ๆ ได้สำเร็จในระดับใดระดับหนึ่ง โดยมีความรู้ สติปัญญา และความถนัดเป็นฐาน ความสามารถนี้มีทั้งที่มีมาแต่กำเนิดและที่เกิดจากการเรียนรู้ในภายหลัง (สำนักงานราชบัณฑิตยสภา, 2564, น. 3) ส่วนคำว่า ทักษะ (Skill) หมายถึง ความชำนาญหรือความสามารถในการกระทำหรือการปฏิบัติอย่างใดอย่างหนึ่ง เป็นทักษะพิสัยด้านร่างกาย สติปัญญา หรือสังคมที่เกิดขึ้นจากการฝึกฝนหรือการกระทำบ่อย ๆ เช่น ครุมีทักษะการใช้คำถาม การนำเข้าสู่บทเรียน การใช้สื่อการสอน นักเรียนมีทักษะการฟัง พูด อ่าน เขียน การคิดคำนวณ หรือทักษะทางสังคม ดังนั้นสรุปได้ว่า ความสามารถ หมายถึง ทักษะและความชำนาญของบุคคลในการทำกิจกรรมใด ๆ ให้สำเร็จในระดับหนึ่ง โดยมีความรู้ สติปัญญา และความถนัดเป็นฐาน ความสามารถนี้มีแต่กำเนิดและเกิดจากการเรียนรู้ในภายหลัง

ส่วนคำว่า “วิจักษ์” สำนักงานราชบัณฑิตยสภา (2551) ระบุว่า วิจักษ์ เมื่อใช้เป็นศัพท์วิชาการวรรณคดี หมายถึง ความเข้าใจและความซาบซึ้งในคุณค่าของวรรณคดี เรียกว่า วรรณคดีวิจักษ์ ซึ่งความเข้าใจและรู้สึกซาบซึ้งนี้เกิดจากการสัมผัสงานเหล่านั้นด้วยอารมณ์ทางศิลปะมิใช่เกิดจากการใช้เหตุผล แต่ต้องอาศัยการเรียนรู้ทฤษฎีและการฝึกฝนเช่นเดียวกับวิชาการอื่น ๆ และในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 ให้ความหมาย “วิจักษ์” หมายถึง ความเข้าใจและตระหนักในคุณค่าของศิลปกรรมและวรรณกรรม ความนิยม ความซาบซึ้ง เช่น วรรณคดีวิจักษ์ (สำนักงานราชบัณฑิตยสภา, 2554) ในขณะที่ หม่อมหลวงบุญเหลือ เทพยสุวรรณ (เสาวณิต จุลวงศ์, 2554, น. 5) ให้ความหมายคำว่า “วิจักษ์” หมายถึง ความเข้าใจแจ่มแจ้ง แลเห็นข้อดี ข้อบกพร่อง และความสัมพันธ์กับวัฒนธรรมด้านอื่น ๆ ซึ่งการวิจักษ์เป็นต้นทางของการวิจารณ์ คือ ต้องเข้าใจแจ่ม

แจ้งในแง่มุมต่าง ๆ ของวรรณกรรมนั้นเสียก่อน จึงจะวิจารณ์หรือประเมินข้อดีข้อบกพร่องอันนำไปสู่การประเมินวรรณกรรมนั้นโดยรวมได้ โดยสรุปว่า วิจักษ์ หมายถึง ความเข้าใจแจ่มแจ้ง ความตระหนักรู้ ความซาบซึ้งในคุณค่าของวรรณคดี ซึ่งเกิดจากการสัมผัสงานด้วยอารมณ์ทางศิลปะ การเรียนรู้ทฤษฎี และการฝึกฝน

เมื่อศึกษาความหมายของคำว่า “การวิจักษ์วรรณคดี” พบว่า มีผู้ให้ความหมายไว้ดังนี้

คู่มือการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้ระบุความหมายวิจักษ์วรรณคดี หมายถึง การพิจารณาว่าหนังสือนั้น ๆ แต่งได้อย่างไร ใช้ถ้อยคำไพเราะลึกซึ้งกินใจหรือมีความงามอย่างไร มีคุณค่า ให้ความรู้ ข้อคิด คติสอนใจ หรือชี้ให้เห็นสภาพชีวิต ความคิดความเชื่อของคนในสังคมอย่างไร (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

สันติวัฒน์ จันทโร (2559, น. 2) อธิบายความหมายการวิจักษ์วรรณคดี หมายถึง การเกิดความเข้าใจอย่างแจ่มแจ้งจนประจักษ์ในคุณค่าของวรรณคดี พิจารณาได้ว่าวรรณคดีเรื่องหนึ่งมีข้อดีเด่น หรือข้อบกพร่องประการใด ความตระหนักดังกล่าวนำไปสู่ความซาบซึ้งในคุณค่าของวรรณคดี ทำให้เกิดความหวงแหนและรักษาไว้เป็นสมบัติของชาติสืบไป

จากการศึกษาความหมายของความสามารถ การวิจักษ์ วรรณคดี และการวิจักษ์วรรณคดี ผู้วิจัยสรุปความหมายของ “ความสามารถในการวิจักษ์วรรณคดี” ได้ดังนี้

ตาราง 7 แสดงการสรุปความหมายความสามารถในการวิจักษ์วรรณคดี

ความหมายของ ความสามารถ	ความหมายของ การวิจักษ์	ความหมายของ วรรณคดี	ความหมาย ของการวิจักษ์วรรณคดี
ทักษะและความชำนาญ ของบุคคลในการทำ กิจกรรมใด ๆ ให้สำเร็จใน ระดับหนึ่ง โดยมีความรู้ สติปัญญา และความถนัด เป็นฐาน ความสามารถนี้ มีแต่กำเนิดและเกิดจาก การเรียนรู้ในภายหลัง	ความเข้าใจแจ่มแจ้ง ความตระหนัก ความ ซาบซึ้งในคุณค่าของ วรรณคดี ซึ่งเกิดจากการ สัมผัสงานด้วยอารมณ์ ทางศิลปะ การเรียนรู้ ทฤษฎี และการฝึกฝน	งานประพันธ์ที่แต่งขึ้น มีความงามด้านภาษา มีคุณค่าทางวรรณศิลป์ คุณค่าทางอารมณ์ ก่อให้เกิดความรู้สึกรัก จินตนาการ อารมณ์ สะเทือนใจ ความ เพลิดเพลินแก่ผู้อ่าน	การพิจารณาว่างานประพันธ์ มีข้อดีเด่น หรือข้อบกพร่อง ประการใด ความตระหนัก ดังกล่าวนำไปสู่ความซาบซึ้ง ในคุณค่าของวรรณคดี

จากข้อมูลตาราง 7 ผู้วิจัยสรุปความหมายของ “การวิจักษ์วรรณคดี” หมายถึง พฤติกรรมของบุคคลที่แสดงถึงการใช้ความรู้ ความเข้าใจ และทักษะในการพิจารณางานประพันธ์ให้เกิดความเข้าใจแจ่มแจ้งในวรรณคดีเรื่องหนึ่งว่ามีความงามด้านภาษา มีคุณค่าทางวรรณศิลป์ คุณค่าทางอารมณ์ ข้อดี ข้อบกพร่องประการใด มีความตระหนักจนนำไปสู่ความซาบซึ้งในคุณค่าของวรรณคดี ซึ่งความเข้าใจ ความตระหนัก และความซาบซึ้งเกิดขึ้นจากการสัมผัสงาน ด้วยอารมณ์ทางศิลปะ การเรียนรู้ทฤษฎี และการฝึกฝน

2.2 หลักการวิจักษ์วรรณคดี

กระทรวงศึกษาธิการ (2551) ได้อธิบายหลักการวิจักษ์วรรณคดี ดังนี้

1) อ่านอย่างพิจารณา เป็นการอ่านโดยการวิเคราะห์เนื้อหาทั้งหมดและสิ่งที่แฝงเร้นภายในหนังสือ ตั้งแต่ชื่อเรื่อง คำนำ คำนิยม สารบัญ ไปจนถึงเนื้อเรื่องย่อ และบรรณานุกรม เพื่อให้เข้าใจเนื้อหา มูลเหตุของการแต่ง แรงบันดาลใจในการแต่ง

2) ค้นหาความหมายพื้นฐานของบทประพันธ์ ความหมายพื้นฐานหรือความหมายตามตัวอักษร ผู้อ่านสามารถค้นหาได้จากข้อความที่ผู้แต่งได้นำเสนอไว้ว่าใคร ทำอะไร ที่ไหน ผลเป็นอย่างไร โดยมีหลักการค้นหาความหมายของบทประพันธ์ ดังนี้

2.1) ค้นหาความหมายตามตัวหนังสือ

2.2) ค้นหาความหมายแฝง คือ ความหมายที่ต้องตีความ ซึ่งผู้แต่งอาจใช้คำที่เป็นสัญลักษณ์ เพื่อเสนอสารอันเป็นความคิดหลักของผู้แต่ง

3) ค้นหาข้อคิดอันเป็นประโยชน์ เป็นการค้นหาข้อคิดคติเตือนใจที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้ กวีมักจะสอดแทรกทัศนะ ข้อคิด คติสอนใจเรื่องราวต่าง ๆ ไว้ในเนื้อเรื่องของวรรณคดี ผู้อ่านควรอ่านอย่างพิจารณาเพื่อค้นหาคุณค่าของวรรณคดีเรื่องที่อ่าน

4) รับรู้อารมณ์ของบทประพันธ์ เป็นการพิจารณารับรู้ความรู้สึกและอารมณ์ที่กวีสอดแทรกในบทประพันธ์

5) พิจารณาการใช้กลวิธีในการแต่งคำประพันธ์ ซึ่งเป็นวิธีสร้างความรู้สึกนึกคิดของกวีช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจทัศนะและนัยสรุปของกวีหรือเนื้อเรื่องได้ชัดเจนยิ่งขึ้นกว่าการบอกเล่าด้วยถ้อยคำ และวิธีการตรงไปตรงมา

6) ความงามความไพเราะของภาษา เป็นการพิจารณาการสรรคำและการเรียบเรียงคำให้เป็นลำดับอย่างไพเราะเหมาะสมกับการใช้โวหารก่อให้เกิดจินตนาการ อารมณ์และความรู้สึก

ปรียา หิรัญประดิษฐ์ (2565, น. 9-11) กล่าวว่า การอ่านวรรณคดีผู้อ่านต้องทำความเข้าใจในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

- 1) ความรู้เกี่ยวกับวรรณคดีที่อ่าน ได้แก่
 - 1.1) รู้ประวัติผู้แต่ง
 - 1.2) รู้ภูมิหลังและประวัติศาสตร์ซึ่งสะท้อนสภาพสังคมในอดีต จะช่วยให้อ่านวรรณคดีในอดีตได้เข้าใจและสร้างจินตนาการได้
 - 1.3) รู้จิตวิทยา ช่วยให้เข้าใจมนุษย์และพฤติกรรมของคนได้ ทำให้รู้จักตัวละครได้ดียิ่งขึ้น
 - 1.4) รู้หลักศาสนาและปรัชญา
- 2) ศึกษาให้เข้าใจเกี่ยวกับเรื่องราวทั้งด้านภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ สังคมการเมือง เศรษฐกิจ ตลอดจนวัฒนธรรมของคนในสมัยนั้น
- 3) รู้จุดประสงค์สำคัญของวรรณคดี คือ ความเพลิดเพลินใจ และอ่านอย่างศึกษาวิจัย โดยเน้นการวิเคราะห์ ตีความ
- 4) วรรณคดีแต่ละเรื่องมีลักษณะเฉพาะของตนเอง ผู้แต่งมีอิสระในการเสกสรรความนึกคิด อารมณ์สะท้อนใจ กลวิธี เทคนิค และอื่น ๆ ที่เป็นลักษณะเฉพาะของตัวเอง
- 5) การอ่านวรรณคดีต้องบอกส่วนดี ส่วนบกพร่อง และเสนอแนะสิ่งที่ขาดหรือสิ่งที่

เป็นประโยชน์ในการสร้างวรรณกรรมเรื่องต่อไป

จากการศึกษาดังกล่าวข้างต้น การวิจักษ์วรรณคดีมีหลักการ คือ 1) อ่านอย่างพิจารณา 2) เข้าใจเกี่ยวกับเรื่องราวในวรรณคดี 3) ค้นหาความหมายพื้นฐานของบทประพันธ์ 4) ค้นหาข้อคิดอันเป็นประโยชน์ 5) รับรู้อารมณ์ของบทประพันธ์ 6) พิจารณาการใช้กลวิธีในการแต่งคำประพันธ์ 7) ความงามความไพเราะของภาษา 8) บอกส่วนดี ส่วนบกพร่อง และเสนอแนะสิ่งที่ขาดหรือสิ่งที่

2.3 ความสามารถในการวิจักษ์วรรณคดี

จากการศึกษาความหมายของการวิจักษ์วรรณคดีและหลักการวิจักษ์วรรณคดีกล่าวได้ว่าการวิจักษ์วรรณคดีให้ประสบผลสำเร็จ ผู้เรียนต้องมีความเข้าใจ ความตระหนัก และความซาบซึ้งในคุณค่าของวรรณคดีจนเกิดความห่วงหาและรักษาไว้เป็นสมบัติชาติ ดังนี้

2.3.1 ความเข้าใจในวรรณคดี

การอ่านวรรณคดีเพื่อให้ได้ความรู้ ผู้อ่านต้องมีความเข้าใจในเรื่องดังต่อไปนี้

- 1) ความเข้าใจลักษณะของวรรณคดี การอ่านวรรณคดีควรมีความเข้าใจเกี่ยวกับลักษณะวรรณคดีนั้นเป็นเบื้องต้นมาก่อน ลักษณะของวรรณคดีไทยมีดังนี้ (ปริยา หิรัญประดิษฐ์, 2559, น. 10-11)

- 1.1) สร้างความสะท้อนใจ วรรณคดีไทยเป็นผลงานที่สร้างจากความรู้สึกนึกคิดของกวี มิใช่ข้อเท็จจริงหรือความรู้ จุดสำคัญ คือ สร้างความรู้สึกสะท้อนใจให้แก่

ผู้อ่าน ดังนั้นการเล่าเรื่องของผู้ประพันธ์จึงเป็นการแสดงความคิดและอารมณ์สะท้อนใจมากกว่าการ
แสดงข้อเท็จจริง โดยมุ่งให้ผู้อ่านเกิดความรู้สึกสะท้อนใจไปด้วย

1.2) เป็นผลงานจากจินตนาการ วรรณคดีเกิดจากการสร้างภาพขึ้นมา
ในใจของผู้ประพันธ์ แล้วเนรมิตจินตการนั้นให้อ่านได้รับรู้และสัมผัส แม้จะมีเค้าความจริงอยู่บ้าน แต่
มีรายละเอียดมากขึ้นเพื่อให้ผู้อ่านสร้างจินตนาการได้

1.3) ใช้ภาษาวรรณศิลป์ วรรณคดีเป็นศิลปะที่ใช้ภาษาวิจิตรประณีต
ต่างจากภาษาธรรมดา ภาษาวรรณศิลป์ที่กวีสร้างขึ้นมีหลากหลาย อาทิ การใช้ภาพพจน์ การ
เปรียบเทียบ การใช้สัญลักษณ์ บางครั้งอาจใช้ภาษาที่ต่างจากการเขียนหรือการพูดปกติ ซึ่งกระทำ
เพื่อสื่ออารมณ์ สื่อความคิดของตน และเพื่อให้ผู้อ่านสร้างจินตนาการได้

1.4) สะท้อนสังคม เรื่องราวที่ผู้ประพันธ์สร้างขึ้นมาจากความเชื่อ
ค่านิยม ตลอดจนสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ รอบตัวกวี การบรรยายเรื่องราวมักจะสอดแทรกความคิดต่าง ๆ
ในสังคมตลอดจนสภาพแวดล้อมไว้ในเนื้อเรื่อง ความรู้เกี่ยวกับสังคม เหตุการณ์ สิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ที่
สร้างสรรค์ขึ้น ช่วยให้เรื่องสนุกสนานจริง ทำให้ผู้อ่านเข้าใจสังคมในสมัยที่เรื่องเกิดขึ้นด้วย

1.5) ใช้อ่านเพื่อฟังเสียง คุณค่าของเสียงและคุณค่าของความหมายมี
บทบาทสำคัญในวรรณคดีไทย คำประพันธ์ร้อยกรองซึ่งมีฉันทลักษณ์บังคับ ทั้งในส่วนของสัมผัส
จังหวะลีลา การเล่นคำ และการเลียนเสียงธรรมชาติ การเน้นเรื่องความหมายการใช้โวหารภาพพจน์
สัญลักษณ์ และถ้อยคำที่ให้อ่านผู้ฟังสร้างภาพขึ้นมาได้ ความประณีตทั้งเสียงและความหมายนี้ ทำ
เพื่อการอ่านฟังเสียงมากกว่าอ่านในใจ

1.6) เนื้อหาหลากหลาย วรรณคดีไทยมีเนื้อหาเพื่อความบันเทิงและ
เพื่อจรรโลงใจ คือ ให้ความชื่นบานและช่วยขัดเกลาอารมณ์ เนื้อหาในวรรณคดีจึงมีทั้งวรรณคดีเพื่อ
ศาสนา เช่น ร่ายยาวมหาเวสสันดรชาดก ไตรภูมิพระร่วง เป็นต้น วรรณคดีเพื่อความบันเทิง เช่น เรื่อง
ไชยเชษฐา ขุนช้างขุนแผน ลิลิตพระลอ เป็นต้น วรรณคดีเหล่านี้อยู่ในรูปแบบของชาดกเพื่อใช้เทศน์
หรือใช้เพื่อฟังเสียง และการแสดง

2) ความเข้าใจความสำคัญของการอ่านวรรณคดี

2.1) วรรณคดีเป็นสื่อแห่งการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้
ไตร่ตรอง ตีความเนื้อหาเพื่อเชื่อมโยงสังคม ประวัติศาสตร์ ความคิด ความเชื่อ และทัศนคติของบุคคล
(Langer, 1997)

2.2) วรรณคดีเป็นเครื่องมือที่ให้อ่านได้เรียนรู้ เข้าใจถึงชีวิต และ
ความคิดของตนเองและผู้อื่น สะท้อนทัศนคติของบุคคลที่มีต่อสังคม ประวัติศาสตร์ มุมมองทาง
จริยธรรม และสร้างความเพลิดเพลินให้แก่ผู้อ่าน (Alber, 2009)

2.3) วรรณคดีช่วยให้ผู้อ่านเกิดการกระตุ้นการคิดอย่างมีวิจารณญาณ การไตร่ตรอง และนำไปสู่การสร้างความคิดรวบยอดในวัฒนธรรมทางสังคม (Van, 2009)

2.4) วรรณคดีช่วยให้ผู้อ่านได้พัฒนาทักษะการใช้ภาษา (Van, 2009) เนื่องจากวรรณคดีเป็นแหล่งบันทึกทางภาษา เป็นเครื่องมือสื่อความคิดของมนุษย์ มีส่วนรับใช้มนุษย์ ในระดับปัจเจกบุคคล รับใช้สังคม รัฐ ศาสนา (ล้อม เพ็งแก้ว, 2549)

2.5) วรรณคดีช่วยให้ผู้อ่านได้เข้าใจประวัติศาสตร์และบริบทของโลก และสังคม (Lombardi, 2018) ประสบการณ์ในการอ่านวรรณคดีทำให้ผู้อ่านเข้าใจชีวิตระดับบุคคล สังคม และความหลากหลายของสังคมที่มนุษย์สร้างขึ้น (เรีนฤทธิ์ สัจจพันธุ์, 2549, น. 23-24)

2.6) ผู้อ่านควรเข้าใจจุดประสงค์สำคัญของวรรณคดี ส่วนดี ส่วน บกพร่อง สิ่งที่ขาด และสิ่งที่เป็นประโยชน์ในการสร้างวรรณกรรมเรื่องต่อไป (ปริยา หิรัญประดิษฐ์, 2537, น. 379)

3) ความเข้าใจองค์ประกอบของวรรณคดี

การอ่านวรรณคดีเป็นการสื่อสารระหว่างผู้แต่งกับผู้อ่าน โดยผู้อ่านเป็นผู้สร้างจินตนาการตามที่ผู้แต่งส่งมาให้ รวมทั้งแง่คิด ความไพเราะของภาษา หรือสิ่งประทับใจอื่น องค์ประกอบของวรรณคดี มีดังนี้ (วิภา กงกะนันท์, 2556)

3.1) องค์ประกอบด้านเนื้อหา คือ ส่วนสำคัญในการถ่ายทอดเรื่องราวต่าง ๆ ผู้อ่านต้องศึกษาเนื้อหาให้เข้าใจก่อนที่จะเริ่มศึกษาส่วนอื่น ๆ การศึกษาเนื้อหา ประกอบด้วย

3.1.1) เรื่องราวหรือข้อคิดที่ผู้เขียนถ่ายทอดออกมา ผู้อ่านต้องสามารถจับประเด็นสำคัญของเรื่องที่อ่าน

3.1.2) ตัวละคร ซึ่งมีความสำคัญเนื่องจากช่วยสร้างความสนุกสนานและช่วยให้เรื่องราวดำเนินไปอย่างมีอรรถรส

3.1.3) เวลาและสถานที่ ช่วยเสริมให้เรื่องราวในวรรณคดีมีความสมจริงมากขึ้น การใช้ฉากหรือสถานที่นั้นอาจใช้ฉากหรือสถานที่สมจริง หรือสถานที่เสมือนหรือสถานที่ในจินตนาการ

3.1.4) ทรศนะ คือ ความคิดเห็นที่ปรากฏในเรื่อง นักเขียนแต่ละคนมักจะแทรกความคิดของตนเองอยู่เสมอผ่านทรศนะของตนเอง ตัวละคร หรือสังคม ผู้อ่านต้องศึกษาวรรณคดีอย่างละเอียดและพิจารณาเนื้อหาไปพร้อม ๆ กัน

3.2) องค์ประกอบด้านการใช้ภาษา ภาษา คือ เครื่องมือในการถ่ายทอดเรื่องราวหรือเนื้อหาข้างต้น การใช้ภาษาในวรรณคดี ผู้เขียนจะรังสรรค์ถ้อยคำ เรียบเรียงภาษา เพื่อให้สามารถร้อยเรียงเรื่องราวได้อย่างต่อเนื่องสมบูรณ์ สมจริงและเหมาะสมกับเรื่องราว ทำ

ให้เรื่องราวสามารถก่อให้เกิดผลกระทบต่อผู้อ่านได้ตามวัตถุประสงค์ของผู้เขียน การศึกษาภาษานั้น ผู้อ่านสามารถศึกษาได้ทั้งการใช้คำ และการใช้โวหาร เนื่องจากมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน

3.3) องค์ประกอบด้านรูปแบบงานประพันธ์ ซึ่งช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจ วิธีการนำเสนอของนักประพันธ์มากยิ่งขึ้น ประเภทงานประพันธ์แบ่งออกเป็น 10 ประเภท (วิภา กงกะนันท์, 2556, น. 109)

3.3.1) วรรณคดีประเภทกวีนิพนธ์ ได้แก่ ลิลิต นิราศ คำร่ำพึง

3.3.2) วรรณคดีประเภทบทละคร ได้แก่ ละครไทย ละครพูด ละครเวที ละครโทรทัศน์

3.3.3) วรรณคดีประเภทบันเทิงคดี ได้แก่ นวนิยาย นิทาน

3.3.4) วรรณคดีประเภทสารคดี ได้แก่ พระราชพิธี ความเรียง บทความทางวิชาการ บทวิจารณ์ ชีวประวัติ/อัตชีวประวัติ

3.3.5) วรรณคดีประเภทตำรา ได้แก่ ตำรากฎหมาย ตำราพุทธ ศาสนา ตำราเรียนภาษาไทย

3.3.6) วรรณคดีประเภทบทเพลง ได้แก่ เพลงชาวบ้าน เช่น เพลง กล่อมเด็ก เพลงเกี่ยวข้าว เพลงร่ำว เป็นต้น เพลงไทยเดิม เพลงไทยสากล เพลงลูกทุ่ง

3.3.7) วรรณคดีประเภทจดหมายและบันทึก ได้แก่ จดหมายเหตุ บันทึกประจำวัน บันทึกการเดินทาง หรือ บันทึกการท่องเที่ยว

3.3.8) วรรณคดีประเภทรายงาน ได้แก่ รายงานการประชุม รายงานผลการวิจัยและการศึกษาค้นคว้าทางวิชาการ รายงานการไปปฏิบัติราชการ รายงานข่าว

3.3.9) วรรณคดีประเภทวรรณรูป มีลักษณะแตกต่างกันไปตาม ศิลปิน

3.3.10) วรรณคดีประเภทปกิณกะคดี ได้แก่ พจนานุกรม สารานุกรม ปาฐกถา สุนทรพจน์ ภาษีต คำพังเพย

3.4) องค์ประกอบด้านกลวิธีการประพันธ์ คือ วิธีการประพันธ์ในแบบ เฉพาะของผู้ประพันธ์แต่ละคน ผู้เรียนสามารถพิจารณาการศึกษาวิธีการประพันธ์ได้จากเรื่องต่าง ๆ ดังนี้

3.4.1) การเลือกสรรวัตถุดิบ (Material) คือ ส่วนประกอบที่มี อิทธิพลต่อวรรณคดี ซึ่งผู้ประพันธ์จะนำวัตถุดิบที่หลากหลายมาใช้เพื่อสร้างสรรค์วรรณคดีแต่ละเรื่อง แหล่งวัตถุดิบ เช่น จินตนาการ ธรรมชาติหรือปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ สังคมและ วัฒนธรรม อัตชีวประวัติและชีวประวัติ ศาสนา วรรณคดีต่างภาษา ตำนาน หรือ นิทานชาวบ้าน ผล ของการศึกษาค้นคว้า

3.4.2) การกำหนดแนวเรื่อง (Theme) ผู้ประพันธ์แต่ละคนมีวิธีการกำหนดแนวเรื่องหลายวิธี เช่น แนวเรื่องที่เน้นอารมณ์ของเรื่องเป็นหลัก แนวเรื่องด้วยการที่ผู้เขียนเจาะจงลักษณะของเนื้อหา แนวเรื่องด้วยการใช้แนวเรื่องแบบฉบับ (Type) แนวเรื่องด้วยการใช้นามธรรมเป็นแนวเรื่อง

3.4.3) การลำดับเหตุการณ์ในเรื่อง (Plot) มีหลายวิธี เช่น การลำดับเหตุการณ์โดยการเรียงตามปฏิทินหรือตามลำดับเวลา การลำดับเหตุการณ์โดยการเล่าเรื่องย้อนหลัง การลำดับเหตุการณ์โดยการเปิดเรื่องด้วยเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นตอนกลางของเรื่อง การลำดับเหตุการณ์โดยการเติมเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นก่อนหน้านี้ การลำดับเหตุการณ์โดยการสลับเหตุการณ์

3.4.4) การสร้างตัวละคร (Characterization) การสร้างตัวละครในการประพันธ์ ควรพิจารณาหลักวิธี 3 ประการนี้ คือ

1) การเลือกประเภทของตัวละครที่ปรากฏในวรรณคดีไทย มีหลายประเภททั้งที่เป็นคน สัตว์ อนุมนุษย์ ธรรมชาติ อาหาร นามธรรม ฯลฯ โดยตัวละครต่าง ๆ ที่ปรากฏนั้นมีทั้งที่เป็นจริง และ ตามจินตนาการ

2) แนวการสร้างตัวละคร มีหลากหลายแนว เช่น การสร้างตามอุดมคติ (Idealistic) การสร้างให้สมจริง (Realistic) การสร้างแบบเหนือจริง (Surrealistic) การสร้างแบบบุคลาธิษฐาน (Personification) การสร้างโดยใช้ตัวละครแบบฉบับ (Type)

3) วิธีสร้างตัวละคร ได้หลายวิธี เช่น การบรรยายหรืออธิบายบุคลิภาพทั้งหมด การให้ตัวละครอื่น ๆ บรรยาย อธิบาย หรือกล่าวถึง การใช้พฤติกรรมของตัวละครในเรื่อง การใช้ปฏิกริยาของตัวละครอื่นสร้างตัวละคร

3.4.5) การสร้างฉาก (Scene) ในวรรณคดี เช่น การสร้างฉากตามอุดมคติ การสร้างฉากในลักษณะของมณฑลศิลป์ การสร้างฉากเหมือนจริง การสร้างฉากให้มีลักษณะเหนือจริง การสร้างฉากตามประเพณีนิยม

3.4.6) วิธีการนำเสนอผลงาน (Presentation) แบ่งออกได้เป็น 3 แบบ ได้แก่ ร้อยกรอง ร้อยแก้ว และแบบผสมผสาน

3.4.7) กรรมวิธีเบ็ดเตล็ด (Other creators) เช่น การเล่นคำ น้ำเสียง การเปลี่ยนแปลงของสภาวะของตัวละคร บทบาทของไสยศาสตร์และวิทยาศาสตร์ อารมณ์ขันและอารมณ์อื่น ๆ

โดยสรุป การอ่านวรรณคดีเพื่อให้ได้ความรู้ ผู้อ่านต้องมีความเข้าใจลักษณะของวรรณคดี ความสำคัญของการอ่านวรรณคดี องค์ประกอบของวรรณคดี ได้แก่ เนื้อหา การใช้ภาษา รูปแบบงานประพันธ์ และกลวิธีการประพันธ์

2.3.2 ความตระหนักรู้ในคุณค่าของวรรณคดี

1) ความหมายของความตระหนักรู้ นักวิชาการได้ให้ความหมายของความตระหนักรู้ (Awareness) ไว้ดังนี้

Boom (1971, p.273) กล่าวว่า ความตระหนักรู้เป็นขั้นต่ำของอารมณ์และความรู้สึก โดยมีลักษณะคล้ายกับความรู้ ต่างกันตรงที่ความรู้ไม่มีลักษณะของสิ่งเร้า แต่ความตระหนักจะเกิดขึ้นเมื่อมีสิ่งเร้ามาทำให้เกิดความตระหนักขึ้น โดยไม่จำเป็นต้องเน้นประสบการณ์หรือสิ่งใดสิ่งหนึ่ง โดย Boom ได้จำแนกระดับพฤติกรรมด้านความรู้สึกหรือด้านคุณลักษณะที่แสดงออกถึงความตระหนักตามลำดับพัฒนาการออกเป็น 5 ขั้น ได้แก่ ขั้นรับรู้ ขั้นตอบสนอง ขั้นเห็นคุณค่า ขั้นจัดระบบ และขั้นสร้างคุณลักษณะจากค่านิยม ซึ่งความตระหนักในขั้นเห็นคุณค่า เป็นการมองเห็นคุณค่าของสิ่งปรากฏการณ์ รวมถึงเอากฎเกณฑ์ของสังคมมาเป็นเกณฑ์ในการตัดสินคุณค่าของสิ่งต่าง ๆ สิ่งที่คุณแสดงออกถึงการเห็นคุณค่า คือ

1. ยอมรับคุณค่า เป็นพฤติกรรมที่คุณแสดงออกถึงความเห็นด้วย การยอมรับในความเชื่อ ทศนคติ ค่านิยมด้วยการกระทำคงเส้นคงวา
2. นิยมคุณค่า เป็นการแสดงออกถึงความนิยมในคุณค่าด้วยการแสดงความต้องการ การยกย่องชมเชยในสิ่งที่ยอมรับ
3. ปกป้อง เป็นการแสดงออกอย่างชัดเจนว่าเขายึดถือคุณค่าของสิ่งใด มีแรงจูงใจที่จะแสดงออกถึงการสนับสนุนช่วยเหลือ ทำด้วยความศรัทธา ความเชื่อมั่น และการปฏิเสธที่จะกระทำในสิ่งที่ขัดแย้งกับความเชื่อของตนเอง

Good (1973, p.54) ให้ความหมายความตระหนักรู้ หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงถึงการเกิดความรู้ของคุณหรือการที่คุณแสดงความรู้สึกได้รับผิดชอบต่อปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น โดยกระบวนการเกิดความตระหนัก ได้แก่ การสัมผัส การรับรู้ ความคิดรวบยอด การเรียนรู้/ความรู้ ความตระหนัก และพฤติกรรม กล่าวคือ เมื่อบุคคลได้รับการกระตุ้นจากสิ่งเร้าหรือได้รับการสัมผัสจากสิ่งเร้าและเกิดการรับรู้ เกิดความคิดรวบยอด นำไปสู่การเรียนรู้ คือ มีความรู้ และนำไปสู่การเกิดความตระหนักในที่สุด ซึ่งความรู้และความตระหนักนำไปสู่การกระทำหรือการแสดงพฤติกรรมของคุณต่อสิ่งเร้านั้น

Wolman (1973, p.38) ให้ความหมายความตระหนักรู้ หมายถึง สถานการณ์ที่คุณเข้าใจหรือสำนึกถึงบางสิ่งบางอย่างของเหตุการณ์ ประสบการณ์หรือวัตถุสิ่งของ

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 ให้ความหมายคำว่า “ตระหนัก” หมายถึง รู้ประจักษ์แจ้ง รู้ชัดแจ้ง (สำนักงานราชบัณฑิตยสภา, 2554.)

พจนานุกรมศัพท์ศึกษาศาสตร์ ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (สำนักงานราชบัณฑิตยสภา, 2564, น. 59) ให้ความหมายความตระหนักรู้ หมายถึง ภาวะรู้ชัดเกี่ยวกับตนเอง ผู้อื่น และ

เหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นทันทีจากฐานความรู้เกี่ยวกับคุณ โทษ และเกิดความระมัดระวังที่จะเตรียมความพร้อม ป้องกัน และแก้ปัญหาจากภาวะการณ์ต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้น

สรุปได้ว่า ความตระหนักรู้ หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกถึงความเข้าใจ การรู้ประจักษ์แจ้ง ความสำนึกถึงบางสิ่งบางอย่างของเหตุการณ์ ประสบการณ์ หรือสภาพแวดล้อมที่บุคคลเคยรับรู้หรือมีความรู้หรือได้รับประสบการณ์มาก่อน สำหรับงานวิจัยนี้ ความตระหนักรู้ หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกถึงความเข้าใจ การรู้ประจักษ์แจ้ง การสำนึกในคุณค่าของวรรณคดี ได้แก่ การเห็นคุณค่าของวรรณคดี ความนิยมในคุณค่าของวรรณคดี การปกป้องในคุณค่าของวรรณคดี

2) คุณค่าในวรรณคดี วรรณคดีมีบทบาทสำคัญ คือ การให้ความบันเทิงและความจรรโลงใจ ความบันเทิง คือ ความอึดใจอึดอารมณ์เมื่อได้เสพผลงานศิลปะ ส่วนความจรรโลงใจ คือ ความผ่องแผ้ว ชื่นบาน และร่าเริง หายจากความหม่นม่นกังวล มีจิตใจที่ชัดเจนและมีอารมณ์ที่กลม่อมเกล่าแล้ว วรรณคดีจึงนับได้ว่าเป็นสิ่งที่กล่อมเกลามนุษย์ให้รู้จักความงาม ความดี และความเป็นจริงของชีวิต นักวิชาการได้กล่าวถึง “คุณค่าของวรรณคดี” ดังนี้

หม่อมหลวงบุญเหลือ เทพยสุวรรณ (2543, น. 2) กล่าวว่า วรรณคดีไทยมีบทบาทต่อผู้อ่านผู้ฟังทั้งทางด้านอารมณ์ ด้านความรู้สึคนึกคิด ด้านสติปัญญา

1. เครื่องบันเทิงหรือสร้างความพึงพอใจ วรรณคดีสามารถสร้างความบันเทิงและความพึงพอใจได้ ซึ่งมี 3 ลักษณะ คือ วรรณคดีที่มุ่งแต่งขึ้นเพื่อให้เกิดความพึงพอใจต่อตัวผู้แต่งเอง เกิดความสุนทรีย์หรือความซาบซึ้งในการแต่ง และวรรณคดีที่มุ่งให้เกิดความพึงพอใจต่อผู้เสพ วรรณคดีเฉพาะบุคคล คือ การแต่งวรรณคดีเพื่อตอบสนองความประสงค์ของผู้เสพ ส่วนวรรณคดีที่แต่งเพื่อตอบสนองความพึงพอใจของผู้เสพทั่วไป คือ ผู้แต่งต้องการให้ผู้อ่านได้ซาบซึ้งกับรสคำรสความ หรือสนุกไปกับเนื้อเรื่อง

2. เครื่องประเทืองปัญญา วรรณคดีสามารถให้ความรู้ความคิดแก่ผู้อ่านผู้ฟัง เช่น วรรณคดีที่เป็นแบบเรียน หรือตำรา และอีกหลายเรื่องที่ให้ความคิดโดยอ้อม การเรียนรู้วิถีการดำเนินชีวิตจากวรรณคดีสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตได้จริง

3. เครื่องสำเร็จอารมณ์ วรรณคดีเป็นเครื่องสำเร็จอารมณ์แบ่งได้เป็น 2 ลักษณะ คือ

3.1 สำเร็จอารมณ์ตามสุนทรียรสของวรรณคดีสันสกฤต ทฤษฎีรสในวรรณคดีสันสกฤต หมายถึง ความงามอันเกิดจากการใช้คำพรรณนาจนเกิดความรู้สึกหรืออารมณ์ต่าง ๆ แก่ผู้อ่านผู้ฟัง คุณค่าทางอารมณ์ที่ผู้อ่านได้รับจากการอ่านวรรณคดีอาจเกิดขึ้นจากรสทางวรรณคดี ซึ่งเป็นปฏิกิริยาทางอารมณ์ที่เกิดขึ้นในใจของผู้อ่านเมื่อได้รับรู้อารมณ์ที่กวีถ่ายทอดในวรรณคดี นักวรรณคดีตามทฤษฎีรสมีความเห็นว่า วรรณคดีเกิดขึ้นเมื่อกวีมีอารมณ์สะเทือนใจแล้วถ่ายทอด

ความรู้สึกล้นออกมาในบทประพันธ์ อารมณ์นั้นจะกระทบใจผู้อ่าน ทำให้เกิดการรับรู้ (กุสุมา รัชมณี, 2549, น.24)

3.2 สำเร็จอารมณ์ตามสุนทรียลีลาหรือลีลาแห่งกาพย์กลอนไทย คือ ท่วงทำนองหรือลีลาในการใช้ถ้อยคำพรรณนาให้เหมาะสมและเกิดอารมณ์คล้อยตาม

4. ประกอบการแสดง คุณค่าของวรรณคดีที่ใช้ประกอบการแสดง คือ วรรณคดีการละครหรือวรรณคดีการแสดง นิยมแต่งเป็นกลอนบทละครแล้วนำไปแสดง ส่วนใหญ่เป็น มุขปาฐะ

5. สั่งสอนชี้แนะ วรรณคดีหลายเรื่องสั่งสอนหรือชี้แนะผู้อ่านเรื่องการทำดี ละเว้นความชั่ว การประพฤติของหญิง และการใช้ชีวิตทั่วไป หรือการทำให้เป็นคุณงามความดีหรือ คุณประโยชน์ต่อสังคม

6. ใช้ในพิธีกรรม เป็นวรรณคดีที่ใช้ในงานพิธีต่าง ๆ เช่น ลีลาโอการแข่งน้ำ คำฉันท์ดุขกีสั่งเวยกล่อมช้าง เป็นต้น

รื่นฤทัย สัจจพันธุ์ (2549, น. 2-3) กล่าวว่า วรรณคดีมีคุณค่าต่อผู้อ่านและผู้ศึกษา 3 ประการ ดังนี้

1. คุณค่าทางอารมณ์ วรรณคดีเป็นงานศิลปะที่สร้างความเพลิดเพลินด้วย สุนทรียภาพทางภาษา ถ้อยคำ และโวหารการบรรยายและพรรณนา วรรณคดีมีพลังจูงใจให้ผู้อ่านมี อารมณ์รัก เศร้า ขบขัน สงสาร ปิติชื่นชม เป็นต้น

2. คุณค่าทางปัญญา วรรณคดีให้ความรู้และข้อคิดที่เป็นประโยชน์ให้เห็น ถึงแก่นแท้ของชีวิต เข้าใจธรรมชาติของมนุษย์ ผู้อ่านสามารถนำความรู้ ประสบการณ์ เหตุการณ์ ข้อคิด ความรู้ในวรรณคดีมาเป็นอุทาหรณ์เพื่อแก้ปัญหาชีวิต

3. คุณค่าทางภาษา ความรู้ที่ได้จากวรรณคดี คือ ความรู้ทางภาษา ทำให้ รู้จักคำศัพท์ สำนวนต่าง ๆ ที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้

กระทรวงศึกษาธิการ (2555, น. 2-4) กล่าวว่า คุณค่าของวรรณคดีมีทั้ง ด้านอารมณ์และด้านคุณธรรม ดังนี้

1. คุณค่าด้านอารมณ์ คือ การอ่านวรรณคดีที่มีเนื้อหาที่เน้นความ สนุกสนานชวนติดตาม มีความไพเราะของคำประพันธ์ที่ทำให้เกิดความเพลิดเพลินอารมณ์

2. คุณค่าด้านคุณธรรม คือ การอ่านวรรณคดีที่ผู้ประพันธ์แฝงคำสอนไว้ อาจปรากฏในคำพูดตัวละครทำให้ผู้อ่านจดจำต่อ ๆ กันจนกลายเป็นคติสอนใจ นอกจากนั้นการ กระทำของตัวละคร ยังเป็นอุทาหรณ์เตือนใจผู้อ่าน

องอาจ โอโสม (2555, น. 9) สรุปคุณค่าของวรรณคดีไทย ดังนี้

1. คุณค่าด้านประวัติศาสตร์ วรรณคดีเกือบทุกเรื่องให้ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพสังคมและประวัติศาสตร์

2. คุณค่าด้านความรู้ความคิด วรรณคดีที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับคำสอนมุ่งให้ผู้อ่านเกิดความรู้ความคิดในทางที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองและสังคม

3. คุณค่าด้านศิลปวัฒนธรรม วรรณคดีทุกเรื่องกล่าวถึงชีวิตความเป็นอยู่และการดำเนินชีวิตของตัวละคร แบบแผนหรือวิถีชีวิตอันเกี่ยวเนื่องกับวัฒนธรรมประเพณีของสังคมรวมอยู่ด้วย

4. คุณค่าด้านจิตใจ สุนทรียภาพที่ผู้อ่านได้จากวรรณคดี ได้แก่ ความสะดวกสบาย ความไพเราะงดงามของภาษา ทั้งด้านเสียงและความหมายของถ้อยคำและข้อความ กิ่งกาญจน์ บุณสินวัฒน์กุล (2560, น. 204) กล่าวว่า การศึกษาวรรณคดีเป็นสิ่งที่มีความสำคัญ และประโยชน์ในการเรียนวรรณคดี ดังนี้

1. คุณค่าทางศีลธรรม ผู้แต่งได้สอดแทรกคติ คำสอน และศีลธรรมไว้ในเนื้อเรื่อง ในคำบรรยาย หรือในถ้อยคำสำนวน ทำให้ผู้อ่านได้รับข้อคิด และคติที่ฝังแน่นไปโดยไม่รู้ตัว

2. คุณค่าทางปัญญา วรรณคดีทำให้ผู้อ่านได้รับความรู้ ความคิดเพิ่มขึ้น มีผลให้แตกฉานทางปัญญา ทั้งในด้านวิทยาการ ความรู้รอบตัว และความรู้เท่าทันคน

3. คุณค่าทางอารมณ์ วรรณคดีทำให้ผู้อ่านได้รับความสุขบันเทิงใจจากความสะเทือนอารมณ์ต่าง ๆ ในวรรณคดี

4. คุณค่าทางวัฒนธรรม วรรณคดีทำหน้าที่ผู้สืบทอดวัฒนธรรมจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง เป็นสายใยเชื่อมโยงความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

5. คุณค่าทางประวัติศาสตร์ วรรณคดีจะนำเรื่องราวทางประวัติศาสตร์มาเป็นวัตถุดิบในการแต่ง ทำให้ผู้อ่านได้รับรสแห่งความบันเทิงใจ ขณะเดียวกันก็ได้รับทราบเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ของชาติด้วย แต่ทั้งนี้วรรณคดีมิใช่เอกสารทางวิชาการสำหรับอ้างอิงทางประวัติศาสตร์

6. คุณค่าทางทักษะเชิงวิจารณ์ วรรณคดีเป็นสิ่งที่ช่วยให้อ่านใช้ความนึกคิดตรองตัดสินว่าสิ่งใดดีหรือไม่ดีเป็นการฝึกฝนการใช้วิจารณ์ญาณที่ก่อให้เกิดทักษะเชิงวิจารณ์

จากการศึกษาคุณค่าวรรณคดีดังกล่าวข้างต้น สามารถได้ดังนี้

1. คุณค่าทางอารมณ์ วรรณคดีเป็นงานศิลปะที่สร้างความเพลิดเพลินด้วยสุนทรียภาพทางภาษา ถ้อยคำ โวหารการบรรยายและพรรณนา ทำให้ผู้อ่านได้รับความสุขบันเทิงใจจากความสะเทือนอารมณ์ต่าง ๆ ในวรรณคดี

2. คุณค่าทางปัญญา วรรณคดีทำให้ผู้อ่านได้รับความรู้ความคิดเพิ่มขึ้นทั้งในด้านวิทยาการ ความรู้รอบตัว และความรู้เท่าทันคน เนื้อหาและข้อคิดจากวรรณคดีที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตได้จริง

3. คุณค่าทางคุณธรรม วรรณคดีที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับคำสอน ชี้นำผู้อ่าน สอดแทรกคติ และศีลธรรมไว้ในเนื้อเรื่อง คำบรรยาย หรือถ้อยคำสำนวน ทำให้ผู้อ่านได้รับข้อคิดและคติที่ดีงาม เป็นคุณประโยชน์ต่อตนเองและสังคม

4. คุณค่าทางศิลปวัฒนธรรม วรรณคดีทุกเรื่องกล่าวถึงชีวิตความเป็นอยู่ การดำเนินชีวิตของตัวละคร พิธีกรรม แบบแผนหรือวิถีชีวิตอันเกี่ยวเนื่องกับวัฒนธรรมประเพณีของสังคม รวมถึงการนำวรรณคดีมาใช้ประกอบการแสดง วรรณคดีจึงทำหน้าที่ผู้สืบทอดวัฒนธรรมจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง เป็นสายใยเชื่อมโยงความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

5. คุณค่าทางประวัติศาสตร์ วรรณคดีเกือบทุกเรื่องให้ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพสังคมและประวัติศาสตร์ นำเรื่องราวทางประวัติศาสตร์มาเป็นวัตถุดิบในการแต่ง ทำให้ผู้อ่านได้รับรสแห่งความบันเทิงใจและทราบเรื่องราวทางประวัติศาสตร์

6. คุณค่าทางทักษะเชิงวิจารณ์ วรรณคดีเป็นสิ่งที่ท้าทายให้ผู้อ่านใช้ความคิดตรិตรองตัดสินว่าสิ่งใดดีหรือไม่ดีเป็นการฝึกฝนการใช้วิจารณ์ญาณที่ก่อให้เกิดทักษะเชิงวิจารณ์

โดยสรุปความตระหนักรู้ในคุณค่าของวรรณคดี คือ พฤติกรรมที่แสดงออกถึงความเข้าใจ การรู้ประจักษ์แจ้ง การสำนึกในคุณค่าของวรรณคดี ได้แก่ คุณค่าทางอารมณ์ คุณค่าทางปัญญา คุณค่าทางศิลปวัฒนธรรม คุณค่าทางศิลปวัฒนธรรม คุณค่าทางประวัติศาสตร์ คุณค่าทางทักษะเชิงวิจารณ์ ซึ่งพฤติกรรมที่แสดงออก ได้แก่ 1) ยอมรับคุณค่า ได้แก่ การแสดงออกถึงความเห็นด้วย การยอมรับ การมีทัศนคติเชิงบวกต่อคุณค่าของวรรณคดี 2) นิยมคุณค่า ได้แก่ แสดงความต้องการ การยกย่องชมเชยในคุณค่าของวรรณคดี 3) ปกป้อง ได้แก่ การแสดงออกถึงการสนับสนุน ช่วยเหลือ ทำด้วยความศรัทธา ความเชื่อมั่นในคุณค่าของวรรณคดี และปฏิเสธที่จะกระทำสิ่งขัดแย้งกับความเชื่อของตนเอง

2.3.3 ความซาบซึ้งในวรรณคดี

1) ความหมายของความซาบซึ้งในวรรณคดี

นักวิชาการได้ให้ความหมายของคำว่า “ซาบซึ้ง” (Appreciation) และ “ความซาบซึ้งในวรรณคดี” ดังนี้

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554 ได้ให้ความหมายคำว่า ซาบซึ้ง หมายถึง อาการที่รู้สึกจับใจอย่างลึกซึ้ง อาการที่รู้สึกปีติปลาบปลื้มมาก

ประสิทธิ์ กาพย์กลอน (2523 อ้างถึงใน อลงกต ปัญญาจันทร์, 2551, น. 50) กล่าวถึงความหมายของความซาบซึ้งในวรรณคดี คือ การหาคุณค่าและรู้จักความดีงามของวรรณคดี เป็นการพิจารณาว่าส่วนใดบ้างของวรรณคดีที่เห็นว่าดี และดีอย่างไร

สิทธา พินิจภูวดล และคณะ (2515, น. 67 อ้างถึงใน อลงกต ปัญญาจันทร์, 2551, น. 50) ได้กล่าวถึงความซาบซึ้งในการศึกษาวรรณคดีเชิงวิจารณ์ หมายถึง การรู้ถึงคุณค่าของวรรณคดีที่มาจากการตัดสินว่าสิ่งใดดีหรือไม่ดีได้ โดยแยกแยะปัจจัยองค์ประกอบแต่ละชิ้นตามทฤษฎี โดยผู้วิจารณ์สามารถเข้าใจคุณค่าที่แท้จริงของวรรณคดีอย่างแจ่มแจ้งทุกแง่มุม

ธวัช ปุณโณทก (2527, น. 9 อ้างถึงใน อลงกต ปัญญาจันทร์, 2551, น. 50) ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการพิจารณาคูณค่าวรรณคดี ว่าต้องพิจารณาทั้งรูปแบบและเนื้อหา โดยพิจารณาเนื้อหาเชิงรับใช้สังคมส่วนรวม ซึ่งสามารถพิจารณาคูณค่าตามหลักพื้นฐานที่ว่าด้วยการเปลี่ยนแปลง พิจารณาข้อวินิจฉัยที่ว่าด้วยคุณค่าสาระสำคัญของวรรณคดีนั้น และข้อวินิจฉัยที่ว่าด้วยประสิทธิภาพที่แท้จริง

มโน พิสุทธิรัตนานนท์ (2546, น. 93,95) กล่าวว่า ความตั้งใจอ่านหรือฟังอย่างเพ่งพินิจ และฟังอย่างต่อเนื่องทำให้เกิดการคิดและการเปรียบเทียบ เกิดความรู้ความเข้าใจ ต่อเนื่องไปถึงอารมณ์ซาบซึ้ง ซึ่งเป็นการสนองตอบทางอารมณ์เกิดการซาบซึ้งทางสุนทรียะ

รีนฤทัย สัจจพันธุ์ (2549, น. 110) ให้ความหมายของความซาบซึ้งในวรรณคดีไทย หมายถึง ปฏิกริยาทางอารมณ์ที่มีต่อความงามและความไพเราะของวรรณคดี ความเข้าใจในกระบวนการความคิด และการถ่ายทอดความคิดของกวีด้วยถ้อยคำภาษาที่เลือกเฟ้นเพื่อสื่อสารความคิด และอารมณ์อันสลับซับซ้อนของมนุษย์

ประจักษ์ น้อยเหนือ (2563, น. 151) ให้ความหมายความซาบซึ้งในวรรณคดี หมายถึง การวิพากษ์หรือวิจารณ์วรรณคดีที่ศึกษาจนเกิดความเข้าใจในด้านความหมาย ความเข้าใจด้านวิธีการใช้ภาษา และความเข้าใจด้านการเข้าถึงความรู้สึกทางอารมณ์ของวรรณคดีที่ศึกษา

โดยสรุป ความซาบซึ้งในวรรณคดี หมายถึง ความสามารถในการรู้ถึงคุณค่าของวรรณคดี ความงาม และความไพเราะของวรรณคดีโดยพิจารณาเนื้อหา การใช้ภาษา รูปแบบงานประพันธ์ กลวิธีการประพันธ์ และการเข้าถึงอารมณ์ความรู้สึกของวรรณคดีที่ศึกษา

2) ระดับขั้นของความซาบซึ้งในวรรณคดี

นักวิชาการได้เสนอขั้นของความซาบซึ้งในการอ่านวรรณคดีตามวัย ซึ่ง Early (1960) กล่าวว่า การอ่านวรรณคดีเพื่อความซาบซึ้งมีด้วยกัน 4 ขั้น คือ

1. ขั้นก่อนมีวิจารณ์ญาณ (Pre-critical level) เป็นการอ่านเพื่อความพอใจแบบไร้สำนึก ผู้อ่านจะซึมซับเอารายละเอียดเกี่ยวกับการดำเนินเรื่อง

2. ขั้นเข้าถึงประสบการณ์รอง (Vicarious experience) เป็นการอ่านเพื่อรับประสบการณ์รอง โดยผู้อ่านจะทำให้เหมือนเป็นตัวละครต่าง ๆ ในเนื้อเรื่อง ขณะที่อ่าน และมุ่งเน้นในพัฒนาการของตัวละครและความขัดแย้งในบทอ่าน ผู้เรียนมีใจโน้มเอียงเข้ากับเนื้อหาที่ตัวละครที่มีความคล้ายคลึงกับตนเอง มีความเข้าใจในความพ่ายแพ้และชนะของตัวละคร ทำให้ผู้เรียนมีความเข้าใจในตัวเองโดยรู้ว่าตนเองเป็นใครและรู้วิธีการที่ดีที่สุดในการจัดการกับสถานการณ์ในชีวิตจริงได้ดี

3. ขั้นการอ่านเพื่อค้นหาแง่มุมทางปรัชญา (Philosophia speculation) เป็นการอ่านเพื่อค้นหาความหมายทางด้านปรัชญาให้ชีวิต การอ่านจะมีการตรวจสอบด้วยคำถามที่ถามหาเหตุผล คำถามเชิงสมมุติเงื่อนไข เป็นการอ่านที่มุ่งอ่านเพื่อหาแก่นเรื่องอย่างใดอย่างหนึ่งที่ปรากฏ

4. ขั้นซาบซึ้งในความงามและองค์ประกอบทางวรรณคดี (Literacy device appreciation) เป็นการอ่านที่ผู้อ่านมีความเพลิดเพลินในการประดิษฐ์กรรมทางตัวอักษร (Craft) ของผู้แต่ง โดยอ่านเพื่อดูว่าผู้แต่งมีการใช้เครื่องมือทางวรรณศิลป์เพื่อสร้างถ้อยคำให้มีชีวิตโลดแล่นขึ้นมาได้อย่างไร ผู้อ่านมีความเพลิดเพลินไปกับการดำเนินเรื่องราว ติดตามตัวละครและแก่นเรื่อง ความซาบซึ้งในความสามารถของผู้แต่ง และอ่านเพื่อความยินดีในความเพลิดเพลินที่เกิดจากสุนทรียะรส (Aesthetic enjoyment)

Donelson & Nielsen (1997) ได้เสนอระดับความซาบซึ้งในวรรณคดีตามวัย ซึ่งมี 7 ระดับ ได้แก่

1. ระดับที่ 1 ความเพลิดเพลินจากการอ่านในระดับอายุ 0 - 5 ปี
2. ระดับที่ 2 ความซาบซึ้งจากการถอดรหัสของคำหรือการใช้ภาษาในระดับอายุระหว่าง 6-8 ปี
3. ระดับที่ 3 ความซาบซึ้งโดยคิดว่าตัวเองเป็นตัวละครในเรื่อง ในระดับอายุ 9-11 ปี

4. ระดับที่ 4 ความซาบซึ้งโดยค้นพบตัวเองในเรื่อง ในระดับอายุ 12-14 ปี
5. ระดับที่ 5 ความซาบซึ้งโดยการรับประสบการณ์ที่ก้าวพ้นความเป็นตัวตนของตัวเอง ในระดับอายุ 15-18 ปี

6. ระดับที่ 6 และระดับที่ 7 ความซาบซึ้งในการอ่านอย่างกว้างขวาง และการอ่านเพื่อความซาบซึ้งในสุนทรียะรส เกิดกับผู้อ่านระดับอายุ 18 ปีขึ้นไป เป็นความซาบซึ้งในความงาม ความเข้าใจในความงาม และคุณค่าของงานเชิงศิลป์ (Artistic value)

จากระดับขั้นของความซาบซึ้งในวรรณคดี จะเห็นได้ว่า ผู้อ่านระดับอายุ 18 ปีขึ้นไป หรือระดับมหาวิทยาลัยขึ้นไป จะเป็นการอ่านเพื่อความซาบซึ้งในสุนทรียะรสของวรรณคดี

ได้แก่ ความซาบซึ้งในความงามของการใช้ภาษาและถ้อยคำ และความซาบซึ้งในบทประพันธ์ของผู้แต่ง

3) ความซาบซึ้งในสุนทรียรสของวรรณคดี

จากการศึกษาระดับขั้นของความซาบซึ้งในวรรณคดีดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยแบ่งความซาบซึ้งในสุนทรียรสของวรรณคดี แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ

3.1) ความซาบซึ้งในความงามของการใช้ภาษาและถ้อยคำ เป็นความซาบซึ้งในการใช้ถ้อยคำพรรณนาให้เหมาะสมและเกิดอารมณ์คล้อยตาม อารยา ถิรมงคลจิต (2561, น. 22) กล่าวว่า “ลีลา” ในวรรณคดี หมายถึง ท่วงทำนองในการแต่งคำประพันธ์ซึ่งเป็นกฎเกณฑ์ที่ไทยเราคิดขึ้นเอง เดิมลีลาใช้เป็นหลักในการแต่งเพลงยาว แต่ต่อมานำมาใช้ในการแต่งคำประพันธ์ทั่วไป ซึ่งลีลาบางแบบมีลักษณะตรงหรือคล้ายกับรสในวรรณคดี เปลื้อง ณ นคร (2541, น. 19) ได้อธิบายการเขียนกาพย์กลอนนิยาย ควรประกอบด้วยลีลาทั้ง 4 โดยกวีต้องใช้คำโวหารและความนึกคิดที่เหมาะสม เพราะจะทำให้ไพเราะเสนาะหู ให้ชวนฟัง ชวนคิด ลีลาทั้ง 4 มีดังนี้

3.1.1) เสาวรสจณี คือ กระบวนการชมความสวยงามของตัวละคร ธรรมชาติ สถานที่ หรือสิ่งของอื่น ๆ อาจเรียกว่า บทชมความงามหรือบทชมโฉม

3.1.2) นารีปราโมทย์ คือ บทที่ว่าด้วยการเกี้ยวพาราสี บทโห่โลม เป็นรสแห่งความรักเสน่หา

3.1.3) พิโรธวาทัง คือ บทความด้วยความโกรธเคือง ตัดพ้อต่อว่า เสียดสี หึงหวง ประชดประชัน

3.1.4) สัลลุปคพิไลย คือ บทคร่ำครวญรำพัน เศร้าโศก อาลัยอาวรณ์

ความซาบซึ้งในความงามของเสียง คำ หรือข้อความที่มีความไพเราะรื่นหู หรือมีการสื่อความหมายที่สอดคล้องกับเนื้อหาหรืออารมณ์ของตัวละคร ดังจะเห็นว่า วรรณคดีหลายเรื่อง ผู้ประพันธ์ได้ใช้คำอย่างสละสลวย ลงตัวอ่านแล้วไพเราะงดงาม เป็นที่บันเทิงอารมณ์ของผู้อ่านผู้ฟังอย่างยิ่ง

3.2) ความซาบซึ้งในบทประพันธ์ของผู้แต่ง เป็นความซาบซึ้งในสุนทรียรสที่เกิดจากรสในวรรณคดี คำว่า “รส” หมายถึง รสของคำประพันธ์เป็นรสในวรรณคดีบาลีและสันสกฤต ทฤษฎีรสในวรรณคดีสันสกฤต หมายถึง ความงามอันเกิดจากการใช้คำพรรณนาจนเกิดความรู้อิหรือารมณ์ต่าง ๆ แก่ผู้อ่านและผู้ฟัง เป็นคุณค่าทางอารมณ์ที่ได้รับจากการอ่านวรรณคดี ปฏิกริยาทางอารมณ์ที่เกิดขึ้นในใจของผู้อ่านเมื่อได้รับรู้อารมณ์ที่กวีถ่ายทอดไว้ในวรรณคดี นักวรรณคดีตามทฤษฎีรสมีความเห็นว่า วรรณคดีเกิดขึ้นเมื่อกวีมีอารมณ์สะเทือนใจแล้วถ่ายทอด

ความรู้สึกนั้นออกมาเป็นบทประพันธ์ อารมณ์นั้นจะกระทบใจผู้อ่าน ทำให้เกิดการรับรู้ (กุสุมา รัชมณี, 2549, น. 24) รสในวรรณคดีมี 9 รส ดังนี้

3.2.1) ศฤงคารรส รสซาบซึ้งในความรัก เป็นรสที่พบมากที่สุด ในคำประพันธ์ทำให้เกิดความซาบซึ้งอ่อนหวานในจิตใจของมนุษย์

3.2.2) หาสยรส คือ รสสนุกสนาน ตลกขบขัน มีปรากฏในบทละครนอกและกลอนนิทานกับกลอนเสภาพ

3.2.3) กรุณรส คือ รสแห่งความสงสาร เมตตาปราณีเศร้าสร้อย น้อยใจ ฯลฯ

3.2.4) เราทรส คือ รสโกรธ แค้นเคือง ชิงชัง เป็นรสที่แรก ประปรายในวรรณคดีร้อยกรองทั่วไป

3.2.5) วีรรส คือ รสกล้า แสดงความฮึกเหิม ห้าวหาญ

3.2.6) ภัยานรส คือ รสแห่งความกลัว น่าตื่นเต้นตกใจ หวาดหวั่น
พริ้งพริ้วกลั่นขวัญหาย

3.2.7) พิธัสรส คือ รสชิงชัง ขยะแขยง น่ารังเกียจขุ่นลุก ขนพอง

3.2.8) อัทฤตรส คือ รสอัศจรรย์ใจ ประหลาด ทุ่ง และพิศวงน่าทึ่ง

3.2.9) ศานตรส คือ รสสงบเยือกเย็น ยุติความวุ่นวายทั้งปวง

จากการศึกษาองค์ประกอบของการวิจักษ์วรรณคดีดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่าการวิจักษ์วรรณคดี มี 3 องค์ประกอบ ได้แก่ ความเข้าใจในวรรณคดี การตระหนักรู้ในคุณค่าของวรรณคดี และความซาบซึ้งในวรรณคดี ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 8 แสดงความสามารถในการวิจักษ์วรรณคดี

ความสามารถ ในการวิจักษ์วรรณคดี	ลักษณะพฤติกรรม
1. ความเข้าใจในวรรณคดี	1.1 ความเข้าใจลักษณะของวรรณคดี 1.2 ความเข้าใจความสำคัญของการอ่านวรรณคดี 1.3 ความเข้าใจองค์ประกอบของวรรณคดี ได้แก่ องค์ประกอบ ด้านเนื้อหา ด้านการใช้ภาษา ด้านรูปแบบงานประพันธ์ ด้านกลวิธีการประพันธ์

ความสามารถ ในการวิจัษ์วรรณคดี	ลักษณะพฤติกรรม
2. ความตระหนักรู้ในคุณค่า ของวรรณคดี	การตระหนักรู้ในคุณค่าของวรรณคดีใน 6 ด้าน 2.1 คุณค่าทางอารมณ์ 2.2 คุณค่าทางปัญญา 2.3 คุณค่าทางคุณธรรม 2.4 คุณค่าทางศิลปวัฒนธรรม 2.5 คุณค่าทางประวัติศาสตร์ 2.6 คุณค่าทางทักษะเชิงวิจารณ์ โดยการแสดงออกถึง 1. ยอมรับคุณค่า ได้แก่ การแสดงออกถึงความเห็นด้วย การยอมรับ การมีทัศนคติเชิงบวกต่อคุณค่าของวรรณคดี 2. นิยมคุณค่า ได้แก่ แสดงความต้องการ การยกย่องชมเชย ในคุณค่าของวรรณคดี 3. ปกป้อง ได้แก่ การแสดงออกถึงการสนับสนุน ช่วยเหลือ ทำด้วยความศรัทธา ความเชื่อมั่นในคุณค่าของวรรณคดี และปฏิเสธที่จะกระทำสิ่งขัดแย้งกับความเชื่อของตนเอง
3. ความซาบซึ้งในวรรณคดี	3.1 ความซาบซึ้งในความงามของการใช้ภาษาและถ้อยคำ 3.2 ความซาบซึ้งในบทประพันธ์ของผู้แต่งหรือรสรวรรณคดี

โดยสรุป หลักสูตรในงานวิจัยครั้งนี้ ได้กำหนดความสามารถในการวิจัษ์วรรณคดี หมายถึง พฤติกรรมของบุคคลที่แสดงถึงการใช้การบอกความรู้สึกรู้สึกนึกคิดจากบทวรรณคดี ความซาบซึ้งในคุณค่าแห่งความงาม ความรู้สึกที่ดื่มด่ำรสรวรรณคดี วัดและประเมินผลโดยใช้แบบวัดความสามารถในการวิจัษ์และวิจารณ์วรรณคดี สำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิตสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น มีลักษณะเป็นข้อคำถามให้นักศึกษาแสดงความคิดเห็น

บอกความรู้สึกนึกคิดจากบทวรรณคดี เป็นพฤติกรรมของผู้เรียนที่ได้จากอ่านบทวรรณคดีเรื่องที่อ่านโดยสามารถระบุถ้อยคำหรือหรือวลีหนึ่งจากเรื่อง บอกอารมณ์หรือความรู้สึกที่ได้รับจากเรื่อง และการให้เหตุผลประกอบ

ความซาบซึ้งในคุณค่าแห่งความงาม หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกถึงความรู้สึกที่ซาบซึ้งต่อความงามของวรรณคดีเรื่องที่อ่าน โดยสามารถระบุส่วนที่เป็นความงามของวรรณคดีปรากฏวลี ถ้อยคำหรือประโยคที่แสดงความรู้สึกซาบซึ้งต่อความงามนั้น และการให้เหตุผลประกอบ

ความรู้สึกดื่มด่ำวรรณคดี หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกถึงการเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของวรรณคดีเรื่องที่อ่านโดยปรากฏวลี ถ้อยคำหรือประโยคที่แสดงว่าตัวเองเป็นส่วนหนึ่งของเรื่องหรือแสดงอารมณ์หรือความรู้สึกที่คล้อยตาม และการให้เหตุผลประกอบ

3. ความสามารถในการวิจารณ์วรรณคดี

3.1 ความหมายของการวิจารณ์วรรณคดี

การวิจารณ์วรรณคดี คือ การศึกษา การประเมิน และการตีความว่าวรรณคดีเรื่องนั้น ๆ เป็นอย่างไร วิภา กงกะนันทน์ (2556, น. 11) กล่าวว่า การวิจารณ์วรรณคดี คือ การแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับวรรณคดี เป็นการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับวรรณคดีที่ได้ฟังหรือได้อ่านอยู่ ซึ่งการแสดงความคิดเห็นของแต่ละคนย่อมแตกต่างกันตามประสบการณ์ รสนิยม และเจตนาธรรมณ์ กล่าวได้ว่า การวิจารณ์วรรณคดี เป็นการวิจารณ์ด้วยความประทับใจส่วนตัวมากกว่าด้วยเหตุผลทางวิชาการ เป็นการมองอิทธิพลของวรรณคดีในสังคมมากกว่ามองเพียงที่ตัววรรณคดี การแสดงความคิดเห็นและการกระทำในลักษณะดังกล่าว

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554 ให้ความหมายของการวิจารณ์ หมายถึง การให้คำตัดสินสิ่งที่เป็นศิลปกรรมหรือวรรณกรรมเป็นต้น โดยผู้มีความรู้ควรเชื่อถือได้ว่ามีค่าความงามความไพเราะดีอย่างไร หรือมีข้อขาดตกบกพร่องอย่างไรบ้าง เช่น เขาวิจารณ์ว่า หนังสือเล่มนี้แสดงปัญหาสังคมในปัจจุบันได้ดีมากสมควรได้รับรางวัล, ดิชม, มักใช้เต็มคำว่า วิพากษ์วิจารณ์ เช่น คนดูหนึ่งวิพากษ์วิจารณ์ว่า หนังสือเรื่องนี้ดำเนินเรื่องซ้ำทำให้คนดูเบื่อ (สำนักงานราชบัณฑิตยสถาน, 2554)

วิทย์ ศิวะศรียานนท์ (2531 อ้างถึงใน ชมัยกร แสงกระจ่าง, 2565, น. 7) กล่าวว่า การวิจารณ์มีคุณลักษณะ 2 ส่วน คือ 1) เป็นการอธิบายให้เห็นลักษณะโดยรวมและโดยละเอียดของบทประพันธ์ หรือที่นิยมให้กันโดยทั่วไปว่า การวิเคราะห์ กล่าวคือ เป็นการแยกแยะ อธิบายทั้งในส่วนที่เป็นเนื้อหาสาระ กลวิธีทางวรรณศิลป์ ตลอดจนความคิดสร้างสรรค์ของผู้เขียน โดยผู้วิจารณ์เป็นผู้ใช้วิจารณ์เห็นว่าส่วนใดจะพึงแสดงโดยละเอียดและส่วนใดสมควรแสดงเป็นภาพรวม และ 2) เป็นการวินิจฉัยคำหรือประเมินค่าว่าบทประพันธ์นั้นมีคุณภาพเป็นเช่นไร เป็นการตัดสินชี้ขาดเพื่อสื่อสารถึงผู้อ่านว่า ในการอ่านบทประพันธ์ ผู้อ่านจะได้รับ “สาร” และ “รส” ในระดับใด

ชมัยกร แสงกระจ่าง (2565, น. 7) กล่าวว่า การวิจารณ์ เป็นการแสดงความคิดเห็นอย่างเป็นธรรมชาติของมนุษย์ มนุษย์มีความรู้และรู้ค่าของชีวิตในส่วนอื่น ๆ เป็นพื้นฐานอยู่แล้ว เพียงแต่เรียนรู้เรื่องศาสตร์ของวรรณกรรมวิจารณ์เพิ่มขึ้น ก็จะสามารถแสดงความคิดเห็นเชิง

ประเมินค่าได้โดยไม่ยาก และเพื่อให้การแสดงความคิดเห็นนั้นมีน้ำหนักน่าเชื่อถือ ผู้วิจารณ์ก็จำเป็นต้องอธิบายลักษณะของบทประพันธ์ไปโดยอัตโนมัติ

โดยสรุป การวิจารณ์วรรณคดี เป็นการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับวรรณคดี โดยการวิเคราะห์และอธิบายให้เห็นลักษณะโดยรวมและรายละเอียดของบทประพันธ์ที่เป็นเนื้อหา กลวิธีการประพันธ์ ความคิดสร้างสรรค์ของผู้เขียน รวมทั้งประเมินค่าว่าบทประพันธ์ที่มีคุณภาพเป็นอย่างไร

3.2 หลักการวิจารณ์วรรณคดี

หลักการวิจารณ์วรรณคดีมีดังนี้ (หม่อมหลวงบุญเหลือ เทพยสุวรรณ, 2543, น. 2-3)

3.2.1 วิเคราะห์ คือ แยกแยะส่วนต่าง ๆ ออกมาให้ถี่ถ้วนที่สุดที่จะทำได้ โดยแยกแยะไปตามรูปแบบของงาน เนื้อเรื่องเป็นอย่างไร ลักษณะนิสัยของตัวละครแต่ละตัวเป็นอย่างไร วิธีบรรยายเรื่องอาศัยแบบฉบับใด กลอนดีหรือไม่ ที่เรารู้ว่าดีเพราะเหตุใด

3.2.2 วินิจฉัยสาร หรือ วินิจฉัย คือการตีความ (Interpretation) เราจำเป็นต้องเข้าใจ สาร ของผู้สร้างวรรณคดี ต้องศึกษาชนบประเพณีหรือแบบแผนทางวรรณคดีของแต่ละชุมชน ทั้งยังต้องทำความเข้าใจบริบทของสังคมในแต่ละสังคมและแต่ละยุคสมัย

3.2.3 วิจารณ์ คือ การพิจารณา พิจารณาวิธีการ พิจารณาองค์ประกอบทางวรรณคดี

3.2.4 วิพากษ์ การวิพากษ์จัดเป็นเรื่องของแต่ละบุคคลหรือที่เรียกว่าเป็น อัตวิสัย การวิพากษ์ต้องอาศัยข้อเท็จจริงและเหตุผลในการตัดสินคุณค่าของวรรณคดีว่าดีหรือไม่ ชอบหรือไม่ ชอบ อาจกล่าวได้ว่าการวิพากษ์ก็คือการประเมินคุณค่าวรรณคดีนั่นเอง

จิราภรณ์ อัจฉริยะประสิทธิ์ (2560) กล่าวว่า การวิจารณ์วรรณคดีแบบต่าง ๆ มีหลักการดังนี้

1. การวิจารณ์เชิงพินิจ คือการอธิบายและวิจารณ์หนังสือเบื้องต้น เพื่อให้ทราบว่าหนังสือเล่มนั้นมีเนื้อเรื่องเป็นอย่างไร มีประโยชน์อย่างไร มีคุณค่าอย่างไร มีข้อคิดเห็นอย่างไร ชอบหรือไม่ด้วยเหตุผลใด การที่จะพินิจวรรณคดีได้

2. การวิจารณ์เชิงวิจักษ์ เป็นการเข้าถึงวรรณคดีอย่างถ่องแท้ในทุกด้านทุกมุม หาคุณค่าและรู้จักความดีงามของวรรณคดีเพื่อให้เกิดความซาบซึ้งเป็นการพิจารณาแง่มุมของวรรณคดี ว่าตอนใดมีความไพเราะ มีคติลึกซึ้งกินใจ มีความหมายคมคายแฝงอยู่ ทำความเข้าใจเรื่องนั้นมององค์ประกอบอะไรบ้าง และค้นหาทัศนะของกวีว่าต้องการแสดงอะไร วรรณคดีเรื่องนั้นมีองค์ประกอบอะไรบ้าง

3. การวิจารณ์วรรณกรรม คือ การพิจารณางานชิ้นนั้น ๆ อย่างละเอียดพิจารณาองค์ประกอบ การอธิบายความ การตีความ และแสดงความคิดเห็น บอกข้อดีข้อเสียเกี่ยวกับ

วรรณกรรมนั้น ๆ ได้อย่างมีเหตุผล วรรณกรรมวิจารณ์เป็นการวิเคราะห์วิจารณ์อย่างมีระเบียบแบบแผน การวิจารณ์วรรณคดีมีได้หลายแนวทางเช่น วิจารณ์วรรณคดีในแนวจิตวิทยา แนวสังคม แนวปรัชญา เป็นต้น

4. การวิพากษ์วิจารณ์ การวิพากษ์จัดเป็นเรื่องของแต่ละบุคคลหรือที่เรียกว่าเป็นอัตวิสัย การวิพากษ์ต้องอาศัยข้อเท็จจริงและเหตุผลในการตัดสินคุณค่าของวรรณคดีว่าดีหรือไม่ ชอบหรือไม่ชอบ การวิพากษ์มักจะมาคู่กับการวิจารณ์เสมอ

ชัยภร แสงกระจ่าง (2565, น. 18-19) กล่าวว่า ทฤษฎีการวิจัยที่นิยมใช้ในไทย มีดังนี้

1. การวิจารณ์เชิงประวัติ คือ การใช้ชีวประวัติและผลงานของนักเรียนตีความซึ่งกันและกัน ความรู้เกี่ยวกับชีวประวัติของนักเรียนจะช่วยให้การตัดสินในการวิจารณ์ชัดเจนขึ้น แม้จะไม่ใช่การประเมินค่าของผลงานโดยตรงก็ตาม
2. การวิจารณ์เชิงวัฒนธรรมสังคมหรือแนวสังคม คือ การใช้ความเชื่อที่ว่า การเกิดขึ้นของสิ่งต่าง ๆ ในวรรณกรรมล้วนมีที่มาจากปัจจัยทางสังคม วรรณกรรมจึงเป็นภาพสะท้อนของสังคม
3. การวิจารณ์เชิงจิตวิทยา คือ การนำเอาศาสตร์ที่เกี่ยวกับจิตวิทยามาเป็นแนวในการพิจารณาวรรณกรรม
4. การวิจารณ์เชิงปรัชญา คือ การนำเอาปรัชญามาเป็นแนวในการพิจารณาวรรณกรรม
5. การวิจารณ์เชิงสุนทรียภาพหรือแนวสุนทรียศาสตร์ คือ การพิจารณาแต่เฉพาะความงามของตัวงานวรรณกรรมโดยละเอียด ไม่พิจารณาองค์ประกอบอื่น ๆ ที่แวดล้อม
6. การวิจารณ์เชิงศิลปะ คือ การนำเอาหลักเกณฑ์ที่ประเมินค่างานศิลปะมาเป็นแนวทางในการพิจารณางานวรรณกรรม

โดยสรุป หลักเกณฑ์ในการวิจารณ์วรรณคดี คือ การวิเคราะห์ การตีความ วิจารณ์ และวิพากษ์องค์ประกอบของวรรณคดี ได้แก่ ถ้อยคำสำนวน การใช้คำ ประโยค เนื้อเรื่องและแนวคิด เทคนิคหรือกลวิธีการประพันธ์ โดยพิจารณาคุณค่าด้านวรรณศิลป์ ด้านเนื้อหาสาระ ด้านสังคม และการประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

3.3 ความสามารถในการวิจารณ์วรรณคดี

การวิจารณ์วรรณกรรมเป็นทักษะการอ่านขั้นสูงและเป็นทักษะแบบองค์รวมที่ต้องบูรณาการทั้งการคิด การอ่าน และการเขียนเพื่อถ่ายทอดความคิด ดังนั้นการวิจารณ์วรรณกรรมต้องอาศัยทักษะพื้นฐาน คือ ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณหรือการคิดเชิงวิพากษ์ (Critical thinking) การวิเคราะห์ การตีความ และการประเมินค่า (ขวัญชนก นัยเจริญ, 2566, น. 140-155)

3.3.1 การคิดอย่างมีวิจารณญาณหรือการคิดเชิงวิพากษ์ (Critical thinking) เป็นวิธีคิดที่ช่วยให้สามารถตรวจสอบสิ่งต่าง ๆ โดยการตั้งคำถามเพื่อหาเหตุผลความเป็นไปได้ของสารที่ได้รับมากกว่าที่จะเชื่อและคล้อยตามสารนั้นทันที การคิดอย่างมีวิจารณญาณจึงเป็นการคิดไตร่ตรองเพื่อค้นหาความหมายหรือความจริงอย่างมีเหตุผล ดังที่ Good (1973) ให้ความหมายของการคิดอย่างมีวิจารณญาณ หมายถึง การคิดอย่างรอบคอบตามหลักการประเมินและมีหลักฐานอ้างอิง เพื่อหาข้อสรุปที่น่าจะเป็นไปได้ ตลอดจนพิจารณาองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องทั้งหมดและใช้กระบวนการตรรกวิทยาได้อย่างถูกต้อง สมเหตุผล และ Ennis (1985) ได้ให้ความหมายของการคิดอย่างมีวิจารณญาณ หมายถึง การคิดพิจารณาไตร่ตรองอย่างมีเหตุผลที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อการตัดสินใจว่า สิ่งใดควรเชื่อหรือสิ่งใดควรทำ ช่วยให้ตัดสินใจสภาพการณ์ได้ถูกต้อง นอกจากนี้ สุนทร สันธพานนท์ และคณะ (2556, น. 106) ได้ให้ความหมายการคิดอย่างมีวิจารณญาณ หมายถึง กระบวนการคิดที่ใช้เหตุผลโดยมีการศึกษาข้อเท็จจริง หลักฐาน และข้อมูลต่าง ๆ เพื่อประกอบการตัดสินใจ แล้วนำมาพิจารณาวิเคราะห์อย่างสมเหตุสมผล ก่อนตัดสินใจว่าสิ่งใดควรเชื่อหรือไม่ควรเชื่อ บรรจง อมรชีวิน (2556, น. 2) อธิบายความหมายของการคิดอย่างมีวิจารณญาณ หมายถึง ความสามารถในการคิดอย่างแจ่มแจ้งและมีเหตุผล ความสามารถในการคิดอย่างอิสระและการสะท้อนคิด การคิดอย่างไตร่ตรอง การคิดอย่างมีวิจารณญาณจะทำให้เข้าใจความเชื่อมโยงเชิงตรรกะระหว่างความคิดต่าง ๆ สามารถระบุ สร้างสรรค์ และประเมินข้อโต้แย้งได้ ป้องกันไม่ให้เกิดความข้อผิดพลาดจากการให้เหตุผลอย่างไม่คงเส้นคงวา มีระบบความคิด รวมถึงสามารถระบุความคิดที่สำคัญและสอดคล้องกันได้นำไปสู่การมีความเชื่อและค่านิยมอย่างมีเหตุผล เกศินี จุฑาวิจิตร (2557, น. 17) ได้อธิบายความหมายการคิดเชิงวิจารณ์ หรือ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ เป็นกระบวนการทางปัญญาที่ใช้ใน

การวิเคราะห์หรือประเมินข้อมูลในถ้อยแถลงหรือข้อเสนอที่มีผู้แถลงหรือ อ้างว่าเป็นความจริง และขวัญชนก นัยเจริญ (2566, น. 140) ได้สรุปความหมายของการคิดอย่างมีวิจารณญาณเป็นทักษะการคิดเพื่อค้นหาประเด็น ตรวจสอบข้อเท็จจริงและหาเหตุผลสนับสนุนโดยผ่านกระบวนการไตร่ตรองพิจารณาเหตุผล ดังนั้นสรุปได้ว่า การคิดเชิงวิพากษ์หรือการคิดอย่างมีวิจารณญาณ หมายถึง กระบวนการคิดที่ใช้การวิเคราะห์ การพิจารณาไตร่ตรองอย่างมีเหตุผล การประเมินข้อมูล หาเหตุผลสนับสนุน เชื่อมโยงตรรกะระหว่างความคิด สามารถระบุความคิดที่สำคัญและสอดคล้องกันได้นำไปสู่การมีความเชื่อและค่านิยมอย่างมีเหตุผล

การวิจารณ์วรรณกรรม เป็นการพิจารณาคุณค่า กลวิธีการประพันธ์ การใช้ภาษารวมถึงเนื้อหา และการประกอบสร้างองค์ประกอบต่าง ๆ ในวรรณกรรม การวิจารณ์มีความสัมพันธ์กับกระบวนการคิด กระบวนการวิจารณ์วรรณกรรม บทวิจารณ์ที่น่าสนใจ คือ บทวิจารณ์ที่มีการแสดงความคิดที่แตกต่าง สร้างสรรค์ หรือเปิดมุมมองใหม่ ๆ ในการมองวรรณกรรม ดังนั้นกระบวนการวิจารณ์วรรณกรรม ต้องเริ่มจาก

1) แสดงความคิดเห็นต่องานวรรณกรรม เช่น วรรณกรรมเรื่องนี้มีคุณค่าหรือไม่อย่างไร มีความโดดเด่นหรือไม่อย่างไร เหตุใดผลงานชิ้นนี้จึงได้รับความนิยม เป็นต้น

2) หาเหตุผลประกอบความคิดเห็นอย่างเป็นกลาง โดยใช้กระบวนการคิดไตร่ตรองและหาเหตุผล

3.3.2 การวิเคราะห์ (Analysis) เป็นทักษะหนึ่งของกระบวนการวิจารณ์วรรณกรรม การอ่านวิเคราะห์ เป็นการพิจารณา แยกแยะองค์ประกอบของวรรณกรรมออกเป็นส่วนต่าง ๆ เพื่อศึกษาให้ถ่องแท้ เช่น การวิเคราะห์โครงเรื่อง ตัวละคร ฉาก แนวคิด เป็นต้น ส่วนการอ่านวิจารณ์เป็นการอ่านที่ต้องวิเคราะห์องค์ประกอบของวรรณกรรม แสดงความคิดเห็นหรือแสดงทัศนะด้วยเหตุผล พิจารณาไตร่ตรองเพื่อตัดสินใจ วินิจฉัยลงไปว่าวรรณกรรมชิ้นนั้น ๆ มีความไพเราะ มีคุณค่ามีประโยชน์มากน้อยเพียงใด การวิเคราะห์จึงเป็นขั้นตอนการอ่านที่จะนำไปสู่การวิจารณ์ที่มีคุณค่าและน่าเชื่อถือ วิธีการวิเคราะห์วรรณกรรม มีดังนี้ (ขวัญชนก นัยเจริญ, 2566, น. 143)

1) วิเคราะห์รูปแบบ (Form) โดยการพิจารณาประเภทงานเขียน เช่น สารคดีต้องมุ่งนำเสนอข้อเท็จจริง จะต้องพิจารณาว่าเป็นสารคดีประเภทใด บันเทิงคดีเป็นงานเขียนที่มุ่งนำเสนอความบันเทิง ต้องพิจารณาว่าเป็นบันเทิงคดีประเภทใด

2) วิเคราะห์เนื้อหา (Content) เป็นการพิจารณาเนื้อเรื่องเพื่อค้นหาสาระที่ผู้เขียนส่งมา ค้นหาสาระสำคัญของเรื่องจากโครงเรื่อง เนื้อเรื่อง ฉาก ตัวละคร บทสนทนา

3) วิเคราะห์การใช้ภาษา (Language) เป็นการพิจารณาการใช้ภาษาและสำนวนภาษาของผู้เขียนในการถ่ายทอดความคิดไปยังผู้อ่าน การเลือกสรรคำ การใช้ภาษาเพื่อสร้างจินตนาการ

4) วิเคราะห์กลวิธีการนำเสนอ (Technique) เป็นการพิจารณากลวิธีในการนำเสนอเรื่อง เช่น การเปิดเรื่อง การเล่าเรื่อง การดำเนินเรื่อง การผูกเรื่อง ฉาก ตัวละคร บทสนทนาต่าง ๆ

5) วิเคราะห์แนวคิดของผู้แต่ง (Theme) เป็นการพิจารณาว่างานเขียนนั้นผู้แต่งมุ่งนำเสนอแนวคิดใดบ้าง เช่น แนวคิดทางสังคมวัฒนธรรม การเมืองการปกครอง คุณธรรมจริยธรรม

การวิเคราะห์วรรณกรรมซึ่งใช้ควบคู่กับการวิจารณ์วรรณกรรมเสมอ การวิเคราะห์วรรณกรรม เป็นการแยกแยะส่วนประกอบของวรรณกรรมและนำมาพิจารณาอย่างละเอียด การวิจารณ์วรรณกรรมจึงต้องใช้ทักษะการอ่านวิเคราะห์เพื่อพิจารณาตามประเด็นที่เลือกวิจารณ์ เช่น วิเคราะห์เนื้อหาวรรณกรรม วิเคราะห์ภาพสะท้อนสังคม วิเคราะห์วาทกรรม วิเคราะห์ตัวละคร วิเคราะห์บุคลิกภาพของตัวละคร วิเคราะห์โลกทัศน์ของตัวละคร วิเคราะห์โครงเรื่อง วิเคราะห์แก่นเรื่องหรือแนวคิด เป็นต้น

3.3.3 การตีความ (Interpretation) การอ่านตีความเป็นการทำทำความเข้าใจสารอย่างละเอียด รู้จักสังเกต และก่อให้เกิดการพัฒนาความคิดของตนเพื่อทำความเข้าใจสารอย่างลึกซึ้ง อันจะนำไปสู่การประเมินคุณค่าของงานเขียน การตีความเป็นการอ่านโดยใช้ความคิดอย่างละเอียด รอบคอบและลึกซึ้ง ผลจากการตีความทำให้ผู้อ่านได้มีประสบการณ์ทางอารมณ์และมีความคิดเท่าทันอีกทางหนึ่ง ดังนั้นการตีความ คือ การวินิจฉัยสาร โดยผู้อ่านต้องเข้าใจว่าสารหรือวรรณกรรมชิ้นนั้น คือ วรรณกรรมประเภทใด มีแบบแผน มีชนบประเพณีในการเขียนอย่างไร ในทัศนะของหม่อมหลวง

หม่อมหลวง บุญเหลือ เทพยสุวรรณ (2543) ได้ให้ความสำคัญต่อการพิจารณาวิธีการเขียน การทำความเข้าใจภูมิหลังของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในเนื้อเรื่อง พิจารณาความเป็นไปในสมัยที่หนังสือเรื่องนั้น ๆ แต่งขึ้น ความเชื่อของยุคสมัย และความรู้อื่น ๆ ประกอบ เช่น ความรู้ทางภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ เมื่อนำความรู้มาประมวลจึงพยายามวินิจฉัยสารหรือตีความว่า ผู้เขียนจงใจส่งสารอะไรมายังผู้อ่านบ้าง การตีความของผู้วิจารณ์แต่ละคนอาจต่างกันเนื่องจากประสบการณ์ ความรู้ วัย และจินตนาการที่ต่างกัน รวมทั้งการค้นหาคำเชื่อมโยงของการประกอบวัสดุ (ภาษา) กับการสื่อความหมายบนฐานคิดหรือทัศนะของผู้แต่ง

3.3.4 การประเมินคุณค่า เป็นการประเมินสุดท้ายในกระบวนการวรรณกรรมวิจารณ์ เป็นการอ่านเพื่อตัดสินวิพากษ์วิจารณ์ข้อดี ข้อด้อย ของงานเขียนหรือหนังสือที่อ่าน ซึ่งจะตัดสินคุณค่าได้นั้นต้องอาศัยสติปัญญาและเหตุผล รวมถึงเหตุการณ์ บริบทแวดล้อมเข้ามาประกอบการพิจารณา ลักษณะการประเมินคุณค่าทำได้หลายลักษณะ เช่น อ่านแล้วสามารถบอกได้ว่าบทอ่านที่ดีหรือไม่ดี พร้อมกับให้เหตุผลประกอบ อ่านแล้วแสดงความคิดเห็นของตนเองว่าบทนั้น น่าเชื่อถือหรือไม่เชื่อถือ เห็นด้วยกับความคิดเห็นของผู้เขียนหรือไม่ อย่างไร ทั้งนี้เหตุผลประกอบจะต้องมีน้ำหนัก น่าเชื่อถือ และแสดงความคิดเห็นของผู้อ่านประกอบการตัดสินใจด้วย การประเมินคุณค่าของวรรณกรรมต้องอาศัยข้อเท็จจริงและเหตุผลหลากหลายมุม ผ่านการพิจารณา ไตร่ตรอง วินิจฉัยข้อมูล และองค์ประกอบหลายด้าน แล้วค่อยตัดสินลงไปว่าวรรณกรรมชิ้นนั้นดีหรือไม่ดี มีความงดงามหรือมีข้อบกพร่อง โดยผู้วิจารณ์ต้องชี้แจงเหตุผลประกอบการวินิจฉัย

วรวรรณ ศรียาภัย (2565, น. 17-) กล่าวว่า ความรู้ของผู้วิเคราะห์วิจารณ์วรรณคดีและวรรณกรรม แบ่งออกเป็น 2 ประการ คือ ความรู้ในตัวบท กับความรู้นอกตัวบท มีรายละเอียดดังนี้

1. ความรู้ในตัวบท ผู้วิเคราะห์วิจารณ์ต้องมีความรู้ความเข้าใจในตัวบทอย่างน้อย 3 ประการ ได้แก่

1.1 เนื้อหาสาระของตัวบท ผู้วิเคราะห์วิจารณ์ต้องรู้และเข้าใจเนื้อหาสาระของงานเขียนนั้นอย่างละเอียดถี่ถ้วน ซึ่งกระทำได้ด้วยการอ่านเนื้อหาสาระของตัวบทให้เข้าใจว่า เนื้อหาใดเป็นเนื้อหาหลัก เนื้อหาใดเป็นเนื้อหารอง

1.2 รูปแบบของตัวบท ผู้วิเคราะห์วิจารณ์ต้องมีความรู้ความเข้าใจอย่างชัดเจนใน รูปแบบการประพันธ์ และรูปแบบการเสนอเนื้อหา

1.3 การใช้ภาษาในตัวบท ได้แก่ ภาษาร้อยแก้ว ภาษาร้อยกรอง และภาษา วิชาการ

2. ความรู้นอกตัวบท ผู้วิเคราะห์วิจารณ์ต้องนำความรู้นอกตัวบทที่มีความเกี่ยวข้องกับ เนื้อหาในตัวบทมาประกอบการวิเคราะห์ ได้แก่ ประวัติของตัวบท ประสบการณ์ชีวิตของผู้อ่าน ผู้แต่ง และสังคมวัฒนธรรม วัฒนธรรมทางภาษาและวรรณศิลป์ และแนวคิดการวิเคราะห์วิจารณ์

โดยสรุป ความสามารถในการวิจารณ์วรรณคดี คือ การมีทักษะการคิดอย่างมี วิจารณ์ญาณหรือการคิดเชิงวิพากษ์ ได้แก่ การวิเคราะห์ การตีความ การวิจารณ์ และการประเมินค่า หรือวิพากษ์ โดยประเด็นในการเลือกวิจารณ์ ได้แก่ วิเคราะห์รูปแบบ เนื้อหา โครงเรื่อง การใช้ภาษา กลวิธีการนำเสนอ แก่นเรื่องหรือแนวคิดของผู้แต่ง ภาพสะท้อนสังคม วาทกรรม ตัวละคร บุคลิกภาพ ของตัวละคร เป็นต้น ทั้งนี้ผู้วิจารณ์ต้องแสดงความคิดเห็นต่อวรรณคดีและแสดงเหตุผลประกอบ ข้อคิดที่ได้รับอันส่งผลต่อผู้อ่านและสังคม

งานวิจัยครั้งนี้ ความสามารถในการวิจารณ์วรรณคดี หมายถึง พฤติกรรมของบุคคลที่ความ คิดเห็นต่อวรรณคดีและแสดงเหตุผลประกอบ ข้อคิดที่ได้รับอันส่งผลต่อผู้อ่านและสังคม วัดและ ประเมินผลโดยใช้แบบวัดความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์วรรณคดี สำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิต สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น มีลักษณะเป็นข้อคำถามให้นักศึกษาแสดงความคิดเห็น

แสดงความคิดเห็นต่อวรรณคดีและแสดงเหตุผลประกอบ เป็นพฤติกรรมของผู้เรียน แสดงความคิดเห็นต่อข้อความในวรรณคดีอย่างชัดเจน อ้างอิงหรือเชื่อมโยงกับข้อความที่กำหนด และ ให้เหตุผลประกอบความคิดเห็น

แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อคิดที่ได้รับอันส่งผลต่อผู้อ่านและสังคม หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกโดยระบุข้อคิดที่ได้รับจากวรรณคดี การเชื่อมโยงข้อคิดกับผู้อ่านหรือสังคม ปัจจุบัน การให้เหตุผลประกอบ

4. การประเมินความสามารถในการวิจักษ์วรรณคดีและวิจารณ์วรรณคดี

การประเมินผลการเรียนรู้ภาษาไทยเน้นการรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ และควรเป็นการประเมินตามสภาพจริง (Authentic assessment) ซึ่งมีคำถามสำคัญที่ใช้เป็นหลักใน การประเมินผล ดังนี้ (วัชรพล วิบูลยศรีน, 2561, น. 304-305)

1. ประเมินอะไร ในการประเมินตามสภาพจริงควรเป็นการประเมินในด้านความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ กระบวนการคิด

2. ประเมินด้วยวิธีใด การประเมินตามสภาพจริง ประกอบด้วย การนำเสนอด้วยวาจา การบันทึก การสร้างสถานการณ์จำลอง การสังเกต การอภิปราย โครงการงาน บันทึกสะท้อนการเรียนรู้

แบบสอบถามของผู้สอน แบบสอบมาตรฐาน แบบวัด แบบสอบ แบบสอบถาม แบบสังเกตการณ์ ปฏิบัติ/พฤติกรรม แบบสัมภาษณ์ แฟ้มสะสมงาน รายงาน อนุทิน

3. ประเมินโดยใคร บุคคลที่สามารถประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน ได้แก่ ตนเอง ผู้สอน ผู้เรียน คนอื่น ผู้ปกครอง

ในการวิจัยในครั้งนี้ เป็นการประเมินความสามารถในการวิจักษ์วรรณคดี โดยมุ่งประเมินความเข้าใจ ความตระหนัก และความซาบซึ้งในวรรณคดี ซึ่งเป็นการวัดและประเมินผลด้านเจตคติ หมายถึง คุณลักษณะและพฤติกรรมที่เกิดขึ้นทางด้านจิตใจ ได้แก่ ความพึงพอใจ เจตคติ ความสนใจ แรงจูงใจ ค่านิยม ความชื่นชอบ มโนทัศน์แห่งตนเอง การควบคุมตน (Anderson & Bourke, 2000) ซึ่ง Bloom, et al. (1956) ได้กำหนดระดับขั้นของพฤติกรรมย่อยของเจตพิสัยได้เป็น 5 ระดับ ดังนี้

1. ขั้นตั้งใจรับ (Receive) เป็นความรู้สึกรับรู้ที่เกิดขึ้นต่อปรากฏการณ์หรือสิ่งเร้าอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งเป็นไปในลักษณะของการแปลความหมายของสิ่งเร้านั้นว่าคืออะไร แล้วจะออกมาในรูปของความรู้สึกที่เกิดขึ้น

2. ขั้นการตอบสนอง (Respond) เป็นการกระทำที่แสดงออกมาในรูปของความเต็มใจยินยอม และพอใจต่อสิ่งเร้านั้น ซึ่งเป็นการตอบสนองที่เกิดจากการเลือกสรรแล้วของบุคคล

3. ขั้นการเห็นคุณค่า (Value) เป็นการเลือกปฏิบัติในสิ่งที่เป็นที่ยอมรับกันในสังคม การยอมรับนับถือในคุณค่านั้น ๆ หรือปฏิบัติตามในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง จนกลายเป็นความเชื่อ แล้วจึงเกิดทัศนคติในสิ่งนั้น

4. ขั้นการสร้างคุณค่า (Organize personal value system) เป็นการสร้างแนวคิดจัดระบบของค่านิยมที่เกิดขึ้นโดยอาศัยความสัมพันธ์ ถ้าเข้ากันได้ก็จะยึดถือต่อไป แต่ถ้าขัดกัน อาจไม่ยอมรับค่านิยมใหม่โดยยกเลิกค่านิยมเก่า

5. ขั้นการสร้างลักษณะของตนเองตามสิ่งที่เห็นว่ามีคุณค่า (Internalize value system) เป็นการนำค่านิยมที่ยึดถือมาแสดงพฤติกรรมที่เป็นนิสัยประจำตัว ให้ประพฤติปฏิบัติแต่สิ่งที่ถูกต้องดีงาม พฤติกรรมด้านนี้ จะเกี่ยวกับความรู้สึกและจิตใจ ซึ่งจะเริ่มจากการได้รับรู้จากสิ่งแวดล้อม แล้วจึงเกิดปฏิกิริยาโต้ตอบ กลายเป็นความรู้สึกด้านต่าง ๆ จนกลายเป็นค่านิยม และยังพัฒนาต่อไปเป็นความคิด อุดมคติ ซึ่งจะเป็นสิ่งควบคุมทิศทางพฤติกรรมของคน คนจะรู้ตัวรู้ช้อย่างไรนั้น ก็เป็นผลของพฤติกรรมด้านนี้

วิทยานิพนธ์ของประจักษ์ น้อยเหนือ (2563, น. 160-161) ได้สรุปองค์ประกอบการให้คะแนนความซาบซึ้งออกเป็น 5 ส่วน และได้กำหนดคำสำคัญที่บ่งชี้ถึงความซาบซึ้งในเบื้องต้นไว้ ดังนี้

1. ความเข้าใจในเนื้อหา (Understanding of the text) เป็นการพิจารณาว่าผู้เรียนสามารถบอกความรู้สึกของตนเองที่มีต่อเนื้อเรื่องโดยแสดงให้เห็นว่ามีความเข้าใจในตัวละครต่าง ๆ และเนื้อหาได้อย่างลึกซึ้ง

2. การตีความ (Interpretation of the text) เป็นการตีความจากความคิดหลักจากเนื้อเรื่อง โดยผู้เรียนสามารถระบุแง่คิดหลักและข้อความสำคัญที่ได้จากการอ่านเนื้อเรื่องได้อย่างมีเหตุผลโดยทำการอธิบายและให้เหตุผล

3. ความเข้าใจในลักษณะทางวรรณศิลป์ (Appreciation of literary features) เป็นการพิจารณาว่าผู้เรียนสามารถระบุถึงรูปแบบทางวรรณศิลป์ต่าง ๆ ที่ปรากฏในเรื่องได้อย่างหลากหลายและสามารถอธิบายถึงผลทางอารมณ์ที่มีต่อองค์ประกอบของวรรณคดี

4. การประเมินวิธีการนำเสนอความคิด (Presentation) เป็นการพิจารณาสามส่วน ดังนี้

4.1 ความสามารถในการจัดระเบียบของการวิจารณ์

4.2 ความสามารถในการนำเสนอความคิดเห็น

4.3 ความสามารถในการยกตัวอย่างประกอบความคิดเห็น

5. การใช้ภาษาทางการในการเสนอความคิดเห็น (Formal use of language) โดยพิจารณาความถูกต้องและความชัดเจนในการใช้ภาษา และการใช้รูปแบบการเขียนที่สื่อถึงความรู้สึกด้วยโครงสร้างคำ เช่น การใช้คำศัพท์ การใช้สำนวน การใช้โครงสร้างประโยค และสำนวนที่เหมาะสมในการเขียน

ตาราง 9 แสดงคำสำคัญที่บ่งชี้ความซาบซึ้งในเบื้องต้น

เห็นประโยชน์	น้ำตาไหล	สงสาร	รับรู้ได้ว่า	เกิดสำนึก
ชื่นชม	ภูมิใจ	รัก	ศรัทธา	ซาบซึ้ง
ห่วงแทน	นิยม	พึงพอใจ	ยอมรับ	ชื่นชอบ
พอใจ	จับใจ	จิต	ปลื้มปริ่ม	เสียใจ
ชมชอบ	หลงใหล	ความเศร้าโศก	ความน่าเกลียด	ความน่ารัก
ความขบขัน	ความพิศวง	ความน่าสนใจ	ความเพลิดเพลินใจ	ความเบื่อหน่าย
ความไฝ่ฝัน	ความ	แรงบันดาลใจ	การหลงลืมตัว	มีความรู้สึกร่วม
ทะเลาะทะเลาะ				
เกลียด	สมเพช	ถ้าเป็นผมจะ...	สงสาร	ว้าว
กินใจ	โมโห	เกลียด	ไม่พอใจที่จะ...	ไม่ยอมให้เป็นแบบ...
ถ้าเป็นแบบนี้จะ	รู้ซึ้งว่า	รู้สึก	เห็นคุณค่า	ไม่อยากจะให้เป็น
ดีกว่า				ไม่อยากจะให้เกิด

ที่มา: ประจักษ์ น้อยเหนือ, 2563, น. 373

เปรม สอนสมุทร (2558, น. 98 อ้างถึงใน ประจักษ์ น้อยเหนือ, 2563, น. 161) กล่าวว่า การวัดความซาบซึ้งในวรรณคดีไทย ควรวัดจากการตั้งคำถาม 4 ข้อ ได้แก่ อ่านแล้วรู้สึกอย่างไร เพราะอะไรจึงรู้สึกเช่นนั้น องค์ประกอบต่าง ๆ ที่อยู่ในเรื่องมีความน่าสนใจอย่างไร และเมื่ออ่านเรื่องแล้วได้ข้อคิดอย่างไร การตั้งคำถามทั้ง 4 ข้อนี้ จะช่วยให้นักเรียนบรรยายความรู้สึกประทับใจที่มีต่อวรรณคดีไทยจากนามธรรมสู่รูปธรรมได้

วรรณดี แสงประทีปทอง (2559, น. 14-15) กล่าวว่า การวัดเจตคติอาจใช้วิธีการต่าง ๆ ได้ 6 วิธี ได้แก่ การสังเกต การสัมภาษณ์ การใช้มาตรวัดหรือแบบวัด การสะท้อนภาพ การวัดร่องรอย และการวัดทางสรีระ

โดยสรุป การประเมินความสามารถในการวิพากษ์และวิจารณ์วรรณคดี โดยมุ่งประเมินความเข้าใจ ความตระหนัก และความซาบซึ้งในวรรณคดี โดยให้ผู้เรียน 1) บอกความรู้สึกจากเรื่องที่อ่าน 2) บอกความน่าสนใจขององค์ประกอบต่าง ๆ ในเรื่องที่อ่าน 3) ตีความแนวคิดหลักและคุณค่าของเรื่องที่อ่าน 4) นำเสนอข้อคิดที่ได้จากเรื่องที่อ่าน 5) นำเสนอตัวอย่างประกอบความคิดเห็น เป็นการแสดงให้เห็นว่าเมื่อผู้เรียนอ่านเรื่องแล้วได้ข้อคิดและแสดงออกอย่างไร

บริบทสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

1. วิสัยทัศน์

“เป็นสถาบันต้นแบบด้านนาฏศิลป์ ดุริยางคศิลป์ คีตศิลป์ ช่างศิลป์ และทัศนศิลป์ ที่มีความเป็นเลิศด้านวิชาการ วิชาชีพ ในระดับชาติ และนานาชาติ”

2. อัตลักษณ์

สืบสาน สร้างสรรค์ งานศิลป์

3. เอกลักษณ์

เป็นผู้นำด้านงานศิลป์

4. พันธกิจ

4.1 จัดการศึกษาระดับพื้นฐานวิชาชีพถึงวิชาชีพชั้นสูงด้านนาฏศิลป์ ดุริยางคศิลป์ คีตศิลป์ ช่างศิลป์และทัศนศิลป์ ที่มีคุณภาพเป็นที่ยอมรับระดับชาติและนานาชาติ

4.2 การสร้างคุณภาพผลงานวิจัย ผลงานสร้างสรรค์ ผลงานนวัตกรรม การสร้างเครือข่ายและเผยแพร่ผลงานในระดับชาติ และระดับนานาชาติ

4.3 ให้บริการวิชาการ ด้านศิลปวัฒนธรรมแก่สถานศึกษา ชุมชน สังคม และท้องถิ่น

4.4 อนุรักษ์ สร้างสรรค์ เผยแพร่ และจัดการแสดงด้านนาฏศิลป์ ดุริยางคศิลป์ คีตศิลป์ ช่างศิลป์และทัศนศิลป์ ในระดับชาติและนานาชาติ เพื่อสร้างความตระหนัก รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ และส่งเสริมความเป็นไทย

4.5 พัฒนาระบบบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลตามหลักธรรมาภิบาล

5. ประวัติสถาบัน

กระทรวงศึกษาธิการ ได้รับการสถาปนาขึ้นตามพระราชบัญญัติการจัดการศึกษาระดับปริญญาตรี ในสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ พ.ศ. 2541 โดยมีบทบาทหน้าที่ในการจัดการศึกษาระดับปริญญาตรี ด้านนาฏศิลป์ ดุริยางคศิลป์ คีตศิลป์ และช่างศิลป์ทั้งไทยและสากล ในการดำเนินการจัดตั้งสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์นั้นได้เริ่มตั้งแต่ พ.ศ. 2541 โดยกรมศิลปากร ได้พยายามผลักดันเรื่องการยกระดับการศึกษาวชิราวุธพิเศษด้านนี้ขึ้น จนกระทั่งเมื่อวันที่ 2 พฤศจิกายน พ.ศ. 2541 มีการประกาศจัดตั้งสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ในราชกิจจานุเบกษา และมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 3 พฤศจิกายน พ.ศ. 2541 เป็นต้นมา โดยให้สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ เป็นสถาบันอุดมศึกษาในสังกัดกรมศิลปากร ตามพระราชบัญญัติการจัดการศึกษาระดับปริญญาตรี ในสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ พ.ศ. 2541 นาม "บัณฑิตพัฒนศิลป์" เป็นนามที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี องค์อุปถัมภ์มรดกศิลปวัฒนธรรมไทย โปรดเกล้าฯ พระราชทาน เมื่อวันที่ 27 มีนาคม พ.ศ. 2540 ซึ่งหมายถึงสถาบันผลิตบัณฑิตทางศิลปะแห่งความเจริญ เป็นการยกระดับการศึกษาด้านดุริยางคศิลป์ และช่างศิลป์ เพื่อนำศิลปะมาพัฒนาตนเอง สังคม และประเทศชาติ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ เดิมเป็นสถาบันอุดมศึกษาในสังกัดกรมศิลปากร

ปัจจุบัน สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์เป็นสถานศึกษาในสังกัดกระทรวงวัฒนธรรม ดำเนินการตามพระราชบัญญัติสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์พ.ศ.2550 ซึ่งประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 124 ตอนที่ 32 วันที่ 9 กรกฎาคม พ.ศ. 2550 โดยมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 10 กรกฎาคม พ.ศ. 2550 ส่งผลให้สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์เปลี่ยนสถานะเป็นนิติบุคคล สามารถจัดการเรียนการสอนได้ตั้งแต่ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานวิชาชีพเฉพาะ ถึงระดับปริญญาเอกมีอำนาจหน้าที่ตามที่ระบุในวัตถุประสงค์ของสถาบันมาตรา 8 แห่งพระราชบัญญัติสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ พ.ศ. 2550ที่ว่า “การศึกษาและส่งเสริมวิชาการตั้งแต่ระดับพื้นฐานวิชาชีพถึงวิชาชีพขั้นสูง ด้านนาฏศิลป์ ดุริยางคศิลป์ คีตศิลป์ และทัศนศิลป์ทั้งไทยและสากล รวมทั้งศิลปวัฒนธรรมระดับท้องถิ่นและระดับชาติ ทำการสอนการแสดง การวิจัย และให้บริการทางวิชาการ ตลอดจนอนุรักษ์ สืบสาน สร้างสรรค์ ส่งเสริม ทำนุบำรุง และเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมอันเป็นเอกลักษณ์ของชาติ และศิลปวัฒนธรรมที่หลากหลายของชุมชนในท้องถิ่น”

ดังนั้น สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ จึงมีภารกิจสำคัญในการจัดการเรียนการสอน ทั้งในหลักสูตรปริญญาตรี (ต่อเนื่อง) ปริญญาตรี (5 ปี) และปริญญาตรี (4 ปี) ในคณะวิชา ในห้องเรียน เครือข่ายภูมิภาค และการจัดการศึกษาระดับพื้นฐาน วิชาชีพเฉพาะด้านและระดับต่ำกว่าปริญญาตรี ในวิทยาลัยนาฏศิลป์ และวิทยาลัยช่างศิลป์ รวม 15 แห่งด้วย โดยมีส่วนราชการที่จัดการศึกษาใน

สังกัด จำนวน 18 แห่ง ตามกฎกระทรวงจัดตั้งส่วนราชการใน สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ กระทรวงวัฒนธรรม พ.ศ. 2551 วันที่ 11 เมษายน พ.ศ. 2551 ดังนี้

5.1 คณะวิชา จำนวน 3 คณะ ประกอบด้วย

5.1.1 คณะศิลปวิจิตร

5.1.2 คณะศิลปนาฏดุริยางค์

5.1.3 คณะศิลปศึกษา

5.2 วิทยาลัย จำนวน 15 แห่ง ประกอบด้วย

5.2.1 วิทยาลัยนาฏศิลป์ 12 แห่ง

- 1) วิทยาลัยนาฏศิลป์
- 2) วิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์
- 3) วิทยาลัยนาฏศิลปจันทบุรี
- 4) วิทยาลัยนาฏศิลปเชียงใหม่
- 5) วิทยาลัยนาฏศิลปนครศรีธรรมราช
- 6) วิทยาลัยนาฏศิลปนครราชสีมา
- 7) วิทยาลัยนาฏศิลปพัทลุง
- 8) วิทยาลัยนาฏศิลปร้อยเอ็ด
- 9) วิทยาลัยนาฏศิลปลพบุรี
- 10) วิทยาลัยนาฏศิลปสุโขทัย
- 11) วิทยาลัยนาฏศิลปสุพรรณบุรี
- 12) วิทยาลัยนาฏศิลปอ่างทอง

5.2.2 วิทยาลัยช่างศิลป์ 3 แห่ง

- 1) วิทยาลัยช่างศิลป์
- 2) วิทยาลัยช่างศิลปนครศรีธรรมราช
- 3) วิทยาลัยช่างศิลปสุพรรณบุรี

ปัจจุบันสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ดำเนินการจัดการเรียนการสอนใน คณะ 3 คณะ วิทยาลัยนาฏศิลป์ 12 แห่ง และวิทยาลัยช่างศิลป์ 3 แห่ง รวม 18 แห่ง ทั่วประเทศ โดยจัดการเรียนการสอนทางด้านศาสตร์และศิลป์ ด้านนาฏศิลป์ ดนตรี คีตศิลป์ และทัศนศิลป์ ตั้งแต่ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานจนถึงระดับอุดมศึกษา ประกอบด้วย

1. ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้แก่ หลักสูตรนาฏดุริยางคศิลป์ ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ประกอบด้วย สาขานาฏศิลป์ไทย (โยน) สาขานาฏศิลป์ไทย (ละคร) สาขาปี่พาทย์ สาขาเครื่องสายไทย สาขาคีตศิลป์ไทย สาขาดนตรีสากล สาขาคีตศิลป์สากล สาขานาฏศิลป์สากล

2. ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ได้แก่ หลักสูตรนาฏดุริยางคศิลป์ ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ประกอบด้วย สาขานาฏศิลป์ไทย (โขน) สาขานาฏศิลป์ไทย (ละคร) สาขาปี่พาทย์สาขาเครื่องสายไทย สาขาคีตศิลป์ไทย สาขาคีตศิลป์สากล สาขานาฏศิลป์สากล

3. ระดับอุดมศึกษา

3.1 ระดับปริญญาตรี ได้แก่

3.1.1 หลักสูตรศิลปบัณฑิต (4 ปี) ได้แก่ สาขานาฏศิลป์ไทย สาขาวิชาดุริยางคศิลป์ไทย สาขาวิชาคีตศิลป์ไทย สาขาวิชาศิลปะดนตรีและการแสดงพื้นบ้าน สาขาทัศนศิลป์

3.1.2 หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต (4 ปี) ได้แก่ สาขานาฏศิลป์ศึกษา สาขาดนตรีศึกษา

3.2 ปริญญาโท คือ หลักสูตรศิลปมหาบัณฑิต ได้แก่ สาขาวิชานาฏศิลป์ไทย สาขาวิชาดุริยางคศิลป์ไทย

สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ให้ความสำคัญกับการสร้างสรรค์สืบสาน และต่อยอดความรู้ในศาสตร์และศิลป์ ด้านนาฏศิลป์ ดนตรี คีตศิลป์ และทัศนศิลป์ ทั้งการสร้างสรรค์ อนุรักษ์ และพัฒนาจากผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านไปสู่บัณฑิต และจากบัณฑิตในฐานะผู้สอน ถ่ายทอดความรู้ไปสู่เยาวชนของชาติให้มีความรู้ ความเข้าใจ มีความซาบซึ้งในศิลปวัฒนธรรม โดยมีเป้าหมายในการผลิตบัณฑิต นาฏศิลป์ ดนตรี คีตศิลป์ และทัศนศิลป์ ทั้งไทยและสากลที่มีความเป็นเลิศทางวิชาการ ด้านศิลปะ สามารถประยุกต์หลักการ วิธีสอนและเทคนิคต่าง ๆ มาบูรณาการการสอนศิลปะทั้งในเชิงทฤษฎีและการปฏิบัติอย่างเป็นระบบ และสร้างสรรค์พัฒนาองค์ความรู้สู่การประยุกต์ใช้ได้อย่างสัมฤทธิ์ผล เป็นรูปธรรม เป็นผู้ยึดมั่นในจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพครู มีคุณธรรมจริยธรรม ตระหนักในบทบาทหน้าที่ของตนในสังคม และสามารถปรับตัวเข้ากับสภาพความเปลี่ยนแปลงของกระแสโลกในปัจจุบัน เพื่อผดุงรักษาและสืบสานศิลปวัฒนธรรมของชาติได้เป็นอย่างดี

6. รายวิชาที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนวรรณคดีและวรรณกรรม และสุนทรียศาสตร์

ซึ่งเป็นกลุ่มวิชาพื้นฐานวิชาชีพ กลุ่มวิชาเลือก และกลุ่มวิชาเสรี มีดังนี้

6.1 วรรณกรรมร่วมสมัย (Contemporary Literature) เป็นรายวิชาที่ว่าด้วยความหมาย ขอบเขต วรรณกรรมไทยและวรรณกรรมแปลร่วมสมัย วิเคราะห์ วิวิจารณ์คุณค่าวรรณศิลป์ในวรรณกรรมร่วมสมัย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณค่าทางสังคมข้อคิดและแรงบันดาลใจจากวรรณกรรม

6.2 วรรณกรรมไทยร่วมสมัย (Thai Contemporary Literature) เป็นรายวิชาที่ว่าด้วยความหมาย ขอบเขต และวิวัฒนาการของวรรณกรรมไทยปัจจุบัน การอ่านสารคดี นวนิยาย เรื่อง

สั้น กวีนิพนธ์ เพื่อวิเคราะห์วิจารณ์ถ้อยคำ สำนวน เนื้อหาศิลปะการใช้ภาษาความคิดความเชื่อ สภาพสังคมและเอกลักษณ์ไทยในวรรณกรรมไทยปัจจุบัน

6.3 วรรณคดีไทยศึกษา (Thai Literature Study) เป็นรายวิชาที่ว่าด้วยความหมาย องค์ประกอบ ความเป็นมาและประวัติวรรณคดีไทย วรรณคดีที่สำคัญในสมัยสุโขทัย สมัยอยุธยา สมัยธนบุรี และสมัยรัตนโกสินทร์ คุณค่าของวรรณคดีไทย เรื่องไตรภูมิ พระร่วง ลิลิตพระลอ และพระอภัยมณีคำกลอน ในด้านความงาม ความคิดและความรู้

6.4 วรรณคดีไทยเพื่องานศิลป์ (Thai literature for Arts) เป็นรายวิชาที่ว่าด้วยความหมาย ความสำคัญ และขอบเขตของวรรณคดีไทยสัมพันธ์ ประเด็นศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างวรรณคดีไทยกับวรรณคดีชาติอื่น ความสัมพันธ์ระหว่างวรรณคดีไทยกับศาสตร์สาขาอื่น ๆ ได้แก่ ทัศนศิลป์ นาฏศิลป์ ดุริยางคศิลป์ คีตศิลป์ การแปรรูปวรรณคดีไทยไปสู่ศิลปะแขนงอื่น ๆ

6.5 วรรณคดีการละครไทย (Thai Drama Literature) เป็นรายวิชาที่ว่าด้วยประวัติ ที่มา ความหมายและลักษณะวรรณคดีทั่วไป วรรณคดีการละครไทย ตั้งแต่สมัยอยุธยาถึงสมัยรัตนโกสินทร์ หลักการวิเคราะห์ สังเคราะห์ วิจารณ์วรรณคดีไทย ในเรื่องที่น่าสนใจแสดง รวมถึงแนวคิด จุดประสงค์และคุณค่า

6.6 วรรณกรรมอีสาน (Isan Literature) เป็นรายวิชาที่ว่าด้วยศึกษาความหมาย ความสำคัญและคุณค่าของวรรณกรรมอีสาน ลักษณะวรรณกรรมอีสานประเภทลายลักษณ์อักษร วรรณกรรมมุขปาฐะ วรรณกรรมพุทธศาสนา วรรณกรรมประวัติศาสตร์ วรรณกรรมนิทาน วรรณกรรมคำสอน วิเคราะห์เปรียบเทียบวรรณกรรมอีสานด้านภาษา เนื้อหา การนำความรู้ไปประยุกต์ใช้และสร้างสรรค์งานการแสดงพื้นบ้านอีสาน

6.7 สุนทรียะและการวิจารณ์งานศิลปะการแสดง (Aesthetics and Criticism of Performing Arts) เป็นรายวิชาที่ว่าด้วยความหมาย หลักการ แนวคิดและทฤษฎีทางสุนทรียศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับนาฏศิลป์ ดนตรี และทัศนศิลป์ หลักเกณฑ์การแสดงผลงานศิลปะ วิเคราะห์ วิจารณ์ ประเมินคุณค่าผลงานศิลปะการแสดงตามหลักสุนทรียะ

6.8 สุนทรียศาสตร์ทางศิลปะ (Aesthetics) เป็นรายวิชาที่ว่าด้วยความหมาย หลักการปรัชญา แนวคิดและทฤษฎีทางสุนทรียศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับนาฏศิลป์ ดนตรีและทัศนศิลป์ องค์ประกอบของความงาม ความไพเราะ การสื่อความหมาย การถ่ายถ่ายทอดความรู้สึกทำให้เกิดความเข้าใจและเห็นคุณค่าทางศิลปะ เพื่อเป็นแนวทางให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ในการนำความรู้มาพัฒนางานด้านนาฏดุริยางคศิลป์

6.9 สุนทรียศาสตร์ด้านดุริยางคศิลป์ไทย (Thai Musical Aesthetics) เป็นรายวิชาที่ว่าด้วยปรัชญาแนวคิดทฤษฎีทางสุนทรียศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับดุริยางคศิลป์ไทยขององค์ประกอบของความงาม ความไพเราะการสื่อความหมาย การถ่ายทอดความรู้สึกทำให้เกิดความเข้าใจและเห็นคุณค่าทางศิลปะ เพื่อเป็นแนวทางให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ในการนำความรู้มาพัฒนา

6.10 สุนทรียศาสตร์ทางนาฏดุริยางค์ (Aesthetics of Drama and Music) เป็นรายวิชาที่ว่าด้วยศึกษาความหมาย หลักการปรัชญา แนวคิดและทฤษฎีทางสุนทรียศาสตร์ ที่เกี่ยวข้องกับดนตรีและการแสดงพื้นบ้านและองค์ประกอบของความงาม ความไพเราะ การสื่อสารความหมาย การถ่ายทอดความรู้สึกและอารมณ์ ทำให้เกิดความเข้าใจและเห็นคุณค่าทางศิลปะ เพื่อเป็นแนวทางให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ในการนำความรู้มาพัฒนาดนตรีและการแสดงพื้นบ้านและดนตรี (สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์, 2567)

โดยสรุป จากบริบทของสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ซึ่งมุ่งผลิตบัณฑิตด้านศิลปะที่มีความเป็นเลิศทั้งเชิงทฤษฎีและปฏิบัติ ตลอดจนมีรายวิชาด้านวรรณคดี วรรณกรรม และสุนทรียศาสตร์ที่ครอบคลุมหลากหลายมิติ แม้จะสามารถส่งเสริมความรู้ ความเข้าใจ และการเชื่อมโยงวรรณคดีกับศาสตร์ด้านศิลปะได้ในระดับหนึ่ง แม้ว่าสถาบันจะมีรายวิชาวรรณคดีบรรจุอยู่ในโครงสร้างหลักสูตรทั้งในกลุ่มวิชาพื้นฐานวิชาชีพ กลุ่มวิชาเลือก และกลุ่มวิชาเสรีอยู่แล้ว แต่การพัฒนาหลักสูตรวรรณคดีเอกยังคงมีความจำเป็นในฐานะหลักสูตรเสริมที่มุ่งเน้นการยกระดับความสามารถของผู้เรียนในเชิงลึกมากยิ่งขึ้น กล่าวคือ เป็นการเติมเต็มช่องว่างของการเรียนรู้ที่เน้นเพียงการรับรู้เนื้อหาไปสู่การเข้าใจอย่างลุ่มลึกและมีความหมาย ดังนั้น การพัฒนาหลักสูตรวรรณคดีเอกจึงมีความจำเป็นในฐานะหลักสูตรเสริมที่มุ่งเติมเต็มและยกระดับการเรียนรู้ของผู้เรียนให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้น โดยเน้นการคัดสรรวรรณคดีที่มีคุณค่าโดดเด่นมาเป็นฐานในการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนได้เข้าถึงความงามทางวรรณศิลป์ แนวคิด และอารมณ์ของผู้ประพันธ์อย่างลุ่มลึก อันนำไปสู่การพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ การตีความ และการประเมินคุณค่าอย่างมีวิจารณญาณ อีกทั้งยังส่งเสริมการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม สร้างสรรค์ และเชื่อมโยงวรรณคดีกับบริบทชีวิตและการแสดงศิลปะได้อย่างมีความหมาย ซึ่งสอดคล้องกับอัตลักษณ์ของสถาบันในการบูรณาการศาสตร์และศิลป์ และเป็นพื้นฐานสำคัญต่อการพัฒนาผู้เรียนให้สามารถถ่ายทอดองค์ความรู้สู่สังคมได้อย่างมีคุณภาพและยั่งยืน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องในประเทศและต่างประเทศดังนี้

1. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องในประเทศ

1.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตรเสริม

ศึกษา เบญจกุล (2565) ได้พัฒนาหลักสูตรเสริมเพื่อสร้างความฉลาดรู้ด้านการอ่าน สำหรับนักศึกษาครู สาขาวิชาภาษาไทย ผลการวิจัยพบว่า หลักสูตรมี 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักสูตร 2) ผลการเรียนรู้ 3) โครงสร้างเนื้อหา 4) กิจกรรมการเรียนการสอนแบบผสมผสาน 5) สื่อเทคโนโลยีและแหล่งเรียนรู้ และ 6) การประเมินผล ผลการประเมินหลักสูตรจากผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า หลักสูตรมีคุณภาพอยู่ในระดับมากที่สุด ผลการศึกษาประสิทธิผลของหลักสูตร พบว่า นักศึกษา สาขาวิชาภาษาไทยมีความฉลาดรู้ด้านการอ่านหลังการใช้หลักสูตรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และมีความคิดเห็นต่อหลักสูตรเพื่อสร้างความฉลาดรู้ด้านการอ่านในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 7 คน ให้การรับรองว่า หลักสูตรเสริมสามารถนำไปใช้พัฒนาความฉลาดรู้ด้านการอ่านสำหรับนักศึกษาครูสาขาวิชาภาษาไทยได้

จิรภรณ์ กิจเจริญ (2566) ได้พัฒนาหลักสูตรเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้แบบ บูรณาการบริบทชุมชนและวัฒนธรรมท้องถิ่นสำหรับนักศึกษาครู ผลการวิจัยพบว่า หลักสูตรเสริม มี 7 องค์ประกอบ คือ 1) หลักการ 2) จุดมุ่งหมาย 3) โครงสร้างหลักสูตร 4) เนื้อหา 5) กิจกรรมการเรียนรู้ มีขั้นตอนสอน 5 ขั้นตอน ได้แก่ เข้าสู่บทเรียน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ นำสู่เนื้อหา นำพาปฏิบัติ วัดและประเมิน 6) สื่อและแหล่งเรียนรู้ และ 7) การวัดและประเมินผล โดยหลักสูตรมีคุณภาพอยู่ในระดับเหมาะสมมาก ประสิทธิผลหลักสูตรเสริม พบว่า 1) ความรู้ความเข้าใจในหลักสูตรเสริมอยู่ในระดับดีมาก คิดเป็นร้อยละ 85.92 2) พัฒนาการความสามารถในการออกแบบการจัดการเรียนรู้สูงขึ้น 3) พัฒนาการความสามารถในการจัดการเรียนรู้สูงขึ้น 4) ความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อหลักสูตรเสริมสมรรถนะมีความคิดเห็นว่า ชอบ สนุก ได้รับความรู้เพิ่มเติมที่เกี่ยวข้องกับบริบทชุมชนและ วัฒนธรรมท้องถิ่นสามารถนำไปใช้ได้ และหลักสูตรได้รับรองจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 7 คน เห็นว่า หลักสูตรสามารถนำไปใช้ได้

จิรณัฐกร เปาริสารคุณกร (2566) ได้ศึกษาการพัฒนาหลักสูตรเสริมทักษะ นาฏศิลป์ไทยสร้างสรรค์และการเห็นคุณค่าวัฒนธรรมไทย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาฬสินธุ์ ผลการวิจัย พบว่า 1) ทักษะนาฏศิลป์ไทย สร้างสรรค์ อาศัย 3 องค์ประกอบ คือ ด้านความรู้ ด้านความสามารถ และด้านความชำนาญในการ ออกแบบนาฏศิลป์สร้างสรรค์ ปัญหาในการจัดการเรียนรู้ทักษะนาฏศิลป์สร้างสรรค์มีข้อจำกัดเรื่อง เวลา ทำให้ไม่สามารถส่งเสริมทักษะนาฏศิลป์สร้างสรรค์แก่นักเรียนได้เท่าที่ควร ครูผู้สอนและ นักเรียนมีความต้องการหลักสูตรเสริมเพื่อพัฒนาศักยภาพทักษะนาฏศิลป์สร้างสรรค์ 2) หลักสูตรที่

พัฒนาขึ้น ประกอบด้วย (1) หลักการ (2) วัตถุประสงค์ (3) เนื้อหา (4) กิจกรรมการเรียนรู้ (5) การประเมินผล บูรณาการกระบวนการสอนทักษะปฏิบัติและการเห็นคุณค่าวัฒนธรรมไทย ด้วยกระบวนการเรียนรู้ 5 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นการเตรียมความพร้อม ขั้นปฏิบัติทักษะตามแบบ ขั้นแสดงออกอย่างชำนาญ ขั้นสร้างสรรค์การออกแบบขั้นประเมินและปรับปรุง การตรวจสอบคุณภาพหลักสูตร พบว่า มีความเหมาะสมและมีความสอดคล้องตามเกณฑ์ คะแนนที่ได้จากการเรียนด้วยหลักสูตรนี้มีประสิทธิภาพ (E1/E2) เท่ากับ 87.23/88.45 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ 3) ผลการใช้หลักสูตร พบว่า เครื่องมือประกอบหลักสูตรมีความสอดคล้องและมีความเชื่อมั่น ผลการประเมินทักษะนาฏศิลป์ไทยสร้างสรรค์ประกอบด้วย ความรู้ทางนาฏศิลป์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน มีความสามารถพื้นฐานทางนาฏศิลป์และความสามารถในการออกแบบนาฏศิลป์สร้างสรรค์อยู่ในระดับมากที่สุด การเห็นคุณค่าวัฒนธรรมไทยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 4) การประเมินและปรับปรุงหลักสูตร พบว่า ความพึงพอใจของนักเรียนกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อหลักสูตรอยู่ในระดับมากที่สุด โดยผู้วิจัยได้ปรับปรุงด้านภาษา ด้านเนื้อหา และด้านสื่อการสอนให้เหมาะสมกับความต้องการของนักเรียน

1.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวการสอนวรรณคดีเอกเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์วรรณคดีและวิจารณ์วรรณคดี

ชลธิชา หอมฟุ้ง (2557) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการสอนวรรณคดีไทยโดยประยุกต์ใช้วิธีสังคีตเพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการอ่านอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต ผลการวิจัยพบว่า 1) รูปแบบการสอนวรรณคดีไทยโดยประยุกต์ใช้วิธีสังคีตเพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการอ่านอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต มี 4 องค์ประกอบ ได้แก่ หลักการ วัตถุประสงค์ กระบวนการเรียนการสอน และปัจจัยสนับสนุนการนำรูปแบบการสอนไปใช้ กระบวนการเรียนการสอน มี 7 ขั้นตอน ประกอบด้วย (1) เร้าความสนใจ (2) อ่านวรรณคดี (3) วิเคราะห์ความขัดแย้ง (4) วิเคราะห์สาเหตุ (5) ค้นหาวิธีแก้ไข (6) ผลของการแก้ปัญหา และ (7) สรุปและประเมินผล 2) ผลการทดลองใช้รูปแบบการสอนและการนำรูปแบบการสอนไปขยายผล พบว่า นักศึกษามีความสามารถด้านการอ่านอย่างมีวิจารณญาณสูงขึ้นกว่าก่อนเรียนด้วยรูปแบบการสอนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 และระหว่างเรียนมีพัฒนาการสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง และ 3) ผลการทดลองใช้รูปแบบการสอนและการนำรูปแบบการสอนไปขยายผล พบว่า นักศึกษามีความสามารถด้านการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนด้วยรูปแบบการสอนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 และระหว่างเรียนมีพัฒนาการสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องเช่นกัน

นริรัตน์ พินิจนสาร (2561) ได้ศึกษาการสร้างสรรค์นาฏศิลป์จากการตีความตัวละคร "ราม" ในรามายณะผ่านทฤษฎีภาวะและรส มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบและแนวคิดที่ได้หลังการสร้างสรรค์นาฏศิลป์จากการตีความตัวละคร "ราม" ในรามายณะผ่านทฤษฎีภาวะและรส ซึ่งมีรูปแบบการวิจัยเชิงสร้างสรรค์และการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการนำเอาตัวละคร "ราม" ในรามายณะมาตีความใหม่ในบริบทที่มีจุดเริ่มต้นมาจากความเป็นมนุษย์ และจำแนกถึงอารมณ์ความรู้สึก และการแสดงออกทางพฤติกรรมความเป็นมนุษย์ของตัวละครผ่านวรส ได้แก่ รัก โกรธ เศร้า เกลียด กล้าหาญ กลัว อัจฉริยะใจ ขบขัน และสงบ นำมาวิเคราะห์ร่วมกับแนวคิดอารมณ์ และพฤติกรรมมนุษย์รวมทั้งบรรณาการร่วมกับแนวคิดด้านศิลปกรรมศาสตร์ ผลการวิจัยพบว่า การสร้างสรรค์ผลงานทางด้านนาฏศิลป์จากการตีความตัวละคร "ราม" ในรามายณะผ่านทฤษฎีภาวะและรสนั้น สามารถจำแนกตามองค์ประกอบทางห้าด้านมากศิลป์ ได้ 8 ประการ คือ 1) บทการแสดง แบ่งออกเป็น 9 ชุดแสดงตามวรส 2) นักแสดงมีทักษะความถนัดทางด้านนาฏศิลป์ และมีรูปร่างลักษณะคล้ายกับตัวละครในบทประพันธ์ 3) ลีลาทำทางนาฏศิลป์นำเสนอผ่านรูปแบบนาฏศิลป์หลังสมัยใหม่ 4) ดนตรีและเสียงใช้ใน 4 ลักษณะ คือ ใช้เสียงสังเคราะห์จากเครื่องดนตรีการดนตรีไทย การร้องประสานเสียงดนตรี 5) เครื่องแต่งกาย ใช้การออกแบบตามแนวคิดพุทธวัฒนธรรมและแนวคิดความเรียบง่าย (Minimalism) 6) อุปกรณ์การแสดง ใช้เสริมให้ภาพการแสดงดูสมบูรณ์และสื่อถึงนัยบางประการ 7) แสงใช้แนวคิดตามทฤษฎีสี่ทางทัศนศิลป์ในการแสดงถึงอารมณ์ความรู้สึกต่าง ๆ 8) พื้นที่การแสดง ทำการแสดงภายในโรงละครเพื่อใช้เทคนิคอุปกรณ์พิเศษให้ช่วยเสริมภาพของการแสดงให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น นอกจากนี้แนวคิดที่ได้หลังการสร้างสรรค์นาฏศิลป์ได้ให้ความสำคัญใน 5 ประเด็น ได้แก่ 1) การตีความตัวละครผ่านทฤษฎีภาวะและรส 2) แนวคิดด้านอารมณ์และพฤติกรรมมนุษย์ 3) การสร้างสรรค์ผลงานนาฏศิลป์โดยใช้ทฤษฎีทางศิลปะ 4) การคำนึงถึงแนวคิดเรื่องพุทธวัฒนธรรม และ 5) การคำนึงถึงแนวคิดหลังสมัยใหม่ ดังนั้นผลการวิจัยทั้งหมดนี้จึงมีความสอดคล้องและตรงตามวัตถุประสงค์ทุกประการ

ประจักษ์ น้อยเหนือ (2563) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้วรรณคดีไทยตามแนวคิด Active Learning เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ และความซาบซึ้งในวรรณคดีไทยของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ผลการวิจัยพบว่า 1) รูปแบบการจัดการเรียนรู้วรรณคดีไทยตามแนวคิด Active Learning เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ และความซาบซึ้งในวรรณคดีไทยของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย มีชื่อว่า "ACTIVE Model" หลักการมุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีความสามารถในการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์และความซาบซึ้งในวรรณคดีไทยผู้เรียนเปลี่ยนบทบาทจากผู้รับความรู้ไปสู่การมีส่วนร่วมในการสร้างความรู้และแสดงความรู้ด้วยการลงมือปฏิบัติ วัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ และความซาบซึ้งในวรรณคดีไทยประกอบด้วย 6 ขั้นตอน คือ

ขั้นที่ 1 กระตุ้นความคิด (A: Activating) ขั้นที่ 2 พินิจเนื้อหา (C: Concentrating) มี 3 ขั้นตอนย่อย คือ (1) อ่านแบบวิจักษ์ (Analyzing) (2) ตระหนักในคุณค่า (Appreciating) (3) ระบุปัญหาที่พบ (Identifying) ขั้นที่ 3 พิจารณาแนวทางแก้ไข (Trying the solutions) แบ่งเป็น 2 ขั้นตอน คือ (1) ร่วมสนทนา (Discussing) และ (2) ค้นหาวิธีแก้ปัญหาใหม่ (Finding new solutions) ขั้นที่ 4 เลือกใช้วิธีที่เหมาะสม (I: Ideating best solutions) ขั้นที่ 5 ทบทวนความเป็นไปได้ (V: Verifying for appreciation) และขั้นที่ 6 ขยายความรู้สู่ชุมชน (E: Expanding) มีคุณภาพสามารถนำไปใช้ได้จริงกับกลุ่มตัวอย่าง 2) ประสิทธิภาพของรูปแบบพบว่า (1) หลังใช้รูปแบบนักเรียนมีความสามารถในการแก้ปัญหาสร้างสรรค์สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (2) หลังใช้รูปแบบนักเรียนมีพัฒนาการความสามารถในการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์สูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง (3) หลังใช้รูปแบบนักเรียนมีความซาบซึ้งในวรรณคดีไทย และ (4) นักเรียนมีความพึงพอใจต่อรูปแบบอยู่ในระดับเห็นด้วยมากที่สุด 3) ผลการขยายผลรูปแบบพบว่า หลังใช้รูปแบบนักเรียนมีความสามารถในการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นักเรียนมีความซาบซึ้งในวรรณคดีไทย และมีความพึงพอใจต่อรูปแบบอยู่ในระดับเห็นด้วยมากที่สุด

บุษบา บัวสมบุญ, พิณพนธ์ คงวิจิตต์ และกิตติพงษ์ แบล้ว (2564) กล่าวว่า รูปแบบการจัดการเรียนรู้วรรณคดีโดยบูรณาการศิลปะ ประกอบด้วยขั้นตอนการสอน 4 ขั้น ได้แก่ 1) ประมวลสาร 2) บูรณาการศิลป์ 3) กำหนดงานสร้างสรรค์ และ 4) แบ่งปันความคิด การจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบนี้จะทำให้นักเรียนได้เรียนรู้วรรณคดีไทยร่วมกับกิจกรรมศิลปะ ส่งผลให้การเรียนวรรณคดีไทยมีความน่าสนใจมากขึ้น

เตือนใจ คุดดี (2565) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนวรรณคดีตามทฤษฎีวาทกรรมเพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดไตร่ตรองเชิงวิพากษ์ และการออกแบบการเรียนการสอนวรรณคดีของนักศึกษาครู มหาวิทยาลัยราชภัฏ ผลการวิจัยพบว่า 1) ปัญหาการเรียนการสอนวรรณคดีในระดับอุดมศึกษาและมัธยมศึกษา มุ่งเน้นบทบาทของผู้สอนมากกว่า กระบวนการคิดของผู้เรียน การใช้สื่อการสอนที่ไม่ใช่ตัวบทวรรณคดีและบรรยากาศในชั้นเรียนที่ขาดอิสระทางความคิด ซึ่งมีแนวทางการนำทฤษฎีวาทกรรมมาประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนวรรณคดี คือ การตั้งจุดประสงค์การสอน กิจกรรมการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นการถกเถียง สะท้อนความคิดเป็นกลุ่มย่อยและทั้งชั้นเรียน การใช้สื่อตัวบทที่มีความขัดแย้งและการกำหนดบทบาทของผู้เรียนและผู้สอนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 2) รูปแบบที่พัฒนาขึ้น มี 6 องค์ประกอบ คือ หลักการ จุดมุ่งหมาย กระบวนการเรียนรู้ บทบาทผู้เรียนและผู้สอน ปัจจัยที่เอื้อต่อความสำเร็จ และ การวัดและประเมินผล โดยการจัดกิจกรรมดำเนินการเป็น 3 ระยะ คือ ระยะที่ 1 การเตรียมความพร้อม ระยะที่ 2 การฝึกคิดไตร่ตรองเชิงวิพากษ์ มี 4 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 อ่านอย่างอิสระ ขั้นที่ 2 ตั้งคำถามเชิงวิพากษ์ ขั้นที่ 3 อภิปรายกลุ่มย่อย ผ่านบทบาท 3 บทบาท คือ ผู้ค้นคว้าทางทฤษฎี ผู้ค้นคว้าทางศีลธรรม และผู้

ค้นคว้าทางสุนทรียะ ชั้นที่ 4 ขั้นสะท้อนความคิด และระยะที่ 3 การฝึกออกแบบการเรียนการสอน มี 4 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 ทบทวนประสบการณ์ ขั้นที่ 2 อภิปรายกลุ่มย่อย ผ่านบทบาททั้ง 3 ขั้นที่ 3 ขั้นสะท้อนความคิด และขั้นที่ 4 ขั้นการสร้างใหม่ ซึ่งรูปแบบที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมโดยรวมอยู่ในระดับมาก และมีค่าประสิทธิภาพ 78.52/77.42 3) ความสามารถในการคิดไตร่ตรองเชิงวิพากษ์ ของนักศึกษาครุมหาวิทยาลัยราชภัฏ หลังการใช้รูปแบบการเรียนการสอนวรรณคดีตามทฤษฎีวิพากษ์ สูงกว่าก่อนการใช้รูปแบบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และโดยรวมอยู่ในระดับการใช้ วิจารณ์ฐาน ส่วนความสามารถในการออกแบบการเรียนการสอนวรรณคดีโดยรวมอยู่ในระดับมาก ผู้เกี่ยวข้องต่อการใช้รูปแบบมีความเห็นว่า รูปแบบช่วยส่งเสริมให้เกิดระบบการคิดได้อย่างมีเหตุผล คิดอย่างรอบคอบ และเกิดมุมมองใหม่ต่อวรรณคดีเรื่องที่อ่าน ซึ่งส่งผลให้เมื่อนำไปใช้ในการออกแบบ การเรียนการสอนวรรณคดีแล้วสามารถนำเสนอเนื้อหาแปลกใหม่ น่าสนใจมากขึ้นและยังช่วยให้เกิด การทบทวนตรวจสอบ บูรณาการรูปแบบการเรียนการสอน เทคนิคการสอนเข้ามาใช้ในการสอนมากขึ้น และรูปแบบควรปรับปรุงเกี่ยวกับการทบทวนเนื้อเรื่องก่อนจะไปตั้งคำถามเชิงวิพากษ์ หน้าที่ของ บทบาทผู้ค้นคว้าทางสุนทรียะ และปรับปริมาณงานให้เหมาะสมกับระยะเวลาที่ใช้

จิรภัทร เหล่า (2568) กล่าวว่า เทคนิคการจัดการเรียนรู้วรรณคดีไทยของครู ภาษาไทยในยุคดิจิทัล ครูผู้สอนควรมีบทบาทในการออกแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 3 ด้าน ได้แก่ การ ออกแบบเนื้อหา การออกแบบกิจกรรมทางการเรียน การออกแบบกระบวนการสื่อสาร ทั้งนี้การสอน วรรณคดีนั้น ควรใช้วิธีการที่หลากหลายและยืดหยุ่นตามบริบทและสภาพของผู้เรียนเป็นสำคัญ จัดการเรียนรู้วรรณคดีไทยในยุคดิจิทัลไม่เพียงแค่ปรับเปลี่ยนไปตามยุคสมัยเท่านั้น ยังมีความ สอดคล้องกับการพัฒนาประเทศที่จะก้าวสู่ยุคดิจิทัลอย่างเต็มรูปแบบในอนาคต เพื่อเตรียมความ พร้อมให้แก่ผู้เรียนให้เหมาะสมกับสังคมในยุคดิจิทัลและแนวทางที่สำคัญในการขับเคลื่อนดังกล่าวคือ การนำทักษะที่จำเป็นในการดำรงชีวิตในยุคดิจิทัล เข้ามาเป็นหลักในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อ พัฒนาให้การเรียนรู้ให้เป็นห้องเรียนที่เป็นประโยชน์แก่นักเรียนสูงสุด

ชนิตตา โชติช่วง และคณะ (2568) ได้พัฒนารูปแบบการเรียนการสอนแบบ ปรากฏการณ์เป็นฐานเพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดเชิงวิพากษ์ด้านคุณค่าทางสังคมในวรรณคดี ไทยสำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการเรียนการสอนแบบปรากฏการณ์เป็น ฐานที่พัฒนาขึ้นมี 5 องค์ประกอบ คือ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) ปัจจัยสนับสนุน จำนวน 2 ปัจจัย ได้แก่ ด้านอาจารย์ผู้สอน และด้านนักศึกษา 4) กระบวนการจัดการเรียนรู้ O2PSG แบ่งเป็น 5 ขั้นตอน ได้แก่ 4.1) การสังเกตปรากฏการณ์ 4.2) การให้คำอธิบายเบื้องต้น 4.3) การสืบเสาะหา ความรู้ 4.4) การสังเคราะห์ความรู้และสรุป 4.5) การให้เหตุผล และ 5) การวัดและประเมินผล ประสิทธิภาพการใช้รูปแบบการเรียนรู้นี้ พบว่า 1) นักศึกษาวิชาชีพครูมีความสามารถในการคิดเชิง

วิพากษ์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 2) นักศึกษาวิชาชีพครูมีความพึงพอใจต่อรูปแบบการเรียนการสอนฯ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่างประเทศ

Chmiel (2015) ได้ศึกษาการประยุกต์ใช้ทฤษฎีสุนทรียศาสตร์ในนาฏศิลป์อินเดียแบบคลาสสิก เนื่องจากการสื่อสารทางประสาทสัมผัสเป็นผลลัพธ์ของศิลปะการแสดง ซึ่งมีการอธิบายในสุนทรียศาสตร์ภาษาสันสกฤตเมื่อสองพันปีก่อนเป็นทฤษฎีรส “รส” คือ สภาวะทางอารมณ์และจิตใจที่ศิลปะสามารถกระตุ้นให้เกิดขึ้นได้ ผลงานศิลปะที่พัฒนาได้อย่างสมบูรณ์ควรผสมผสานทั้งการสเข้าด้วยกันอย่างมีชีวิตชีวา ซึ่งเรียกว่า “นวรส” ทฤษฎีรสถูกพัฒนาขึ้นครั้งแรกโดยภคตมุนีในคัมภีร์นาฏยศาสตร์ (Natya shastra) และต่อมาได้รับการอธิบายเพิ่มเติมโดยอภินวகுปตะในคัมภีร์อภินวகுปตะการติ (Abhinavabharati) การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อให้เข้าใจในแง่มุมของสุนทรียศาสตร์ภาษาสันสกฤตที่กำหนดการประยุกต์ใช้รสในนาฏศิลป์อินเดียแบบคลาสสิก โดยการสำรวจหน้าที่ของรสในนาฏย (การเต้นรำ ละคร และวรรณกรรม) เน้นเฉพาะที่นาฏศิลป์การตะนาฏยัม ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า รส เป็นสภาวะที่ผสมผสานระหว่างด้านจิตใจ อารมณ์ และจิตวิญญาณ ซึ่งเกิดขึ้นจากการมีส่วนร่วมทั้งทางจิตใจ อารมณ์ และจิตวิญญาณของผู้ชมต่อสิ่งที่นำเสนอให้เขาได้เห็น ซึ่งแสดงออกผ่านการใช้รส-อภินยะหรือการเคลื่อนไหวที่เป็นนาฏศิลป์ (นฤตะ) และการสร้างเงื่อนไขที่เอื้อให้เกิดสภาวะด้วยภาวะรอง (องค์ประกอบ ตัวผล และสภาวะทางจิตใจที่เสริม) ดังนั้น รสจึงเป็นผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นระหว่างการสื่อสารระหว่างสื่อต่าง ๆ และผู้รับสาร

Roy (2016) ได้ศึกษา สุนทรียศาสตร์ของการแสดงอารมณ์: ข้อโต้แย้งสำหรับการวิจารณ์ภาพยนตร์และโทรทัศน์อินเดียตามทฤษฎีรส เป็นการสำรวจองค์ประกอบของการศึกษาละครสันสกฤต ปรัชญาด้านสุนทรียศาสตร์ ศาสนาฮินดู และการศึกษาภาพยนตร์อินเดีย โดยมีมุ่งหวังที่จะระบุและชื่นชมอิทธิพลต่อเนื่องของแนวคิดที่บุกเบิกและทรงอิทธิพลจากความทรงจำและประวัติศาสตร์ทางวัฒนธรรมของอนุทวีปอินเดีย นั่นคือ "ทฤษฎีสุนทรียศาสตร์" หรือที่รู้จักกันในชื่อ "ทฤษฎีรส" ทฤษฎีรสเป็นผลงานสำคัญของตำราละครสันสกฤตโบราณ นาฏยศาสตร์ (Natyashastra) ซึ่งได้สร้างแนวทางในการชื่นชมและวิเคราะห์ศิลปกรรมสำคัญ ๆ ในอนุทวีปอินเดียมานานกว่าสองพันปี การวิพากษ์วิจารณ์ศิลปะแบบใดก็ตามในอินเดีย หากถูกกล่าวหาว่าปราศจากรส จะถือเป็นการวิจารณ์ที่รุนแรงที่สุด แม้คำว่า "รส" จะมีความหมายตามตัวอักษรหลายประการ เช่น รสชาติ สาระสำคัญ และในที่สุดคือความสุข ใน นาฏยศาสตร์ คำนี้ถูกใช้เพื่อแสดงถึง "สาระสำคัญของอารมณ์" หรือสภาวะอารมณ์ขั้นสุดท้ายของ "ความรู้สึกลงสู่สุนทรียะ" ที่เกิดขึ้นกับผู้ชมขณะชมศิลปะการแสดง ผลการศึกษาพบว่า วิธีการชื่นชมการแสดงที่แสดงอารมณ์ การแสดงเพลงและการเต้นรำ และการเล่าเรื่องในรูปแบบประโลมโลก/ภาพยนตร์ โดยใช้ข้อกำหนดของทฤษฎีรสในการแสดงละครที่สำรวจอารมณ์ในนรสะ (เก้าอารมณ์) นอกจากนี้ยังเรียกร้องให้มีการพิจารณา

แนวคิดด้านสุนทรียศาสตร์ของทฤษฎีนี้มากขึ้น เกินกว่าการยอมรับเพียงเล็กน้อยในวงวิชาการ ซึ่งมักถูกมองว่าเป็นรูปแบบการวิจารณ์โบราณที่มีความเกี่ยวข้องเพียงเล็กน้อยในปัจจุบัน ข้อสรุปแนวทางอันมีค่าสำหรับการชื่นชมการแสดงเชิงละคร สไตล์ และแบบแผนการแสดงในภาพยนตร์ ซึ่งการวิจารณ์ภาพยนตร์ในแบบตะวันตกที่เน้นความสมจริงมักไม่สามารถเข้าใจได้อย่างเพียงพอ ผลการวิจัยเหล่านี้เสนอรูปแบบการวิจารณ์สุนทรียศาสตร์ที่ครอบคลุม ซึ่งสามารถนำไปใช้กับศิลปะภาพยนตร์ในหลากหลายประเภทและรูปแบบการเล่าเรื่องในภาพยนตร์ระดับชาติทั่วโลก ที่ไม่ได้ใช้แนวการเล่าเรื่องแบบตะวันตก เพื่อสร้างสรรค์การศึกษาภาพยนตร์ในแนวมุขนิยมนิยม

Hargoe (2017) ได้ทำการสำรวจสุนทรียศาสตร์การแสดงของ "กลามา" ในฐานะระบบการเคลื่อนไหวของชาวแองโกล แซกซัน (ปรัมปรัม) เนื่องจากกลามาในฐานะระบบการเคลื่อนไหวผสมผสานการแสดงออกหลักของกลามา คือ ดนตรี การเดินรำ การรักษาด้วยยา และการแสดง เข้าด้วยกันเป็นระบบองค์ความรู้สมบูรณ์ เพื่อวัตถุประสงค์ในการฝังวัฒนธรรม ความบันเทิง และการฟื้นฟูวัฒนธรรมในฐานะที่เป็นองค์ความรู้ กลามามีมิติเชิงปรัชญา สังคมการเมือง ศาสนา และสุนทรียศาสตร์ และเชื่อกันว่ากลามาสะท้อนโครงสร้างจักรวาลในโลกชั่วคราวนี้ ดังนั้นเมื่อเริ่มแสดงออกถึงจิตวิญญาณผู้ปกป้องรักษาและเริ่มต้นรำในโลกชั่วคราวนี้ แท้จริงแล้วคือเหล่าจักรวาลสิ่งมีชีวิตที่กำลังสร้างการแสดงของตนผ่านดนตรี การเดิน และละครพิธีกรรม จากการสังเกตเชิงชาติพันธุ์และการสัมภาษณ์ พบว่ากลามามีกรอบแนวคิดหลักสี่ประการ ได้แก่ กลามาในฐานะ บา/ซูปา (ยาสมุนไพรรักษา) ลามิ (เพลง) ดู (การเดิน) และ พีเอมิ (การแสดง) จากการวิเคราะห์โดยใช้มุมมองเชิงทฤษฎีสามประการ ได้แก่ มุมมองการแสดงของ Drewal ซึ่งถือว่าการทำซ้ำเป็นรูปแบบของการสร้างสรรค์เพื่ออธิบายกระบวนการและธรรมเนียมปฏิบัติของการแสดง มุมมองเชิงสุนทรียศาสตร์ของ Gyekye ที่อธิบายว่าศิลปะแอฟริกันไม่เพียงแต่มีบทบาทเชิงหน้าที่และสัญลักษณ์แต่ยังสามารถพิจารณาในแง่มุมมองสุนทรียะได้ และสุดท้ายทฤษฎีสัญศาสตร์ของ Peirce ที่ช่วยให้เข้าใจถึงความหมายหลากหลายที่เกิดจากการใช้เครื่องประกอบการแสดง เครื่องแต่งกาย การแต่งหน้า และการประดับร่างกาย

Humpherys & Babb (2020) ได้ศึกษาวิจัย การใช้คติชน นิทาน และการเล่าเรื่องเป็นเครื่องมือในการสอบประเมินผล การเรียนรู้โดยใช้นิทานเป็นฐาน การเรียนรู้โดยใช้คติชนเป็นฐาน และการสอนแบบเล่าเรื่อง เป็นกลุ่มคำที่ใช้ในการเรียนรู้แบบเล่าเรื่อง และเป็นเครื่องมือการเรียนรู้ที่พัฒนามาจากทฤษฎีเรื่องราวผ่านการเข้าใจในบทบาทการอุปมาและการคิดอุปมาในการจัดการเรียนรู้ ทฤษฎีการเล่าเรื่องสันนิษฐานว่ามนุษย์เป็นนักเล่าเรื่องธรรมชาติและตีความโลกผ่านเรื่องราวต่าง ๆ ตัวอย่างทางวิชาการเกี่ยวกับการเรียนรู้โดยใช้การเล่าเรื่องเป็นฐานมีมากมายในวิชาคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ธุรกิจ จิตวิทยาและระบบสารสนเทศคอมพิวเตอร์ ผลลัพธ์ของเครื่องมือการสอนนี้อาจเอาชนะการต่อต้านการเรียนรู้ การเรียนรู้ที่เพิ่มขึ้น ความเพลิดเพลิน การเปิดเผยต่อบทวิสัยและ

มุมมองใหม่ และการมีส่วนร่วมของผู้เรียนมากขึ้น จากการสังเกตพบว่า การเรียนรู้โดยใช้เรื่องราวเป็นฐานในปัจจุบันยังเป็นถูกจำกัดในการสอนและการบรรยายเท่านั้น ดังนั้นวัตถุประสงค์ในการวิจัยนี้จึงเป็นการขยายวิธีการสอนโดยใช้การเล่าเรื่องเป็นฐานไปยังชั้นประเมินวิธีการสอน ขั้นตอนการประเมินการ เป็นกระบวนการยืนยันความรู้ที่เรียนรู้โดยใช้การวัดผ่านการสอบหรือการทำงานที่ได้รับมอบหมาย จากการศึกษาค้นพบว่า การเล่าเรื่องสามารถนำมาใช้ในการออกแบบข้อสอบการประเมินดังตัวอย่างการใช้ข้อสอบปรนัยที่หลักการการเรียนรู้โดยใช้การเล่าเรื่องเป็นในฐานในหลักสตรระบบการจัดการสารสนเทศและหลักสูตรการจัดการการผลิตและการปฏิบัติงาน ผู้เรียนให้การยอมรับในรูปแบบของการทดสอบและมีความสนุกสนานในการทำข้อสอบ นักเรียนบางกลุ่มนิยมการทดสอบแบบดั้งเดิม และผลการทดสอบของนักเรียนบางคนลดลง ดังนั้นการทดสอบโดยวิธีการเล่าเรื่องเป็นการประเมินที่สามารถลดความวุ่นวายในการสอบ เพิ่มความเพลิดเพลิน เพิ่มทักษะการคิดและสร้างองค์ความรู้ การรู้สึกถึงความเป็นจริงซึ่งสัมพันธ์กับวัตถุประสงค์ในการเรียนรู้

Kurniawati; Sugaryamah & Hasanah (2020) ได้ศึกษาวิจัย รูปแบบการสอนเชิงวิพากษ์เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณสำหรับนักเรียน EFL อินโดนีเซีย การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิธีการสอนเชิงวิพากษ์ในชั้นเรียน EFL ในโรงเรียนมัธยมศึกษาของประเทศอินโดนีเซีย และการส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนระหว่างกระบวนการเรียนรู้ โดยการสำรวจขั้นตอนการสอน การสนทนาระหว่างครูกับนักเรียน การใช้คำถามและวิธีการตั้งคำถามที่สะท้อนทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียน และความมุ่งมั่นในการเรียนรู้ของนักเรียน เนื้อหาที่ใช้เป็นนิทานพื้นฐานของอินโดนีเซียที่มีความขัดแย้ง องค์ประกอบของรูปแบบ ประกอบด้วย 1) แนวคิดพื้นฐานคิดอย่างมีวิจารณญาณ 2) ขั้นตอนการสอนอ่านวรรณกรรม 7 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนอธิบายวัตถุประสงค์ของผู้เขียน ขั้นตอนเริ่มต้นความรู้ ขั้นตอนอ่านออกเสียง ขั้นตอนสนทนาในกลุ่ม ขั้นตอนสำรวจกิจกรรมในห้องเรียนซึ่งผสมผสานคำถามการรู้วิเคราะห์และการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ขั้นตอนคำถามความเข้าใจในกลุ่ม และขั้นตอนสะท้อนผล 3) การอภิปรายทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

Wiset & Champadaeng (2024) ได้ศึกษาลำโพงในสไตล์อุบล: กระบวนการถ่ายทอดการเรียนรู้เพื่อสืบทอดศิลปะการแสดง ผลการวิจัยพบว่าลำโพงในสไตล์อุบลมีการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงตามยุคสมัย โดยแบ่งเป็นยุคเก่าก่อนปี พ.ศ. 2480 ที่มีจำนวนนักแสดงน้อย ยุคเปลี่ยนผ่านสู่การแสดงแบบละคร ยุคหมอลำสมัยใหม่ที่นำเครื่องดนตรียอตนนิยมมาใช้ และยุคปัจจุบันที่ใช้เทคโนโลยีแสงและเสียงในการแสดง ซึ่งครอบคลุมสุนทรียศาสตร์ด้านทำนอง กลอน และเทคนิคการร้องเพลง สำหรับกระบวนการถ่ายทอดความรู้ พบว่าศิลปินแห่งชาติสองท่านได้ถ่ายทอดความรู้ผ่านการฝึกฝนด้านการร้อง การเต้น และการใช้ท่าทางเชิงกวี มีการพัฒนาปรับปรุงในแต่ละด้านเพื่อส่งเสริมทักษะของผู้เรียน การศึกษานี้ให้ข้อมูลเชิงลึกและแนวทางสำคัญสำหรับการพัฒนาทักษะด้านศิลปะการแสดงของผู้เรียน

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังกล่าวข้างต้นพบว่าประเด็นที่น่าสนใจ คือ

1. หลักสูตรเสริมมีองค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ หลักการ จุดมุ่งหมาย โครงสร้างเนื้อหา แนวทางการจัดการเรียนการสอน สื่อและแหล่งเรียนรู้ การวัดและประเมินผล โดยหลักสูตรเสริมต้องได้รับการตรวจสอบความเหมาะสมและการรับรองจากผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ
2. แนวทางการสอนวรรณคดี คือ การให้องค์ความรู้เกี่ยวกับวรรณคดี กำหนดวัตถุประสงค์ การกำหนดเนื้อหาสาระ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนซึ่งเน้นการฝึกปฏิบัติการอภิปรายกลุ่ม สะท้อนความคิดเป็นกลุ่มย่อยและทั้งชั้นเรียน เป็นต้น การใช้สื่อการสอน การวัดและประเมินผล โดยใช้การวัดและประเมินผลตามสภาพจริง
3. การเสริมสร้างความสามารถในการวิจัษ์วรรณคดีและวิจารณ์วรรณคดี ต้องอาศัยกระบวนการเรียนรู้ด้วยการชี้นำตัวเอง การเรียนรู้จากการปฏิบัติและประสบการณ์ตรง และการใช้แหล่งเรียนรู้

กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องดังกล่าวข้างต้น นำมากำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย ได้ดังนี้

ภาพ 1 แสดงกรอบแนวคิดการวิจัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัย เรื่อง การพัฒนาหลักสูตรวรรณคดีเอกเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์ สำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิตสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยและพัฒนา 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาปัญหา ความต้องการและแนวการจัดการเรียนการสอนวรรณคดีและแนวทางการเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์ สำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิตสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ขั้นตอนนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาใน 3 ประเด็น คือ 1) ปัญหา ความต้องการและแนวการจัดการเรียนการสอนวรรณคดีและแนวทางการเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์ สำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิตสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ 2) สภาพการจัดการเรียนการสอนวรรณคดีในสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์และแนวทางการเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์ และ 3) แนวการจัดการเรียนการสอนวรรณคดีและแนวทางการเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างและตรวจสอบคุณภาพหลักสูตรวรรณคดีเอกเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์ สำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิตสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ขั้นตอนนี้เป็นการยกร่างหลักสูตรจากข้อมูลพื้นฐานในขั้นตอนที่ 1 ซึ่งหลักสูตร ประกอบด้วย 7 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการ 2) จุดมุ่งหมาย 3) คำอธิบายรายวิชาและหน่วยการเรียนรู้ 4) โครงสร้างหลักสูตร 5) แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 6) สื่อการเรียนรู้ 7) การวัดและประเมินผล และเอกสารประกอบหลักสูตร จากนั้นนำร่างหลักสูตรให้ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาความเหมาะสมแล้วนำไปศึกษานำร่องเพื่อศึกษาความเป็นไปได้ และปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรก่อนนำไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่าง

ขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้หลักสูตรวรรณคดีเอกเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์ สำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิตสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ขั้นตอนนี้ผู้วิจัยนำหลักสูตรไปทดลองใช้กับนักศึกษากลุ่มตัวอย่าง เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์วรรณคดีและวิจารณ์วรรณคดี สำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิตสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ใช้เวลาในการทดลอง 21 ชั่วโมง

ขั้นตอนที่ 4 การประเมินความคิดเห็นของนักศึกษาปริญญาบัณฑิตสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ที่มีต่อการจัดกิจกรรมตามหลักสูตรวรรณคดีเอกเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์ ขั้นตอนนี้ผู้วิจัยประเมินหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นโดยประเมินหลักสูตรภายหลังการจัดกิจกรรมเสร็จสิ้นแล้ว โดยประเมินความคิดเห็นของนักศึกษาปริญญาบัณฑิตสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ที่มีต่อการจัดกิจกรรมตามหลักสูตรวรรณคดีเอกเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์ ใน 6 ด้าน ได้แก่ ด้านเนื้อหาสาระ ด้านกิจกรรม ด้านสื่อการจัดกิจกรรม ด้านการวัดและประเมินผล ด้านบรรยากาศในการจัดกิจกรรม ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

รายละเอียดของวิธีการดำเนินการวิจัยในแต่ละขั้นตอน มีดังนี้

ภาพ 2 แสดงขั้นตอนในการดำเนินการวิจัยและพัฒนา

ภาพ 2 (ต่อ)

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบันและแนวการจัดการเรียนการสอนวรรณคดีเพื่อเสริมสร้าง ความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์ สำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิตสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

การศึกษาในขั้นตอนนี้ เป็นการมุ่งหาคำตอบของคำถามการวิจัยที่ว่าศึกษาสภาพปัจจุบัน และแนวการจัดการเรียนการสอนวรรณคดีเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์ สำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิตสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์เป็นอย่างไร โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บ ข้อมูลการวิจัย ดังนี้

1. แหล่งข้อมูล

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล มีดังนี้

- 1.1 นักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ จำนวน 80 คน ได้มาโดยการสุ่มอย่างง่าย
- 1.2 ผู้สอนรายวิชาวรรณคดีในสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ จำนวน 3 คน ได้มาโดยการคัดเลือกแบบเจาะจง
- 1.3 ผู้เชี่ยวชาญด้านวรรณคดี จำนวน 2 คน ได้มาโดยการคัดเลือกแบบเจาะจง โดยมีคุณสมบัติ คือ เป็นอาจารย์สอนระดับอุดมศึกษา มีคุณวุฒิปริญญาเอก มีความรู้และประสบการณ์ด้านวรรณคดี

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและแนวการจัดการเรียนการสอนวรรณคดี และการเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์ สำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิตสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ แบ่งออกเป็น 4 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 สภาพและข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 3 ข้อ

ส่วนที่ 2 สภาพปัจจุบันจัดการเรียนการสอนวรรณคดีสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ จำนวน 1 ข้อ

ส่วนที่ 3 ความต้องการเกี่ยวกับแนวการจัดการเรียนการสอนวรรณคดี และแนวทางการประเมินความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์ สำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิตสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ จำนวน 4 ข้อ

ส่วนที่ 4 ข้อคิดเห็นเพิ่มเติม

2.2 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับสภาพการจัดการเรียนการสอนวรรณคดีในสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์และแนวทางการเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์ แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ส่วนที่ 2 ข้อมูลคำถามเกี่ยวกับสภาพการจัดการเรียนการสอนวรรณคดีในสถาบัน บัณฑิตพัฒนศิลป์และแนวทางการเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์ จำนวน 5 ข้อ

ส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

2.3 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวการจัดการเรียนการสอนวรรณคดีและแนวทางการเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์ แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ส่วนที่ 2 ข้อมูลคำถามเกี่ยวกับแนวการจัดการเรียนการสอนวรรณคดีและแนวทางการเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์ จำนวน 7 ข้อ

ส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

3. การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มีขั้นตอนการสร้าง ดังนี้

3.1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวกับการสร้างแบบสอบถามความต้องการของนักศึกษา แบบสัมภาษณ์และประเด็นการสัมภาษณ์สภาพปัจจุบันและแนวการจัดการเรียนการสอนวรรณคดีและการเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์ สำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิตสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ เพื่อนำมาเป็นกรอบในการสร้างแบบสอบถามสำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิตสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ แบบสัมภาษณ์สำหรับผู้สอนสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ และแบบสัมภาษณ์สำหรับผู้เชี่ยวชาญด้านวรรณคดี

3.2 กำหนดประเด็นการสอบถามและประเด็นการสัมภาษณ์ให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ที่ต้องการศึกษา

3.3 ออกแบบและสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ดังนี้

3.3.1 แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและแนวการจัดการเรียนการสอนวรรณคดีและการเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์ สำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิตสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ แบ่งออกเป็น 4 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 สภาพและข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 3 ข้อ ได้แก่ เพศ ชั้นปีที่ คณะ/วิทยาลัย

ส่วนที่ 2 สภาพปัจจุบันจัดการเรียนการสอนวรรณคดีสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์โดยมีประเด็นสอบถามจำนวน 1 ข้อ คือ นักศึกษามีความเห็นว่ากระบวนการจัดการเรียนการสอนวรรณคดีในปัจจุบันช่วยให้นักศึกษามีความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์ได้หรือไม่ อย่างไร

ส่วนที่ 3 ความต้องการเกี่ยวกับแนวการจัดการเรียนการสอนวรรณคดี และแนวทางการประเมินความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์ สำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิตสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ จำนวน 6 ข้อ ได้แก่

ข้อที่ 1 นักศึกษามีความต้องการให้การจัดการเรียนการสอนวรรณคดีสำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิตสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ อย่างไร

ข้อที่ 2 นักศึกษาต้องการเนื้อหาอะไรบ้างเพื่อใช้ในการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรวรรณคดีเอกเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์

ข้อที่ 3 นักศึกษาต้องการวรรณคดีหรือวรรณกรรม เรื่องอะไรบ้าง เพื่อใช้ในการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรวรรณคดีเอกเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์

ข้อที่ 4 นักศึกษามีความต้องการให้มีการแสดงออกที่บ่งบอกถึงความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์วรรณคดี สำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิตสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ อย่างไร

ข้อที่ 5 นักศึกษามีความต้องการให้มีการประเมินความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์ สำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิตสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ อย่างไร

ส่วนที่ 4 ข้อคิดเห็นเพิ่มเติม

3.3.2 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับสภาพการจัดการเรียนการสอนวรรณคดีในสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์และแนวทางการเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์ บ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ส่วนที่ 2 ข้อมูลคำถามเกี่ยวกับสภาพการจัดการเรียนการสอนวรรณคดีในสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์และแนวทางการเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์ จำนวน 5 ข้อ

ข้อที่ 1 ท่านใช้รูปแบบการสอน และหรือ วิธีสอน และหรือ เทคนิคการสอนใด ในการสอนรายวิชาวรรณคดี/วรรณกรรม

ข้อที่ 2 ท่านคิดว่าการจัดการเรียนการสอนของท่านส่งผลให้นักศึกษามีความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์ หรือไม่ อย่างไร

ข้อที่ 3 จากคำตอบข้อ 2 ท่านคิดว่าทำไมถึงเป็นอย่างนั้น

ข้อ 4 ความยากลำบากในการจัดการเรียนการสอนรายวิชาวรรณคดี/วรรณกรรมสำหรับท่านคืออะไร

ข้อ 5 ในความคิดของท่านการสอนรายวิชาวรรณคดี/วรรณกรรมเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์ของนักศึกษา ควรสอนอย่างไร

ส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

3.3.3 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวการจัดการเรียนการสอนวรรณคดีและแนวทางการเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์ แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ส่วนที่ 2 ข้อมูลคำถามเกี่ยวกับแนวการจัดการเรียนการสอนวรรณคดีและ
แนวทาง การเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์ จำนวน 7 ข้อ

ข้อที่ 1 อะไรทำให้ท่านเริ่มเป็นนักเขียนและยังเป็นคนเขียน

ข้อที่ 2 การเขียนนวนิยาย หรือเรื่องสั้นเหมือนและหรือต่างการเขียนงาน
ทางวิชาการ

ข้อที่ 3 การเรียนการสอนวรรณคดีไทยมีจุดอ่อนตรงไหน

ข้อที่ 4 การอ่านส่งผลต่อความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์วรรณคดี
อย่างไร

ข้อที่ 5 การวิจารณ์วรรณคดี สำคัญอย่างไร

ข้อที่ 6 การจัดการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์
และวิจารณ์วรรณคดี มีแนวทางอย่างไร

ข้อ 7 ถ้าอยากเป็นนักวิจารณ์วรรณคดี ต้องทำอย่างไร

ส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

3.4 นำแบบสอบถามแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นทั้ง 3 ฉบับเสนออาจารย์ที่ปรึกษา
วิทยานิพนธ์ เพื่อพิจารณาตรวจสอบประเด็นการสังเกต ความสมบูรณ์ ความถูกต้อง และครอบคลุม
ประเด็นที่จะถามหรือไม่และข้อเสนอแนะให้ปรับปรุงแก้ไขข้อคำถามให้ชัดเจน

3.5 นำแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ทั้ง 3 ฉบับไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน
เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content validity)

3.6 หลังจากผู้เชี่ยวชาญพิจารณาเสร็จแล้วนำแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์มาหา
ดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) แล้วนำมาเทียบกับเกณฑ์โดย
กำหนดเกณฑ์ในการพิจารณาค่าดัชนีความสอดคล้อง 0.50 ขึ้นไป พบว่า แบบสอบถามมีค่าดัชนีความ
สอดคล้องเท่ากับ 1.00 แบบสัมภาษณ์ทั้งสองฉบับมีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.60-1.00

3.7 จัดพิมพ์เป็นแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปใช้กับกลุ่ม
ผู้ให้ข้อมูลต่อไป

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลมีรายละเอียด ดังนี้

4.1 ผู้วิจัยดำเนินการประสานงานกับบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร เพื่อขอ
ความอนุเคราะห์จัดทำหนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย ไปยังสถาบันบัณฑิตพัฒน
ศิลป์

4.2 ผู้วิจัยประสานงานกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูล เพื่อขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

- 4.3 ผู้วิจัยขอความร่วมมือเก็บข้อมูลจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูล 3 กลุ่ม
- 4.4 ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง
- 4.5 นำข้อมูลที่ได้นำมาสร้างข้อสรุปเพื่อนำไปใช้ในการยกร่างหลักสูตรต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์โดยนำข้อมูลมาวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) แล้วเขียนบรรยายเป็นความเรียง

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างและตรวจสอบคุณภาพหลักสูตรวรรณคดีเอกเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์ สำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิตสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

การศึกษาในขั้นตอนนี้เป็นการมุ่งหาคำตอบของคำถามการวิจัยที่ว่า หลักสูตรวรรณคดีเอกเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์ สำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิตสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ควรเป็นอย่างไร และผลการตรวจสอบคุณภาพเป็นอย่างไร โดยผู้วิจัยได้ร่างหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตร ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. แหล่งข้อมูล

1.1 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลการตรวจสอบความเหมาะสมของหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตร ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ได้มาโดยการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) โดยเลือกจากผู้มีคุณสมบัติ คือ

1.1.1 ผู้เชี่ยวชาญ เป็นอาจารย์ในระดับอุดมศึกษา คุณวุฒิระดับปริญญาเอก มีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรและการสอน จำนวน 2 คน ดังนี้

1) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เกศราพรรณ พันธุ์ศรีเกตุ
วิทยาลัยการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยา

2) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ลำไย สีหามาศย์
วิทยาลัยการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยา

1.1.2 ผู้เชี่ยวชาญ เป็นอาจารย์ในระดับอุดมศึกษา คุณวุฒิระดับปริญญาเอก มีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับวรรณคดี จำนวน 3 คน ดังนี้

1) รองศาสตราจารย์ ดร.ธัญญา สังขพันธานนท์
ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

2) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พัชรินทร์ สุริยวงศ์
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

3) ดร.ไชโย นิธิอุบัตี
ภาควิชาศึกษาทั่วไป คณะศิลปศึกษา สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

1.2 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลการศึกษานำร่องการใช้หลักสูตร ได้แก่ นักศึกษาวิทยาลัยนาฏศิลป์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2568 วันที่ 20 – 21 และวันที่ 27 – 28 ธันวาคม 2568 จำนวน 10 คน ที่เข้าร่วมการศึกษานำร่องใช้หลักสูตรทั้งหมดของหลักสูตรวรรณคดีเอกเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์ สำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิตสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ได้มาโดยการสุ่มอย่างง่าย

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตร ได้แก่

2.1.1 แบบประเมินความเหมาะสมของหลักสูตรวรรณคดีเอกเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์ สำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิตสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์เป็นแบบประเมินชนิดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตามแนวคิด Likert ให้ครอบคลุมองค์ประกอบของหลักสูตร 7 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการ 2) จุดมุ่งหมาย 3) คำอธิบายรายวิชา และหน่วยการเรียนรู้ 4) โครงสร้างหลักสูตร 5) แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 6) สื่อการเรียนรู้ 7) การวัดและประเมินผล

2.1.2 แบบประเมินความเหมาะสมของเอกสารประกอบหลักสูตรวรรณคดีเอกเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์ สำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิตสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ เป็นแบบประเมินชนิดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตามแนวคิด Likert ครอบคลุมองค์ประกอบของเอกสารประกอบหลักสูตร ได้แก่ ส่วนที่ 1 แนวทางการนำหลักสูตรสู่การปฏิบัติ ส่วนที่ 2 แนวทางการจัดกิจกรรม ส่วนที่ 3 แนวทางการวัดและประเมินผล

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษานำร่อง ได้แก่

2.2.1 หลักสูตรวรรณคดีเอกเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์ สำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิตสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพจากผู้เชี่ยวชาญแล้ว

2.2.2 เอกสารประกอบหลักสูตรวรรณคดีเอกเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์สำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิตสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพจากผู้เชี่ยวชาญแล้ว

2.2.3 แบบวัดความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์วรรณคดี สำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิตสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ สำหรับใช้ประเมินหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทั้ง 7 แผนการจัดการเรียนรู้เสร็จสิ้นแล้ว มีลักษณะให้ผู้เรียนตอบคำถามและแสดงความคิดเห็น 2 ด้าน ได้แก่ ความสามารถในการวิจักษ์วรรณคดี ประกอบด้วย 1) บอกความรู้สึกนึกคิดจากบทวรรณคดี 2) ความซาบซึ้งในคุณค่าแห่งความงาม 3) ความรู้สึกรู้สีกตมตำราวรรณคดี และความสามารถใน

การวิจารณ์วรรณคดี ประกอบด้วย 1) แสดงความคิดเห็นต่อวรรณคดีและแสดงเหตุผลประกอบ และ 2) แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อคิดที่ได้รับอันส่งผลต่อผู้อ่านและสังคม กำหนดเกณฑ์การผ่านประเมิน คือ ผู้เรียนมีความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์วรรณคดี ผ่านเกณฑ์ประเมินร้อยละ 80

3. การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตร

3.1.1 กำหนดจุดมุ่งหมายของการประเมิน เพื่อประเมินความเหมาะสมของของร่างหลักสูตรวรรณคดีเอกเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์สำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิตสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ และเอกสารประกอบหลักสูตร

3.1.2 ศึกษาวิธีการสร้างแบบประเมินและกำหนดรูปแบบของการประเมิน สร้างข้อคำถามในแบบประเมินความเหมาะสมของหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตร เป็นแบบประเมินชนิดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตามแนวคิด Likert ให้ครอบคลุมองค์ประกอบของหลักสูตร 7 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการ 2) จุดมุ่งหมาย 3) คำอธิบายรายวิชาและหน่วยการเรียนรู้ 4) โครงสร้างหลักสูตร 5) แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 6) สื่อการเรียนรู้ 7) การวัดและประเมินผล และเอกสารประกอบหลักสูตร

3.1.3 สร้างแบบประเมินชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ โดยนำเอาองค์ประกอบของหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตร มาเป็นประเด็นในการพิจารณาคุณภาพหลักสูตร ซึ่งผู้วิจัยประยุกต์ใช้แนวทางในการสร้างแบบประเมินทั้ง 2 ฉบับของ วิเชียร ชำรงโสทธิสกุล (2566) ซึ่งเป็นแบบสอบถามความคิดเห็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ สำหรับให้ผู้เชี่ยวชาญแสดงความคิดเห็นต่อข้อความต่าง ๆ ที่ 1, 2, 3, 4 และ 5 แทนความคิดเห็นต่อข้อความนั้น ๆ ในระดับเหมาะสมน้อยที่สุด เหมาะสมน้อย เหมาะสมปานกลาง เหมาะสมมาก และเหมาะสมมากที่สุดตามลำดับ

3.1.4 นำแบบประเมินที่สร้างขึ้นเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อพิจารณาตรวจสอบประเด็นข้อคำถาม ความสมบูรณ์ ความถูกต้อง และครอบคลุมประเด็นที่จะประเมินหรือไม่ และขอเสนอแนะให้ปรับปรุงแก้ไขข้อคำถามให้ชัดเจน

3.1.5 ปรับปรุงแบบประเมินตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินความเหมาะสมของร่างหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตรต่อไป

3.2 การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษานำร่อง

3.2.1 การยกร่างหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตรวรรณคดีเอกเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์สำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิตสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ มีขั้นตอนการสร้าง ดังนี้

การยกร่างหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตร พร้อมจัดทำเอกสารประกอบหลักสูตร โดยการออกแบบร่างหลักสูตรประยุกต์ใช้ทฤษฎีการพัฒนาหลักสูตร ของ Tyler (1947) Taba (1962) Saylor and Alexander (1974) วิชัย วงษ์ใหญ่ (2554) รัตนะ บัวสนธ์ (2561) มาเป็นกรอบแนวคิดในการพัฒนาหลักสูตร ซึ่งแต่ละขั้นตอนมีรายละเอียด ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และข้อมูลจากขั้นตอนที่ 1 ผลการศึกษาปัญหา ความต้องการและแนวการจัดการเรียนการสอนวรรณคดี และแนวทางการเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์ สำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิต สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ มาออกแบบและสร้างหลักสูตรวรรณคดีเอกเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์ สำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิตสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ซึ่งมีองค์ประกอบของหลักสูตร 7 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการ 2) จุดมุ่งหมาย 3) คำอธิบายรายวิชาและหน่วยการเรียนรู้ 4) โครงสร้างหลักสูตร 5) แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 6) สื่อการเรียนรู้ 7) การวัดและประเมินผล และเอกสารประกอบหลักสูตร พร้อมจัดทำเอกสารประกอบหลักสูตร

ขั้นตอนที่ 2 สร้างและตรวจสอบคุณภาพหลักสูตร

1) การร่างหลักสูตรวรรณคดีเอกเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์สำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิตสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ผู้วิจัยนำผลการสังเคราะห์ข้อมูลจากขั้นตอนที่ 1 ของการวิจัยมาสรุป ดังนี้

1.1) กำหนดหลักการ ผู้วิจัยกำหนดหลักการของหลักสูตรจากข้อมูลการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการศึกษาในขั้นตอนที่ 1 โดยเป็นหลักสูตรที่มุ่งเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์วรรณคดีในฐานะมรดกทางวัฒนธรรมของชาติ

1.2) กำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร นำผลการสังเคราะห์ข้อมูลจากแนวคิดและเอกสารที่เกี่ยวข้อง และผลการศึกษาขั้นตอนที่ 1 มาสรุปร่างจุดมุ่งหมายของหลักสูตรในการวิจัยในครั้งนี้ คือ เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์วรรณคดีเพื่อให้เกิดกับนักศึกษา เมื่อเรียนจบหลักสูตรนี้ ดังนี้ 1) มีความสามารถในการวิจักษ์วรรณคดี 2) มีความสามารถในการวิจารณ์วรรณคดี 3) มีความตระหนักในสำคัญของวรรณคดีในฐานะมรดกของชาติ 4) มีความรู้ความเข้าใจความหมาย ความสำคัญ และประเภทของวรรณคดี คุณค่าของวรรณคดีและรสรวรรณคดี วิเคราะห์ลีลา ภาษา และภาพพจน์ การถ่ายทอดอารมณ์และความคิดของกวี วิเคราะห์รสรวรรณคดีกับการเสริมสร้างจินตนาการ อารมณ์และการตีความคุณค่า การอ่านวิเคราะห์กับการวิจารณ์วรรณคดี

1.3) คำอธิบายรายวิชาและหน่วยการเรียนรู้ เป็นการกำหนดสาระการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนสามารถสืบค้น วิเคราะห์ สังเคราะห์ และอธิบายเกี่ยวกับวรรณคดีเอกของ

ไทย และมีความสามารถในการวิจัษ์วรรณคดี ความสามารถในการวิจารณ์วรรณคดีได้ ประกอบด้วย 7 หน่วยการเรียนรู้ ได้แก่ หน่วยที่ 1 วรรณคดีกับความงาม หน่วยที่ 2 รสวรรณคดีไทย หน่วยที่ 3 วรรณคดีวิจารณ์ หน่วยที่ 4 วิจัษ์และวิจารณ์วรรณคดีเอก: พระอภัยมณี ตอน พระอภัยมณีหนีนางผีเสื้อสมุทร หน่วยที่ 5 วิจัษ์และวิจารณ์วรรณคดีเอก: ขุนช้างขุนแผน ตอน พลายแก้วเป็นซู้กับนางพิม หน่วยที่ 6 วิจัษ์และวิจารณ์วรรณคดีเอก: รามเกียรติ์ ตอน สีดาลุยไฟ และหน่วยที่ 7 การแสดงผลงานทางศิลปะ

1.4) โครงสร้างหลักสูตร ผู้วิจัยกำหนดเนื้อหาวรรณคดีเอกเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการวิจัษ์และวิจารณ์ ประกอบด้วย 7 หน่วยการเรียนรู้ กำหนดระยะเวลาในการเข้าร่วมกิจกรรมตลอดหลักสูตร จำนวน 21 ชั่วโมง

1.5) แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เป็นการเลือกวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับโครงสร้างหลักสูตร คำอธิบายรายวิชาและหน่วยการเรียนรู้ โดยใช้แนวทางการจัดการเรียนการสอนวรรณคดี 6 แนวทาง ได้แก่ 1) การจัดการเรียนรู้เชิงรุก 2) การเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ 3) การวิจารณ์วรรณคดี 4) การศึกษารสวรรณคดี 5) การจัดการเรียนรู้โดยใช้ผังกราฟิกของจอยส์ 6) การไตร่ตรอง

1.6) สื่อการเรียนรู้ เป็นการนำเสนอสื่อการเรียนรู้และแหล่งเรียนรู้ที่เหมาะสมกับแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และการเสริมสร้างความสามารถในการวิจัษ์วรรณคดีและวิจารณ์วรรณคดี

1.7) การวัดและประเมินผล เป็นการวัดและประเมินผลที่สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ผู้วิจัยกำหนดแนวทางการวัดและประเมินวัดและประเมินโดยใช้การประเมินผลระหว่างเรียนตามหลักสูตร การประเมินผลหลังเรียนจบหลักสูตร และเปรียบเทียบความสามารถในการวิจัษ์วรรณคดีและวิจารณ์วรรณคดีกับเกณฑ์ ร้อยละ 80

2) การสร้างเอกสารประกอบหลักสูตรวรรณคดีเอกเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการวิจัษ์และวิจารณ์สำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิตสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ มีรายละเอียด ประกอบด้วย 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 แนวทางการนำหลักสูตรสู่การปฏิบัติ ประกอบด้วย บทบาทของครูผู้สอน บทบาทของผู้เรียน

ส่วนที่ 2 แนวทางการจัดกิจกรรม ประกอบด้วย คำชี้แจงการใช้แผนการจัดการเรียนรู้ของหลักสูตร แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 วรรณคดีกับความงาม แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 รสวรรณคดีไทย แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3 วรรณคดีวิจารณ์ แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4 วิจัษ์และวิจารณ์วรรณคดีเอก: พระอภัยมณี ตอน พระอภัยมณีหนีนางผีเสื้อสมุทร แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 5 วิจัษ์และวิจารณ์วรรณคดีเอก: ขุนช้างขุนแผน ตอน พลายแก้วเป็นซู้กับนางพิม แผนการ

จัดการเรียนรู้ที่ 6 วิจัยและวิจารณ์วรรณคดีเอก: รามเกียรติ์ ตอน สีดาลุยไฟ และแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 7 การแสดงผลงานทางศิลปะ

ส่วนที่ 3 แนวทางการวัดและประเมินผล ประกอบด้วย แบบประเมินความสามารถในการวิจัยและวิจารณ์วรรณคดี เกณฑ์การให้คะแนน แบบวัดความสามารถในการวิจัยและวิจารณ์วรรณคดี

3) การตรวจสอบคุณภาพและทดลองใช้หลักสูตร

การตรวจสอบคุณภาพและทดลองใช้หลักสูตรเป็นการพิจารณาว่าหลักสูตรที่ได้จัดทำขึ้นมีความเหมาะสมหรือไม่ก่อนนำไปใช้จริง โดยผู้วิจัยได้นำร่างหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตรพร้อมแบบประเมินความเหมาะสมของหลักสูตรวรรณคดีเอกเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการวิจัยและวิจารณ์สำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิตสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบวัดมาตรฐานค่า 5 ระดับ ไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ตรวจสอบคุณภาพ จากนั้นปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรก่อนนำไปศึกษานำร่อง

4) การศึกษานำร่อง เพื่อศึกษาความเป็นไปได้ของหลักสูตรวรรณคดีเอกเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการวิจัยและวิจารณ์สำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิตสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ภายหลังจากปรับปรุงหลักสูตรสมบูรณ์แล้ว จากนั้นนำหลักสูตรไปทดลองนำร่องกับนักศึกษาวิทยาลัยนาฏศิลป์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 10 คน ที่เข้าร่วมการศึกษานำร่องใช้บางส่วนของหลักสูตรวรรณคดีเอกเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการวิจัยและวิจารณ์สำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิตสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ เพื่อศึกษาความเป็นไปได้เพื่อศึกษาเบื้องต้นว่าหลักสูตรเสริมและเอกสารประกอบหลักสูตร รวมถึงเครื่องมือประเมินประสิทธิผลของหลักสูตรมีความเหมาะสมหรือสามารถปฏิบัติได้ และมีโอกาสที่จะสำเร็จมากน้อยเพียงใด ก่อนที่จะนำหลักสูตรไปใช้ ตลอดจนศึกษาปัญหาและอุปสรรคระหว่างการดำเนินการ และเพื่อปรับปรุงหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตรก่อนนำไปใช้จริง

ขั้นตอนที่ 3 ทดลองใช้หลักสูตร

การทดลองใช้หลักสูตร เป็นการนำหลักสูตรที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพและทดลองใช้ตลอดจนปรับปรุงแก้ไขจนสมบูรณ์แล้ว นำไปสู่การจัดกิจกรรมของหลักสูตรวรรณคดีเอกเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการวิจัยและวิจารณ์สำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิตสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ โดยนำไปใช้จริงกับนักศึกษาคณะศิลปศึกษา สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 30 คน ได้มาโดยการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) จากนักศึกษาอาสาสมัครที่มีความประสงค์เข้าร่วมกิจกรรมหลักสูตร เพื่อศึกษาผลการใช้หลักสูตรว่าบรรลุตามจุดมุ่งหมายหรือไม่ (รายละเอียดอยู่ในขั้นตอนที่ 3 ของกระบวนการวิจัย)

ขั้นตอนที่ 4 ประเมินและปรับปรุงหลักสูตร

ผู้วิจัยดำเนินการประเมินและปรับปรุงหลักสูตรหลักหลักสูตรวรรณคดีเอก เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์สำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิตสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ซึ่งเป็นการประเมินภายหลังการใช้หลักสูตรบรรลุตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรหรือไม่ มีปัญหาและอุปสรรคที่ต้องปรับปรุงแก้ไข ซึ่งการพัฒนาหลักสูตรในครั้งนี้ผู้วิจัยทำการประเมินความคิดเห็นของนักศึกษาปริญญาบัณฑิตสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ที่มีต่อการจัดกิจกรรมตามหลักสูตรเสริมวรรณคดีเอกเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์วรรณคดี ประกอบด้วย 6 ด้าน ได้แก่ ด้านเนื้อหาสาระ ด้านกิจกรรม ด้านสื่อการจัดกิจกรรม ด้านการวัดและประเมินผล ด้านบรรยากาศในการจัดกิจกรรม ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม (รายละเอียดอยู่ในขั้นตอนที่ 4 ของกระบวนการวิจัย)

3.2.2 แบบวัดความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์วรรณคดี สำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิตสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ มีขั้นตอนการสร้าง ดังนี้

- 1) ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตรวรรณคดีเอก การเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์วรรณคดี เพื่อศึกษาแนวทางการประเมินความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์วรรณคดีสำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิตสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์
- 2) กำหนดประเด็นการประเมิน และพฤติกรรมบ่งชี้ความสามารถในการวิจักษ์วรรณคดี สำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิตสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์
- 3) สร้างแบบวัดความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์วรรณคดี สำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิตสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ สำหรับใช้ประเมินหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ทั้ง 7 แผนการจัดการเรียนรู้เสร็จสิ้นแล้ว มีลักษณะให้ผู้เรียนตอบคำถามและแสดงความคิดเห็น 2 ด้าน ได้แก่ ความสามารถในการวิจักษ์วรรณคดี ประกอบด้วย 1) บอกความรู้สึกนึกคิดจากบทวรรณคดี 2) ความซาบซึ้งในคุณค่าแห่งความงาม 3) ความรู้สึกตีความวรรณคดี และความสามารถในการวิจารณ์วรรณคดี ประกอบด้วย 1) แสดงความคิดเห็นต่อวรรณคดีและแสดงเหตุผลประกอบ และ 2) แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อคิดที่ได้รับอันส่งผลต่อผู้อ่านและสังคม กำหนดเกณฑ์การผ่านประเมิน คือ ผู้เรียนมีความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์วรรณคดี ผ่านเกณฑ์ประเมินร้อยละ 80
- 4) นำแบบวัดความสมารถนำไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบความครอบคลุม ความเหมาะสม และความตรงกับนิยามศัพท์เฉพาะและแก้ไขตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษา
- 5) นำแบบวัดความสมารถที่สร้างขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน (ดังปรากฏนามในภาคผนวก ก) พิจารณาตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างเกณฑ์ของตัวบ่งชี้ในการ

ประเมินกับระดับคะแนน โดยการหาค่าความสอดคล้อง (IOC) โดยพิจารณาคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป ซึ่งค่าดัชนีความสอดคล้องในการวิจัยครั้งนี้อยู่ระหว่าง 0.80-1.00 แสดงว่าทุกตัวบ่งชี้มีคุณภาพสามารถนำไปใช้ได้

6) นำแบบวัดความสามารถไปใช้ในการประเมินนำร่องกับนักศึกษาวิทยาลัยนาฏศิลป์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2568 วันที่ 20 – 21 และวันที่ 27 – 28 ธันวาคม 2568 จำนวน 10 คน ที่เข้าร่วมการศึกษานำร่องใช้หลักสูตรวรรณคดีเอกเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการวิพากษ์และวิจารณ์ สำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิตสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ได้มาโดยการสุ่มอย่างง่าย โดยผู้ประเมินความสามารถในการวิพากษ์และวิจารณ์ จำนวน 2 คน ได้แก่ ผู้วิจัยและผู้ประเมินร่วมอีก 1 คน เพื่อวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นระหว่างผู้ประเมิน (Rater agreement indexes) ซึ่งค่าที่ยอมรับได้ 0.70-1.00 ได้ค่าความเชื่อมั่นระหว่างผู้ประเมินเท่ากับ 0.898

7) ปรับปรุงแก้ไขและจัดทำแบบวัดความสามารถฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 การเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อตรวจสอบคุณภาพหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตร ดำเนินการดังนี้

4.1.1 ผู้วิจัยขอหนังสือขอความร่วมมือผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบคุณภาพหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตรที่ใช้ในการวิจัย จากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร

4.1.2 ผู้วิจัยนำร่างหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตร พร้อมทั้งแบบประเมินทั้ง 2 ชุด ให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเหมาะสม โดยผู้วิจัยประสานงานกับผู้ทรงคุณวุฒิล่วงหน้า เพื่อกำหนดหมายวันและเวลาในการนำเสนอและรับแบบประเมิน โดยส่งและการรับทั้งทางไปรษณีย์ ทางจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ (E-mail) การนำเสนอและรับด้วยตนเอง และผ่านทาง Line Application

4.1.3 ผู้วิจัยนำผลการประเมินความเหมาะสมจากผู้เชี่ยวชาญมาวิเคราะห์ความเหมาะสมของหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตร

4.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลในการศึกษานำร่อง ดำเนินการดังนี้

4.2.1 ผู้วิจัยขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร และขอความร่วมมือถึงสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ดันสังกัดของวิทยาลัยนาฏศิลป์ เพื่อศึกษานำร่องหลักสูตร

4.2.2 ผู้วิจัยประสานหัวหน้ากลุ่มเรียน เพื่อกำหนดหมายวันเวลา และสถานที่ในการจัดกิจกรรม

4.2.3 ดำเนินการศึกษานำร่องกับนักศึกษา วิทยาลัยนาฏศิลป์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 10 คน เป็นเวลา 2 สัปดาห์ ในที่ 20 – 21 และวันที่ 27 – 28 ธันวาคม 2568

ตาราง 10 แสดงการศึกษานำร่องหลักสูตรวรรณคดีเอกเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์
และวิจารณ์สำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิตสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

สัปดาห์ที่	วัน เดือน ปี	แผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง	เวลา (ชั่วโมง)
1	20 ธันวาคม 2568	ภาคบ่าย หน่วยที่ 1 วรรณคดีกับความงาม	3
	21 ธันวาคม 2568	ภาคเช้า หน่วยที่ 2 รสวรรณคดีไทย	3
		ภาคบ่าย หน่วยที่ 3 วรรณคดีวิจารณ์	3
2	27 ธันวาคม 2568	ภาคเช้า หน่วยที่ 4 วิจักษ์และวิจารณ์วรรณคดี เอก: พระอภัยมณี ตอน พระอภัยมณีและศรี สุวรรณเรียนวิชา	3
		ภาคบ่าย หน่วยที่ 5 วิจักษ์และวิจารณ์วรรณคดี เอก: ขุนช้างขุนแผน ตอน พลายแก้วเป็นคู่กับ นางพิม	3
	28 ธันวาคม 2568	ภาคเช้า หน่วยที่ 6 วิจักษ์และวิจารณ์วรรณคดี เอก: รามเกียรติ์ ตอน สีดาลุยไฟ	3
		ภาคบ่าย หน่วยที่ 7 การแสดงผลงานทางศิลปะ	3

4.2.4 ในระหว่างศึกษานำร่อง ผู้วิจัยใช้วิธีการสังเกต สอบถาม และสัมภาษณ์
นักศึกษาที่เป็นนักศึกษาอาสาศึกษานำร่อง เพื่อการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรให้สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น
และในระหว่างเรียนผู้วิจัยทำการประเมินความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์ในแผนการจัดการ
เรียนรู้ที่ 4-7

4.2.5 หลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้วิจัยทำการวัดความสามารถในการวิจักษ์
และวิจารณ์วรรณคดีสำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิตสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ โดยประเมิน
ความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์วรรณคดี กลุ่มทดลองนำร่อง เพื่อวิเคราะห์หาค่าความสอดคล้อง
ระหว่างผู้ประเมิน (Rater agreement indexes) ซึ่งได้ค่าความเชื่อมั่นระหว่างผู้ประเมิน (Rater
agreement indexes) เท่ากับ 0.898

4.2.6 ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษานำร่องมาปรับปรุงหลักสูตร เอกสาร
ประกอบหลักสูตร และเครื่องมือประเมินประสิทธิภาพของหลักสูตรให้มีความสมบูรณ์ก่อนนำไปทดลอง
ใช้จริง

4.2.7 ผู้วิจัยนำผลการศึกษานำร่องมาศึกษาความเป็นไปได้ของหลักสูตรและเพื่อปรับปรุงหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตรก่อนนำไปใช้จริง

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 วิเคราะห์ความเหมาะสมของหลักสูตร และเอกสารประกอบหลักสูตรโดยใช้ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

5.2 วิเคราะห์ข้อมูลการศึกษานำร่องของหลักสูตร โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) แล้วเขียนบรรยายเป็นความเรียง

6. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ค่าสถิติโดยใช้การวิเคราะห์ ดังนี้

6.1 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) มีสูตรดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2556, น. 124)

$$\bar{X} = \frac{\sum x}{n}$$

เมื่อ $\bar{X}$ แทน	ค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง
$\sum x$ แทน	ผลรวมของคะแนนทั้งหมด
n แทน	จำนวนคนทั้งหมด

ผู้วิจัยดำเนินการคำนวณหาค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานแล้วดำเนินการแปลความหมายตามเกณฑ์ โดยเกณฑ์ที่ใช้ในการประเมินความเหมาะสมของหลักสูตร เอกสารประกอบหลักสูตร และแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้วิจัยใช้เกณฑ์การประเมินค่าเฉลี่ยตามแนวคิดของ (บุญชม ศรีสะอาด, 2556, น. 124) ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.51 – 5.00 หมายถึง มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.51 – 4.50 หมายถึง มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.51 – 3.50 หมายถึง มีความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.51 – 2.50 หมายถึง มีความเหมาะสมอยู่ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.49 หมายถึง มีความเหมาะสมอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ถ้าค่าเฉลี่ยที่คำนวณได้มีค่าตั้งแต่ 3.51 ขึ้นไป รวมทั้งค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานไม่เกิน 1.00 (บุญชม ศรีสะอาด, 2556) ผู้วิจัยถือว่าเป็นความคิดเห็นที่เป็นฉันทามติต่อรายการนั้นของผู้เชี่ยวชาญ

6.2 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน มีสูตรดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2556, น. 67)

$$S.D. = \sqrt{\frac{N \sum x^2 - (\sum x)^2}{N(N-1)}}$$

เมื่อ	S.D. แทน	ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
	n แทน	จำนวนคนในกลุ่ม
	X แทน	คะแนนของแต่ละจำนวน
	Σx แทน	ผลรวมของคะแนนทั้งหมด
	Σx^2 แทน	ผลรวมของกำลังสองของคะแนนทั้งหมด

6.3 ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) (บุญชม ศรีสะอาด, 2556, น. 186)

$$IOC = \frac{\sum R}{n}$$

เมื่อ	IOC แทน	ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อรายการ กับจุดประสงค์การสร้างเครื่องมือ
	$\sum R$ แทน	ผลรวมคะแนนความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิทั้งหมด
	n แทน	จำนวนผู้ทรงคุณวุฒิ

ขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้หลักสูตรวรรณคดีเอกเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการวิจัยและ วิจารณ์สำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิตสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

การดำเนินการวิจัยในขั้นตอนนี้เป็นการนำหลักสูตรวรรณคดีเอกเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการวิจัยและวิจารณ์สำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิตสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ไปทดลองใช้จริง ผู้วิจัยได้ดำเนินการ ดังนี้

1. แหล่งข้อมูล

1.1 ประชากร ได้แก่ นักศึกษา คณะศิลปศึกษา สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 610 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักศึกษาคณะศิลปศึกษา สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 30 คน ได้มาโดยการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) จากนักศึกษาอาสาสมัครที่มีความประสงค์เข้าร่วมกิจกรรมหลักสูตร

2. ตัวแปรที่ศึกษา

2.1 ตัวแปรต้น ได้แก่ การจัดกิจกรรมโดยใช้หลักสูตรวรรณคดีเอกเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการวิจัยและวิจารณ์สำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิตสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

2.2 ตัวแปรตาม ตัวแปรตาม คือ ความสามารถในการวิจัยและวิจารณ์วรรณคดี

2.2.1 ความสามารถในการวิจัยวรรณคดี ได้แก่ การบอกความรู้สึกนึกคิดจากบทวรรณคดี ความซาบซึ้งในคุณค่าแห่งความงาม ความรู้สึกรู้สีกตมตำราวรรณคดี

2.2.2 ความสามารถในการวิจารณ์วรรณคดี ได้แก่ การแสดงความคิดเห็นต่อวรรณคดีและแสดงเหตุผลประกอบ การแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อคิดที่ได้รับอันส่งผลต่อผู้อ่านและสังคม

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 หลักสูตรวรรณคดีเอกเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์สำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิตสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ (ซึ่งผ่านการตรวจสอบคุณภาพจากผู้เชี่ยวชาญแล้ว)

3.2 เอกสารประกอบหลักสูตรวรรณคดีเอกเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์สำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิตสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ (ซึ่งผ่านการตรวจสอบคุณภาพจากผู้เชี่ยวชาญแล้ว)

3.3 แบบประเมินความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์วรรณคดี สำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิตสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ (ซึ่งผ่านการตรวจสอบคุณภาพแล้ว)

4. การออกแบบแผนการทดลอง

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง โดยใช้แบบแผนการวิจัยแบบแผนการทดลองแบบการทดลองกลุ่มเดียวและวัดผลหลังการทดลอง (One Group Posttest Only Design) (ปกรณัม ประจันบาน, 2552, น. 238) เป็นการทดลองนักศึกษากลุ่มเป้าหมายเพียงกลุ่มเดียว และหลังการใช้หลักสูตรวรรณคดีเอกเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์สำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิตสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ แล้วทำการวัดความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์วรรณคดีสำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิตสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์โดยการประเมินตามสภาพจริงของการทำกิจกรรมหลักสูตร ซึ่งมีรูปแบบดังนี้

กลุ่มตัวอย่าง	การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักสูตร	การประเมินหลังการทดลอง
Ex	X	T2

เมื่อ Ex หมายถึง กลุ่มตัวอย่าง
X หมายถึง การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักสูตรวรรณคดีเอกเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์สำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิตสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์
T2 หมายถึง การประเมินหลังการทดลอง
โดยมีขั้นตอนการทดลอง ดังนี้

1. เลือกกลุ่มเป้าหมายที่จะทดลองใช้หลักสูตร คือ นักศึกษาคณะศิลปศึกษา สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 30 คน ได้มาโดยการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) จากนักศึกษาอาสาสมัครที่มีความประสงค์เข้าร่วมกิจกรรมหลักสูตร

2. นำหลักสูตรวรรณคดีเอกเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์สำหรับนักศึกษาศรีอยุธยาบัณฑิตสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ไปดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ เป็นระยะเวลา 21 ชั่วโมง โดยใช้แนวการจัดกิจกรรม ได้แก่ แนวการจัดการเรียนการสอนวรรณคดี การจัดการเรียนรู้เชิงรุก การจัดการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ การจัดการเรียนรู้โดยใช้การอ่านวิเคราะห์วิจารณ์วรรณคดี การจัดการเรียนรู้โดยใช้การศึกษารสวรรณคดี การจัดการเรียนรู้โดยใช้ผังกราฟิกของจอยส์ และการจัดการเรียนรู้โดยใช้การไตร่ตรอง

3. หลังการจัดกิจกรรมตามหลักสูตรเสร็จสิ้นทำการวัดความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์วรรณคดี สำหรับนักศึกษาศรีอยุธยาบัณฑิตสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ และสะท้อนผลการเรียนรู้ตามหลักสูตร

4. สรุปข้อมูลจากการทดลองใช้หลักสูตรวรรณคดีเอกเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์สำหรับนักศึกษาศรีอยุธยาบัณฑิตสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ผลการประเมินความสามารถในการวิจักษ์วรรณคดีสำหรับนักศึกษาศรีอยุธยาบัณฑิตสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ โดยสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และเปรียบเทียบกับเกณฑ์การประเมินโดยการทดสอบค่าที (t-test for one sample) โดยกำหนดเกณฑ์ที่ร้อยละ 80

ขั้นตอนที่ 4 การประเมินความคิดเห็นของนักศึกษาศรีอยุธยาบัณฑิตสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ที่มีต่อการจัดกิจกรรมตามหลักสูตรวรรณคดีเอกเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์

การประเมินความคิดเห็นของนักศึกษาศรีอยุธยาบัณฑิตสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ที่มีต่อการจัดกิจกรรมตามหลักสูตรวรรณคดีเอกเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์ มีรายละเอียดการดำเนินงานดังนี้

1. แหล่งข้อมูล

แหล่งข้อมูล คือ นักศึกษาคณะศิลปศึกษา สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 30 คน ได้มาโดยการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) จากนักศึกษาอาสาสมัครที่มีความประสงค์เข้าร่วมกิจกรรมหลักสูตร ซึ่งเป็นกลุ่มเดียวกับการวิจัยในขั้นตอนที่ 3

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบประเมินความคิดเห็นของนักศึกษาปริญญาบัณฑิตสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ที่มีต่อการจัดกิจกรรมตามหลักสูตรวรรณคดีเอกเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการวิจัยและวิจารณ์ ประกอบด้วย 6 ด้าน ได้แก่ ด้านเนื้อหาสาระ ด้านกิจกรรม ด้านสื่อการจัดกิจกรรม ด้านการวัดและประเมินผล ด้านบรรยากาศในการจัดกิจกรรม ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม มีลักษณะเป็นแบบมาตราประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ

3. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การสร้างแบบประเมินความคิดเห็นของนักศึกษาปริญญาบัณฑิตสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ที่มีต่อการจัดกิจกรรมตามหลักสูตรวรรณคดีเอกเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการวิจัยและวิจารณ์ มีขั้นตอนการสร้างดังนี้

3.1 กำหนดจุดมุ่งหมายของการประเมิน คือ เพื่อประเมินความคิดเห็นของนักศึกษาปริญญาบัณฑิตสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ที่มีต่อการจัดกิจกรรมตามหลักสูตรวรรณคดีเอกเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการวิจัยและวิจารณ์ โดยเป็นการประเมินหลังการทดลองใช้หลักสูตร

3.2 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประเมินหลักสูตร เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบประเมินความคิดเห็นของนักศึกษาปริญญาบัณฑิตสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ที่มีต่อการจัดกิจกรรมตามหลักสูตรวรรณคดีเอกเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการวิจัยและวิจารณ์

3.3 กำหนดประเด็นการประเมินหลักสูตร โดยแบ่งออกเป็น ใน 6 ด้าน ได้แก่ ด้านเนื้อหาสาระ ด้านกิจกรรม ด้านสื่อการจัดกิจกรรม ด้านการวัดและประเมินผล ด้านบรรยากาศในการจัดกิจกรรม ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

3.4 สร้างแบบประเมินความคิดเห็นของนักศึกษาปริญญาบัณฑิตสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ที่มีต่อการจัดกิจกรรมตามหลักสูตรวรรณคดีเอกเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการวิจัยและวิจารณ์ มีลักษณะเป็นแบบมาตราประมาณค่า (Rating scale) แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นของนักศึกษาสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ที่มีต่อการจัดกิจกรรมตามหลักสูตรวรรณคดีเอกเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการวิจัยและวิจารณ์ กำหนดเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

5 หมายถึง	นักศึกษามีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด
4 หมายถึง	นักศึกษามีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก
3 หมายถึง	นักศึกษามีความคิดเห็นอยู่ในระดับพอใช้
2 หมายถึง	นักศึกษามีความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อย
1 หมายถึง	นักศึกษามีความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะ

3.5 นำแบบสอบถามฉบับร่าง นำไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจสอบความครอบคลุม ความเหมาะสม และความตรงกับนิยามศัพท์เฉพาะและแก้ไขตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษา

3.6 นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน (ดังปรากฏนามในภาคผนวก ก) พิจารณาตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) ตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างข้อความคำถามกับวัตถุประสงค์ที่ต้องการวัดและภาษาที่ใช้ โดยการหาค่าความสอดคล้อง (IOC) โดยพิจารณาคัดเลือกข้อความคำถามที่มีค่าตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป ซึ่งค่าดัชนีความสอดคล้องในการวิจัยครั้งนี้อยู่ระหว่าง 0.80-1.00

3.7 ปรับปรุงแก้ไขและจัดทำแบบประเมินความคิดเห็นของนักศึกษาปริญญาบัณฑิตสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ที่มีต่อการจัดกิจกรรมตามหลักสูตรวรรณคดีเอกเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการวิจัยและวิจารณ์ ฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมจากการประเมินความคิดเห็นของนักศึกษาปริญญาบัณฑิตสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ที่มีต่อการจัดกิจกรรมตามหลักสูตรวรรณคดีเอกเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการวิจัยและวิจารณ์

4.1 ชี้แจงและทำความเข้าใจกับนักศึกษาเกี่ยวกับการตอบแบบประเมินความคิดเห็นของนักศึกษาปริญญาบัณฑิตสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ที่มีต่อการจัดกิจกรรมตามหลักสูตรวรรณคดีเอกเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการวิจัยและวิจารณ์

4.2 ดำเนินการแจกแบบประเมินให้แก่ นักศึกษาทุกคนและรับกลับมาด้วยตนเอง

4.3 เก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อนำไปวิเคราะห์และจัดกระทำข้อมูล

4.4 สรุปความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิเคราะห์ข้อมูลผลการประเมินหลักสูตรโดยการหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยเกณฑ์การประเมินและระดับคุณภาพมีดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2556, น. 124) ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.51 – 5.00 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.51 – 4.50 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.51 – 3.50 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.51 – 2.50 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.49 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ถ้าค่าเฉลี่ยที่คำนวณได้มีค่าตั้งแต่ 3.51 ขึ้นไป รวมทั้งค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานไม่เกิน 1.00 (บุญชม ศรีสะอาด, 2553) ผู้วิจัยถือว่าเป็นความคิดเห็นที่เป็นฉันทามติต่อรายการนั้นของนักศึกษา

5.2 สรุปความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) และเขียนบรรยายเป็นความเรียง

6. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ค่าสถิติโดยใช้การวิเคราะห์ ดังนี้

6.1 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) มีสูตรดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2556, น. 124)

$$\bar{X} = \frac{\sum x}{n}$$

เมื่อ	$\bar{X}$	แทน	ค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง
	$\sum x$	แทน	ผลรวมของคะแนนทั้งหมด
	n	แทน	จำนวนคนทั้งหมด

ผู้วิจัยดำเนินการคำนวณหาค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานแล้วดำเนินการแปลความหมายตามเกณฑ์ ผู้วิจัยใช้เกณฑ์การประเมินค่าเฉลี่ยตามแนวคิดของ บุญชม ศรีสะอาด (2556, น. 124) ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.51 – 5.00 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.51 – 4.50 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.51 – 3.50 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.51 – 2.50 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.49 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ถ้าค่าเฉลี่ยที่คำนวณได้มีค่าตั้งแต่ 3.51 ขึ้นไป รวมทั้งค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานไม่เกิน 1.00 (บุญชม ศรีสะอาด, 2553) ผู้วิจัยถือว่าเป็นความคิดเห็นที่เป็นฉันทามติต่อรายการนั้นของผู้เชี่ยวชาญ

6.2 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน มีสูตรดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2556, น. 67)

$$S.D. = \sqrt{\frac{N \sum x^2 - (\sum x)^2}{N(N-1)}}$$

เมื่อ	S.D.	แทน	ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
	n	แทน	จำนวนคนในกลุ่ม
	X	แทน	คะแนนของแต่ละจำนวน

Σx แทน ผลรวมของคะแนนทั้งหมด

Σx^2 แทน ผลรวมของกำลังสองของคะแนนทั้งหมด

6.3 ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) (บุญชม ศรีสะอาด, 2556, น. 186)

$$IOC = \frac{\Sigma R}{n}$$

เมื่อ IOC แทน ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อรายการ
กับจุดประสงค์การสร้างเครื่องมือ

ΣR แทน ผลรวมคะแนนความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิทั้งหมด
n แทน จำนวนผู้ทรงคุณวุฒิ

บทที่ 4

ผลการวิจัย

การวิจัย เรื่อง การพัฒนาหลักสูตรวรรณคดีเอกเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์สำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิตสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิจัยโดยแบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันและแนวการจัดการเรียนการสอนวรรณคดีเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์ สำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิตสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

ตอนที่ 2 ผลการสร้างและตรวจสอบคุณภาพหลักสูตรวรรณคดีเอกเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์ สำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิตสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

ตอนที่ 3 ผลการทดลองใช้หลักสูตรวรรณคดีเอกเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์สำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิตสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

ตอนที่ 4 ผลการประเมินความคิดเห็นของนักศึกษาปริญญาบัณฑิตสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ที่มีต่อการจัดกิจกรรมตามหลักสูตรวรรณคดีเอกเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์

ตอนที่ 1 ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันและแนวการจัดการเรียนการสอนวรรณคดีเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์ สำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิตสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

ขั้นตอนนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาใน 2 ประเด็น คือ

1. ผลศึกษาสภาพปัจจุบันและแนวการจัดการเรียนการสอนวรรณคดีเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์ สำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิตสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

จากการศึกษาสภาพปัจจุบันและแนวการจัดการเรียนการสอนวรรณคดีเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์ สำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิตสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ผลเป็นดังนี้

ตาราง 11 แสดงข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
1. เพศ		
ชาย	28	35.00
หญิง	48	60.00
ไม่ประสงค์ระบุเพศ	4	5.00
โดยรวม	80	100.0
2. ระดับชั้น		
ชั้นปีที่ 1	21	26.30
ชั้นปีที่ 2	20	25.00
ชั้นปีที่ 3	23	28.80
ชั้นปีที่ 4	13	16.30
ชั้นปีที่ 5	3	3.80
โดยรวม	80	100.0
3. คณะ/วิทยาลัย		
คณะศิลปศึกษา	19	23.80
คณะศิลปวิจิตร	1	1.30
คณะศิลปนาฏดุริยางค์	6	7.50
วิทยาลัยนาฏศิลป์	44	55.00
วิทยาลัยช่างศิลป์	10	12.50
โดยรวม	80	100.0

จากตาราง 11 สรุปได้ว่า สำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิตสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 60 ระดับชั้นปีที่ 3 ร้อยละ 28.8 และสังกัดวิทยาลัยนาฏศิลป์ ร้อยละ 55

ตาราง 12 แสดงจำนวนและร้อยละของสภาพปัจจุบันจัดการเรียนการสอนวรรณคดีสถาบัน
บัณฑิตพัฒนศิลป์

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
1. การสอนวรรณคดีในปัจจุบันยังเน้นการบรรยายประวัติและเรื่องย่อของวรรณคดี ทำให้นักศึกษาไม่ได้ฝึกการคิดเชิงลึกหรือวิเคราะห์ในระดับที่ซับซ้อน	47	58.75
2. กระบวนการสอนไม่ช่วยเชื่อมโยงวรรณคดีกับประเด็นร่วมสมัย ทำให้นักศึกษามองว่าวรรณคดีเป็นเรื่องล้าสมัยหรือไม่เกี่ยวข้องกับชีวิตปัจจุบันส่งผลให้การเรียนวรรณคดีไม่สนใจ ขาดแรงจูงใจในการเรียน	39	48.75
3. ขาดการส่งเสริมให้นักศึกษาคิดเชิงสร้างสรรค์หรือสร้างสรรค์งานที่สะท้อนการวิพากษ์วรรณคดีในแบบของตนเอง	28	35.00
4. ไม่มีการออกแบบกิจกรรม เช่น การเขียนบทวิจารณ์ การแสดงละคร หรือ การสร้างสรรค์ผลงานที่สะท้อนวรรณคดี นักศึกษาไม่ได้ฝึกฝนทักษะการคิดวิเคราะห์และการสร้างสรรค์	28	35.00
5. มีการนำสื่อมัลติมีเดีย เช่น วิดีโอ ดิจิทัลแพลตฟอร์ม หรือการเรียนออนไลน์ ช่วยให้นักศึกษาเข้าถึงเนื้อหาและมุมมองที่หลากหลาย	28	35.00
6. มีการจัดกิจกรรมกลุ่ม เช่น การวิเคราะห์ตัวละคร การเปรียบเทียบแก่นเรื่องในวรรณคดี หรือการสร้างผลงานสร้างสรรค์ ช่วยให้นักศึกษาเข้าใจเนื้อหาได้ดีขึ้น	26	32.50
7. มีการเชื่อมโยงวรรณคดีผ่านตัวอย่างจากภาพยนตร์หรือบทละคร	24	30.00
8. การเรียนวรรณคดีในหลายหลักสูตรอาจมีเวลาไม่เพียงพอในการลงรายละเอียดเชิงลึก หรือขาดทรัพยากร เช่น หนังสือ ต้นฉบับ หรือสื่อที่หลากหลาย	24	30.00
9. มีการอภิปรายในชั้นเรียนช่วยให้นักศึกษาพัฒนาทักษะการคิดเชิงวิจารณ์และการแสดงความเห็น	21	26.25
10. การเรียนวรรณคดีที่เน้นแต่เนื้อหาเชิงวิชาการ ทำให้นักศึกษารู้สึกว่าวรรณคดีเป็นเพียง "ภาระ" แทนที่จะมองเห็นคุณค่าและความงดงามของวรรณคดี	20	25.00

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
11. การใช้รูปแบบการสอนแบบเดียวกันกับผู้เรียนทุกคน เช่น การบรรยายเพียงอย่างเดียว ทำให้นักศึกษาบางกลุ่มไม่สามารถเข้าถึงเนื้อหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ	19	23.75
12. กระบวนการเรียนการสอนไม่สามารถเชื่อมโยงวรรณคดีกับบริบทปัจจุบัน เช่น ประเด็นทางสังคม วัฒนธรรม หรือปรัชญาชีวิต ทำให้นักศึกษารู้สึกว่าวรรณคดีล้าสมัยหรือไม่เกี่ยวข้อง	18	22.50
13. มีการเชื่อมโยงบริบททางสังคม ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม ทำให้นักศึกษาเห็นมิติที่กว้างขึ้นของวรรณคดี	17	21.25
14. มีการนำทฤษฎีวรรณคดีมาใช้ทำให้นักศึกษาเข้าใจวิธีการตีความวรรณคดีอย่างลึกซึ้ง	13	16.25
15. การสอนที่มุ่งเน้นการสอบวัดผล อาจลดทอนโอกาสให้นักศึกษาได้ฝึกวิจารณ์หรือแสดงความคิดเห็น	12	15.00
16. อื่น ๆ		

จากตาราง 12 สรุปได้ว่า กระบวนการจัดการเรียนการสอนวรรณคดีในปัจจุบันช่วยให้นักศึกษามีความสามารถในการวิจักษ์วรรณคดี 3 อันดับแรกได้แก่ 1) การสอนวรรณคดีในปัจจุบันยังเน้นการบรรยายประวัติและเรื่องย่อของวรรณคดี ทำให้นักศึกษาไม่ได้ฝึกการคิดเชิงลึกหรือวิเคราะห์ในระดับที่ซับซ้อน คิดเป็นร้อยละ 58.75 2) กระบวนการสอนไม่ช่วยเชื่อมโยงวรรณคดีกับประเด็นร่วมสมัย ทำให้นักศึกษามองว่าวรรณคดีเป็นเรื่องล้าสมัยหรือไม่เกี่ยวข้องกับชีวิตปัจจุบันส่งผลให้การเรียนวรรณคดีไม่สนใจ ขาดแรงจูงใจในการเรียน คิดเป็นร้อยละ 48.75 และ 3) ขาดการส่งเสริมให้นักศึกษาคิดเชิงสร้างสรรค์หรือสร้างสรรค์งานที่สะท้อนการวิจักษ์วรรณคดีในแบบของตนเอง ไม่มีการออกแบบกิจกรรม เช่น การเขียนบทวิจารณ์ การแสดงละคร หรือ การสร้างสรรค์ผลงานที่สะท้อนวรรณคดี นักศึกษาไม่ได้ฝึกฝนทักษะการคิดวิเคราะห์และการสร้างสรรค์ และมีการนำสื่อมัลติมีเดีย เช่น วิดีโอ ดิจิทัลแพลตฟอร์ม หรือการเรียนออนไลน์ ช่วยให้นักศึกษาเข้าถึงเนื้อหาและมุมมองที่หลากหลาย คิดเป็นร้อยละ 35

ตาราง 13 แสดงจำนวนและร้อยละของความต้องการเนื้อหาเพื่อใช้ในการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรวรรณคดีเอกเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
1. วิธีการวิจักษ์และวิจารณ์วรรณคดี	38	47.50
2. การวิจารณ์วรรณคดี/การวิพากษ์วรรณคดี	37	46.25
3. การสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ (นาฏศิลป์ คีตศิลป์ ดุริยางคศิลป์ และทัศนศิลป์) จากการวิจักษ์วิจารณ์วรรณคดี	34	42.50
4. การเชื่อมโยงวรรณคดีกับปัจจุบัน	32	40.00
5. วรรณคดีกับความงาม	31	38.75
6. รสวรรณคดีไทย	30	37.50

จากตาราง 13 สรุปได้ว่า ความต้องการเนื้อหาเพื่อใช้ในการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรวรรณคดีเอกเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์ 3 อันดับแรกได้แก่ 1) วิธีการวิจักษ์และวิจารณ์วรรณคดี คิดเป็นร้อยละ 47.50 2) การวิจารณ์วรรณคดี/การวิพากษ์วรรณคดี คิดเป็นร้อยละ 46.25 และ 3) การสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ (นาฏศิลป์ คีตศิลป์ ดุริยางคศิลป์ และทัศนศิลป์) จากการวิจักษ์วิจารณ์วรรณคดี คิดเป็นร้อยละ 42.50

ตาราง 14 แสดงจำนวนและร้อยละของความต้องการวรรณคดีหรือวรรณกรรมเพื่อใช้ในการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรวรรณคดีเอกเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
1. รามเกียรติ์	41	51.25
2. ขุนช้างขุนแผน	38	47.50
3. พระอภัยมณี	28	35.00
4. อิเหนา	19	23.75
5. สังข์ทอง	14	17.50

จากตาราง 14 สรุปได้ว่า ความต้องการวรรณคดีหรือวรรณกรรมเพื่อใช้ในการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรวรรณคดีเอกเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์

3 อันดับแรกได้แก่ 1) งามเกียรติ คิดเป็นร้อยละ 51.25 2) ชุนช้างขุนแผน คิดเป็นร้อยละ 47.50 และ 3) พระอภัยมณี คิดเป็นร้อยละ 35.00

ตาราง 15 แสดงจำนวนและร้อยละของความต้องการให้มีการแสดงออกที่บ่งบอกถึงความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์วรรณคดี สำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิตสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
1. การสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ (นาฏศิลป์ คีตศิลป์ ดุริยางคศิลป์ และทัศนศิลป์) จากการวิจักษ์วิจารณ์วรรณคดี	40	50.00
2. การเขียนวิจารณ์วรรณคดี	40	50.00
3. การฝึกความคิดเชิงวิพากษ์	33	41.25
4. การอภิปรายและแลกเปลี่ยนความคิดเห็น	33	41.25
5. การแสดงบทละครวรรณคดี	24	30.00
6. การแสดงละครสั้น	22	27.50
7. สร้างบทเพลงหรือดนตรีที่สะท้อนอารมณ์ของวรรณคดี	22	27.50
8. การเขียนสะท้อนความคิดหรือความรู้สึกหลังอ่านวรรณคดี	18	22.50
9. การได้วาทีในประเด็นวรรณคดี	16	20.00
10. แผนภาพแสดงความเชื่อมโยงระหว่างองค์ประกอบวรรณคดี	12	15.00

จากตาราง 15 ความต้องการให้มีการแสดงออกที่บ่งบอกถึงความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์วรรณคดี สำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิตสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ 3 อันดับแรก ได้แก่ 1) การสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ (นาฏศิลป์ คีตศิลป์ ดุริยางคศิลป์ และทัศนศิลป์) จากการวิจักษ์วิจารณ์วรรณคดี และการเขียนวิจารณ์วรรณคดี คิดเป็นร้อยละ 50 2) การฝึกความคิดเชิงวิพากษ์ การอภิปรายและแลกเปลี่ยนความคิดเห็น คิดเป็นร้อยละ 41.25 และ 3) การแสดงบทละครวรรณคดี คิดเป็นร้อยละ 30

ตาราง 16 แสดงจำนวนและร้อยละของความต้องการให้มีการประเมินความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์ สำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิตสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
1. ประเมินโดยอาจารย์ผู้เข้าร่วมกิจกรรม	49	61.25
2. ประเมินตนเอง	37	46.25
3. ประเมินโดยเพื่อนผู้เข้าร่วมกิจกรรม	29	36.25
4. ประเมินโดยผู้ปกครอง	11	13.75
5. อื่น ๆ (ประเมินโดยผลงานของตนเอง)	1	1.25

จากตาราง 16 สรุปได้ว่า ความต้องการให้มีการประเมินความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์ สำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิตสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ 3 อันดับแรก ได้แก่ 1) ประเมินโดยอาจารย์ผู้เข้าร่วมกิจกรรม คิดเป็นร้อยละ 61.25 2) ประเมินตนเอง คิดเป็นร้อยละ 46.25 และ 3) ประเมินโดยเพื่อนผู้เข้าร่วมกิจกรรม คิดเป็นร้อยละ 36.25

2. ผลการสัมภาษณ์ผู้สอนรายวิชาวรรณคดีในสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์เกี่ยวกับสภาพการจัดการเรียนการสอนวรรณคดีในสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์และแนวทางการเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์

ผลการสัมภาษณ์ผู้สอนรายวิชาวรรณคดีในสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ จำนวน 3 คน สรุปเกี่ยวกับสภาพการจัดการเรียนการสอนวรรณคดีในสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์และแนวทางการเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์ ได้ดังนี้

2.1 รูปแบบการสอน และหรือ วิธีสอน และหรือ เทคนิคการสอนในการสอนรายวิชาวรรณคดี/วรรณกรรม

2.1.1 การเชื่อมโยงวรรณกรรมกับศิลปะ การเรียน การทำงาน และชีวิตประจำวัน ยังทำได้ยาก ส่งผลต่อแรงจูงใจและคุณภาพผลงาน

2.2.2 การอธิบายคำศัพท์หรือเนื้อหาที่มีพื้นฐานจากบริบทเดิมให้ผู้เรียนเข้าใจในปัจจุบันเป็นเรื่องยาก

2.2 การจัดการเรียนการสอนของท่านส่งผลให้นักศึกษามีความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์

2.2.1 เนื้อหาวรรณคดีหรือวรรณกรรมคลาสสิกมักมีภาษาและบริบทที่ห่างไกลจากยุคปัจจุบัน ทำให้นักศึกษาไม่รู้สึกลึกเชื่อมโยงหรือเข้าไม่ถึงเนื้อหา

2.2.2 ข้อจำกัดด้านเวลาและเนื้อหาหลักสูตร ทำให้ไม่สามารถเจาะลึกเนื้อหา หรือนำผู้เรียนเข้าสู่กระบวนการวิเคราะห์อย่างเต็มที่

2.3 ความยากลำบากในการจัดการเรียนการสอนรายวิชาวรรณคดี/วรรณกรรม

2.3.1 ทักษะคตินักศึกษาที่มองว่าวรรณคดีเป็นเรื่องยาก ลำสมัย ขาดแรงจูงใจ จึงต้องสร้างบรรยากาศที่เปิดกว้างเพื่อกระตุ้นความสนใจ

2.3.2 ความยาวของเรื่องและคำศัพท์ที่ยากทำให้ผู้เรียนเบื่อหน่าย

2.3.3 พื้นฐานความรู้ และความสนใจที่ แตกต่างกันของผู้เรียนส่งผลต่อประสิทธิภาพในการเรียนรู้ร่วมกัน

2.3.4 ความยากในการวัดผลสัมฤทธิ์ทางอารมณ์และความเข้าใจ

2.3.5 ประสบการณ์ตรงของผู้เรียนมีผลต่อความซาบซึ้งในวรรณคดี

2.4 แนวทางการเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์วรรณคดี สำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิตสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

2.4.1 ควรพัฒนาผู้เรียนให้มีความสามารถในการวิจักษ์วรรณคดีและวรรณกรรมใน 2 ประเด็น ได้แก่

ประเด็นที่ 1 การพัฒนาความรู้ความเข้าใจในบริบทของวรรณคดี ได้แก่ การวิเคราะห์องค์ประกอบวรรณคดีเชิงลึกครอบคลุมเนื้อหา โครงเรื่อง ตัวละคร และกลวิธีการประพันธ์ การมีความรู้ความเข้าใจในบริบททางประวัติศาสตร์เชื่อมโยงวรรณคดีกับความเป็นมาทางสังคมและวัฒนธรรม เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างวรรณคดีกับบริบทต่าง ๆ ผ่านการเชื่อมโยงกับนาฏศิลป์และศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น และความเข้าใจความเข้าใจอารมณ์ความรู้สึกตัวละครและเนื้อเรื่องผ่านการแสดงบทบาทสมมติ

ประเด็นที่ 2 คือ การพัฒนาความซาบซึ้ง โดยจัดกิจกรรมสร้างประสบการณ์เชิงลึกให้เลือกรรณกรรมที่สนใจจริงและเชื่อมโยงกับชีวิตประจำวัน เปิดพื้นที่ให้นักศึกษาเข้าถึงวรรณคดีอย่างเต็มที่ ส่งเสริมให้นักศึกษากล้าคิด กล้าพูด สะท้อนความรู้สึกต่อวิชา แล้วเปิดพื้นที่แลกเปลี่ยน ประชุมมองร่วมกันระหว่างเพื่อนและครู มุ่งเน้นการพัฒนาความซาบซึ้งทางอารมณ์และความรู้สึกของตัวละคร ความซาบซึ้งทางสุนทรียะเพื่อสัมผัสถึงความงามทางภาษาและจินตภาพ และคุณค่าทางสุนทรียะ

2.4.2 ควรให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ผ่านประสบการณ์ เช่น การแสดงบทบาทสมมติ การเชื่อมโยงกับการแสดง การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม การสอนแบบอภิปรายและกระบวนการกลุ่ม กิจกรรมสร้างสรรค์ การเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริงชี้ให้เห็นว่าวรรณกรรมเกี่ยวข้องกับชีวิต สัมพันธ์กับชีวิตจริงของผู้เรียน เน้นการเปรียบเทียบ เหตุผล และข้อคิดที่ได้ และสามารถต่อยอดเป็นงานศิลปะหรือแนวคิดของตนได้

2.4.3 ควรสร้างเครือข่ายกับปราชญ์ท้องถิ่นเปิดมุมมองการตีความผ่านภูมิปัญญาท้องถิ่นและผู้รู้วัฒนธรรม

2.4.4 ส่งเสริมการสร้างสรรค์วรรณกรรม ผ่านการประกวดงานเขียน การแสดง หรือบทประพันธ์ จัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับสถาบันอื่น เพื่อเปิดโลกทัศน์และเรียนรู้การตีความวรรณกรรมจากหลากหลายบริบท

2.4.5 ควรเปลี่ยนบทบาทครูเป็นผู้อำนวยความสะดวก โดยกระตุ้นการตั้งคำถาม ทำทลายความคิด กระตุ้นการตีความด้วยตนเอง ไม่เน้นการบอกคำตอบสำเร็จรูป

2.4.6 ควรใช้เทคโนโลยีและสื่อหลากหลาย นำมัลติมีเดีย แอปฯ คลิปวิดีโอ ห้องเรียนออนไลน์มาใช้ประกอบ การเรียนรู้และนำเสนอผลงาน

2.4.7 ควรใช้การประเมินแบบพัฒนาการ เป็นการประเมินผ่านการเขียนสะท้อนคิด วิเคราะห์เชิงลึก และผลงานสร้างสรรค์ ไม่เน้นการจำ

3. ผลการสัมภาษณ์อาจารย์ผู้เชี่ยวชาญด้านวรรณคดีเกี่ยวกับแนวการจัดการเรียนการสอนวรรณคดีและแนวทางการเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์

ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์อาจารย์ผู้เชี่ยวชาญด้านวรรณคดี จำนวน 2 คน สรุปผลการสัมภาษณ์แนวการจัดการเรียนการสอนวรรณคดีและแนวทางการเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์ ได้ดังนี้

3.1 สภาพการเรียนการสอนวรรณคดีและวรรณกรรมไทย พบว่า

3.1.1 ครูขาดทักษะการสอนที่สร้างแรงบันดาลใจ เล่าเรื่องไม่เป็น ไม่มีอารมณ์ร่วม ทำให้นักเรียนไม่เข้าใจและไม่สนใจ

3.1.2 ครูไม่อ่านวรรณกรรมและขาดพื้นฐานความรู้ ส่งผลให้ขาดความลึกซึ้งและไม่สามารถสอนให้เกิดการวิเคราะห์หรือซาบซึ้งได้

3.1.3 ครูไม่มีเวลาเตรียมการสอนอย่างเพียงพอ ถูกภาระงานและเทคโนโลยีรบกวน ทำให้ไม่มีเวลาอ่านหรือพัฒนาตนเอง

3.1.4 ขาดการจัดการหลักสูตรและสื่อประกอบที่มีประสิทธิภาพแม้หลักสูตรดี แต่ไม่มีคู่มือหรือแนวทางการสอนที่ชัดเจนและทั่วถึง

3.1.5 เน้นเนื้อหาแต่ละเลเยอร์การพัฒนาทักษะสำคัญของผู้เรียนเช่น การคิดวิเคราะห์ ความซาบซึ้ง และคุณค่าทางจริยธรรมในวรรณคดี

3.2 แนวทางการเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์วรรณคดี สำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิตสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ พบว่า

3.2.1 ครูควรมีความรู้ลึกซึ้ง เข้าใจเนื้อหาอย่างแท้จริง และความซาบซึ้งในวรรณคดีจริง จึงจะสามารถถ่ายทอดให้ผู้เรียนได้อย่างเหมาะสมกับช่วงชั้น

3.2.2 เนื่องจากศิลปะการอ่านคือหัวใจของการเข้าถึงคุณค่าวรรณคดี และสร้างความลึกซึ้งทางอารมณ์และความคิด ดังนั้นครูทำหน้าที่เป็นไกด์ที่ดี รู้จักตั้งคำถามและกระตุ้นให้เด็กคิดและถกเถียงกัน สามารถพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดความคิดวิพากษ์ วิเคราะห์ และอภิปรายได้

3.2.3 ควรมีพื้นฐานด้านทฤษฎี จึงจะสามารถมองเห็นสิ่งที่ซ่อนอยู่ ดังนั้นหลักสูตรควรมุ่งเน้นเฉพาะเจาะจงมากขึ้น มองลึกลงไปในเรื่อง และใช้ข้อมูลเหล่านี้เป็นจุดเริ่มต้นของการวิเคราะห์

3.2.4 ครูควรสร้างบรรยากาศในการเรียนรู้และส่งเสริมการอ่านร่วมกัน โดยใช้เทคนิคการสอน เช่น การสอนแบบเพื่อนช่วยเพื่อน เพื่อพัฒนาทักษะและสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่เป็นมิตร

3.2.5 การสอนให้ผู้เรียนมีความสามารถในการวิจารณ์วรรณคดี คือ การสอนให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็นเชิงชื่นชม เชิงวิพากษ์วิจารณ์อย่างมีเหตุผล โดยมีกรอบพิจารณาคุณลักษณะของวรรณคดีที่ชัดเจน ช่วยให้เข้าใจรากวัฒนธรรมของวรรณคดี และต่อยอดสู่การตีความที่ลึกซึ้งและสร้างสรรค์

จากผลการสำรวจความคิดเห็นของนักศึกษา ผลการสัมภาษณ์ครูผู้สอน ผู้เชี่ยวชาญด้านวรรณคดี สามารถสรุปศึกษาปัญหา ความต้องการและแนวการจัดการเรียนการสอนวรรณคดีและแนวทางการเสริมสร้างความสามารถในการวิจัยและวิจารณ์ สำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิตสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

ตาราง 17 แสดงสภาพปัจจุบันและแนวการจัดการเรียนการสอนวรรณคดีเพื่อเสริมสร้าง
ความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์ สำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิตสถาบัน
บัณฑิตพัฒนศิลป์

ประเด็น	ผลการสรุปประเด็นที่นำไปใช้ในการวิจัย
1. ปัญหาและความ ต้องการสภาพ จัดการเรียนการสอน วรรณคดีสำหรับ นักศึกษาปริญญา บัณฑิตสถาบันบัณฑิต พัฒนศิลป์	นักศึกษา การสอนวรรณคดีในปัจจุบันยังเน้นการบรรยายประวัติและเรื่องย่อ ของวรรณคดี มีกระบวนการสอนที่ไม่ช่วยเชื่อมโยงวรรณคดีกับ ประเด็นร่วมสมัย ขาดการส่งเสริมให้นักศึกษาคิดเชิงสร้างสรรค์หรือ สร้างสรรค์งานที่สะท้อนการวิจักษ์วรรณคดีในแบบของตนเอง ไม่มีการ ออกแบบกิจกรรม เช่น การเขียนบทวิจารณ์ การแสดงละคร หรือ การสร้างสรรค์ผลงานที่สะท้อนวรรณคดี นักศึกษาไม่ได้ฝึกฝนทักษะ การคิดวิเคราะห์และการสร้างสรรค์ ดังนั้นความต้องการของนักศึกษา คือ มีการจัดการเรียนการสอนวรรณคดีที่เน้นการวิจักษ์และวิจารณ์ นำสื่อมัลติมีเดีย เช่น วิดีโอ ดิจิทัลแพลตฟอร์ม หรือการเรียนออนไลน์ มาใช้ประกอบการสอนช่วยให้นักศึกษาเข้าถึงเนื้อหาและมุมมองที่ หลากหลาย ส่งเสริมให้มีการวิเคราะห์และตีความวรรณคดี การ วิจารณ์วรรณคดี/การวิพากษ์วรรณคดี การสร้างสรรค์ชิ้นงานวรรณคดี ในด้านการประเมินผลควรประเมินโดยอาจารย์ผู้เข้าร่วมกิจกรรม ผู้เรียนประเมินตนเอง และประเมินโดยเพื่อนผู้เข้าร่วมกิจกรรม

ประเด็น	ผลการสรุปประเด็นที่นำไปใช้ในการวิจัย
	ครู 1. ครูขาดทักษะการสอนที่สร้างแรงบันดาลใจ เล่าเรื่องไม่เป็น ไม่มีอารมณ์ร่วม ครูไม่อ่านวรรณกรรม และขาดพื้นฐานความรู้ ส่งผลให้ขาดความลึกซึ้งและไม่สามารถสอนให้เกิดการวิเคราะห์หรือซาบซึ้งได้ 2. ขาดการจัดการหลักสูตรและสื่อประกอบที่มีประสิทธิภาพแม้หลักสูตรดี แต่ไม่มีคู่มือหรือแนวทางการสอนที่ชัดเจนและทั่วถึง 3. การจัดการเรียนการสอนเน้นเนื้อหาแต่ละเลยการพัฒนาทักษะสำคัญของผู้เรียน เช่น การคิดวิเคราะห์ ความซาบซึ้ง และคุณค่าทางจริยธรรมในวรรณคดี 4) ครูไม่มีเวลาเตรียมการสอนอย่างเพียงพอ ถูกภาระงานและเทคโนโลยีรบกวน ทำให้ไม่มีเวลาอ่านหรือพัฒนาตนเอง
2. แนวการจัดการเรียนการสอนวรรณคดีเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการวิพากษ์และวิจารณ์ สำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิตสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์	แนวการจัดการเรียนการสอนวรรณคดี 1. ควรสร้างหลักสูตรควรมุ่งเน้นเฉพาะเจาะจงมากขึ้น มุ่งลึกลงไปเนื้อหา และใช้ข้อมูลเหล่านี้เป็นจุดเริ่มต้นของการวิเคราะห์ 2. ควรเลือกวรรณคดีเอกเพื่อควบคุมเนื้อหาและทิศทางการเรียนรู้ให้ชัดเจน เนื้อหาในวรรณคดีไทยสะท้อนองค์ความรู้วรรณคดีเอก เช่น รามเกียรติ์ ขุนช้างขุนแผน พระอภัยมณี เป็นต้น 3. ครูควรมีความรู้ลึกซึ้ง เข้าใจเนื้อหาอย่างแท้จริง และความซาบซึ้งในวรรณคดีจริง จึงจะสามารถถ่ายทอดให้ผู้เรียนได้อย่างเหมาะสม 4. เนื่องจากศิลปะการอ่านคือหัวใจของการเข้าถึงคุณค่าวรรณคดี และสร้างความลึกซึ้งทางอารมณ์และความคิด ดังนั้นครูควรเปลี่ยนบทบาทครูเป็นผู้อำนวยความสะดวก โดยกระตุ้นการตั้งคำถาม ทำทลายความคิด กระตุ้นการตีความด้วยตนเอง ไม่เน้นการบอกคำตอบสำเร็จรูป สามารถพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดความคิดวิพากษ์ วิเคราะห์และอภิปรายได้

ประเด็น	ผลการสรุปประเด็นที่นำไปใช้ในการวิจัย
	5. ควรสร้างบรรยากาศในการเรียนรู้และส่งเสริมการอ่านร่วมกัน โดยใช้เทคนิคการสอน เช่น การสอนแบบเพื่อนช่วยเพื่อน เพื่อพัฒนาทักษะและสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่เป็นมิตร 6. ควรใช้เทคโนโลยีและสื่อหลากหลาย นำมัลติมีเดีย แอปฯ คลิป วิดีโอ ห้องเรียนออนไลน์มาใช้ประกอบ การเรียนรู้และนำเสนอผลงาน 7. ควรใช้การประเมินแบบพัฒนาการ เป็นการประเมินผ่านการเขียนสะท้อนคิด วิเคราะห์เชิงลึก และผลงานสร้างสรรค์ ไม่เน้นการจำ
	แนวทางการเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์ 1. ควรพัฒนาผู้เรียนให้มีความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์วรรณคดีและวรรณกรรมใน 2 ประเด็น ได้แก่ <u>ประเด็นที่ 1</u> การพัฒนาความรู้ความเข้าใจในบริบทของวรรณคดี ได้แก่ การวิเคราะห์องค์ประกอบวรรณคดีเชิงลึกครอบคลุมเนื้อหา โครงเรื่อง ตัวละคร และกลวิธีการประพันธ์ การมีความรู้ความเข้าใจในบริบททางประวัติศาสตร์เชื่อมโยงวรรณคดีกับความเป็นมาทางสังคม และวัฒนธรรม เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างวรรณคดีกับบริบทต่าง ๆ ผ่านการเชื่อมโยงกับนาฏศิลป์และศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น และความเข้าใจความเข้าใจอารมณ์ความรู้สึกตัวละครและเนื้อเรื่องผ่านการแสดงบทบาทสมมติ <u>ประเด็นที่ 2</u> คือ การพัฒนาความซาบซึ้ง โดยจัดกิจกรรมสร้างประสบการณ์เชิงลึกให้เลือกรวรรณกรรมที่สนใจจริงและเชื่อมโยงกับชีวิตประจำวัน เปิดพื้นที่ให้นักศึกษาเข้าถึงวรรณคดีอย่างเต็มที่ ส่งเสริมให้นักศึกษากล้าคิด กล้าพูด สะท้อนความรู้สึกต่อวิชา แล้วเปิดพื้นที่แลกเปลี่ยน ประชุมมองร่วมกันระหว่างเพื่อนและครู มุ่งเน้นการพัฒนาความซาบซึ้งทางอารมณ์และความรู้สึกของตัวละคร ความซาบซึ้งทางสุนทรียะเพื่อสัมผัสถึงความงามทางภาษาและจินตภาพ และคุณค่าทางสุนทรียะ

ประเด็น	ผลการสรุปประเด็นที่นำไปใช้ในการวิจัย
	2. ควรให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ผ่านประสบการณ์ เช่น การแสดงบทบาทสมมติ การเชื่อมโยงกับการแสดง การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม การสอนแบบอภิปรายและกระบวนการกลุ่ม กิจกรรมสร้างสรรค์ การเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริงชี้ให้เห็นว่าวรรณกรรมเกี่ยวข้องกับชีวิตสัมพันธ์กับชีวิตจริงของผู้เรียน เน้นการเปรียบเทียบ เหตุผล และข้อคิดที่ได้ และสามารถต่อยอดเป็นงานศิลปะหรือแนวคิดของตนได้ 3. ควรส่งเสริมการสร้างสรรค์วรรณกรรม ผ่านการประกวดงานเขียน การแสดง หรือบทประพันธ์ จัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับสถาบันอื่น เพื่อเปิดโลกทัศน์และเรียนรู้การตีความวรรณกรรมจากหลากหลายบริบท 4. ควรให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็นเชิงชื่นชม เชิงวิพากษ์วิจารณ์อย่างมีเหตุผล โดยมีกรอบพิจารณาคุณลักษณะของวรรณคดีที่ชัดเจน และช่วยให้เข้าใจรากวัฒนธรรมของวรรณคดี และต่อยอดสู่การตีความที่ลึกซึ้งและสร้างสรรค์

ตอนที่ 2 ผลการสร้างและตรวจสอบคุณภาพหลักสูตรวรรณคดีเอกเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์ สำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิตสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

1. ผลการยกร่างหลักสูตรวรรณคดีเอกเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์ สำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิตสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

1.1 หลักการ

หลักสูตรฉบับนี้มุ่งเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์วรรณคดีในฐานะมรดกทางวัฒนธรรมของชาติ มีหลักการสำคัญ ดังนี้

1.1.1 เป็นหลักสูตรที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (Student-Centered Curriculum) ซึ่งจัดเนื้อหาสาระ กิจกรรม และการประเมินการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของนักศึกษา

1.1.2 เป็นหลักสูตรที่เน้นเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์วรรณคดีของนักศึกษา อันประกอบด้วย ความซาบซึ้ง การวิเคราะห์และการวิจารณ์วรรณคดี

1.1.3 เป็นหลักสูตรการจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่มุ่งให้นักศึกษามีบทบาทอย่างเต็มที่ในกระบวนการเรียนรู้ โดยส่งเสริมให้มีส่วนร่วม สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง คิดวิเคราะห์และวิจารณ์

ผ่านการลงมือปฏิบัติ ทั้งการอ่าน การเขียน การแสดง และการสร้างสรรค์ผลงาน ควบคู่กับการสะท้อนคิด ประเมินตนเอง และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับเพื่อน การเรียนรู้ในลักษณะนี้มุ่งเน้นการปฏิบัติจริง การปรับปรุงและพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่มีความหมาย เชื่อมโยงกับประสบการณ์ของนักศึกษาและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.1.4 เป็นหลักสูตรที่มุ่งเน้นให้นักศึกษาเรียนรู้ผ่านวรรณคดีเอก เพื่อให้ได้ความซาบซึ้งในสวรรณคดี ความงาม ความไพเราะ ของวรรณคดี

1.1.5 เป็นหลักสูตรที่มุ่งเน้นการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ เป็นการเรียนรู้จากกิจกรรมหรือประสบการณ์ต่าง ๆ ที่เปิดโอกาสให้นักศึกษาได้อ่านตัวบทวรรณคดีเอกที่มีความไพเราะ จับใจ และจำขึ้นใจ ความชื่นชอบ ความประทับใจ อย่างเต็มคำความรู้สึกซาบซึ้งใจหรือเป็นที่พอใจอย่างยิ่ง และสร้างสรรค์แสดงออกทางศิลปะทางแขนงต่าง ๆ

1.1.6 เป็นหลักสูตรสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรีในทุกคณะวิชาและวิทยาลัยของสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

1.2 จุดมุ่งหมาย

หลักสูตรวรรณคดีฐานเอกเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์วรรณคดี กำหนดเป็นจุดมุ่งหมาย เพื่อให้เกิดกับนักศึกษา เมื่อเรียนจบหลักสูตรนี้ ดังนี้

1.2.1 มีความสามารถในการวิจักษ์วรรณคดี

1.2.2 มีความสามารถในการวิจารณ์วรรณคดี

1.2.3 มีความตระหนักในสำคัญของวรรณคดีในฐานะมรดกของชาติ

1.2.4 มีความรู้ความเข้าใจความหมาย ความสำคัญ และประเภทของวรรณคดี

คุณค่าของวรรณคดีและรสวรรณคดี วิเคราะห์ลีลา ภาษา และภาพพจน์ การถ่ายทอดอารมณ์และความคิดของกวี วิเคราะห์รสวรรณคดีกับการเสริมสร้างจินตนาการ อารมณ์และการตีความคุณค่า การอ่านวิเคราะห์กับการวิจารณ์วรรณคดี

1.3 คำอธิบายรายวิชาและหน่วยการเรียนรู้

1.3.1 คำอธิบาย

สืบค้น วิเคราะห์ สังเคราะห์ และอธิบายเกี่ยวกับวรรณคดีเอกของไทย ความงามในวรรณคดี คุณลักษณะความงามในวรรณคดีไทย การคัดเลือกตัวบทวรรณคดีที่แสดงถึงความงามในลักษณะต่าง ๆ ความหมาย ความสำคัญ และประเภทของรสวรรณคดี เสาวรส นิราธิปราโมทย์ พิโรธวาทัง สลลปปังคพิสัย การอ่านและการตั้งประเด็นวิจารณ์ วิธีการวิจารณ์ การชื่นชมวรรณคดีและการแสดงความคิดเห็น (ติชม) ปฏิบัติการชื่นชมความงามวรรณคดี การตีความรสวรรณคดีและการชื่นชมและการแสดงความคิดเห็น (ติชม) ของวรรณคดีเอกเรื่องพระอภัยมณี ตอน พระอภัย

มณีหินนางผีเสื้อสมุทร ขุนช้างขุนแผน ตอน พลายแก้วเป็นซู้กับนางพิม และรามเกียรติ์ ตอน สีดาลุยไฟ และการสร้างสรรค์งานศิลปะและการสำแดงผลงานทางศิลปะจากวรรณคดีเอกของไทย

การจัดการเรียนรู้ยึดหลักการเรียนรู้เชิงรุก โดยเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ การวิจารณ์วรรณคดี การศึกษารสวรรณคดี การจัดการเรียนรู้โดยใช้ผังกราฟิกของจอยส์ และการไตร่ตรอง

เพื่อให้มีความสามารถในการวิจักษ์วรรณคดี ความสามารถในการวิจารณ์วรรณคดี ความตระหนักในคุณค่าของวรรณคดีในฐานะมรดกของชาติ ความรู้ความเข้าใจ ความหมาย ความสำคัญ และประเภทของวรรณคดี คุณค่าของวรรณคดีและรสวรรณคดี วิเคราะห์ลีลา ภาษา และภาพพจน์ การถ่ายทอดอารมณ์และความคิดของกวี วิเคราะห์รสวรรณคดีกับการเสริมสร้างจินตนาการ อารมณ์และการตีความคุณค่า การอ่านวิเคราะห์กับการวิจารณ์วรรณคดี

1.3.2 คำอธิบายหน่วยการเรียนรู้

หน่วยที่ 1 วรรณคดีกับความงาม

สืบค้น วิเคราะห์ สังเคราะห์ และอธิบายวรรณคดีเอกของไทย ความงามในวรรณคดี คุณลักษณะความงามในวรรณคดีไทย การคัดเลือกตัวบทวรรณคดีที่แสดงถึงความงามในลักษณะต่าง ๆ โดยใช้การจัดการเรียนรู้ยึดหลักการเรียนรู้เชิงรุก โดยเรียนรู้ผ่านผังกราฟิกของจอยส์ และการไตร่ตรอง เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวรรณคดีกับความงามอย่างลึกซึ้ง และตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญของวรรณคดีวรรณคดีกับความงามและมีความสามารถในการวิจักษ์วรรณคดี

หน่วยที่ 2 รสวรรณคดีไทย

รับรู้ สัมผัส ถ่ายทอดความรู้สึก อธิบายความหมาย ความสำคัญ และประเภทของรสวรรณคดี เสาวรสจณี นารีปราโมทย์ พิโรธวาที สลลุปังคพิสัย โดยใช้การจัดการเรียนรู้ยึดหลักการเรียนรู้เชิงรุก โดยเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ การวิจารณ์วรรณคดี และการไตร่ตรอง เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับรสวรรณคดีไทยและตระหนักถึงความสำคัญของรสวรรณคดีไทยในฐานะเครื่องมือเสริมสร้างจินตนาการและอารมณ์และมีความสามารถในการวิจักษ์วรรณคดี

หน่วยที่ 3 วรรณคดีวิจารณ์

อ่าน แสดงความคิดเห็น และถ่ายทอดความรู้สึก โดยอาศัยการตั้งประเด็นวิจารณ์ วิธีการวิจารณ์ การชื่นชมวรรณคดีและการแสดงความคิดเห็น (ติชม) โดยใช้การจัดการเรียนรู้ยึดหลักการเรียนรู้เชิงรุก โดยเรียนรู้ผ่านการวิจารณ์วรรณคดี และการไตร่ตรอง เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการวิจารณ์วรรณคดีและวิธีการวิจารณ์และมีความสามารถในการวิจารณ์วรรณคดี

หน่วยที่ 4 วิจักษ์และวิจารณ์วรรณคดีเอก: พระอภัยมณี ตอน พระอภัยมณี
หินนางผีเสื้อสมุทร

ปฏิบัติวิจักษ์และวิจารณ์วรรณคดี เรื่อง พระอภัยมณี ตอน พระอภัยมณีหนีนางผีเสื้อสมุทร โดยการชื่นชมความงามวรรณคดี การตีความวรรณคดี และการชื่นชมและการแสดงความคิดเห็น (ติชม) วรรณคดี ตอน พระอภัยมณีหนีนางผีเสื้อสมุทร โดยใช้การจัดการเรียนรู้ยึดหลักการเรียนรู้เชิงรุก โดยเรียนรู้ผ่านการวิจารณ์วรรณคดี และการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องราววรรณคดี เรื่อง พระอภัยมณี ตอน พระอภัยมณีหนีนางผีเสื้อสมุทร และมีความสามารถในการวิจักษ์วรรณคดี ความสามารถในการวิจารณ์วรรณคดี และความตระหนักในความสำคัญของวรรณคดีในฐานะมรดกของชาติของเรื่อง

หน่วยที่ 5 วิจักษ์และวิจารณ์วรรณคดีเอก: ขุนช้างขุนแผน ตอน พลายแก้ว เป็นซู้กับนางพิม

ปฏิบัติวิจักษ์และวิจารณ์วรรณคดี เรื่อง ขุนช้างขุนแผน ตอน พลายแก้วเป็นซู้กับนางพิม โดยการชื่นชมความงามวรรณคดี การตีความวรรณคดี และการชื่นชมและการแสดงความคิดเห็น (ติชม) วรรณคดี ตอน พลายแก้วเป็นซู้กับนางพิม โดยใช้การจัดการเรียนรู้ยึดหลักการเรียนรู้เชิงรุก โดยเรียนรู้ผ่านการวิจารณ์วรรณคดี และการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องราววรรณคดี เรื่อง พระอภัยมณี ตอน พระอภัยมณีหนีนางผีเสื้อสมุทร และมีความสามารถในการวิจักษ์วรรณคดี ความสามารถในการวิจารณ์วรรณคดี และความตระหนักในความสำคัญของวรรณคดีในฐานะมรดกของชาติของเรื่อง

หน่วยที่ 6 วิจักษ์และวิจารณ์วรรณคดีเอก: รามเกียรติ์ ตอน สีดาลุยไฟ

ปฏิบัติวิจักษ์และวิจารณ์วรรณคดี เรื่อง รามเกียรติ์ ตอน สีดาลุยไฟ โดยการชื่นชมความงามวรรณคดี การตีความวรรณคดี และการชื่นชมและการแสดงความคิดเห็น (ติชม) วรรณคดี ตอน สีดาลุยไฟ โดยใช้การจัดการเรียนรู้ยึดหลักการเรียนรู้เชิงรุก โดยเรียนรู้ผ่านการวิจารณ์วรรณคดี และการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องราววรรณคดี เรื่อง พระอภัยมณี ตอน พระอภัยมณีหนีนางผีเสื้อสมุทร และมีความสามารถในการวิจักษ์วรรณคดี ความสามารถในการวิจารณ์วรรณคดี และความตระหนักในความสำคัญของวรรณคดีในฐานะมรดกของชาติของเรื่อง

หน่วยที่ 7 การแสดงผลงานทางศิลปะ

การสร้างสร้งงานศิลปะและการสำแดงผลงานทางศิลปะจากวรรณคดีเอกของไทยโดยใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุกร่วมกับการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์และการไตร่ตรองเพื่อให้สามารถแสดงผลงานทางศิลปะ ความงามเชิงศิลปะได้อย่างลึกซึ้งและมีความสามารถในการวิจักษ์วรรณคดี ความสามารถในการวิจารณ์วรรณคดี และความตระหนักในความสำคัญของวรรณคดีในฐานะมรดกของชาติของเรื่อง

1.4 โครงสร้างหลักสูตร

หลักสูตรเสริมวรรณคดีเอกเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์ ประกอบด้วย 7 หน่วยการเรียนรู้ กำหนดระยะเวลาในการเข้าร่วมกิจกรรมตลอดหลักสูตร จำนวน 21 ชั่วโมง โดยมีรายละเอียดดังนี้

ตาราง 18 แสดงโครงสร้างหลักสูตร

หน่วยการเรียนรู้	เนื้อหาสาระ	เวลา (ชั่วโมง)
หน่วยที่ 1 วรรณคดีกับความงาม	1. วรรณคดีเอกของไทย 2. ความงามในวรรณคดี 3. คุณลักษณะความงามในวรรณคดีไทย 4. การคัดเลือกตัวบทวรรณคดีที่แสดงถึงความงามในลักษณะต่าง ๆ	3
หน่วยที่ 2 รสรวรรณคดีไทย	1. ความหมาย ความสำคัญ และประเภทของรสรวรรณคดี 2. เสาวرنี 3. นารีปราโมทย์ 4. พิโรธาทัง 5. สัลลาปังคพิสัย	3
หน่วยที่ 3 วรรณคดีวิจารณ์	1. การอ่านและการตั้งประเด็นวิจารณ์ 2. วิธีการวิจารณ์ 3. การชื่นชมวรรณคดีและการแสดงความคิดเห็น (ติชม)	3
หน่วยที่ 4 วิจักษ์และวิจารณ์วรรณคดีเอก: พระอภัยมณี ตอน พระอภัย มณีหนีนางผีเสื้อสมุทร	1. ชื่นชมความงามวรรณคดี ตอน พระอภัยมณีหนีนาง ผีเสื้อสมุทร 2. ติชมดาร์วรรณคดี ตอน พระอภัยมณีหนีนางผีเสื้อ สมุทร 3. ชื่นชมและการแสดงความคิดเห็น (ติชม) วรรณคดี ตอน พระอภัยมณีหนีนางผีเสื้อสมุทร	3

หน่วยการเรียนรู้	เนื้อหาสาระ	เวลา (ชั่วโมง)
หน่วยที่ 5 วิจักษ์และวิจารณ์วรรณคดีเอก: ขุนช้างขุนแผน ตอน พลาย แก้วเป็นชู้กับนางพิม	1. ชื่นชมความงามวรรณคดี ตอน พลายแก้วเป็นชู้กับนางพิม 2. ตีมตำราวรรณคดี ตอน พลายแก้วเป็นชู้กับนางพิม 3. ชื่นชมและการแสดงความคิดเห็น (ติชม) วรรณคดี ตอน พายแก้วเป็นชู้กับนางพิม	3
หน่วยที่ 6 วิจักษ์และวิจารณ์วรรณคดีเอก: รามเกียรติ์ ตอน สีดาลุยไฟ	1. ชื่นชมความงามวรรณคดี ตอน สีดาลุยไฟ 2. ตีมตำราวรรณคดี ตอน สีดาลุยไฟ 3. ชื่นชมและการแสดงความคิดเห็น (ติชม) วรรณคดี ตอน สีดาลุยไฟ	3
หน่วยที่ 7 การแสดงผลงานทางศิลปะ	1. การสร้างสรรค์งานศิลปะจากวรรณคดีเอกของไทย 2. การสำแดงผลงานทางศิลปะจากวรรณคดีเอกของไทย	3
รวม (ชั่วโมง)		21

1.5 แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

หลักสูตรวรรณคดีเอกเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์ใช้แนวทางการจัดการเรียนรู้ ดังนี้

1.5.1 การจัดการเรียนรู้เชิงรุก มุ่งให้นักศึกษามีบทบาทอย่างเต็มที่ในกระบวนการเรียนรู้ โดยส่งเสริมให้มีส่วนร่วม สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง คิดวิเคราะห์และวิจารณ์ ผ่านการลงมือปฏิบัติ ทั้งการอ่าน การเขียน การแสดง และการสร้างสรรค์ผลงาน ควบคู่กับการสะท้อนคิด ประเมินตนเอง และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับเพื่อน การเรียนรู้ในลักษณะนี้มุ่งเน้นการปฏิบัติจริง การปรับปรุงและพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่มีความหมาย เชื่อมโยงกับประสบการณ์ของนักศึกษาและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.5.2 การเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ เป็นการเรียนรู้จากกิจกรรมหรือประสบการณ์ต่าง ๆ (สำนักงานราชบัณฑิตยสภา, 2566) ที่เปิดโอกาสให้นักศึกษาได้สืบค้น วิเคราะห์ วิจารณ์ และฝึกปฏิบัติการเขียนบทวิจารณ์ รวมถึงการสร้างสรรค์งานและการแสดงออกทางศิลปะ เพื่อสะท้อนคุณค่า อารมณ์ และวรรณคดีอย่างลึกซึ้ง ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่

- 1) ขั้นการได้รับประสบการณ์ที่เป็นรูปธรรม นักศึกษามีส่วนร่วมในกิจกรรมจริง โดยอ่านวรรณคดี การวิจารณ์วรรณคดี หรือการแสดงออกของผลการวิจารณ์วรรณคดีทางศิลปะ เพื่อความเข้าใจในเนื้อหาและอารมณ์ของวรรณคดีโดยตรง
- 2) ขั้นการสังเกตอย่างไตร่ตรอง นักศึกษาสะท้อนคิด วิเคราะห์สิ่งที่ได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง พิจารณามุมมองที่หลากหลาย และเชื่อมโยงกับบริบทวรรณคดี
- 3) ขั้นสร้างมโนทัศน์หรือความรู้ความเข้าใจที่เป็นนามธรรม นักศึกษาสังเคราะห์ข้อมูลและประสบการณ์ที่ได้รับ เพื่อนำไปสร้างความรู้หรือแนวคิดใหม่ที่ลึกซึ้งเกี่ยวกับคุณค่า อารมณ์ และรสวรรณคดี
- 4) ขั้นการนำความรู้ความเข้าใจไปทดลองใช้ นักศึกษาประยุกต์ใช้ความรู้ที่ได้ไปในการเขียนบทวิจารณ์ การสร้างผลการวิจารณ์วรรณคดีผ่านศิลปะ หรือการนำเสนอผลการเรียนรู้ เพื่อยืนยันความเข้าใจในบทวรรณคดีเชิงลึกและความซาบซึ้งในคุณค่า อารมณ์ และรสวรรณคดี

1.5.3 การวิจารณ์วรรณคดี

ตามที่สำนักงานราชบัณฑิตยสภา (2566) ได้ให้ความหมายการวิจารณ์วรรณคดี ในพจนานุกรมศัพท์วรรณกรรมไทย ฉบับราชบัณฑิตยสภาว่า การวิจารณ์วรรณคดี หมายถึง พินิจวิเคราะห์งานเขียนเพื่อแสดงให้เห็นกระบวนการสร้างสรรค์อย่างมีศิลปะ ทั้งรูปแบบ เนื้อหา แนวคิด และกลการประพันธ์ แล้วพิจารณาความหมายของงานเขียนนั้น ทั้งที่นำเสนอตรงและที่แฝงนัยไว้ในถ้อยคำ ศึกษาบริบทของตัวงานและปัจจัยอื่น ๆ ที่ช่วยให้เข้าใจความหมายยิ่งขึ้น รวมทั้งประเมินคุณค่าของงานเขียน ทั้งคุณค่าเชิงวรรณศิลป์ คุณค่าเชิงสังคม คุณค่าเชิงอารมณ์ ฯลฯ ตลอดจนแสดงทัศนะที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างศิลปะกับชีวิตและสังคม จากนิยามดังกล่าวสามารถสังเคราะห์เป็นแนวทางการวิจารณ์วรรณคดี ได้ดังนี้

- 1) พินิจวิเคราะห์งานเขียน เป็นการพิจารณารูปแบบ เนื้อหา แนวคิด และกลวิธีการประพันธ์อย่างละเอียด เพื่อให้เห็นกระบวนการสร้างสรรค์ของผู้ประพันธ์อย่างมีศิลปะ
- 2) พิจารณาความหมายของงานเขียน เป็นการวิเคราะห์ความหมายที่นำเสนอตรง วิเคราะห์ความหมายที่แฝงนัยในถ้อยคำ
- 3) ศึกษาบริบทของงานเขียน เป็นการพิจารณาปัจจัยแวดล้อมและบริบททางสังคม วัฒนธรรม และประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับงานเขียน
- 4) ประเมินคุณค่าของงานเขียน เป็นการประเมินคุณค่าของงานเขียน โดยพิจารณาคุณค่าเชิงวรรณศิลป์ที่สะท้อนรสนทางศิลปะของภาษาและการประพันธ์ ควบคู่กับคุณค่าเชิงสังคมที่แสดงภาพสะท้อนของสภาพสังคมและวัฒนธรรม และคุณค่าเชิงอารมณ์ที่ถ่ายทอดอารมณ์และความรู้สึกซึ่งส่งผลต่อผู้อ่าน

5) แสดงทักษะเชิงวิจารณ์ แสดงความคิดเห็นต่อคุณค่าและความหมายของงานเขียนและเชื่อมโยงงานเขียนกับความสัมพันธ์ระหว่างศิลปะ ชีวิต และสังคม

1.5.4 การศึกษารสวรรณคดี ตามที่สำนักงานราชบัณฑิตยสภา (2566) ได้ให้ความหมายรสวรรณคดี คือ คุณลักษณะของวรรณกรรม ที่สามารถทำให้ผู้อ่านมีความคิดหรืออารมณ์ตอบสนองได้ ตามทฤษฎีวรรณคดีวิเคราะห์ของบาลีสันสกฤต รสวรรณคดีหมายถึง สภาวะอารมณ์ของผู้อ่านที่เป็นปฏิกิริยาตอบสนองหลังจากได้อ่านวรรณกรรมบทหนึ่ง ๆ หรือเรื่องหนึ่ง ๆ จบลง เช่น รู้สึกซาบซึ้งในความรัก รู้สึกชื่นชมในความกล้าหาญ การวิเคราะห์รสวรรณคดี คือ การประเมินคุณค่าของวรรณกรรมโดยใช้ปฏิกิริยาของผู้อ่านเป็นเครื่องวัด ตามทฤษฎีวรรณคดีวิเคราะห์ของบาลีสันสกฤต การวิจารณ์รสวรรณคดีมี 2 ประเภท ประเภทแรก คือ การศึกษาตัววรรณกรรมเพื่อพิจารณาว่ามีความไม่เพราะ ถูกต้อง และมีความหมายลึกซึ้งเพียงใด ได้แก่ การศึกษาลีลา ภาษา ภาพพจน์ และข้อเด่นข้อด้อยของบทประพันธ์ ประเภทที่สอง คือ การศึกษาตัววรรณกรรมเพื่อพิจารณาการถ่ายทอดอารมณ์และความคิดเห็นของกวี ตลอดจนปฏิกิริยาที่ผู้อ่านได้รับ ได้แก่ การศึกษารสวรรณคดี จากนิยามดังกล่าวสามารถสังเคราะห์เป็นแนวทางการศึกษารสวรรณคดี ได้ดังนี้

- 1) อ่านวรรณคดี ผู้เรียนอ่านเพื่อสัมผัสรสวรรณคดี เพื่อเปิดประสบการณ์ตรงต่อบทประพันธ์
- 2) พิจารณารสวรรณคดี ผู้เรียนสะท้อนอารมณ์และความรู้สึกที่เกิดขึ้นจากการอ่าน เช่น ความซาบซึ้ง ความชื่นชมในความรักหรือความกล้าหาญ
- 3) ประเมินคุณค่าของวรรณกรรม โดยใช้ปฏิกิริยาของผู้อ่านเป็นเครื่องวัด ผู้เรียนแสดงการรับรู้และความคิดเห็นที่ตอบสนองต่อวรรณกรรม เพื่อชี้ให้เห็นคุณค่าเชิงอารมณ์และความหมาย
- 4) พิจารณาลีลา ภาษา ภาพพจน์ และข้อเด่นข้อด้อยของบทประพันธ์ ผู้เรียนวิเคราะห์ศิลปะการใช้ภาษาและรูปแบบการเขียน เพื่อเห็นความงดงามและข้อจำกัดของงาน
- 5) พิจารณาการถ่ายทอดอารมณ์และความคิดเห็นของกวี ผู้เรียนวิเคราะห์มุมมองและความตั้งใจของกวี ผ่านการสื่อสารอารมณ์ ความคิด และทัศนคติที่ปรากฏในวรรณกรรม

1.5.5 การจัดการเรียนรู้โดยใช้ผังกราฟิกของจอยส์ (Joyce et al., 1992, pp. 159-161) เป็นวิธีการที่ช่วยให้นักศึกษาสามารถสืบค้น วิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูลอย่างเป็นระบบ เพื่อสร้างความเข้าใจเชิงลึกเกี่ยวกับวรรณคดีในฐานะมรดกของชาติ และตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญของวรรณคดี 8 ชิ้น ดังนี้

ขั้นที่ 1 ผู้สอนชี้แจงจุดมุ่งหมายของบทเรียน

ขั้นที่ 2 ผู้สอนนำเสนอผังกราฟิกที่เหมาะสมกับลักษณะของเนื้อหา

ขั้นที่ 3 ผู้สอนกระตุ้นให้นักศึกษาระลึกถึงความรู้เดิมเพื่อเตรียมสร้าง
ความสัมพันธ์กับความรู้ใหม่

ขั้นที่ 4 ผู้สอนเสนอเนื้อหาสาระที่ต้องการให้นักศึกษาได้เรียนรู้

ขั้นที่ 5 ผู้สอนเชื่อมโยงเนื้อหาสาระที่เรียนกับผังกราฟิก และให้นักศึกษานำ
เนื้อหาสาระใส่ลงในผังกราฟิกตามความเข้าใจของตน

ขั้นที่ 6 ผู้สอนให้ความรู้เชิงกระบวนการโดยชี้แจงเหตุผลในการใช้ผังกราฟิก
และวิธีใช้ผังกราฟิก

ขั้นที่ 7 ผู้สอนและนักศึกษอภิปรายผลการใช้ผังกราฟิกกับเนื้อหา

ขั้นที่ 8 ผู้สอนซักถาม ปรับความเข้าใจและขยายความจนนักศึกษาเกิด
ความเข้าใจกระจ่างชัด

1.5.6 การไตร่ตรอง สำนักงานราชบัณฑิตยสภา (2566) เป็นวิธีการที่ช่วยให้นักศึกษาเกิดความตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญของวรรณคดี โดยการคิด พิจารณา ทบทวนอย่างรอบคอบ เป็นกระบวนการคิดเกี่ยวกับความคิด ความรู้สึก พฤติกรรม ปฏิสัมพันธ์ และการกระทำของตนและผู้อื่นในสถานการณ์และบริบทต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ชัดเจนลึกซึ้งขึ้น อันจะส่งผลถึงการตัดสินใจและการกระทำต่าง ๆ ในอนาคต

1.6 สื่อการเรียนรู้

1.6.1 สื่อการเรียนรู้

สื่อการเรียนรู้เป็นเครื่องมือ เอกสาร สิ่งของ หรือกิจกรรมที่กระตุ้นการเรียนรู้ของนักศึกษา เพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ มีความตระหนักในสำคัญของวรรณคดีในฐานะมรดกของชาติและมีความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์วรรณคดี แนวทางการใช้สื่อสำหรับจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรนี้ ดังนี้

1) ควรเลือกสื่อการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับการจัดการเรียนรู้ในแต่ละหน่วย เช่น ตัวบทวรรณคดีหลัก พระอภัยมณี ขุนช้างขุนแผน รามเกียรติ์ ฉบับมาตรฐานหรือฉบับวิชาการ ที่เชื่อถือได้ เพื่อส่งเสริมความเข้าใจเชิงระบบและการวิจักษ์และการวิจารณ์วรรณคดีอย่างมีหลักฐานรองรับ

ตัวบทวรรณคดีหลัก ได้แก่

1. พระอภัยมณี ตอน พระอภัยมณีหนีนางผีเสื้อสมุทร (จากห้องสมุด
ดิจิทัลวัชรญาณ <https://n9.cl/wh2s9>)

2. ขุนช้างขุนแผน ตอน พลายแก้วเป็นซู้กับนางพิม (จากห้องสมุดดิจิทัล
วัชรญาณ <https://n9.cl/nsciw>)

3. รามเกียรติ์ ตอน สีดาลุยไฟ (จากห้องสมุดดิจิทัลวัชรญาณ
<https://n9.cl/go8yw>)

2) ควรใช้สื่อบุคคลที่ผู้มีประสบการณ์ตรงเกี่ยวกับการวิจารณ์วรรณคดี

3) สื่อสำหรับสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ผ่อนคลายหรือเพื่อฝึกสติ เช่น
 เครื่องเสียง คลิปเสียง ละคร หรือเพลง ควรจัดเตรียมให้พร้อมใช้เสมอ เพื่อให้บรรยากาศไหลลื่นไม่
 เกิดความผิดพลาดหยุดชะงัก

ตัวอย่างสื่อ YouTube และสื่อออนไลน์ เกี่ยวกับสร้างบรรยากาศในการ
 เรียนรู้ ที่ ผ่อนคลายหรือฝึกสมาธิ เพื่อเตรียมความพร้อมก่อนเรียน

1. หัวใจศกัณฐ์ - โรงเรียนโยธินบูรณะ ชิงช้าสวรรค์ 2024 สเปนเซียล
 (จาก YouTube <https://n9.cl/aeqra>)

2. สองใจ (โรงเรียนสังขะ สุรินทร์) (จาก YouTube <https://n9.cl/wm2j9>)

3. แร้งรักพระอภัยมณี - ออฟ หมิว ก้อย (จาก YouTube <https://n9.cl/z3e9l>)

4. ความรักของยักษ์เขียว - เดี่ยว ไออุ่น (จาก YouTube <https://n9.cl/518a4y>)

5. มนต์ขุนแผน - กานต์ ทศน (จาก YouTube <https://n9.cl/44vu4>)

4) เอกสารประกอบการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรวรรณคดีเอกเพื่อ
 เสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์ เมธี อนันต์และวิเชียร อารังโสติสกุล. (2568)

5) เอกสารประกอบการสอนอื่น ๆ เช่น ใบงาน PowerPoint แบบบันทึก
 การไตร่ตรองการเรียนรู้ ผังกราฟิกของจอยส์

ตัวอย่างหนังสืออ่านเพิ่มเติม

1. สายทิพย์ นุกูลกิจ. (2523). วรรณคดีวิจารณ์.

2. วีรวัฒน์ อินทรพร. (2561). วรรณคดีวิจารณ์.

3. ขวัญชนก นัยเจริญ. (2566). วรรณกรรมวิจารณ์.

4. สุธิพงศ์ พงศ์ไพบุลย์. (2525). วรรณคดีวิเคราะห์.

5. สายวรุณ สุนทโรทก. (2566). วรรณคดีวิจักษ์.

6. ธัญญา สังขพันธานนท์. (2559). แว่นวรรณคดี ทฤษฎีร่วมสมัย.

7. มนตรี มีเนียม. (2560). วรรณกรรมการแสดง.

8. สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2564). หนังสือเรียนรายวิชา
 พื้นฐานภาษาไทย วรรณคดีวิจักษ์.

9. เอกสารประกอบหลักสูตรวรรณคดีเอกเพื่อเสริมสร้างความสามารถใน
 การวิจักษ์และวิจารณ์

1.6.2 สื่อบุคคล

- 1) คณะเพลงฉ่อย โอเล่ การละคร จังหวัดสุพรรณบุรี
- 2) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธัญญลักษณ์ ใจเที่ยง
อาจารย์ภาควิชาศึกษาทั่วไป สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์
- 3) นางสาวศิริกานต์ ยืนยง
อาจารย์ภาควิชาศิลปสากล สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์
- 4) นายกฤติกรณ์ แกมใบ
อาจารย์ภาควิชาศึกษาทั่วไป สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์
- 5) ดร.ไชโย นิธิอุบัติ
อาจารย์ภาควิชาศึกษาทั่วไป สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

1.6.3 สื่ออื่น ๆ

- 1) เวที ไมโครโฟน เครื่องเสียง เครื่องแต่งกาย ฉาก
- 2) กระดาษโพสต์อิท
- 3) กระดาษปรู๊ฟ
- 4) ปากกาสี

1.7 การวัดและประเมินผล

การประเมินผลตามหลักสูตรเสริมวรรณคดีเอกเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์ เป็นการตรวจสอบว่านักศึกษาได้รับการเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์วรรณคดี หรือไม่ อย่างไร ขอบเขตที่ประเมินครอบคลุมจุดมุ่งหมายของหลักสูตรเสริมวรรณคดีเอกเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์ คือ นักศึกษามีความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์วรรณคดี มีความตระหนักในสำคัญของวรรณคดีในฐานะมรดกของชาติและมีความรู้ความเข้าใจในวรรณคดีหลักสูตรนี้ดำเนินการประเมินผลหลักสูตร การวัดและประเมินผลในหลักสูตรนี้ดำเนินการใน 2 ระยะ ได้แก่

1.7.1 การประเมินผลระหว่างเรียนตามหลักสูตร

เป็นกระบวนการประเมินที่ดำเนินการควบคู่กับการเรียนรู้ เพื่อวัดความก้าวหน้าและพัฒนาการของนักศึกษาในระหว่างการเรียนรู้ โดยครอบคลุมทั้งด้านความเข้าใจเชิงเนื้อหา ความสามารถในการวิเคราะห์วิจารณ์ และทัศนคติต่อคุณค่าของวรรณคดี การประเมินระหว่างเรียนนี้มุ่งเน้นการประเมินตามสภาพจริง (Authentic Assessment) โดยใช้วิธีการที่หลากหลาย ได้แก่

- การตรวจงานเขียนวิเคราะห์และบทวิจารณ์
- การสังเกตพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการอภิปราย ถกเถียง แลกเปลี่ยน

ความคิดเห็น

- การประเมินการสังเคราะห์ความรู้จากกิจกรรมกลุ่มและการนำเสนอ
- การประเมินจากการแสดงออกเชิงสร้างสรรค์
- การสะท้อนความคิดจากผู้เรียนในรูปแบบการเขียนสะท้อนตนเอง

(Reflection)

กระบวนการประเมินใช้เกณฑ์ประเมิน (Rubric) ที่กำหนดระดับความสามารถของผู้เรียนในแต่ละด้านอย่างเป็นระบบ ทั้งนี้ผลจากการประเมินระหว่างเรียนจะนำมาใช้ในการปรับปรุงกิจกรรมการเรียนรู้และแนวทางการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพและตอบสนองต่อเป้าหมายของหลักสูตรได้ดียิ่งขึ้น

1.7.2 การประเมินผลหลังเรียนจบหลักสูตร

เป็นการประเมินเพื่อสรุปผลสัมฤทธิ์ของนักศึกษาหลังจากสิ้นสุดการเรียนการสอนตามหลักสูตร โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อตรวจสอบว่านักศึกษาสามารถบรรลุตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรในด้านความรู้ ความเข้าใจ และความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์วรรณคดีอย่างเป็นองค์รวมหรือไม่ การประเมินหลังเรียนประกอบด้วยองค์ประกอบดังต่อไปนี้

1) การประเมินความเปลี่ยนแปลงทางทัศนคติ หลักสูตรนี้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาทัศนคติของนักศึกษาที่มีต่อวรรณคดี การประเมินผลจึงครอบคลุมถึงการสะท้อนตนเอง ความเข้าใจตนเองผ่านวรรณคดี และความซาบซึ้งในคุณค่าแห่งงานเขียน โดยนักศึกษาจะได้เขียนเรียงความหรือสะท้อนประสบการณ์จากการเรียนรู้ เพื่อตรวจสอบการเปลี่ยนแปลงทางความคิดและอารมณ์ที่เกิดขึ้นจากการมีปฏิสัมพันธ์กับวรรณคดีอย่างต่อเนื่อง

2) การประเมินความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์วรรณคดีภายหลังจากที่นักศึกษาได้ผ่านกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์วรรณคดี นักศึกษาจะได้รับการประเมินด้วยแบบประเมินความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์วรรณคดี ซึ่งเป็นเครื่องมือสำคัญในการสะท้อนให้เห็นถึงระดับความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ตีความ และประเมินคุณค่าของวรรณคดีอย่างมีระบบ และสอดคล้องกับเป้าหมายของหลักสูตรที่มุ่งให้นักศึกษามีความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์วรรณคดี มีความตระหนักในคุณค่าของวรรณคดีในฐานะมรดกของชาติและมีความรู้ความเข้าใจในวรรณคดี

2. ผลการยกร่างเอกสารประกอบหลักสูตรวรรณคดีเอกเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์สำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิตสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ มีรายละเอียด 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 แนวทางการนำหลักสูตรสู่การปฏิบัติ ประกอบด้วย บทบาทของครูผู้สอน บทบาทของผู้เรียน

ส่วนที่ 2 แนวทางการจัดกิจกรรม ประกอบด้วย คำชี้แจงการใช้แผนการจัดการเรียนรู้ของหลักสูตร แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 วรรณคดีกับความงาม แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 วรรณคดีไทย แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3 วรรณคดีวิจารณ์ แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4 วิจักษ์และวิจารณ์วรรณคดีเอก: พระอภัยมณี ตอน พระอภัยมณีหนีนางผีเสื้อสมุทร แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 5 วิจักษ์และวิจารณ์วรรณคดีเอก: ขุนช้างขุนแผน ตอน พลายแก้วเป็นคู่กับนางพิมพ์ แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 6 วิจักษ์และวิจารณ์วรรณคดีเอก: รามเกียรติ์ ตอน สีดาลุยไฟ และแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 7 การแสดงผลงานทางศิลปะ

ส่วนที่ 3 แนวทางการวัดและประเมินผล ประกอบด้วย แบบประเมินความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์วรรณคดี เกณฑ์การให้คะแนน แบบวัดความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์วรรณคดี

(รายละเอียดในภาคผนวก จ)

3. ผลการตรวจสอบความเหมาะสมของหลักสูตรวรรณคดีเอกเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์สำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิตสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

3.1 ความเหมาะสมของหลักสูตรวรรณคดีเอกเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์ สำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิตสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

ตาราง 19 แสดงผลการตรวจสอบความเหมาะสมของหลักสูตรวรรณคดีเอกเพื่อเสริมสร้าง
ความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์สำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิตสถาบันบัณฑิต
พัฒนศิลป์

รายการประเมิน	n = 5		ระดับ ความเหมาะสม
	$\bar{X}$	S.D.	
1. หลักการ			
1.1 มีการกล่าวถึงเหตุผลและความต้องการจำเป็นที่มีความ สมบูรณ์เพียงพอที่ต้องจัดทำหลักสูตร	4.60	0.55	มากที่สุด
1.2 มีความชัดเจน สามารถนำไปเป็นหลักปฏิบัติได้	4.80	0.45	มากที่สุด
1.3 มีแนวคิด หลักการ ทฤษฎีรองรับ	4.80	0.45	มากที่สุด
2. จุดมุ่งหมาย			
2.1 ระบุคุณลักษณะที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน	5.00	0.00	มากที่สุด
2.2 มีความชัดเจน สามารถนำไปสู่ประเมินได้	4.80	0.45	มากที่สุด
2.3 มีความสอดคล้องกับหลักการของหลักสูตร	4.80	0.45	มากที่สุด
3. โครงสร้างหลักสูตร			
3.1 สอดคล้องกับหลักการและเหตุผลของหลักสูตร	4.60	0.55	มากที่สุด
3.2 สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตร	4.80	0.45	มากที่สุด
3.3 เนื้อหามีความเหมาะสมกับสภาพหรือลักษณะของ ผู้เรียน	4.80	0.45	มากที่สุด
3.4 การเรียงลำดับเนื้อหามีความต่อเนื่องกัน	4.80	0.45	มากที่สุด
3.5 มีรายละเอียดของเนื้อหา	4.80	0.45	มากที่สุด
3.6 ระยะเวลาที่ใช้ในการจัดกิจกรรมในแต่ละเนื้อหา มีความเหมาะสม	4.60	0.55	มากที่สุด
4. คำอธิบายรายวิชา			
4.1 คำอธิบายครอบคลุมผลการเรียนรู้	4.80	0.45	มากที่สุด
4.2 คำอธิบายมีความชัดเจน	5.00	0.00	มากที่สุด
4.3 เนื้อหาสาระมีประโยชน์สำหรับผู้เรียน	4.60	0.55	มากที่สุด

รายการประเมิน	n = 5		ระดับ ความเหมาะสม
	$\bar{X}$	S.D.	
5. แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้			
5.1 สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตร	4.80	0.45	มากที่สุด
5.2 แนวทางการจัดกิจกรรมมีความเหมาะสมและสอดคล้องกับเนื้อหาสาระ	4.40	0.55	มากที่สุด
5.3 แนวทางการจัดกิจกรรมมีหลักการและขั้นตอนที่ชัดเจน	4.80	0.45	มากที่สุด
5.4 แนวทางการจัดกิจกรรมมุ่งเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์วรรณคดี	5.00	0.00	มากที่สุด
5.5 แนวการจัดการกิจกรรมมีความเป็นไปได้ในการนำไปใช้สอนจริง	4.60	0.55	มากที่สุด
6. สื่อการเรียนรู้			
6.1 สื่อมีความเหมาะสมกับกิจกรรมการเรียนรู้	4.80	0.45	มากที่สุด
6.2 สื่อมีความเหมาะสมกับเนื้อหาสาระ	4.60	0.55	มากที่สุด
6.3 สื่อส่งเสริมให้กิจกรรมบรรลุเป้าหมาย	4.80	0.45	มากที่สุด
7. การวัดและประเมินผล			
7.1 การวัดและประเมินผลสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตร	5.00	0.00	มากที่สุด
7.2 การวัดและประเมินผลมีความเหมาะสม	4.80	0.45	มากที่สุด
7.3 เกณฑ์การประเมินผลมีความเหมาะสม	5.00	0.00	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ย	4.78	0.09	มากที่สุด

จากตาราง 19 สรุปได้ว่า ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่า หลักสูตรวรรณคดีเอกเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์สำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิตสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.78$, S.D. = 0.09)

3.2 ความเหมาะสมของเอกสารประกอบหลักสูตรวรรณคดีเอกเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์ สำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิตสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

ตาราง 20 แสดงผลการตรวจสอบความเหมาะสมของเอกสารประกอบหลักสูตรวรรณคดีเอก เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการวิจัยและวิจารณ์สำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิต สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

รายการประเมิน	n = 5		ระดับความเหมาะสม
	$\bar{X}$	S.D.	
ส่วนที่ 1 แนวทางการนำหลักสูตรสู่การปฏิบัติ			
1.1 ระบุบทบาทของผู้สอนชัดเจน	4.80	0.45	มากที่สุด
1.2 ระบุบทบาทของผู้เรียนชัดเจน	4.80	0.45	มากที่สุด
ส่วนที่ 2 แผนการจัดการเรียนรู้			
2.1 สาระสำคัญ			
2.1.1 สอดคล้องกับเรื่องที่สอน	4.80	0.45	มากที่สุด
2.1.2 เขียนสาระสำคัญในลักษณะของความคิดรวบยอดหรือแก่นของความรู้ที่สำคัญ	4.80	0.45	มากที่สุด
2.2 จุดประสงค์การเรียนรู้			
2.2.1 สอดคล้องกับตัวชี้วัด	4.80	0.45	มากที่สุด
2.2.2 ชัดเจน นำไปสู่การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้	4.60	0.55	มากที่สุด
2.2.3 ชัดเจน นำไปสู่การวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ได้	4.60	0.55	มากที่สุด
2.3 สาระการเรียนรู้			
2.3.1 สอดคล้องกับสาระสำคัญ	4.60	0.55	มากที่สุด
2.3.2 เขียนสาระการเรียนรู้ในลักษณะของการขยายรายละเอียดของสาระสำคัญ	4.80	0.45	มากที่สุด
2.3.3 มีปริมาณและความลึกซึ้งเหมาะสมกับระดับชั้นของผู้เรียน	4.80	0.45	มากที่สุด
2.4 กิจกรรมการจัดการเรียนรู้			
2.4.1 สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้	4.80	0.45	มากที่สุด
2.4.2 เหมาะสมกับระดับชั้นของผู้เรียน	4.60	0.55	มากที่สุด
2.4.3 มีความน่าสนใจ	4.80	0.45	มากที่สุด
2.4.4 มีความเป็นไปได้ในการนำไปใช้สอนจริง	4.80	0.45	มากที่สุด

รายการประเมิน	n = 5		ระดับ
	$\bar{X}$	S.D.	ความเหมาะสม
2.4.5 เสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์วรรณคดี	4.80	0.45	มากที่สุด
2.5 สื่อ			
2.5.1 สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนรู้	4.60	0.55	มากที่สุด
2.5.2 เสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์วรรณคดี	5.00	0.00	มากที่สุด
2.6 การวัดและประเมินผลการเรียนรู้			
2.6.1 สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้	4.60	0.55	มากที่สุด
2.6.2 วิธีการและเครื่องมือวัดผลเหมาะสมกับจุดประสงค์การเรียนรู้	4.60	0.55	มากที่สุด
2.6.3 เกณฑ์การประเมินผลการเรียนรู้มีความชัดเจน	4.80	0.45	มากที่สุด
ส่วนที่ 3 แนวทางการวัดและประเมินผล			
3.1 ระบุแนวทางการวัดและประเมินผลชัดเจน	5.00	0.00	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ย	4.75	0.06	มากที่สุด

จากตาราง 20 สรุปได้ว่า ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่า เอกสารประกอบหลักสูตรวรรณคดีเอกเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์สำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิตสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.75$, S.D. = 0.06)

3.3 ผลการแก้ไขปรับปรุงหลักสูตรวรรณคดีเอกเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์ สำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิตสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

จากการตรวจสอบความเหมาะสมของหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตรวรรณคดีเอกเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์ สำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิตสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ผู้เชี่ยวชาญมีข้อเสนอแนะเพื่อการแก้ไขปรับปรุง ดังนี้

3.3.1 ด้านคำอธิบายหน่วยการเรียนรู้

ผู้เชี่ยวชาญเห็นว่า คำอธิบายหน่วยการเรียนรู้ที่ใช้ถ้อยคำว่า “สืบค้น วิเคราะห์ สังเคราะห์ และอธิบาย” มีลักษณะเน้นกระบวนการคิดเชิงวิชาการมากกว่าการลงมือปฏิบัติจริง ส่งผลให้การจัดการเรียนรู้ยังไม่เอื้อต่อการพัฒนาความสามารถด้านการวิจักษ์และวิจารณ์วรรณคดีอย่างแท้จริง จึงเสนอให้ปรับถ้อยคำและแนวทางการจัดกิจกรรมไปสู่การปฏิบัติเป็นหลัก เช่น

การอ่านเพื่อตีความ การแสดงออกทางศิลปะ การสะท้อนความรู้สึก และการแสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผล เพื่อให้กระบวนการเรียนรู้ก่อให้เกิดการวิพากษ์และวิจารณ์จากประสบการณ์ตรงของผู้เรียน

3.3.2 ด้านโครงสร้างหลักสูตรและการจัดลำดับหน่วยการเรียนรู้

หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 วรรณคดีกับความงาม

ผู้เชี่ยวชาญเสนอให้ย้ายหัวข้อ การสร้างสรรค์งานศิลปะจากวรรณคดีเอกของไทย ไปจัดไว้ในหน่วยที่ 7 จะมีความเหมาะสมมากกว่า เนื่องจากเป็นหน่วยที่มุ่งเน้นการสำแดงผล การเรียนรู้เชิงปฏิบัติ พร้อมทั้งเสนอให้เพิ่มหัวข้อ การคัดเลือกตัวบทวรรณคดีที่แสดงถึงความงามในลักษณะต่าง ๆ แทน เพื่อวางรากฐานการรับรู้ความงามและการชื่นชมวรรณคดีให้ชัดเจนก่อนเข้าสู่การสร้างสรรค์

หน่วยการเรียนรู้ที่ 3

ผู้เชี่ยวชาญเสนอให้เพิ่มหัวข้อ การชื่นชมวรรณคดีและการแสดงความคิดเห็น (ติชม) เพื่อเชื่อมโยงกระบวนการวิจารณ์เชิงวิชาการเข้ากับการรับรู้เชิงอารมณ์และการแสดงทัศนะของผู้เรียน อันจะช่วยเตรียมความพร้อมก่อนเข้าสู่หน่วยการวิพากษ์และวิจารณ์วรรณคดีเอก

หน่วยการเรียนรู้ที่ 4-6

ผู้เชี่ยวชาญเห็นว่าหน่วยการเรียนรู้ที่ 4-6 มีลักษณะเนื้อหาค่อนข้างหนัก และเน้นการวิเคราะห์เชิงข้อมูลมากกว่าการวิพากษ์และวิจารณ์ จึงเสนอให้ปรับรูปแบบการจัดการเรียนรู้ให้เน้นการปฏิบัติเป็นหลัก โดยมุ่งให้ผู้เรียนได้ตีความวรรณคดี สะท้อนความรู้สึก แสดงเหตุผลในการชื่นชมและติชม ตลอดจนเชื่อมโยงประสบการณ์การอ่านกับการแสดงความคิดเห็นอย่างมีโครงสร้าง เพื่อให้การเรียนรู้สอดคล้องกับเป้าหมายการเสริมสร้างความสามารถในการวิพากษ์และวิจารณ์วรรณคดี

3.4 ผลการศึกษานำร่องหลักสูตรวรรณคดีเอกเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการวิพากษ์และวิจารณ์ สำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิตสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

จากการศึกษานำร่องเพื่อศึกษาความเป็นไปได้ของหลักสูตร สรุปข้อเสนอแนะเพื่อการแก้ไขปรับปรุง ดังนี้

3.4.1 กิจกรรม Mind Mapping ในหน่วยการเรียนรู้ที่ 2 มีลักษณะซ้ำซ้อนกับกิจกรรมในหน่วยการเรียนรู้ที่ 1 ส่งผลให้นักศึกษาบางส่วนรับรู้ว่าการเรียนรู้เป็นการทบทวนรูปแบบเดิม มากกว่าการเปิดประสบการณ์การเรียนรู้ใหม่ที่ท้าทายและหลากหลายยิ่งขึ้น

ด้วยเหตุนี้ ผู้สอนจึงปรับเปลี่ยนกิจกรรมการเรียนรู้ โดยแทนที่การจัดทำ Mind Mapping ด้วยกิจกรรม การเปรียบเทียบคำร้องในบทเพลงกับตัวบทวรรณคดี เพื่อให้ให้นักศึกษาได้พิจารณาเชิงลึกกว่า บทเพลงดังกล่าวสะท้อนหรือเชื่อมโยงกับวรรณคดีในอย่างไร โดยเน้นการวิเคราะห์ในระดับวรรคหรือท่อนที่สื่ออารมณ์และสวรรณคดีอย่างเด่นชัด จากนั้นให้นักศึกษาร้องบท

เพลงดังกล่าว พร้อมแสดงท่าทางประกอบและนำเสนอผลการเปรียบเทียบต่อชั้นเรียน การปรับกิจกรรมดังกล่าวช่วยส่งเสริมให้นักศึกษาได้สัมผัสสรวรรณคดีผ่านประสบการณ์ตรง เชื่อมโยงวรรณคดีกับศิลปะร่วมสมัย และเปิดพื้นที่ให้ผู้เรียนได้ถ่ายทอดความรู้สึก อารมณ์ และความเข้าใจเชิงสุนทรียภาพอย่างสร้างสรรค์และมีความหมาย

3.4.2 จากการศึกษา นำร่องพบว่า แผนการจัดการเรียนรู้หน่วยที่ 4 มีความโดดเด่นในการเปิดประสบการณ์การเรียนรู้เชิงอารมณ์และการเรียนรู้ผ่านการแสดง อย่างไรก็ตาม ยังมีประเด็นที่สามารถปรับปรุงเพื่อเสริมความชัดเจนของกระบวนการ “การวิจักษ์และวิจารณ์” ให้เด่นยิ่งขึ้น โดยผลจากการนำร่องชี้ให้เห็นว่า เมื่อเปิดพื้นที่ให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็นอย่างเสรี นักศึกษบางกลุ่มมีแนวโน้มแสดงความคิดเห็นในลักษณะกว้างและกระจัดกระจาย

ด้วยเหตุนี้ จึงให้กำหนดกรอบการวิจารณ์เป็นลำดับขั้น ได้แก่ รอบที่ 1 มุ่งวิจารณ์เฉพาะอารมณ์หรือความรู้สึกที่รับรู้จากการอ่านและการแสดง และรอบที่ 2 มุ่งวิจารณ์องค์ประกอบของการแสดงหรือส่วนของตัวบทที่ก่อให้เกิดอารมณ์ดังกล่าว แนวทางนี้ช่วยส่งเสริมการพัฒนาทักษะการวิจักษ์และวิจารณ์อย่างเป็นขั้นตอน ทำให้นักศึกษามองเห็นโครงสร้างของการวิจารณ์วรรณคดีได้ชัดเจนยิ่งขึ้น พร้อมทั้งยังคงรักษาบรรยากาศการเรียนรู้เชิงสุนทรียภาพไว้อย่างเหมาะสม

3.4.3 จากการพิจารณาผลการศึกษานำร่อง ผู้สอนเห็นควรปรับเปลี่ยนตอนที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้จาก พระอภัยมณี ตอน พระอภัยมณีกับศรีสุวรรณเรียนวิชา เป็น พระอภัยมณี ตอน พระอภัยมณีหนีนางผีเสื้อสมุทร เนื่องจากตอนเดิมมีลักษณะเนื้อเรื่องค่อนข้างราบเรียบและไม่สามารถสร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้แก่นักศึกษาได้อย่างเพียงพอ ขณะที่ตอนพระอภัยมณีหนีนางผีเสื้อสมุทรมีความเข้มข้นทางอารมณ์ มีความตึงเครียดและการเคลื่อนไหวของเหตุการณ์ที่ชัดเจนเหมาะสมกับช่วงวัยของนักศึกษา และเอื้อต่อการตีความสรวรรณคดี รวมถึงการวิจักษ์และวิจารณ์วรรณคดีในเชิงอารมณ์และสุนทรียภาพได้ดียิ่งขึ้น

ตอนที่ 3 ผลการทดลองใช้หลักสูตรวรรณคดีเอกเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์สำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิตสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

ผู้วิจัยได้ทดลองใช้หลักสูตรวรรณคดีเอกเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์สำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิตสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์กับนักศึกษาคณะศิลปศึกษา สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 30 คน เป็นระยะเวลา 21 ชั่วโมง วันที่ 17 – 18 และวันที่ 24 – 25 มกราคม 2569

การทดสอบสมมติฐาน

สมมติฐาน คือ นักศึกษาสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์มีความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์วรรณคดีหลังการใช้หลักสูตรวรรณคดีเอกสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 80

ตาราง 21 แสดงผลการเปรียบเทียบความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์วรรณคดีกับเกณฑ์ร้อยละ 80

ผลการเปรียบเทียบ	คะแนนเต็ม	คะแนนเกณฑ์ร้อยละ 80	คะแนนค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	t	p
1. ความสามารถในการวิจักษ์	12	9.6	11.17	0.912	9.400	0.000
2. ความสามารถในการวิจารณ์	8	6.4	7.7	0.466	15.277	0.000
3. ความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์	20	16	18.87	1.22	12.825	0.000

จากตาราง 21 พบว่า

1. คะแนนเฉลี่ยความสามารถในการวิจักษ์วรรณคดีเท่ากับ 11.17 สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 80 (คะแนนเฉลี่ย 9.6) ที่กำหนดไว้ สรุปได้ว่า หลังการจัดกิจกรรมการใช้หลักสูตรวรรณคดีเอก นักศึกษาสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์มีความสามารถในการวิจักษ์วรรณคดีสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 80 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. คะแนนเฉลี่ยความสามารถในการวิจารณ์วรรณคดีเท่ากับ 7.7 สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 80 (คะแนนเฉลี่ย 6.4) ที่กำหนดไว้ สรุปได้ว่า หลังการจัดกิจกรรมการใช้หลักสูตรวรรณคดีเอก นักศึกษาสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์มีความสามารถในการวิจารณ์วรรณคดีสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 80 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. คะแนนเฉลี่ยความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์วรรณคดีเท่ากับ 18.87 สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 80 (คะแนนเฉลี่ย 16) ที่กำหนดไว้ สรุปได้ว่า หลังการจัดกิจกรรมการใช้หลักสูตรวรรณคดีเอก นักศึกษาสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์มีความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์วรรณคดีสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 80 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากผลการวิเคราะห์คะแนนข้างต้น เมื่อพิจารณาข้อมูลเชิงคุณภาพจากแบบวัดความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์ของนักศึกษา โดยกำหนดให้นักศึกษาอ่านบทวรรณคดีเรื่อง ขุนช้างขุนแผน ตอน ขุนช้างถวายฎีกา ทั้งนี้เพื่อหลีกเลี่ยงผลจากการจดจำเนื้อหาเดิม และมุ่งประเมินความสามารถที่แท้จริงของนักศึกษาในการวิจักษ์และวิจารณ์วรรณคดีกับสถานการณ์ใหม่ อันเป็นการได้อย่างมีประสิทธิภาพจากเรื่องที่ได้ศึกษา พบว่า

1. ความสามารถในการวิจักษ์วรรณคดี

1.1 บอกความรู้สึกนึกคิดจากบทวรรณคดี

คำถาม: หากเลือกถ้อยคำหรือวลีหนึ่งจากเรื่องนี้ที่สะท้อนความรู้สึกของนักศึกษาได้ดีที่สุด นักศึกษาจะเลือกถ้อยคำหรือวลีใด และรู้สึกอย่างไร
ร่องรอยการเขียนตอบของนักศึกษา ดังนี้

...ทูลพลางตัวนางระริวเริ่ม ความกลัวพระอาญาเป็นพันไป” เพราะทำให้รู้สึกถึงความรู้สึกหวาดกลัว มีความรู้สึกกดดันจากสถานการณ์ที่เป็นดังที่ต้องการจะพูดต่อหน้าพระที่นั่ง อาการตัวสั่น (ระริวเริ่ม) เป็นความรู้สึกที่สื่อถึงความกลัวต่ออาญาแผ่นดิน

(นักศึกษาคนที่ 2, ผู้ให้ข้อมูล, 25 มกราคม 2569)

...สังคมและยุคสมัยจะเป็นตัวกำหนดบทบาทของ “วันทอง” นำเสียดายที่วันทองต้องไปเกิดในยุคที่ “ชายเป็นใหญ่

(นักศึกษาคนที่ 19, ผู้ให้ข้อมูล, 25 มกราคม 2569)

...“ที่จริงใจมิได้รักแต่สักนิด” เพราะรู้ว่าแม้เนื้อเรื่องจะบอกวันทองสองใจ แต่ในบทนี้ทำให้หนูรู้สึกว่า นางไม่เคยสองใจ ทั้งที่นางรู้ว่าขุนช้างจริงใจรักนางเพียงผู้เดียว แต่นางก็ไม่เคยให้รักตอบ และเหตุผลที่นางไม่เลือกใครไม่ใช่เพราะเห็นแก่ตัว แต่นางเห็นแก่ผู้อื่นไม่ยอมทำให้ฝ่ายไหนต้องเดือดร้อน

(นักศึกษาคนที่ 26, ผู้ให้ข้อมูล, 25 มกราคม 2569)

1.2 ความซาบซึ้งในคุณค่าแห่งความงาม

คำถาม: คำที่แสดงความงามของวรรณคดีที่มีความไพเราะ จับใจ เรื่องนี้ปรากฏเด่นชัดในส่วนใดมากที่สุดสำหรับนักศึกษา และเหตุใดจึงรู้สึกเช่นนั้น

ร่องรอยการเขียนตอบของนักศึกษา ดังนี้

...ความรู้สึกของวรรณคดีตอนนี้ คือ พิลาปรรเลง (บทโศกเศร้า/คร่ำครวญ) และวรรณคดีตอนนี้มีความโดดเด่นอย่างมากในเรื่อง การถ่ายทอดอารมณ์บีบคั้นของตัวละคร โดยเฉพาะการใช้โวหารเปรียบเทียบ ทั้งความงามของการใช้ภาพพจน์เปรียบเทียบความงามเชิงอารมณ์ ที่รู้สึกเช่นนั้น เพราะ เราเข้าใจความกลัวอาญา เข้าใจการซาบซึ้งบุญคุณ เข้าใจความรักที่ต้องลำบากมาด้วยกัน จากภาษาที่สละสลวยและภาษาที่กระชากอารมณ์ ให้เข้าใจความรู้สึกวันทองจริง ๆ

(นักศึกษาคนที่ 2, ผู้ให้ข้อมูล, 25 มกราคม 2569)

...ความงามในด้านการสื่ออารมณ์หรือสวรรณคดีที่มีความโดดเด่นที่สุด กวีมีความสามารถในการถ่ายทอดอารมณ์ของนางวันทองที่โศกเศร้า (สัลลาปังคพิสัย) และอารมณ์โกรธของพระพันวสา (พิโรธวาทัง) ออกมาได้อย่างเข้าถึงและกินใจ

(นักศึกษาคนที่ 19, ผู้ให้ข้อมูล, 25 มกราคม 2569)

...ปรากฏเด่นชัดในส่วนของการรักหลายรูปแบบ ทั้งความรักที่รักกันแต่ไม่ได้อยู่ด้วยกัน ความรักข้างเดียว ความรักของแม่กับลูก และความรักที่ซื่อสัตย์ต่อใจตนเอง รักตัวเอง

(นักศึกษาคนที่ 26, ผู้ให้ข้อมูล, 25 มกราคม 2569)

1.3 ความรู้สึกตมตำราวรรณคดี

คำถาม: ระหว่างการอ่านวรรณคดีเรื่องนี้ ถ้านักศึกษาอยู่ในสถานการณ์นี้จะเข้าข้างใคร เพราะอะไร

ร่องรอยการเขียนตอบของนักศึกษา ดังนี้

...การที่ได้อ่านวรรณคดีเรื่องนี้ จากการแต่งบทประพันธ์ที่ยอดเยี่ยมของกวีให้ อ่านแล้วรู้สึกตามไปด้วย มีทั้งความรู้สึกที่บีบคั้นหัวใจ ในการที่นางวันทองต้องเลือกระหว่าง

ขุนช้างกับขุนแผนหรือหมื่นไวยที่เป็นลูก หรือการใช้ภาพพจน์ บทประพันธ์มีการใช้การเปรียบเทียบทำให้อ่านแล้วเห็นภาพอารมณ์ได้อย่างชัดเจน

(นักศึกษาคนที่ 2, ผู้ให้ข้อมูล, 25 มกราคม 2569)

...เหมือนได้เข้าไปอยู่ในตอนที่ตัดสินใจวันทอง มีความรู้สึกโกรธแทนวันทองที่โดนเย็บย่ำศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ เพราะบทละครสะท้อนให้เห็นถึงค่านิยมในยุคสมัยนั้นที่มีความขัดแย้งกับยุคสมัยปัจจุบันทำให้รู้สึกไม่พอใจที่ผู้หญิงถูกตัดสินอย่างไม่เป็นธรรม

(นักศึกษาคนที่ 19, ผู้ให้ข้อมูล, 25 มกราคม 2569)

...เพราะวรรณคดีเรื่องนี้ สำหรับหนูเป็นการตีแผ่ความรู้สึกของคน ๆ หนึ่งที่ต้องเจ็บปวดเพราะรัก จึงสอนให้เราเข้าใจถึงการรักตัวเองดีที่สุดเพราะสุดท้ายแล้วนางวันทองจะเป็นที่รักของคนหลายคน แต่จริง ๆ แล้วกลับไม่มีใครรักนางจริง สำหรับหนูรู้สึกว่าความรักคือการเห็นคนที่เรารักมีความสุขแต่ทั้งขุนแผนที่หลายใจและขุนช้างที่ต้องการครอบครอง ไม่มีใครเลยที่อยากเห็นนางมีความสุขจากใจจริง

(นักศึกษาคนที่ 26, ผู้ให้ข้อมูล, 25 มกราคม 2569)

2. ความสามารถในการวิจารณ์วรรณคดี

2.1 แสดงความคิดเห็นต่อวรรณคดีและแสดงเหตุผลประกอบ

คำถาม: จากข้อความตอนที่ว่า

...ความรักขุนแผนก็แสนรัก	ด้วยร่วมยากมานักไม่เดียดฉันท์
สู่ลำบากบุกป่ามาด้วยกัน	สารพันอดออมถนอมใจ
ขุนช้างแต่อยู่ด้วยกันมา	คำหนักหาได้ทำให้เคืองไม่
เงินทองกองไว้มิให้ใคร	ข้าไทใช้สอยเหมือนของตัว
จมนไวยเล่าก็เลือดที่นอก	ก็หยิบยกรักเท่ากันกับผิว
ทูลพลางตัวนางระเริ่มร้าว	ความกลัวพระอาญาเป็นพันไป ฯ”

นักศึกษามีความคิดเห็นอย่างไรกับข้อความนี้
ร่องรอยการเขียนตอบของนักศึกษา ดังนี้

...บทวรรณคดีนี้สื่อให้เห็นถึงอารมณ์ของนางวันทองที่กลืนไม่เข้าคายไม่ออกของนางวันทอง ความรู้สึกผูกพันกับขุนแผนที่เกิดจากรักแท้ฝ่าฟันอุปสรรคร่วมทุกข์ ร่วมสุขกันมา ความรู้บุญคุณของขุนช้าง ถึงจะไม่ได้รักแต่ขุนช้างก็ดูแลเป็นอย่างดีไม่เคยทำให้ขุนเคืองใจ ความรักต่อลูก ที่รักเท่ากันกับตัวเองและขุนแผน”

(นักศึกษาคนที่ 2, ผู้ให้ข้อมูล, 25 มกราคม 2569)

...จากข้อความบทนี้ มีความเห็นว่าวันทองไม่ได้เป็นผู้หญิงที่ “สองใจ” อย่างที่ถูกกล่าวหา แต่นางวันทองแสดงให้เห็นถึงมุมมองที่หลากหลายของแต่ละคน กับขุนช้างก็ซาบซึ้งในน้ำใจที่รักใคร่และให้อยู่สบาย กับขุนแผนก็ร่วมทุกข์ ร่วมสุขกันมา กับจหมื่นไวยก็เป็นลูกในไส้ หากต้องเลือกใครก็คงไม่ได้ เพราะแต่ละคนก็ล้วนเป็นคนสำคัญของวันทอง

(นักศึกษาคนที่ 19, ผู้ให้ข้อมูล, 25 มกราคม 2569)

...จากบทความนี้ สำหรับตัวนางวันทองนางไม่ต้องการให้ใครต้องเสียใจ เพราะทุกคนล้วนรักนาง แม้จะมีวิธีการแตกต่าง สุดท้ายนางไม่อาจเลือกใครได้เพราะไม่อยากทำร้ายใครอีกคน

(นักศึกษาคนที่ 26, ผู้ให้ข้อมูล, 25 มกราคม 2569)

2.2 แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อคิดที่ได้รับอันส่งผลต่อผู้อ่านและสังคม

คำถาม: จากการอ่านวรรณคดีเรื่องนี้ นักศึกษาได้รับข้อคิดใดที่เห็นว่ายังคงมีความหมายต่อผู้อ่านในสังคมปัจจุบัน

...บทวรรณคดีเรื่องขุนช้างขุนแผน ยังคงมีความหมายต่อสังคมในปัจจุบันเป็นอย่างมาก ไม่ได้เป็นเพียงแค่บทประพันธ์เฉย ๆ แต่ยังเป็นวรรณคดีที่เป็นเรื่องราวที่มีคติสอนใจให้กับผู้อ่านเป็นอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็นเรื่องความรักและความยึดติด (ตัณหา) ความโลเล และการขาดการตัดสินใจที่เด็ดขาด การใช้อารมณ์เหนือเหตุผล นำมาซึ่งความสูญเสีย ความกตัญญูและการมองเห็นความดีของผู้อื่น

(นักศึกษาคนที่ 2, ผู้ให้ข้อมูล, 25 มกราคม 2569)

...ข้อคิดให้เรื่องของการตัดสินใจคน แม้นคน ๆ หนึ่ง จะมีเรื่องที่ผิดต่อขนบธรรมเนียมของสังคม แต่หากมองให้ลึกขึ้น เราอาจจะไม่ด่วนตัดสินใครเพียงแค่เขามีความคิดและความรู้สึกในแบบของตัวเอง

(นักศึกษาคนที่ 19, ผู้ให้ข้อมูล, 25 มกราคม 2569)

...หนุมองว่าวรรณคดีเรื่องนี้ เป็นต้นแบบของแนวคิดเรื่องความเท่าเทียมในปัจจุบัน และการมีสิทธิ์เลือกเส้นทางชีวิตของตนและจริง ๆ ถ้าในความคิดหนูตัวนางวันทองนางอาจจะไม่เสียใจกับการตัดสินใจของตนก็ได้ เพราะตลอดชีวิต นี่เป็นโอกาสที่ทำให้นางได้มีสิทธิ์เลือกด้วยตัวเอง

(นักศึกษาคนที่ 26, ผู้ให้ข้อมูล, 25 มกราคม 2569)

เมื่อพิจารณาข้อมูลเชิงคุณภาพจากแบบวัดความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์ของนักศึกษา สะท้อนให้เห็นว่า นักศึกษามีความสามารถในการวิจักษ์วรรณคดี กล่าวคือ สามารถเชื่อมโยงถ้อยคำหรือวลีในบทประพันธ์กับอารมณ์ความรู้สึกของตนเองได้อย่างมีความหมาย เข้าใจสภาวะทางอารมณ์ของตัวละคร โดยเฉพาะความขัดแย้งภายในจิตใจของตัวละคร ตลอดจนสามารถตีความเจตนาของผู้แต่งผ่านการใช้ภาษาและภาพพจน์ได้ นอกจากนี้ยังแสดงให้เห็นถึงความสามารถในการเข้าถึงรสวรรณคดี ทั้งด้านความโศกเศร้า ความรัก และความกดดันทางสังคม พร้อมทั้งอธิบายเหตุผลประกอบความรู้สึกของตนเองได้อย่างสอดคล้องกับตัวบท

ในขณะเดียวกัน นักศึกษายังมีความสามารถในการวิจารณ์วรรณคดี โดยสามารถแสดงความคิดเห็นต่อประเด็นในวรรณคดีอย่างมีเหตุผล ไม่เพียงแค่พิจารณาเนื้อหาในระดับผิวเผิน แต่ยังสามารถวิเคราะห์เชิงลึกถึงบริบททางสังคม ค่านิยม และมุมมองต่อบทบาทของตัวละครได้อย่างหลากหลาย รวมถึงสามารถสังเคราะห์ข้อคิดที่เชื่อมโยงกับสังคมร่วมสมัย เช่น ประเด็นเรื่องความยุติธรรม สิทธิสตรี และการไม่ด่วนตัดสินผู้อื่น อันสะท้อนให้เห็นถึงการพัฒนาทักษะการคิดเชิงวิพากษ์และความสามารถในการนำคุณค่าของวรรณคดีไปประยุกต์ใช้กับชีวิตจริงได้อย่างมีวิจารณญาณ

ตอนที่ 4 ผลการประเมินความคิดเห็นของนักศึกษาปริญญาบัณฑิตสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ที่มีต่อการจัดกิจกรรมตามหลักสูตรวรรณคดีเอกเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์

ขั้นตอนนี้ผู้วิจัยประเมินหลักสูตรที่พัฒนาขึ้น ซึ่งเป็นการประเมินหลักสูตรภายหลังการจัดกิจกรรมเสร็จสิ้นแล้ว โดยประเมินความคิดเห็นของนักศึกษาปริญญาบัณฑิตสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ที่มีต่อการจัดกิจกรรมตามหลักสูตรวรรณคดีเอกเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์ใน 6 ด้าน ได้แก่ ด้านเนื้อหาสาระ ด้านกิจกรรม ด้านสื่อการจัดกิจกรรม ด้านการวัดและประเมินผล ด้านบรรยากาศในการจัดกิจกรรม ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

ตาราง 22 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับความคิดเห็นของนักศึกษาปริญญาบัณฑิตสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ที่มีต่อการจัดกิจกรรมตามหลักสูตรวรรณคดีเอกเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์

รายการประเมิน	n = 30		ระดับ ความคิดเห็น
	$\bar{X}$	S.D.	
1. ด้านเนื้อหาสาระ			
1.1 เนื้อหาที่น่าสนใจ สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตร	5.00	0.00	มากที่สุด
1.2 เนื้อหาที่สอดคล้องกับความต้องการของนักศึกษา	4.93	0.25	มากที่สุด
1.3 เนื้อหาช่วยให้นักศึกษาเห็นความงาม คุณค่า และรสวรรณคดีอย่างลึกซึ้ง	5.00	0.00	มากที่สุด
1.4 นักศึกษาสามารถนำความรู้และประสบการณ์จากการเรียนรู้ไปใช้ในการวิจักษ์และวิจารณ์วรรณคดีได้	5.00	0.00	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ย	4.98	0.03	มากที่สุด
2. ด้านกิจกรรม			
2.1 กิจกรรมการเรียนรู้เปิดโอกาสให้นักศึกษาได้อ่านและตีความวรรณคดี	5.00	0.00	มากที่สุด
2.2 กิจกรรมการเรียนรู้ช่วยให้นักศึกษาได้ฟังความคิดเห็นของผู้อื่นอย่างลึกซึ้งและเคารพความแตกต่าง	4.93	0.25	มากที่สุด
2.3 กิจกรรมการเรียนรู้ช่วยให้นักศึกษาเข้าใจตนเองผ่านการรับรู้ความรู้สึกจากการอ่านวรรณคดี	4.90	0.31	มากที่สุด

รายการประเมิน	n = 30		ระดับ ความคิดเห็น
	$\bar{X}$	S.D.	
2.4 กิจกรรมการเรียนรู้ส่งเสริมการไตร่ตรองความคิด ความรู้สึก และคุณค่าที่ได้รับจากวรรณคดี	4.97	0.18	มากที่สุด
2.5 กิจกรรมการเรียนรู้ช่วยให้นักศึกษาผู้เรียนสามารถตั้ง ประเด็นวิจักษ์และวิจารณ์วรรณคดี	4.90	0.31	มากที่สุด
2.6 กิจกรรมการเรียนรู้ช่วยให้นักศึกษาสามารถแสดงความคิด เห็นและตีชมวรรณคดีอย่างมีเหตุผลไม่มีผิดถูก	4.97	0.18	มากที่สุด
2.7 กิจกรรมการเรียนรู้เปิดโอกาสให้ผู้เรียนถ่ายทอดการ รับรู้คุณค่าวรรณคดีผ่านการพูด การเขียน หรือการ แสดงออกทางศิลปะ	5.00	0.00	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ย	4.95	0.04	มากที่สุด
3. ด้านสื่อการจัดกิจกรรม			
3.1 สื่อและแหล่งการเรียนรู้ใช้ตัวบทวรรณคดีที่หลากหลาย และสถานการณ์ที่เอื้อต่อการตีความการวิจักษ์และวิจารณ์	5.00	0.00	มากที่สุด
3.2 สื่อการเรียนรู้มีความน่าสนใจ และช่วยส่งเสริมความ เข้าใจและการวิจักษ์และวิจารณ์วรรณคดี	5.00	0.00	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ย	5.00	0.00	มากที่สุด
4. ด้านการวัดและประเมินผล			
4.1 วัดและประเมินผลโดยให้นักศึกษาได้ลงมือปฏิบัติ	5.00	0.00	มากที่สุด
4.2 มีการใช้เครื่องมือวัดและประเมินผลที่หลากหลาย	4.87	0.35	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ย	4.93	0.09	มากที่สุด
5. ด้านบรรยากาศในการจัดกิจกรรม			
5.1 บรรยากาศการเรียนรู้เอื้อต่อความผ่อนคลาย ไม่เคร่งเครียด และการแสดงความคิดเห็น	5.00	0.00	มากที่สุด
5.2 การจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรนี้ทำให้นักศึกษาเกิด ความสุขและความซาบซึ้งในการเรียนวรรณคดี	5.00	0.00	มากที่สุด
5.3 ครูผู้สอนอำนวยความสะดวก ช่วยเหลือ เอาใจใส่ นักศึกษาอย่างทั่วถึง และให้คำอธิบายอย่างชัดเจน	5.00	0.00	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ย	5.00	0.00	มากที่สุด

รายการประเมิน	n = 30		ระดับ
	$\bar{X}$	S.D.	ความคิดเห็น
ค่าเฉลี่ยโดยรวม	4.97	0.04	มากที่สุด

จากตาราง 22 พบว่า ความคิดเห็นของนักศึกษาปริญญาบัณฑิตสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ที่มีต่อการจัดกิจกรรมตามหลักสูตรวรรณคดีเอกเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.77$, S.D. = 0.04) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านสื่อการจัดกิจกรรม และด้านบรรยากาศในการจัดกิจกรรม ($\bar{X} = 5.00$, S.D. = 0.00) ด้านเนื้อหาสาระ ($\bar{X} = 4.98$, S.D. = 0.03) ด้านกิจกรรม ($\bar{X} = 4.95$, S.D. = 0.04) ด้านการวัดและประเมินผล ($\bar{X} = 4.93$, S.D. = 0.09) ตามลำดับ

การสะท้อนผลหลังการใช้หลักสูตรวรรณคดีเอกเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์สำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิตสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

ผลการสะท้อนคิดของนักศึกษาหลักการใช้หลักสูตรวรรณคดีเอกเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์สำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิตสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ สรุปได้ดังนี้

1. ด้านการวิจักษ์วรรณคดี นักศึกษามีการพัฒนาในการเข้าถึงคุณค่าและความงามของวรรณคดีอย่างชัดเจน โดยพบว่า นักศึกษาสามารถซาบซึ้งในอารมณ์และคุณค่าของวรรณคดีมากขึ้น มองวรรณคดีจาก “เรื่องไกลตัว” เป็น “สิ่งที่ใกล้ตัวและมีชีวิต” เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่าง เนื้อหา ภาษา และอารมณ์ เปิดมุมมองใหม่ในการรับรู้วรรณคดีในลักษณะร่วมสมัยและสร้างสรรค์ สะท้อนให้เห็นว่าผู้เรียนเกิด “สุนทรียภาพทางวรรณคดี” และมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนวรรณคดี
2. ด้านการวิจารณ์วรรณคดี นักศึกษามีความสามารถในการคิดวิเคราะห์และแสดงความคิดเห็นเพิ่มขึ้น โดยพบว่านักศึกษาสามารถวิเคราะห์ ตีความ และตั้งคำถามต่อวรรณคดีได้ เปรียบเทียบวรรณคดีกับสื่อร่วมสมัย เช่น เพลง ละครการแสดง เห็น “คุณค่า” และ “ข้อคิด” ของวรรณคดีในมิติที่หลากหลาย สามารถแสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผล และเชื่อมโยงกับชีวิตจริง แสดงให้เห็นถึงการพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูง
3. ด้านการประยุกต์ใช้และความคิดสร้างสรรค์ นักศึกษาสามารถนำวรรณคดีไปประยุกต์ใช้ได้อย่างสร้างสรรค์ ได้แก่ การถ่ายทอดผ่านศิลปะ การแสดง และกิจกรรมต่าง ๆ

4. ด้านเจตคติและแรงจูงใจต่อวรรณคดี นักศึกษามีเจตคติที่เปลี่ยนแปลงไปในทางบวกอย่างชัดเจน โดยมองว่าวรรณคดีเป็นเรื่องที่สนุกและเข้าถึงได้ เกิดแรงบันดาลใจในการเรียนและการนำไปประยุกต์ใช้ในวิชาชีพครู

5. ด้านการมีส่วนร่วมและประสบการณ์การเรียนรู้ จะเห็นได้จากนักศึกษามีส่วนร่วมในการเรียนรู้อย่างกระตือรือร้น เรียนรู้ผ่านการปฏิบัติจริง เรียนอย่างมีความสุข ไม่กดดัน และเกิดประสบการณ์เรียนรู้ที่มีความหมาย

ดังจะเห็นได้จากผลการสะท้อนคิดของนักศึกษา ดังต่อไปนี้

...วันนี้รู้สึกว่ เอาจริง ๆ กิจกรรมที่อาจารย์จัดมานั้น เป็นกิจกรรมที่ทำให้พวกเรา ได้รู้จักคุณค่าวรรณคดีเพิ่มมากขึ้นนะค่ะ ทำให้เราได้ลองทำในสิ่งใหม่ ๆ ได้ลองคิด ได้ลองมองอะไรหลายอย่างมากขึ้นค่ะคือ บางอย่างในวรรณคดีนั้นนะค่ะ มันก็อาจจะถูกนำเสนอหรือเล่นกันจนค่อนข้างจำเจ เป็นรูปแบบไทยแบบเดิม ๆ อะไรอย่างนี้ค่ะ แต่พอพวกเราได้ลองมาทำ ได้ลองมาปรับ (adapt) และสร้างสรรค์อะไรใหม่ ๆ ดู มันก็กลายเป็นว่าเราได้ทำวรรณคดีในลักษณะของวรรณคดีแบบยุคใหม่ ๆ ที่สามารถจับต้องได้มากขึ้น และทำให้พวกเรา รู้สึก ซาบซึ้ง กับวรรณคดีในมุมที่ไม่เคยรู้สึกมาก่อนค่ะ

จริง ๆ แล้ววรรณคดีนั้นนะค่ะ เขาอยากให้เราทุกคนสนุกไปกับมัน และเรียนรู้ไปพร้อม ๆ กัน ทั้งในแง่ของคุณและโทษของวรรณคดี ดังนั้นเราก็สามารถนำวรรณคดีมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมในรูปแบบใหม่ ๆ ได้ค่ะ ให้มันสามารถพัฒนาต่อไปได้ เป็นเหมือน แรงบันดาลใจ ที่ทำให้เรามองวรรณคดีได้กว้างขึ้น ไม่หยุดอยู่แค่รูปแบบเดิม ๆ แล้วก็ทำให้รู้สึกว่วรรณคดีไม่ใช่เรื่องไกลตัวนะค่ะ แต่เป็นสิ่งที่สามารถจับต้องได้ และเปิดโอกาสให้ทุกคน ทุกวัย ทุกเพศ สามารถเรียนรู้ไปด้วยกัน และมี มีความรู้สึกร่วมกับวรรณคดีได้จริง ๆ ค่ะ ขอขอบคุณค่ะ

(นักศึกษาคนที่ 1, ผู้ให้ข้อมูล, 25 มกราคม 2569)

...ขอบคุณอาจารย์ที่จัดอบรมหลักสูตรระยะสั้นนี้ขึ้นมานะค่ะ ทำให้หนูได้เรียนรู้เกี่ยวกับวรรณคดีอย่างลึกซึ้ง กิจกรรมสนุกมากค่ะ อยากให้มีการจัดอบรมดี ๆ แบบนี้อีกค่ะ

(นักศึกษาคนที่ 2, ผู้ให้ข้อมูล, 25 มกราคม 2569)

...การจัดกิจกรรมในครั้งนี้น่าสนุก และยังช่วยเสริมวรรณคดีให้เด็กสมัยใหม่เข้าใจได้ง่ายขึ้น อยากให้มีกิจกรรมแบบนี้อีกค่ะ เชื่อว่าเด็กยุคใหม่จะต้องสนใจ และสนุกกับวรรณคดีแน่นอนค่ะ

(นักศึกษาคนที่ 3, ผู้ให้ข้อมูล, 25 มกราคม 2569)

...กิจกรรมไม่น่าเบื่อเลย อาจารย์เมธิดาแล่นักศึกษาดี ดูแล่นักศึกษาใส่ใจตลอดการอบรม

(นักศึกษาคนที่ 5, ผู้ให้ข้อมูล, 25 มกราคม 2569)

...เป็นการจัดกิจกรรมที่ดีมาก มีความสนุก ไม่น่าเบื่อ ไม่กดดัน ทุกคนมีความเป็นกันเอง สนุกมาก

(นักศึกษาคนที่ 6, ผู้ให้ข้อมูล, 25 มกราคม 2569)

...วิทยากรดำเนินงานได้ลื่นไหลไม่ติดขัด มีความเป็นกันเอง บรรยากาศสนุกสนาน ไม่ตึงเครียดอัดอัด เนื้อหาสอดคล้องกับผู้เข้าร่วม เป็นการส่งเสริมประสบการณ์ใหม่และทบทวนเนื้อหาเก่า งานมีการกำหนดเวลาชัดเจน กิจกรรมช่วยส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้เข้าร่วมทำให้ได้รู้จักเพื่อนใหม่ ๆ มากขึ้น

(นักศึกษาคนที่ 8, ผู้ให้ข้อมูล, 25 มกราคม 2569)

...อยากให้มีการจัดกิจกรรมแบบนี้ขึ้นบ่อย ๆ และอยากให้มีการเอาวรรณคดีต่างประเทศ (ที่แปลแล้ว) มาประกอบด้วยจะได้ดูหลากหลาย โดยรวมกิจกรรมดีมากขอบคุณค่ะ

(นักศึกษาคนที่ 11, ผู้ให้ข้อมูล, 25 มกราคม 2569)

...ชอบกิจกรรมที่จัดมากค่ะ กิจกรรมสนุก เพิ่มความรู้ อะไรที่ไม่เคยได้ทำก็ได้ลองทำ เป็นการเข้าร่วมที่สนุกและได้ความรู้เยอะมากค่ะ

(นักศึกษาคนที่ 12, ผู้ให้ข้อมูล, 25 มกราคม 2569)

...ขอขอบคุณ คุณครูเมธี ที่จัดการอบรมในหลักสูตรวรรณคดีเอกเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์ ทำให้ได้ความรู้เพิ่มขึ้นและสามารถเข้าใจการวิจักษ์และวิจารณ์มากยิ่งขึ้น (คุณครูทำให้การอบรมนี้สนุกมากค่ะ ไม่น่าเบื่อ เพราะคุณครูหากิจกรรมมาสอนได้ลงตัวมากค่ะ)

(นักศึกษาคนที่ 14, ผู้ให้ข้อมูล, 25 มกราคม 2569)

...กิจกรรมดีมาก เป็นช่วงเวลา 4 วันที่ได้ประสบการณ์มากมาย ครูผู้สอนอำนวยความสะดวก ช่วยเหลือ เอาใจใส่นักศึกษาผ่านทั่วถึงและดีมากเป็นตัวที่สร้างประสบการณ์ และความทรงจำที่ดีต่อหลักสูตรกิจกรรมที่ใช้เวลาน้อยแต่มีประสิทธิภาพ ได้ทั้งความรู้ และมีผลงานเป็นที่ประจักษ์ที่สำคัญคือผู้เข้าร่วมทุกคนได้รับประสบการณ์อย่างมีความสุขมากค่ะ

(นักศึกษาคนที่ 15, ผู้ให้ข้อมูล, 25 มกราคม 2569)

...สำหรับส่วนนี้นะคะ ตอนแรกจริง ๆ คิดว่าอาจจะเป็นการนั่งฟังเฉย ๆ แล้วก็คงน่าเบื่อ แต่พอได้เข้าร่วมจริง ๆ กลับรู้สึกว่าการที่อาจารย์จัดขึ้นมันทำให้หนูมองวรรณคดีเปลี่ยนไป จากที่เคยคิดว่าวรรณคดีเป็นเรื่องไกลตัว ก็กลายเป็นเรื่องที่เรียนรู้ได้ง่ายขึ้นและเข้าถึงได้มากขึ้นค่ะ

เมื่อวานหนูรู้สึกสนุกมาก ได้ทำงานศิลปะ แล้วก็ได้เรียนรู้การถ่ายทอดวรรณคดีและความรู้สึกผ่านงานศิลปะในแบบที่ไม่เคยทำมาก่อน ครูให้พวกเราได้แสดงเพลงฉ่อยที่มีมุขตลก ทำให้บรรยากาศการเรียนมันไม่ตึงเครียด แล้วก็ช่วยให้เข้าใจเนื้อหาและอารมณ์ของวรรณคดีได้ดีขึ้นจากการลงมือทำจริง ๆ

อย่างกิจกรรมวิเคราะห์เพลงสมัยใหม่กับวรรณคดี ก็ทำให้หนูเห็นว่าวรรณคดีสามารถเชื่อมโยงกับสื่อร่วมสมัยได้ ไม่ได้จำกัดอยู่แค่ในหนังสือหรือบทเรียนแบบเดิม ๆ การได้เปรียบเทียบเนื้อเพลง อารมณ์ และความหมาย ทำให้หนูเข้าใจคุณค่าของวรรณคดีได้ลึกซึ้งกว่าเดิม

สำหรับวันนี้ ช่วงเช้ามีวิทยากรจากด้านนอกมา บรรยายาก็สนุกและตื่นตาตื่นใจ ได้แบ่งกลุ่มทำกิจกรรมที่ไม่เคยทำมาก่อน ตอนแรกหนูก็ไม่ได้คาดหวังว่าจะชนะหรือแพ้ แค่ว่ารู้สึกว่าได้แสดงศักยภาพการถ่ายทอดอารมณ์ของตัวละครในวรรณคดีของตัวเองให้เพื่อน ๆ ฟัง ๆ นอง ๆ ก็เลยรู้สึกดีใจมาก แล้วก็รู้สึกว่าตัวเองรักวรรณคดีมากขึ้นจริง ๆ ค่ะจากการเข้าร่วมกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง หนูรู้สึกว่าวรรณคดีไม่ใช่แค่การอ่านหรือท่องจำ แต่เป็นการเรียนรู้ที่มีชีวิต สามารถสื่อสารอารมณ์ ความคิด และประสบการณ์ของผู้เรียนผ่านงาน

ศิลปะได้จริง สุดท้ายหนูก็อยากขอบคุณอาจารย์ที่สร้างการอบรมครั้งนี้ขึ้นมา เพราะทำให้ หนูได้เรียนรู้วรรณคดีในมุมใหม่อย่างชัดเจนค่ะ

(นักศึกษาคนที่ 21, ผู้ให้ข้อมูล, 25 มกราคม 2569)

...ว้าว โอเค ก็สำหรับการอบรมทั้ง 4 วันนะคะ หนูรู้สึกว่ามันเป็นประสบการณ์ที่มี อะไรใหม่ ๆ สอดแทรกเข้ามาตลอด เป็นอะไรที่เราไม่เคยทำ แล้วก็ได้ลองทำจริง ๆ จากที่เคย คิดว่าละครมันก็แค่ละครเรื่องหนึ่ง ดูซ้ำ ๆ ก็คงน่าเบื่อ แต่พอเราได้ลองวิเคราะห์ ได้วิพากษ์ วิพากษ์จริง ๆ มันก็รู้สึกว่า เออ ตรงนี้พอเราได้ครีเอทอะไรหลาย ๆ อย่าง มันทำให้เราเริ่มตั้ง คำถามว่า สิ่งที่เราเรียนรู้นั้นสามารถประยุกต์ใช้ได้จริงไหม แล้วก็ทำให้เรามองเห็นว่ามันอาจ ต่อยอดไปเป็นผลงานที่ดีของเราในอนาคตได้ด้วย หนูรู้สึกว่ากิจกรรมพวกนี้ไม่ได้หยุดแค่ใน ห้องเรียน แต่ยังสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้จริง ๆ ด้วยค่ะ

(นักศึกษาคนที่ 23, ผู้ให้ข้อมูล, 25 มกราคม 2569)

...ขอบคุณนะค่ะ ขอบคุณคุณครูเมธีค่ะ ที่จัดกิจกรรมดี ๆ แบบนี้ขึ้นมา หนูรู้สึกดีใจ มาก ๆ จริง ๆ ค่ะ แบบดีใจอย่างมากเลย เป็นโครงการที่ดีมาก แล้วก็ไม่เครียดเลย คือเรียนกับ ครูเมธีมันไม่เหมือนเรียนหลักสูตรทั่วไป หนูรู้สึกว่าวรรณคดีที่เคยคิดว่าเป็นเรื่องจริงจังหรือ ไกลตัว พอมาเรียนแบบนี้กลับรู้สึกว่าเข้าใจมันง่ายขึ้น และรู้สึกใกล้ตัวมากขึ้นกว่าเดิม วรรณคดีไม่ใช่แค่เรื่องในหนังสือ แต่เป็นเรื่องที่เชื่อมกับความรู้สึกของเราได้จริง

การจัดกิจกรรมแบบนี้ไม่กดดัน ทำให้หนูเปิดใจรับวรรณคดีมากขึ้น จากที่เคยอ่านแบบ ผ่าน ๆ ตอนนี้กลับรู้สึกว่าอยากทำความเข้าใจตัวละคร อารมณ์ และความหมายที่ซ่อนอยู่ใน วรรณคดีมากกว่าเดิม หนูรู้สึกว่าวรรณคดีไม่ได้สอนแค่เรื่องภาษา แต่ยังทำให้เราได้มองชีวิต มองความคิด และมองความรู้สึกของมนุษย์ในมุมที่ลึกซึ้ง ซึ่งเป็นสิ่งที่หนูไม่เคยรู้สึกมาก่อน จากการเรียนแบบเดิม ๆ

หนูยังแซวครูเลยว่าครูเครียดหรือเปล่า เพราะการจัดของครูเมธีมันไม่ใช่แบบนั่งฟัง ยาว ๆ อาจจะมีนั่งฟังบ้างนิดหน่อย แต่ก็เป็นการฟังที่คลายเครียด เหมือนนั่งสนทนาที่ สบาย ๆ แล้วก็เป็นการอบรมอีกรูปแบบหนึ่งที่เป็นแบบกิจกรรมจริง ๆ หนูอยากขอบคุณ อาจารย์เมธี ขอบคุณท่านวิทยากรทุกท่าน แล้วก็ขอบคุณเพื่อน ๆ พี่ ๆ น้อง ๆ ทุกคนที่มาใน วันนี้ ตอนแรกหนูก็กลัวว่าจะมีใครมาบ้าง แต่ใจก็อยากมา ก็เลยชวนเพื่อนมาด้วย

ตอนแรกหนูกลัวว่าการอบรมจะน่าเบื่อ หรือจะเป็นแค่ทฤษฎี แต่พอได้เรียนจริง ๆ หนูกลับรู้สึกว่าวรรณคดีสามารถนำมาคิดต่อยอดได้หลากหลาย และสามารถใช้เป็นฐานในการ สร้างสรรค์กิจกรรมการเรียนรู้ได้จริงในการถ่ายทอดอารมณ์ของวรรณคดีที่มาจากใจของหนู

จริง ๆ หนูคิดว่าประสบการณ์การเรียนรู้ครั้งนี้ ทำให้หนูมองวรรณคดีในฐานะสิ่งที่มีชีวิต ไม่ใช่แค่เนื้อหาที่ต้องท่องจำ และสามารถนำไปใช้ได้ในอนาคต เวลาที่หนูจะไปเป็นครูและถ่ายทอดการแสดงนาฏศิลป์ที่ตัวเองมีอารมณ์ร่วมไปกับตัววรรณคดีให้กับนักเรียนของตัวเองค่ะ

สุดท้ายก็อยากบอกว่าวันนี้สนุกมากจริง ๆ ทั้งสองวันได้ทำอะไรใหม่ ๆ ได้เจอทุกคน บรรยากาศก็ดีมาก สัมกับที่วันหยุดไม่ได้นอนเลยคะ ก็ขอบคุณมาก ๆ นะคะ”

(นักศึกษาคนที่ 24, ผู้ให้ข้อมูล, 25 มกราคม 2569)

โดยสรุปความคิดเห็นเพิ่มเติมของนักศึกษา พบว่า การจัดกิจกรรมดีมาก มีความสนุก ไม่น่าเบื่อช่วยให้นักศึกษาได้เรียนรู้เกี่ยวกับวรรณคดีอย่างลึกซึ้ง มีความรู้ความเข้าใจวรรณคดีสมัยใหม่ ได้ความรู้เพิ่มขึ้นและสามารถทำความเข้าใจตัวละคร อารมณ์ และความหมายที่ซ่อนอยู่ในวรรณคดี มากกว่าเดิมเหมือนตัวเองได้เป็นตัวละครนั้น ๆ และมีความสามารถในการวิพากษ์และวิจารณ์มากยิ่งขึ้น

บทที่ 5

บทสรุป

การวิจัย เรื่อง การพัฒนาหลักสูตรวรรณคดีเอกเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์สำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิตสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ดำเนินการโดยใช้กระบวนการวิจัยและพัฒนา (Research and development) มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและแนวการจัดการเรียนการสอนวรรณคดีเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์ สำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิตสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ 2) เพื่อสร้างและตรวจสอบคุณภาพหลักสูตรวรรณคดีเอกเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์ สำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิตสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ 3) เพื่อทดลองใช้การพัฒนาหลักสูตรวรรณคดีเอกเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์ สำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิตสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ และ 4) เพื่อประเมินความคิดเห็นของนักศึกษาปริญญาบัณฑิตสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ที่มีต่อการจัดกิจกรรมตามหลักสูตรวรรณคดีเอกเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์ วิธีการดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบันและแนวการจัดการเรียนการสอนวรรณคดีเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์ สำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิตสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์โดยการสอบถามนักศึกษา จำนวน 80 คน โดยการสุ่มอย่างง่าย สัมภาษณ์ผู้สอนรายวิชาวรรณคดี จำนวน 3 คน และสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 2 คน ได้มาโดยการคัดเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ มีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.60-1.00

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาสร้างและตรวจสอบคุณภาพหลักสูตรวรรณคดีเอกเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์ สำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิตสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ โดยนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาในขั้นตอนที่ 1 มาออกแบบและยกร่างหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตรวรรณคดีเอกเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์ สำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิตสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ 2) ตรวจสอบความเหมาะสมของหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตรโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ซึ่งมีคุณสมบัติเป็นผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้และประสบการณ์ด้านหลักสูตรและการสอน และด้านวรรณคดี ได้มาโดยการคัดเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบประเมิน ซึ่งมีค่า IOC เท่ากับ 1.00 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนส่วนมาตรฐาน วิเคราะห์เนื้อหาและสรุป และทดลองนำร่องการใช้หลักสูตรกับนักศึกษาวิทยาลัยนาฏศิลป์สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2568 วันที่ 20 – 21 และวันที่ 27 – 28 ธันวาคม

2568 จำนวน 10 คนได้มาโดยการสุ่มอย่างง่าย และปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรและคู่มือการใช้หลักสูตร โดยการวิเคราะห์เนื้อหาและสรุปข้อมูล

ขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้การพัฒนาหลักสูตรวรรณคดีเอกเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์ สำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิตสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ไปทดลองใช้กับ นักศึกษาคณะศิลปศึกษา สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 30 คน ได้มาโดยการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) จากนักศึกษาอาสาสมัครที่มีความประสงค์เข้าร่วมกิจกรรมหลักสูตร เป็นระยะเวลา 21 ชั่วโมง และดำเนินการทดลองโดยใช้แบบแผนการทดลองแบบการทดลองกลุ่มเดียวและวัดผลหลังการทดลอง (One Group Posttest Only Design) เพื่อประเมินความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์วรรณคดี เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบวัดความสามารถ มีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.80-1.00 ค่าความเชื่อมั่นระหว่างผู้ประเมิน เท่ากับ 0.898 วิเคราะห์ข้อมูลโดยค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที (t-test for one sample)

ขั้นตอนที่ 4 การประเมินความคิดเห็นของนักศึกษาปริญญาบัณฑิตสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ที่มีต่อการจัดกิจกรรมตามหลักสูตรวรรณคดีเอกเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์ กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ นักศึกษาคณะศิลปศึกษา สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 30 คน ที่ได้มาโดยการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) จากนักศึกษาอาสาสมัครที่มีความประสงค์เข้าร่วมกิจกรรมหลักสูตร ซึ่งเป็นกลุ่มเดียวกับการวิจัยในขั้นตอนที่ 3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบประเมิน ซึ่งมีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.80-1.00 และสรุปการสะท้อนผล การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์เนื้อหา และสรุปข้อมูล

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันและแนวการจัดการเรียนการสอนวรรณคดีเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์ สำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิตสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

1.1 สภาพปัจจุบันจัดการเรียนการสอนวรรณคดีสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์จากการสอบถามนักศึกษา พบว่า

1.1.1 ปัญหาการจัดการเรียนการสอนวรรณคดีและการเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์ สำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิตสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ พบว่า การสอนวรรณคดีในปัจจุบันยังเน้นการบรรยายประวัติและเรื่องย่อของวรรณคดี ทำให้นักศึกษาไม่ได้ฝึกการคิดเชิงลึกหรือวิเคราะห์ในระดับที่ซับซ้อน กระบวนการสอนไม่ช่วยเชื่อมโยงวรรณคดีกับประเด็นร่วมสมัย

และขาดการส่งเสริมให้นักศึกษาคิดเชิงสร้างสรรค์หรือสร้างสรรค์งานที่สะท้อนการวิพากษ์วรรณคดีในแบบของตนเองที่ช่วยให้นักศึกษาเข้าถึงเนื้อหาและมุมมองที่หลากหลาย

1.1.2 ความต้องการให้มีการจัดการเรียนการสอน โดยมีเนื้อหาเกี่ยวกับวิธีการวิพากษ์และวิจารณ์วรรณคดี การวิพากษ์วรรณคดี และการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ (นาฏศิลป์ คีตศิลป์ ดุริยางคศิลป์ และทัศนศิลป์) และใช้วรรณคดีเอก อาทิ รามเกียรติ์ ขุนช้างขุนแผน และพระอภัยมณี โดยมีกิจกรรมการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ (นาฏศิลป์ คีตศิลป์ ดุริยางคศิลป์ และทัศนศิลป์) การฝึกความคิดเชิงวิพากษ์ การอภิปรายและแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และการแสดงบทละครวรรณคดี และใช้การประเมินโดยอาจารย์ผู้เข้าร่วมกิจกรรม ประเมินตนเอง และประเมินโดยเพื่อนผู้เข้าร่วมกิจกรรม

1.2 แนวทางการจัดการเรียนการสอนวรรณคดีในสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการวิพากษ์และวิจารณ์ สรุปได้ว่า

1.2.1 ผลการสัมภาษณ์ผู้สอนรายวิชาวรรณคดีในสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ เนื้อหาวรรณคดีหรือวรรณกรรมคลาสสิกมักมีภาษาและบริบทที่ห่างไกลจากยุคปัจจุบัน ทำให้นักศึกษาไม่รู้สึกรู้สึกเชื่อมโยงหรือเข้าไม่ถึงเนื้อหา การเชื่อมโยงวรรณกรรมกับศิลปะ การเรียน การทำงาน และชีวิตประจำวันยังทำได้ยาก ส่งผลต่อแรงจูงใจและคุณภาพผลงาน รวมทั้งทัศนคติของนักศึกษาที่มองว่าวรรณคดีเป็นเรื่องยาก ลำบาก ขาดแรงจูงใจ จึงต้องสร้างบรรยากาศที่เปิดกว้างเพื่อกระตุ้นความสนใจ ดังนั้นควรพัฒนาผู้เรียนให้มีความสามารถในการวิพากษ์วรรณคดีและวรรณกรรมใน 2 ประเด็น ได้แก่ การพัฒนาความรู้ความเข้าใจในบริบทของวรรณคดี และการพัฒนาความซาบซึ้ง ควรให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ผ่านประสบการณ์ เช่น การแสดงบทบาทสมมติ การเชื่อมโยงกับการแสดง การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ส่งเสริมการสร้างสรรค์วรรณกรรม ผ่านการประกวดงานเขียน การแสดง หรือบทประพันธ์ จัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับสถาบันอื่น เพื่อเปิดโลกทัศน์และเรียนรู้การตีความวรรณกรรมจากหลากหลายบริบท ครูควรเปลี่ยนบทบาทเป็นผู้อำนวยความสะดวก ควรใช้เทคโนโลยีและสื่อหลากหลาย และใช้การประเมินแบบพัฒนาการผ่านการเขียนสะท้อนคิด วิเคราะห์เชิงลึก และผลงานสร้างสรรค์ ไม่เน้นการจำ

1.2.2 ผลการสัมภาษณ์อาจารย์ผู้เชี่ยวชาญด้านวรรณคดีเกี่ยวกับแนวทางการจัดการเรียนการสอนวรรณคดีและแนวทางการเสริมสร้างความสามารถในการวิพากษ์และวิจารณ์ สรุปได้ว่าสภาพการเรียนการสอนวรรณคดีและวรรณกรรมไทยที่พบ คือ ครูขาดทักษะการสอนที่สร้างแรงบันดาลใจ เล่าเรื่องไม่เป็น ไม่มีอารมณ์ร่วม ครูไม่อ่านวรรณกรรมและขาดพื้นฐานความรู้ ส่งผลให้ขาดความลึกซึ้งและไม่สามารถสอนให้เกิดการวิเคราะห์หรือซาบซึ้งได้ เน้นเนื้อหาแต่ละเล่ายการพัฒนาทักษะสำคัญของผู้เรียนเช่น การคิดวิเคราะห์ ความซาบซึ้ง และคุณค่าทางจริยธรรมในวรรณคดี แนวทางการเสริมสร้างความสามารถในการวิพากษ์วรรณคดี พบว่า ครูควรมีความรู้ลึกซึ้ง เข้าใจเนื้อหาอย่าง

แท้จริง และความซาบซึ้งในวรรณคดีจริง จึงจะสามารถถ่ายทอดให้ผู้เรียนได้อย่างเหมาะสมกับช่วงชั้น
 ควรจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนมีความสามารถในการวิจารณ์วรรณคดี คือ การสอนให้ผู้เรียนแสดง
 ความคิดเห็นเชิงชื่นชม เชิงวิพากษ์วิจารณ์อย่างมีเหตุผล โดยมีกรอบพิจารณาคุณลักษณะของ
 วรรณคดีที่ชัดเจน และใช้ฐานคิดช่วยให้เข้าใจรากวัฒนธรรมของวรรณคดี และต่อยอดสู่การตีความที่
 ลึกซึ้งและสร้างสรรค์

2. ผลการสร้างและตรวจสอบคุณภาพหลักสูตรวรรณคดีเอกเพื่อเสริมสร้างความสามารถใน
 การวิจักษ์และวิจารณ์ สำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิตสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

2.1 หลักสูตรวรรณคดีเอกเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์ สำหรับ
 นักศึกษาปริญญาบัณฑิตสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ มีองค์ประกอบ 7 องค์ประกอบ ได้แก่
 1) หลักการ 2) จุดมุ่งหมาย 3) คำอธิบายรายวิชาและหน่วยการเรียนรู้ 4) โครงสร้างหลักสูตร 5) แนว
 ทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 6) สื่อการเรียนรู้ 7) การวัดและประเมินผล โดยหลักสูตรมีแนวทาง
 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 6 แนวทาง ได้แก่ การจัดการเรียนรู้เชิงรุก การเรียนรู้ผ่านประสบการณ์
 การวิจารณ์วรรณคดี การศึกษารสวรรณคดี การจัดการเรียนรู้โดยใช้ผังกราฟิกของจอยส์ และ
 การไตร่ตรอง มี 7 หน่วยการเรียนรู้ กำหนดระยะเวลาในการเข้าร่วมกิจกรรมตลอดหลักสูตร จำนวน
 21 ชั่วโมง

2.2 ผลการตรวจสอบความเหมาะสมของหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตร
 วรรณคดีเอกเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์สำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิต
 สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ พบว่า หลักสูตรที่พัฒนาขึ้นโดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด
 (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.78) และเอกสารประกอบหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นโดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับ
 มากที่สุด (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.75)

2.3 ผลการทดลองนำร่องการใช้หลักสูตรวรรณคดีเอกเพื่อเสริมสร้างความสามารถใน
 การวิจักษ์และวิจารณ์สำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิตสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ พบว่า ภายหลังจากใช้
 หลักสูตร ควรปรับเปลี่ยนตอนที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้จาก พระอภัยมณี ตอน พระอภัยมณีกับศรี
 สุวรรณเรียนวิชา เป็น พระอภัยมณี ตอน พระอภัยมณีหนีนางผีเสื้อสมุทร เนื่องจากตอนเดิมมีลักษณะ
 เนื้อเรื่องค่อนข้างราบเรียบและไม่สามารถสร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้แก่นักศึกษาได้อย่างเพียงพอ
 ขณะที่ตอนพระอภัยมณีหนีนางผีเสื้อสมุทรมีความเข้มข้นทางอารมณ์ มีความตึงเครียดและการ
 เคลื่อนไหวของเหตุการณ์ที่ชัดเจน เหมาะสมกับช่วงวัยของนักศึกษา และเอื้อต่อการตีความวรรณคดี
 รวมถึงการวิจักษ์และวิจารณ์วรรณคดีในเชิงอารมณ์และสุนทรียภาพได้ดียิ่งขึ้น และผลการวิเคราะห์
 หาค่าความเชื่อมั่นระหว่างผู้ประเมิน (Rater agreement indexes) ซึ่งค่าที่ยอมรับได้ 0.70-1.00 ได้
 ค่าความเชื่อมั่นระหว่างผู้ประเมินเท่ากับ 0.898

3. ผลการทดลองใช้หลักสูตรวรรณคดีเอกเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์ สำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิตสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

หลังการใช้หลักสูตรวรรณคดีเอกเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์สำหรับ นักศึกษาปริญญาบัณฑิตสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ พบว่า คะแนนความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์ วรรณคดีของกลุ่มตัวอย่างนักศึกษาปริญญาบัณฑิตสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ โดยรวมคิดเป็นร้อยละ 94.33 โดยมีความสามารถในการวิจักษ์วรรณคดีคิดเป็นร้อยละ 93.05 และมีความสามารถในการวิจารณ์วรรณคดี คิดเป็นร้อยละ 96.25 ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 80 ที่กำหนดไว้ สรุปได้ว่า หลังการจัดกิจกรรมการใช้หลักสูตร วรรณคดีเอก นักศึกษาสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์มีความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์วรรณคดีสูง กว่าเกณฑ์ร้อยละ 80 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4. ผลการประเมินความคิดเห็นของนักศึกษาปริญญาบัณฑิตสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ที่มีต่อ การจัดกิจกรรมตามหลักสูตรวรรณคดีเอกเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์

4.1 นักศึกษามีความคิดเห็นต่อการจัดกิจกรรมตามหลักสูตรวรรณคดีเอกเพื่อ เสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณาเป็น รายด้านพบว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านสื่อการจัดกิจกรรม และด้านบรรยากาศในการจัดกิจกรรม ด้านเนื้อหาสาระ ด้านกิจกรรม ด้านการวัดและประเมินผล ตามลำดับ

4.2 การสะท้อนผลการใช้หลักสูตร สรุปได้ว่า การจัดกิจกรรมดีมาก มีความสนุก ไม่น่า เบื่อช่วยให้นักศึกษาได้เรียนรู้เกี่ยวกับวรรณคดีอย่างลึกซึ้ง มีความรู้ความเข้าใจวรรณคดีสมัยใหม่ ได้ความรู้เพิ่มขึ้นและสามารถทำความเข้าใจตัวละคร อารมณ์ และความหมายที่ซ่อนอยู่ในวรรณคดี มากกว่าเดิม และมีความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์มากยิ่งขึ้น

อภิปรายผล

จากการพัฒนาหลักสูตรวรรณคดีเอกเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์ สำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิตสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ พบประเด็นที่ควรนำมาอภิปรายผล 4 ประเด็น โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. สภาพปัจจุบันและแนวการจัดการเรียนการสอนวรรณคดีเพื่อเสริมสร้างความสามารถใน การวิจักษ์และวิจารณ์ สำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิตสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

สภาพปัจจุบันและแนวการจัดการเรียนการสอนวรรณคดีเพื่อเสริมสร้างความสามารถใน การวิจักษ์และวิจารณ์ พบว่า 1) ปัญหาการจัดการเรียนการสอนวรรณคดีและการเสริมสร้าง ความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์ การสอนวรรณคดีในปัจจุบันยังเน้นการบรรยายประวัติและ เรื่องย่อของวรรณคดี เนื้อหาวรรณคดีมีภาษาและบริบทที่ห่างไกลจากยุคปัจจุบัน ครูไม่อ่าน

วรรณกรรมและขาดพื้นฐานความรู้ ส่งผลให้ขาดความลึกซึ้งและไม่สามารถสอนให้เกิดการวิเคราะห์ หรือซาบซึ้งได้ กระบวนการสอนไม่ช่วยเชื่อมโยงวรรณคดีกับประเด็นร่วมสมัย เน้นเนื้อหาแต่ละเลย การพัฒนาทักษะสำคัญของผู้เรียนเช่น การคิดวิเคราะห์ ความซาบซึ้ง และคุณค่าทางจริยธรรมใน วรรณคดี ดังนั้นแนวทางการเสริมสร้างการวิจักษ์และวิจารณ์วรรณคดี 2) นักศึกษามีความต้องการให้ จัดการเรียนการสอนที่เน้นเนื้อหาเกี่ยวกับการวิจักษ์ การวิจารณ์ และการวิพากษ์วรรณคดี ควบคู่กับ การสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ โดยใช้วรรณคดีเอก เช่น รามเกียรติ์ ขุนช้างขุนแผน และพระอภัยมณี เป็นฐานในการเรียนรู้ ผ่านกิจกรรมที่ส่งเสริมการคิดเชิงวิพากษ์ การอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และการแสดงบทละครวรรณคดี รวมทั้งการสร้างสรรค์ผลงานด้านนาฏศิลป์ คีตศิลป์ ดุริยางคศิลป์ และทัศนศิลป์ โดยใช้การประเมินที่หลากหลาย ได้แก่ การประเมินโดยผู้สอน การประเมินตนเอง และการประเมินโดยเพื่อนร่วมกิจกรรม เพื่อสะท้อนพัฒนาการของผู้เรียนอย่างรอบด้าน 3) ควรจัดการ เรียนการสอนให้ผู้เรียนมีความสามารถในการวิจารณ์วรรณคดีผ่านประสบการณ์ ให้ผู้เรียนแสดงความ คิดเห็นเชิงชื่นชม เชิงวิพากษ์วิจารณ์อย่างมีเหตุผล โดยมีกรอบพิจารณาคุณลักษณะของวรรณคดีที่ ชัดเจน และใช้ฐานคิดช่วยให้เข้าใจรากวัฒนธรรมของวรรณคดี และต่อยอดสู่การตีความที่ลึกซึ้งและ สร้างสรรค์ และใช้การประเมินแบบพัฒนาการผ่านการเขียนสะท้อนคิด วิเคราะห์เชิงลึก และผลงาน สร้างสรรค์ ไม่เน้นการจำ สอดคล้องกับแนวคิด Langer (1997) ที่กล่าวว่า วรรณคดีเป็นสื่อแห่งการ เรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ ไตร่ตรอง ตีความเนื้อหาเพื่อเชื่อมโยงสังคม ประวัติศาสตร์ ความคิด ความเชื่อ และทัศนคติของบุคคล ดังนั้นแนวการจัดการเรียนการสอนวรรณคดีจึงมุ่งเน้นให้ ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาวรรณคดี ผูกกระบวนการคิดวิเคราะห์และคิดขั้นสูง แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน อภิปรายโต้ตอบประเด็นที่เป็นปัญหาการสอนวรรณคดี ตลอดจนฝึก นักเรียนให้เรียนรู้เป็นกลุ่มและมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ ควรให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็นให้มากที่สุด และฝึกให้ผู้เรียนเกิดความคิดเชิงวิจารณ์ว่าวรรณคดีมีส่วนงามและส่วนบกพร่องใดบ้าง (หม่อมหลวง บุญเหลือ เทพยสุวรรณ, 2539, น. 137-138; 2544, น. 35-37) สอดคล้องกับงานวิจัยของเตือนใจ คคตติ (2565) ที่พบว่า ปัญหาการเรียนการสอนวรรณคดีในระดับอุดมศึกษาและมัธยมศึกษา มุ่งเน้น บทบาทของผู้สอนมากกว่ากระบวนการคิดของผู้เรียน การใช้สื่อการสอนที่ไม่ใช่ตัวบทวรรณคดีและ บรรยายภาคในชั้นเรียนที่ขาดอิสระทางความคิด ซึ่งมีแนวทางการนำทฤษฎีวิพากษ์มาประยุกต์ใช้ในการ เรียนการสอนวรรณคดี คือ การตั้งจุดประสงค์การสอน กิจกรรมการเรียนการสอนที่มุ่งเน้น การถกเถียง สะท้อนความคิดเป็นกลุ่มย่อยและทั้งชั้นเรียน การใช้สื่อตัวบทที่มีความขัดแย้งและ การกำหนดบทบาทของผู้เรียนและผู้สอนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เช่นเดียวกับผลงานวิจัยของ จิรภัทร เหล่า (2568) ที่กล่าวว่า ครูผู้สอนควรมีบทบาทในการออกแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 3 ด้าน ได้แก่ การออกแบบเนื้อหา การออกแบบกิจกรรมทางการเรียน การออกแบบกระบวนการ สื่อสาร และควรใช้วิธีการที่หลากหลายและยืดหยุ่นตามบริบทและสภาพของผู้เรียนเป็นสำคัญ

2. การสร้างและตรวจสอบคุณภาพหลักสูตรวรรณคดีเอกเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์ สำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิตสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

การสร้างและตรวจสอบคุณภาพหลักสูตรวรรณคดีเอกเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์ สำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิตสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์นี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการโดยนำเอาผลการศึกษาจากขั้นตอนที่ 1 และผลการทบทวนวรรณกรรม แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาออกแบบและกำหนดโครงสร้างหลักสูตรซึ่งมี 7 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการ 2) จุดมุ่งหมาย 3) คำอธิบายรายวิชาและหน่วยการเรียนรู้ 4) โครงสร้างหลักสูตร 5) แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 6) สื่อการเรียนรู้ 7) การวัดและประเมินผล โดยหลักสูตรมีแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 6 แนวทาง ได้แก่ การจัดการเรียนรู้เชิงรุก การเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ การวิจารณ์วรรณคดี การศึกษารสวรรณคดี การจัดการเรียนรู้โดยใช้ผังกราฟิกของจอยส์ และการไตร่ตรอง มี 7 หน่วยการเรียนรู้ กำหนดระยะเวลาในการเข้าร่วมกิจกรรมตลอดหลักสูตร จำนวน 21 ชั่วโมง และจัดทำเอกสารประกอบหลักสูตร และทำการตรวจสอบความเหมาะสมกับผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน พบว่า หลักสูตรและคู่มือการใช้หลักสูตรมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อนำไปทดลองนำร่อง จึงพบว่าควรปรับเปลี่ยนตอนที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้จาก พระอภัยมณี ตอน พระอภัยมณีกับศรีสุวรรณเรียนวิชา เป็น พระอภัยมณี ตอน พระอภัยมณีหนีนางผีเสื้อสมุทร เนื่องจากตอนเดิมมีลักษณะเนื้อเรื่องค่อนข้างราบเรียบและไม่สามารถสร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้แก่นักศึกษาได้อย่างเพียงพอ ขณะที่ตอนพระอภัยมณีหนีนางผีเสื้อสมุทรมีความเข้มข้นทางอารมณ์ มีความตึงเครียดและการเคลื่อนไหวของเหตุการณ์ที่ชัดเจน เหมาะสมกับช่วงวัยของนักศึกษา และเอื้อต่อการตีความวรรณคดี รวมถึงการวิจักษ์และวิจารณ์วรรณคดีในเชิงอารมณ์และสุนทรียภาพได้ดียิ่งขึ้น ซึ่งกระบวนการสร้างหลักสูตรเป็นไปตามแนวคิดของการพัฒนาหลักสูตรของ Tyler (1971) Taba (1962) และวิชัย วงษ์ใหญ่ (2554, น. 19-20) คือ การวิเคราะห์สภาพปัญหาและความต้องการ กำหนดจุดมุ่งหมาย กำหนดรูปแบบของหลักสูตร เลือกเนื้อหาสาระ จัดรวบรวมเนื้อหาสาระ เลือกประสบการณ์เรียน จัดประสบการณ์การเรียนรู้ และการประเมินผล การพัฒนาเอกสารหลักสูตร การสอบทานคุณภาพหลักสูตร ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศึกษา เบญจกุล (2565) และจิรภรณ์ กิจเจริญ (2566) ที่พบว่า หลักสูตรที่พัฒนาขึ้น ประกอบด้วย หลักการ จุดมุ่งหมาย โครงสร้างหลักสูตร เนื้อหา กิจกรรมการเรียนรู้ สื่อเทคโนโลยีและแหล่งเรียนรู้ และการประเมินผล ซึ่งผลการประเมินหลักสูตรโดยผู้เชี่ยวชาญ พบว่า หลักสูตรมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุดและสามารถนำไปใช้ได้

3. การทดลองใช้หลักสูตรวรรณคดีเอกเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์ สำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิตสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

ผลการทดลองใช้หลักสูตร พบว่า หลังการใช้หลักสูตรวรรณคดีเอกเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์สำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิตสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ พบว่า คะแนนความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์วรรณคดีของกลุ่มตัวอย่างนักศึกษาปริญญาบัณฑิตสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ โดยรวมคิดเป็นร้อยละ 94.33 โดยมีความสามารถในการวิจักษ์วรรณคดีคิดเป็นร้อยละ 93.05 และมีความสามารถในการวิจารณ์วรรณคดีคิดเป็นร้อยละ 96.25 ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 80 ที่กำหนดไว้ สรุปได้ว่า หลังการจัดกิจกรรมการใช้หลักสูตรวรรณคดีเอก นักศึกษาสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์มีความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์วรรณคดีสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 80 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ทั้งนี้เพราะหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นมีความสอดคล้องกับความต้องการของนักศึกษา ครูผู้สอน และการให้แนวทางการจัดการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์วรรณคดีจากผู้เชี่ยวชาญด้านวรรณคดีและบริบทการจัดการเรียนการสอนของสถานศึกษา และก่อนการจัดกิจกรรมของหลักสูตร ผู้วิจัยได้ชี้แจงและทำความเข้าใจกับวิทยากรและนักเรียนที่อาสาสมัครเข้าร่วมกิจกรรม พร้อมทั้งมีเอกสารประกอบหลักสูตรที่มีคำอธิบายถึงบทบาทของครูผู้สอน บทบาทของผู้เรียน แนวทางการจัดกิจกรรม แนวทางการวัดและประเมินผล ซึ่งแนวทางการจัดกิจกรรมนั้นผู้วิจัยได้บูรณาการแนวการจัดการเรียนรู้ 6 แนวทาง ได้แก่ การจัดการเรียนรู้เชิงรุก การเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ การวิจารณ์วรรณคดี การศึกษารสวรรณคดี การจัดการเรียนรู้โดยใช้ผังกราฟิกของจอยส์ การไตร่ตรอง ใน 7 หน่วยการเรียนรู้ ดังนี้

หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 วรรณคดีกับความงาม มุ่งพัฒนาความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์วรรณคดี โดยเริ่มจากการกระตุ้นประสบการณ์และอารมณ์ของผู้เรียนให้เชื่อมโยงกับตัวบท จากนั้นใช้ผังกราฟิกช่วยวิเคราะห์องค์ประกอบของความงามในวรรณคดี ฝึกการอ่าน ตีความ และอธิบายเหตุผลผ่านการเลือกถ้อยคำสำคัญ พร้อมทั้งอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และสะท้อนการเรียนรู้ ซึ่งช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาจากการรับรู้ความงามไปสู่การวิเคราะห์และประเมินคุณค่าได้อย่างเป็นระบบ

หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 รสวรรณคดีไทย มุ่งเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์ผ่านการเรียนรู้ รสวรรณคดี โดยให้นักศึกษาเริ่มจากการรับรู้อารมณ์จากสื่อร่วมสมัย (บทเพลง) แล้วเชื่อมโยงสู่แนวคิดทางวรรณคดี วิเคราะห์และตีความอารมณ์อย่างมีเหตุผล จากนั้นนำไปสู่การสร้างมโนทัศน์และถ่ายทอดผ่านการแสดงเชิงสร้างสรรค์ พร้อมทั้งสะท้อนความคิดของตนเอง กระบวนการดังกล่าวช่วยพัฒนาการรับรู้รสวรรณคดี การตีความเชิงลึก และความสามารถในการวิจารณ์อย่างเป็นระบบและมีเหตุผล

หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 วรรณคดีวิจารณ์ มุ่งเสริมสร้างความสามารถในการวิพากษ์และวิจารณ์ผ่านการอ่านเชิงลึก การตั้งประเด็นวิจารณ์ และการตีชมอย่างมีเหตุผลโดยอ้างอิงตัวบทเป็นหลักฐาน ควบคู่กับการสร้างสรรค์ผลงาน “สุนทรียภาพวรรณคดีไทยสู่ภาพพิมพ์แสงแดด” เพื่อถ่ายทอดความคิด ความรู้สึก และคุณค่าที่รับรู้จากวรรณคดี กระบวนการดังกล่าวช่วยพัฒนาการตีความ การให้เหตุผล และการสื่อสารเชิงวิจารณ์อย่างเป็นระบบและสร้างสรรค์

หน่วยการเรียนรู้ที่ 4 วิพากษ์และวิจารณ์วรรณคดีเอกเรื่อง พระอภัยมณี ตอน พระอภัยมณีหนีนาฬิสาสมุทร มุ่งเสริมสร้างความสามารถในการวิพากษ์และวิจารณ์ผ่านการตีความอารมณ์และความงามของวรรณคดีเอก พระอภัยมณี โดยให้นักศึกษาเข้าถึงตัวบทผ่านประสบการณ์ตรงทั้งการอ่าน ฟัง และการแสดงออกทางศิลปะ การร้อง การบรรเลงดนตรี การเคลื่อนไหว หรือการผสมผสานศิลปะหลายรูปแบบ เพื่อสะท้อนความเข้าใจเชิงลึก กระบวนการดังกล่าวช่วยพัฒนาการตีความ การรับรู้วรรณคดี และการแสดงความคิดเห็นเชิงวิจารณ์อย่างสร้างสรรค์และมีเหตุผล

หน่วยการเรียนรู้ที่ 5 วิพากษ์และวิจารณ์วรรณคดีเอกเรื่อง ขุนช้างขุนแผน ตอน พลายแก้วเป็นชู้กับนางพิม มุ่งเสริมสร้างความสามารถในการวิพากษ์และวิจารณ์ผ่านการตีความอารมณ์ของวรรณคดีเอก ขุนช้างขุนแผน โดยเน้นการถ่ายทอดอารมณ์ผ่านบทเพลงและดนตรีที่นักศึกษาออกแบบขึ้นเอง ทั้งการแต่งคำร้อง ทำนอง จังหวะ และการแสดงประกอบเพลง เพื่อสะท้อนความเข้าใจเชิงลึกจากตัวบท กระบวนการดังกล่าวช่วยพัฒนาการรับรู้วรรณคดี การตีความ และการแสดงความคิดเห็นเชิงวิจารณ์อย่างสร้างสรรค์และมีเหตุผล

หน่วยการเรียนรู้ที่ 6 วิพากษ์และวิจารณ์วรรณคดีเอกเรื่อง รามเกียรติ์ ตอน สีดาลุยไฟ มุ่งเสริมสร้างความสามารถในการวิพากษ์และวิจารณ์วรรณคดี โดยให้นักศึกษาเรียนรู้ผ่าน “การชมและสร้างการแสดงละครเวทีร่วมสมัย” จากเรื่อง รามเกียรติ์ ตอน สีดาลุยไฟ ทำให้นักศึกษาเข้าถึงอารมณ์และคุณค่าของวรรณคดีผ่านประสบการณ์ตรง จากนั้นวิเคราะห์องค์ประกอบทางศิลปะ เช่น การแสดง ดนตรี และบรรยากาศ ก่อนนำไปสร้างสรรค์การแสดงของตนเอง และอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างมีเหตุผล ส่งผลให้นักศึกษาสามารถตีความ เข้าใจอย่างลึกซึ้ง และวิจารณ์วรรณคดีได้อย่างมีหลักฐานและมุมมองที่หลากหลาย

หน่วยการเรียนรู้ที่ 7 การแสดงผลงานทางศิลปะ มุ่งเสริมสร้างความสามารถในการวิพากษ์และวิจารณ์วรรณคดี โดยให้นักศึกษาบูรณาการความรู้สู่การสร้างสรรค์ “การแสดงศิลปะเต็มรูปแบบบนเวที” จากวรรณคดีเอกที่เลือก ผ่านการวิเคราะห์อารมณ์และคุณค่า แล้วออกแบบการแสดง ดนตรี และองค์ประกอบศิลปะอย่างเป็นระบบ การลงมือปฏิบัติจริงและการแสดงต่อสาธารณะช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจวรรณคดีอย่างลึกซึ้ง ขณะเดียวกันการประเมินและการไตร่ตรองทำให้นักศึกษาสามารถสะท้อน วิเคราะห์ และวิจารณ์ผลงานได้อย่างมีเหตุผลและมีมิติทางสุนทรียะ

เมื่อจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรเสร็จสิ้น ทำการวัดความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์วรรณคดีโดยมีข้อคำถามใน 5 ประเด็น พบว่า นักศึกษามีความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์วรรณคดีสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 80 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ สะท้อนให้เห็นว่าหลักสูตรนี้ได้รับการออกแบบอย่างเป็นลำดับขั้น เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์วรรณคดีของนักศึกษาอย่างเป็นระบบและกลุ่มเล็ก โดยเริ่มต้นจากการเปิดประสบการณ์ให้ผู้เรียนได้รับรู้ความงามและอารมณ์ของวรรณคดีผ่านการเชื่อมโยงกับประสบการณ์ใกล้ตัวและสื่อร่วมสมัย ทำให้นักศึกษาเกิดความรู้สึกมีส่วนร่วมและเข้าถึงตัวบทได้อย่างเป็นธรรมชาติ จากนั้นจึงพัฒนาไปสู่การเข้าใจองค์ประกอบทางวรรณศิลป์ ความงามของภาษา ภาพพจน์ และรสวรรณคดี ซึ่งช่วยให้ผู้เรียนสามารถมองเห็นคุณค่าเชิงสุนทรียะได้อย่างมีหลักเกณฑ์ เมื่อผู้เรียนมีพื้นฐานในการรับรู้และเข้าใจแล้ว หลักสูตรจึงมุ่งพัฒนาไปสู่การตีความและตั้งประเด็นวิจารณ์ผ่านการอ่านเชิงลึก การตั้งคำถาม และการอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นโดยอ้างอิงตัวบทเป็นหลักฐาน ส่งผลให้ผู้เรียนสามารถใช้เหตุผลประกอบการแสดงความคิดเห็นได้อย่างเหมาะสมและน่าเชื่อถือ ขณะเดียวกัน หลักสูตรยังเน้นการเรียนรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติจริง โดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนถ่ายทอดความเข้าใจผ่านการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การแสดง ดนตรี บทเพลงและละครเวที ซึ่งเป็นกระบวนการที่ช่วยให้ผู้เรียนเข้าถึงอารมณ์และคุณค่าของวรรณคดีได้อย่างลึกซึ้งยิ่งขึ้น และนักศึกษาได้บูรณาการองค์ความรู้ทั้งหมดสู่การสร้างสรรค์การแสดงศิลปะเต็มรูปแบบ พร้อมทั้งการประเมินและการไตร่ตรองตนเอง ซึ่งช่วยพัฒนาความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์อย่างมีเหตุผล มีหลักฐานรองรับ และเปิดรับความหลากหลายของมุมมองทางสุนทรียะ ดังนั้น หลักสูตรนี้จึงมิได้มุ่งเพียงให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาวรรณคดีเท่านั้น หากแต่สามารถพัฒนาให้ผู้เรียนมีความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์วรรณคดีได้อย่างลึกซึ้ง เป็นระบบ และมีคุณภาพ อันเป็นทักษะสำคัญต่อการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 และการเสพศิลปวัฒนธรรมอย่างมีวิจารณญาณ ซึ่งเป็นไปตามหลักการวิจักษ์วรรณคดีของกระทรวงศึกษาธิการ (2551) และปรียา หิรัญประดิษฐ์ (2565, น. 9-11) ที่ระบุว่า ผู้เรียนต้องอ่านอย่างพิจารณา เข้าใจเกี่ยวกับเรื่องราวในวรรณคดี ค้นหาความหมายพื้นฐาน ข้อคิดอันเป็นประโยชน์ รับรู้อารมณ์ของบทประพันธ์ พิจารณาการใช้กลวิธีในการแต่งคำประพันธ์ ความงามความไพเราะของภาษา บอกส่วนดี ส่วนบกพร่อง และเสนอแนะสิ่งที่ขาดหรือสิ่งที่เป็ประโยชน์ในการสร้างวรรณกรรมเรื่องต่อไป และสอดคล้องกับแนวคิดการวิจารณ์วรรณคดีของวิทย์ ศิวะศรียานนท์ (2531 อ้างถึงใน ชมัยกร แสงกระจ่าง, 2565, น. 7) และวิภา กงกะนั้นท์ (2556, น. 11) ที่กล่าวว่า การวิจารณ์วรรณคดี เป็นการแสดงความคิดเห็น อธิบายให้เห็นลักษณะโดยรวมและโดยละเอียดของบทประพันธ์ แยกแยะ อธิบายทั้งในส่วนที่เป็นเนื้อหาสาระ กลวิธีทางวรรณศิลป์ ตลอดจนความคิดสร้างสรรค์ของผู้เขียน และวินิจฉัยค่าหรือประเมินค่าว่าบทประพันธ์นั้นมีคุณภาพเป็นเช่นไร โดยมีหลักการวิจารณ์คือการวิเคราะห์ วินิจฉัยหรือตีความ วิวิจารณ์ และวิพากษ์องค์ประกอบของวรรณคดี ได้แก่ ถ้อยคำ

สำนวน การใช้คำ ประโยค เนื้อเรื่องและแนวคิดเทคนิคหรือกลวิธีการประพันธ์ โดยพิจารณาคุณค่าด้านวรรณศิลป์ ด้านเนื้อหาสาระ ด้านสังคม และการประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน (หม่อมหลวงบุญเหลือ เทพยสุวรรณ, 2543, น. 2-3) สอดคล้องกับแนวการจัดการเรียนรู้ของนริรัตน์ พินิจนสาร (2561) ได้สร้างสรรค์นฏยศิลป์จากการตีความตัวละคร "ราม" ในรามายณะผ่านทฤษฎีภาวะและรส ได้แก่ 1) การตีความตัวละครผ่านทฤษฎีภาวะและรส 2) แนวคิดด้านอารมณ์และพฤติกรรมมนุษย์ 3) การสร้างสรรค์ผลงานนาฏยศิลป์โดยใช้ทฤษฎีทางศิลปะ 4) การคำนึงถึงแนวคิดเรื่องพหุวัฒนธรรม และ 5) การคำนึงถึงแนวคิดหลังสมัยใหม่ ทำให้นักศึกษาสามารถตีความ และจำแนกถึงอารมณ์ความรู้สึก และการแสดงออกทางพฤติกรรมความเป็นมนุษย์ของตัวละครผ่านนรล ได้แก่ รัก โกรธ เศร้า เกลียด กล้าหาญ กลัว อัจฉริยะ ขบขัน และสงบได้ และสอดคล้องกับผลการศึกษาของประจักษ์ น้อยเหนือ (2563) ที่พบว่า ภายหลังการจัดการเรียนการสอนตามแนวคิด Active learning ประกอบด้วย 6 ขั้น คือ ขั้นที่ 1 กระตุ้นความคิด (A: Activating) ขั้นที่ 2 พินิจเนื้อหา (C: Concentrating) มี 3 ขั้นตอนย่อย คือ (1) อ่านแบบวิจักษ์ (Analyzing) (2) ตระหนักในคุณค่า (Appreciating) (3) ระบุปัญหาที่พบ (Identifying) ขั้นที่ 3 พิจารณาแนวทางแก้ไข (Trying the solutions) แบ่งเป็น 2 ขั้นตอน คือ (1) ร่วมสนทนา (Discussing) และ (2) ค้นหาวิธีแก้ปัญหาใหม่ (Finding new solutions) ขั้นที่ 4 เลือกใช้วิธีที่เหมาะสม (I: Ideating best solutions) ขั้นที่ 5 ทบทวนความเป็นไปได้ (V: Verifying for appreciation) และขั้นที่ 6 ขยายความรู้สู่ชุมชน (E: Expanding) พบว่า นักเรียนมีพัฒนาการความสามารถในการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์สูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง มีความซาบซึ้งในวรรณคดีไทย และพึงพอใจต่อรูปแบบการจัดการเรียนการสอนในระดับที่เห็นด้วยมากที่สุด นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังสอดคล้องกับงานวิจัยต่างประเทศที่สนับสนุนแนวคิดการพัฒนาความสามารถด้านสุนทรียะและการวิจารณ์ผ่านประสบการณ์และการมีส่วนร่วมของผู้เรียน โดยเฉพาะงานของ Chmiel (2015) ที่ศึกษาทฤษฎีรส (Rasa Theory) ในสุนทรียศาสตร์อินเดีย พบว่า รส เป็นสภาวะทางอารมณ์และจิตใจที่เกิดขึ้นจากการมีส่วนร่วมของผู้ชมต่อศิลปะการแสดง ทั้งในมิติของอารมณ์ จิตใจ และจิตวิญญาณ ซึ่งเกิดจากการผสมผสานองค์ประกอบต่าง ๆ ของศิลปะอย่างสมบูรณ์ ผลการศึกษานี้สะท้อนให้เห็นว่า การเรียนรู้วรรณคดีที่เน้นการเข้าถึงอารมณ์และประสบการณ์ตรง ผ่านกิจกรรมศิลปะ เช่น การแสดง ดนตรี และการเคลื่อนไหว ดังที่ปรากฏในหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นในงานวิจัยนี้ โดยเฉพาะในหน่วยการเรียนรู้ที่ 4-7 มีส่วนสำคัญในการกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดประสบการณ์เชิงสุนทรียะ (Aesthetic Experience) ซึ่งนำไปสู่การวิจักษ์และวิจารณ์วรรณคดีได้อย่างลุ่มลึกและมีความหมาย ขณะเดียวกัน ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Kurniawati, Sugaryamah และ Hasanah (2020) ที่ศึกษารูปแบบการสอนเชิงวิพากษ์เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณในชั้นเรียน EFL ประเทศอินโดนีเซีย ซึ่งพบว่า การจัดการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการอ่านเชิงลึก การตั้งคำถาม การอภิปรายกลุ่ม และการสะท้อนผล สามารถพัฒนาทักษะ

การคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะการใช้คำถามเชิงวิเคราะห์ และการอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างมีเหตุผล ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับแนวทางการจัดการเรียนรู้ในหลักสูตรนี้ที่มุ่งเน้นการอ่านเชิงวิจักษ์ การตั้งประเด็นวิจารณ์ การอภิปราย โดยอ้างอิงตัวบท และการไตร่ตรองสะท้อนคิด ซึ่งเป็นกระบวนการสำคัญที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาความสามารถในการวิจารณ์วรรณคดีอย่างเป็นระบบ มีเหตุผล และมีหลักฐานรองรับ

4. การประเมินความคิดเห็นของนักศึกษาปริญญาบัณฑิตสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ที่มีต่อการจัดกิจกรรมตามหลักสูตรวรรณคดีเอกเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์

ผลการประเมินหลักสูตร พบว่า นักศึกษามีความคิดเห็นต่อการจัดกิจกรรมตามหลักสูตรวรรณคดีเอกเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และสะท้อนให้เห็นว่าการจัดกิจกรรมดีมาก มีความสนุก ไม่น่าเบื่อช่วยให้นักศึกษาได้เรียนรู้เกี่ยวกับวรรณคดีอย่างลึกซึ้ง มีความรู้ความเข้าใจวรรณคดีสมัยใหม่ ได้ความรู้เพิ่มขึ้นและสามารถทำความเข้าใจตัวละคร อารมณ์ และความหมายที่ซ่อนอยู่ในวรรณคดีมากกว่าเดิม และมีความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์มากยิ่งขึ้น ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า หลักสูตรได้กำหนดจุดมุ่งหมายหลัก คือ เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์วรรณคดี และการสร้างสรรค์งานศิลปะและการสำแดงผลงานทางศิลปะจากวรรณคดีเอกของไทยได้ โดยใช้การจัดการเรียนรู้ยึดหลักการเรียนรู้เชิงรุก โดยเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ การวิจารณ์วรรณคดี การศึกษารสวรรณคดี การจัดการเรียนรู้โดยใช้ผังกราฟิกของจอยส์ และการไตร่ตรอง และกำหนดเนื้อหา 7 หน่วยการเรียนรู้ และระยะเวลาในการเข้าร่วมกิจกรรมตลอดหลักสูตร จำนวน 21 ชั่วโมง และกำหนดบทบาทผู้เรียนให้แสวงหาความรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ฝึกคิดวิเคราะห์ วิวิจารณ์วรรณคดี ศึกษาสรวรรณคดี ไตร่ตรองอย่างมีระบบ มีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้แบบมีปฏิสัมพันธ์ ผ่านกิจกรรมกลุ่ม การอภิปราย ถกเถียง การตั้งคำถาม และการสะท้อนความคิดในบริบทของตนเองและสังคม ถ่ายทอดความเข้าใจผ่านการสร้างสรรค์ทางศิลปะ โดยใช้ทักษะด้านนาฏศิลป์ ดนตรี ทัศนศิลป์ หรือวรรณศิลป์ เพื่อแสดงออกถึงอารมณ์ ความรู้สึก และคุณค่าวรรณคดี แสดงออกด้วยความเคารพในตนเองและผู้อื่น ประเมินและสื่อสารคุณค่าของวรรณคดีได้หลากหลายมิติ สะท้อนการเรียนรู้และเผยแพร่ผลงานอย่างสร้างสรรค์ และภายหลังการจัดการเรียนรู้ตามแผนการจัดการเรียนรู้มีการวัดและประเมินผลผู้เรียนตามจุดประสงค์การเรียนรู้ และวัดความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์วรรณคดี ทำให้นักศึกษามีความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์วรรณคดีสูงกว่าร้อยละ 80 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ สอดคล้องกับงานวิจัยศึกษา เบญจกุล (2565) ที่พบว่า นักศึกษาครู สาขาวิชาภาษาไทยมีความคิดเห็นต่อหลักสูตรเพื่อสร้างความฉลาดรู้ด้านการอ่านในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และงานวิจัยของจิราภรณ์ กิจเจริญ (2566) ที่พบว่า ความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อหลักสูตรเสริมที่พัฒนาขึ้นมีความคิดเห็นชอบ สนุก ได้รับความรู้เพิ่มเติมที่เกี่ยวข้องกับบริบทชุมชนและวัฒนธรรมท้องถิ่นสามารถนำไปใช้ได้

และงานวิจัยของจิรัญญ์กร เปาริสารคุณกร (2566) ที่พบว่า ภายหลังจากใช้หลักสูตรที่พัฒนาขึ้น ความพึงพอใจของนักเรียนกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อหลักสูตรอยู่ในระดับมากที่สุด โดยได้ปรับปรุงด้านภาษา ด้านเนื้อหา และด้านสื่อการสอนให้เหมาะสมกับความต้องการของนักเรียน

ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยและพัฒนาหลักสูตรวรรณคดีเอกเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์สำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิตสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ มีข้อเสนอแนะสำหรับนำหลักสูตรไปใช้ และข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยในครั้งต่อไป ดังนี้

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำหลักสูตรไปใช้

1. การจัดกิจกรรมตามหลักสูตร ควรจัดเตรียมและศึกษาเอกสารประกอบหลักสูตรให้เกิดความรู้และความเข้าใจและสามารถจัดการเรียนการสอนวรรณคดีเอกเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์ได้

2. แนวทางการจัดกิจกรรมของหลักสูตรในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ ควรกระทำในลักษณะเน้นการฝึกปฏิบัติ ให้ความสำคัญกับการคัดเลือกวิทยากร เพื่อให้กิจกรรมการวิจักษ์และวิจารณ์วรรณคดีเอก โดยการให้นักศึกษาชื่นชมความงามวรรณคดี ตีมตำสวรรณคดี และการชื่นชมและการแสดงความคิดเห็น (ติชม) และแสดงผลงานทางศิลปะโดยการสร้างสรรค์งานศิลปะและการสำแดงผลงานทางศิลปะจากวรรณคดีเอกของไทยบรรลุดม่งหมาย

3. หากมีการนำหลักสูตรนี้ไปใช้ในสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ซึ่งประกอบด้วย 3 คณะ และ 15 วิทยาลัยทั่วทุกภูมิภาค ควรมีการอบรมครู/อาจารย์เกี่ยวกับแนวคิดการจัดการเรียนรู้เชิงสุนทรีย์ การวิจักษ์และวิจารณ์วรรณคดี การออกแบบกิจกรรมเชิงบูรณาการศิลปะ และการประเมินผลแบบหลากหลายรูปแบบ เพื่อให้ผู้สอนมีความเข้าใจตรงกัน สามารถถ่ายทอดกระบวนการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และปรับใช้หลักสูตรให้เหมาะสมกับบริบทของผู้เรียนในแต่ละพื้นที่ได้อย่างมีคุณภาพ และเป็นมาตรฐานเดียวกัน

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยในครั้งต่อไป

ควรมีการศึกษาในเรื่อง การพัฒนาความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์นาฏศิลป์ ดนตรี และทัศนศิลป์ โดยประยุกต์ใช้แนวคิดและกระบวนการเรียนรู้จากหลักสูตรนี้ ทั้งนี้ สามารถออกแบบในลักษณะบูรณาการข้ามศาสตร์ หรือแยกศึกษาเป็นรายแขนง ได้แก่ นาฏศิลป์วิจักษ์และวิจารณ์ ดนตรีวิจักษ์และวิจารณ์ และทัศนศิลป์วิจักษ์และวิจารณ์ เพื่อสร้างองค์ความรู้เฉพาะด้าน ควบคู่กับการพัฒนาเครื่องมือวัดและประเมินผลที่สอดคล้องกับลักษณะเฉพาะของศิลปะแต่ละประเภท ซึ่งจะช่วยขยายขอบเขตองค์ความรู้ด้านการศึกษาศิลปะ และยกระดับการจัดการเรียนรู้เชิงสุนทรีย์ได้อย่างเป็นรูปธรรมและยั่งยืน

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *คู่มือการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2555). *หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน ภาษาไทย วรรณคดีวิจิตร ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ สกสค. ลาดพร้าว.
- กิงกาญจน์ บุณสินวัฒนกุล. (2560). จะสอนวรรณคดีอย่างไรให้ผู้เรียนเกิดมนโณทน์. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 6(4), 203-213.
- กิตติพงษ์ แบลัว และยงยุทธ อังคสัญลักษณ์. (2566). เทคนิคการสอนวรรณคดีไทยโดยประยุกต์ใช้แนวคิดการเรียนรู้เชิงรุก: แนวปฏิบัติสู่การพัฒนาการคิด. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร*, 21(1), 60-72. <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/suedujournal/article/view/260484/176578>
- กิตติยา รัศมีแจ่ม. (2561). วรรณคดีไทยในยุคประเทศไทย 4.0. *วารสารสนเทศ*, 17(1), 13-23.
- กุสุมา รัชมณี. (2534). ก่อนเรียนวรรณคดีในมหาวิทยาลัย. ใน *ปากกาখনนก*. นครปฐม: วัดสาครี. 232-237.
- กุสุมา รัชมณี. (2548). *หนังสือเรียนชุดวรรณคดีวิจิตร*. กรุงเทพฯ: ครูสภาลาดพร้าว.
- กุสุมา รัชมณี. (2549). *การวิเคราะห์วรรณคดีไทยตามทฤษฎีวรรณคดีสันสกฤต* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: เคล็ดไทย.
- เกศินี จุฑาวิจิตร. (2557). *การเขียนสร้างสรรค์ทางสื่อสิ่งพิมพ์: Idea ดี ๆ ไม่มีวันหมด*. นครปฐม: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.
- กาญจนา วิญาปกรณ์. (2542). *แนวทางการวิจัยวรรณคดี*. พิษณุโลก: ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- ขวัญชนก นัยเจริญ. (2566). *วรรณกรรมวิจารณ์ (Literary criticism)*. พิษณุโลก: การพิมพ์ต่อทคอม.
- จินดา อุ่นทอง. (2565). *การพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างความสามารถการวิจัยในชั้นเรียนของครูการศึกษาพิเศษโดยใช้การพัฒนาบทเรียนร่วมกันกับทีมสหวิชาชีพ* (วิทยานิพนธ์ปริญญา ดุษฎีบัณฑิต). พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- จิรณัฐกร เปาริสารคุนกร. (2566). *การพัฒนาหลักสูตรเสริมทักษะนาฏศิลป์ไทยสร้างสรรค์และการเห็นคุณค่าวัฒนธรรมไทย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร* (วิทยานิพนธ์ปริญญา ดุษฎีบัณฑิต). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

- จิรภัทร เหล่า. (2568). เทคนิคการจัดการเรียนรู้วรรณคดีไทยของครูภาษาไทยในยุคดิจิทัล. *วารสารพุทธศาสตร์ มจร อุบลราชธานี*, 7(1), 1989-2002.
- จิราภรณ์ อัจฉริยะประสิทธิ์. (2560). ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับวรรณกรรมวิจารณ์. สืบค้น 25 มกราคม 2566, จาก https://ssrudlp.ssu.ac.th/data-file/teacher_work/file/eb7a0a84a8fd7ba018f18e72bfff2be4.pdf
- จิรภรณ์ กิจเจริญ. (2566). การพัฒนาหลักสูตรเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการบริบทชุมชนและวัฒนธรรมท้องถิ่นสำหรับนักศึกษาครู (วิทยานิพนธ์ปริญญาคุษณบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- จุฬาลักษณ์ คชชัย. (2557). การศึกษาผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้วรรณคดีไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่จัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่าน (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์. (2539). การพัฒนาหลักสูตร: หลักการและแนวปฏิบัติ. กรุงเทพฯ: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชัยภร แสงกระจ่าง. (2565). การอ่านงานวิจารณ์ หน่วยที่ 12 ใน *เอกสารการสอนชุดวิชา การอ่านภาษาไทย หน่วยที่ 9-15* (พิมพ์ครั้งที่ 4). นนทบุรี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- ชนิดตา โชติช่วง และคณะ. (2568). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนแบบปรากฏการณ์เป็นฐานเพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดเชิงวิพากษ์ด้านคุณค่าทางสังคมในวรรณคดีไทยสำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร*, 23(1), 145-160.
- ชลธิชา หอมฟุ้ง. (2557). การพัฒนารูปแบบการสอนวรรณคดีไทยโดยประยุกต์ใช้ร้อยละเพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการอ่านอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต (วิทยานิพนธ์ปริญญาคุษณบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ชวลิต ชูกำแพง. (2561). การวิจัยและพัฒนาหลักสูตร: แนวคิดและกระบวนการ. กรุงเทพฯ :โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชลธิรา สัตยาวัฒนา. (2550). *วิจารณ์หรือวิจารณ์*. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์. (2560). การพัฒนาหลักสูตร: ทฤษฎีสู่การปฏิบัติ (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ: วีพริ้นท์.
- เดือนใจ คดี. (2565). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนวรรณคดีตามทฤษฎีวิพากษ์เพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดไตร่ตรองเชิงวิพากษ์ และการออกแบบการเรียนการสอนวรรณคดีของนักศึกษาครู มหาวิทยาลัยราชภัฏ (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.

- ทวีศักดิ์ ปิ่นทอง. (2564). *วรรณคดีกับสังคมไทย* (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ทัศนีย์ บุญเต็ม. (2551). *การสร้างหลักสูตร*. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น
- ทิตนา แคมมณี. (2564). *ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ*. (พิมพ์ครั้งที่ 25). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธัญญา สังขพันธานนท์. (2559). *วรรณคดี: ทฤษฎีร่วมสมัย*. ปทุมธานี: นาค.
- ธารัง บัวศรี. (2542). *ทฤษฎีหลักสูตร : การออกแบบหลักสูตรและพัฒนา*. กรุงเทพฯ: ธนรัช.
- ธีรศักดิ์ จิระตราชู. (2561). *ผลการจัดการเรียนการสอนวรรณคดีและวรรณกรรมโดยใช้วงจรการสะท้อนคิดของกิบส์ที่มีต่อการตระหนักรู้ในตนเองของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท)*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นริรัตน์ พินิจนสาร. (2561). *การสร้างสรรค์นาฏศิลป์จากการตีความตัวละคร "ราม" ในรามายณะ ผ่านทฤษฎีภาวะและรส (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท)*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บรรจง อมรชีวิน. (2556). *การคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณ*. กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2556). *วิธีการทางสถิติสำหรับการวิจัย 1* (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: ชมรมเด็ก.
- บุษบา บัวสมบุญ, พิณพนธ์ คงวิจิตร และกิตติพงษ์ แบล้ว. (2564). *รูปแบบการจัดการเรียนรู้วรรณคดี โดยบูรณาการศิลปะ: เมื่อการศึกษาวรรณคดีส่องสว่างต่องานศิลปะ. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 19(1), 53-67.*
- บุญเหลือ เทพยสุวรรณ, หม่อมหลวง. (2539). *วรรณกรรม*. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์ พับลิชชิ่ง.
- บุญเหลือ เทพยสุวรรณ, หม่อมหลวง. (2543). *วิเคราะห์วรรณคดีไทย* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: ศยาม.
- บุญเหลือ เทพยสุวรรณ, หม่อมหลวง. (2544). *ภาษาไทยวิชาที่ถูกลืม*. กรุงเทพฯ: บรรณกิจ.
- เบญจมาศ แพทอง. (ม.ป.ป.). *การยกย่องวรรณคดีไทย: วรรณคดีสโมสร*. สืบค้น 25 มกราคม 2566, จาก <https://identity.opm.go.th/identity/doc/nis04441.PDF>
- ปกรณ์ ประจันบาน. (2552). *ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์ (Research Methodology in Social Science)*. พิษณุโลก: รัตนสุวรรณการพิมพ์.
- ประกาศคณะกรรมการมาตรฐานการอุดมศึกษา เรื่อง เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับปริญญาตรี พ.ศ. 2565. *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 139 ตอนพิเศษ 212 ง (9 กันยายน 2565). 11-20.

- ประจักษ์ น้อยเหนือ. (2563). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้วรรณคดีไทยตามแนวคิด *Active Learning* เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ และความซาบซึ้งในวรรณคดีไทยของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย (วิทยานิพนธ์ปริญญาคุษฎ์บัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ปรียา หิรัญประดิษฐ์. (2565). การอ่านบันเทิงคดี หน่วยที่ 9 ใน เอกสารการสอนชุดวิชา การอ่านภาษาไทย หน่วยที่ 9-15 (พิมพ์ครั้งที่ 4). นนทบุรี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- เปลื้อง ณ นคร. (2541). คำบรรยายวิชาการประพันธ์และหนังสือพิมพ์. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- พรทิพย์ ศิริสมบุญเวช. (2547). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนวรรณคดีไทย ตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่าน เพื่อเสริมสร้างความสามารถด้านการตอบสนองต่อวรรณคดีการอ่านเพื่อความเข้าใจ และการคิดไตร่ตรองของนิสิตระดับปริญญาบัณฑิต (วิทยานิพนธ์ปริญญาคุษฎ์บัณฑิต). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พัชรพร ศุภกิจ. (2562). การพัฒนาหลักสูตรเสริมเพื่อสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์แบบสองภาษาสำหรับนักศึกษาวิชาชีพครูสาขาวิชาการประถมศึกษา (วิทยานิพนธ์ปริญญาคุษฎ์บัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ภริมา วินิธาสถิตกุล และพระมหาจิรฉัตร จิรเมธี (โลวะลุน). (2558). คติชนวิทยา: ความเชื่อกับสังคมไทย. วารสาร มจร มนุษยศาสตร์ปริทรรศน์, 1(1), 31-44.
- มณีนี ปทุมสุทธิรักษ์. (2533). “ลักษณะของวรรณคดีไทย” ใน เอกสารการสอนชุดพัฒนาการวรรณคดีไทย. นนทบุรี: สาขาวิชาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- มน โปสุทธิรัตนานนท์. (2546). สุนทรียศาสตร์เบื้องต้น. สงขลา: การกิจเอกสารและตำรามหาวิทยาลัยทักษิณ.
- มารุต พัฒนา. (2567). การประเมินหลักสูตรเพื่อการเรียนรู้และพัฒนา (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: จรัสสินทวงศ์การพิมพ์.
- รัตน์ะ บัวสนธิ์. (2563). การวิจัยและพัฒนานวัตกรรมการศึกษา (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- รินฤทัย สัจจพันธุ์. (2549). ความรู้ทั่วไปทางภาษาและวรรณกรรมไทย. กรุงเทพฯ: คณะมนุษยศาสตร์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- รินฤทัย สัจจพันธุ์. (2549ก). สุนทรียรสแห่งวรรณคดี. กรุงเทพฯ: ณ เพชร.
- ล้อม เพ็งแก้ว. (2549). วैयाเว้ง วรรณคดี. กรุงเทพฯ: สถาพรบุ๊คส์.

- วรรณญา อัจฉริยบดี. (2568). *การจัดวรรณคดีเป็นวรรณคดีเอกของไทย*. สืบค้น 25 มกราคม 2566, จาก <https://ssrudlp.ssru.ac.th/data-file/topics/materials/20250711-232747-7d101ef8d29b51106c9164bc94b82a31-การจัดวรรณคดีเป็นวรรณคดีเอกของไทย%20เทอม%201%20ปี%2068.pdf>
- วรรณดี แสงประทีปทอง. (2559). *การพัฒนาแบบวัดเจตคติ หน่วยที่ 8 ใน การพัฒนาเครื่องมือนวัดด้านเจตพิสัยและทักษะพิสัย หน่วยที่ 1-8*. นนทบุรี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- วรรณธน์ ศรียาภัย. (2565). *การอ่านวิเคราะห์วิจารณ์ หน่วยที่ 5 ใน เอกสารการสอนชุดวิชา การอ่านภาษาไทย หน่วยที่ 1-8. (พิมพ์ครั้งที่ 4)*. นนทบุรี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- วัชรพล วิบูลยศรีน. (2561). *วิธีวิทยาการจัดการเรียนรู้ภาษาไทย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิชัย วงษ์ใหญ่. (2551). *กระบวนการพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอนภาคปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น
- วิชัย วงษ์ใหญ่. (2552). *หลักสูตร ใน สารานุกรมวิชาชีพระเบิดพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 80 พรรษา (น. 694-474)*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา.
- วิชัย วงษ์ใหญ่. (2554). *การพัฒนาหลักสูตรระดับอุดมศึกษา (พิมพ์ครั้งที่ 2)*. กรุงเทพฯ: อาร์ แอนด์ ปรีนท์.
- วิเชียร ชำรงโสดธิสกุล. (2560). *ทฤษฎีการนำหลักสูตรไปใช้: ทฤษฎีหลักสูตรที่ต้องเร่งสร้าง*. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร*, 19(4), 343-355.
- วิภา กงกะนันท์. (2556). *วรรณคดีศึกษา*. กรุงเทพฯ: สกสค. ลาดพร้าว.
- ศักดิ์ศรี ปาณะกุล และคณะ. (2553). *หลักสูตรและการจัดการเรียนรู้*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ศีกษา เบ็ญจกุล. (2565). *การพัฒนาหลักสูตรเสริมเพื่อสร้างความรู้ด้านการอ่านสำหรับนักศึกษาครู สาขาวิชาภาษาไทย (วิทยานิพนธ์ปริญญาคุษภูบัณฑิต)*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สงัด อุทรานันท์. (2532). *พื้นฐานและหลักการพัฒนาหลักสูตร (พิมพ์ครั้งที่ 3)*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มิตรสหาย.
- สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์. (2567). *ข้อมูลพื้นฐานของสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์*. กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์.

- สันติวัฒน์ จันทรีโต. (2559). *ปริทัศน์วรรณคดีระดับมัธยมศึกษาปีที่ 4*. สืบค้น 25 มกราคม 2566, จาก <https://curadio.chula.ac.th/Images/Class-Onair/th/2016/th-2016-07-07.pdf>
- สายวรุณ สุนทรโทก. (2566). *วรรณคดีวิจักขณ์ THA 2204* (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สำนักงานราชบัณฑิตยสภา. (2551). *วิจักขณ์*. สืบค้น 25 มกราคม 2566, จาก <http://legacy.orst.go.th/?knowledges=วิจักขณ์-๑๗-ธันวาคม-๒๕๕๑>
- สำนักงานราชบัณฑิตยสภา. (2554). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554*. กรุงเทพฯ: สำนักงานราชบัณฑิตยสภา.
- สำนักงานราชบัณฑิตยสภา. (2564). *พจนานุกรมศัพท์ศึกษาศาสตร์ ฉบับราชบัณฑิตยสถาน*. กรุงเทพฯ: สำนักงานราชบัณฑิตยสถาน.
- สำนักงานราชบัณฑิตยสภา. (2566). *พจนานุกรมศัพท์วรรณกรรมไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน* (ปรับปรุงเพิ่มเติม). กรุงเทพฯ: สำนักงานราชบัณฑิตยสถาน.
- สำลี ทองธิว. (2555). หลักสูตรอาเขียนเพื่อการรู้อาเขียน. *Journal of Education and Innovation*, 14(3), 95–106. Retrieved from https://so06.tci-thaijo.org/index.php/edujournal_nu/article/view/9357
- สิทธิพล อาจอินทร์. (2564). *การพัฒนาหลักสูตร*. (พิมพ์ครั้งที่ 6). ขอนแก่น: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สิริพัชร เกษภูวโรจน์. (2562). *ภาษาไทยสำหรับครูประถมศึกษา*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สุคนธ์ สินธพานนท์. (2556). *พัฒนาทักษะการคิด...ตามแนวปฏิรูปการศึกษา*. กรุงเทพฯ: 911 เทคนิคพรินต์.
- สุมาลี วีระวงศ์. (2544). ปัญหาของวรรณคดีไทยศึกษา: ข้อสังเกตที่ได้จากการวิจัยกวีนิพนธ์ไทยร่วมสมัย. *วารสารศิลปศาสตร์*, 1(2), 148-168.
- เสาวณิต จุลวงศ์. (2554). *วรรณคดีวิจารณ์ของหม่อมหลวงบุญเหลือ เทพยสุวรรณ*. *วรรณวิทัศน์*. สืบค้น 25 มกราคม 2566, จาก <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/VANNAVIDAS/article/download/68834/56036/>
- เสาวลักษณ์ อนันตศานต์. (2543). *ทฤษฎีคติชนและวิธีการศึกษา*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- เสถียรโกเศศ. (2504). *รสวรรณคดี ผลงานของ เสฐียรโกเศศ*. กรุงเทพฯ: คลังวิทยา.

- หทัยวรรณ ไชยะกุล. (2550). *สุนทรียภาพในวรรณกรรมเอกของไทย*. เชียงใหม่: ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- องอาจ โอโลม. (2555). *วรรณคดีศึกษา*. กรุงเทพฯ: ทริปเพิ้ล เอ็ดดูเคชั่น.
- อลงกต ปัญญาจันทร์. (2551). *การส่งเสริมความเข้าใจในการอ่านภาษาอังกฤษ ความซาบซึ้งในวรรณคดี และความสามารถในการอภิปรายเป็นภาษาอังกฤษ โดยใช้กิจกรรมแฉวงวรรณกรรม*. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- เอกอนงค์ ดวงจักร์. (2567). *วรรณคดีสโมสร*. สืบค้น 25 มกราคม 2566, จาก <https://snc.lib.su.ac.th/kmblog/?p=11761>
- อารยา ถิรมงคลจิต. (2561). องค์ความรู้ภาษา-วัฒนธรรมโดยสำนักงานราชบัณฑิตยสภา: รสและลีลาในวรรณคดี. *เดลินิวส์*. (15 พฤศจิกายน 2561), น. 22.
- Alber, J. (2009). *Why study literature? Ebook by Narayana press*. Arhus University press.
- Anderson, L. W. & Burke, S.F. (2000). *Assessing affective characteristics in schools*. (2nd ed.) Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum & Associates.
- Bobbitt, F. (1981). *The Curriculum*. Boston: Houghton Mifflin.
- Bloom, B. S. (Ed.). Engelhart, M. D., Furst, E. J., Hill, W. H., Krathwohl, D. R. (1956). *Taxonomy Of Educational Objectives, Handbook I: The Cognitive Domain*. New York: David McKay.
- Boom, B. S. (1971). *Handbook on formative and summative evaluation of student learning*. New York: McGraw-Hill.
- Boyd, E. M., & Fales, A. W. (1983). Reflective Learning. *Journal of Humanistic Psychology*, 23, 99-117.
- Brookfield, S. D. (1995). *Becoming a critically reflective teacher*. San Francisco: Jossey-Bass
- Chmiel, A. (2015). *Application of Rasas in Indian Classical Dance* (Thesis, M.A.). Utrecht: Utrecht University.
- Clark, B. (1997). *Growing Up Gifted* (5th ed.). New Jersey: Prentice-Hall.
- Cranton, P. (1996). *Professional development as transformative learning new perspectives for teachers of adults*. San Francisco: Jossey.
- Davis, G. A. & Rimm, S. S. (1994). *Education of the Gifted and Talented* (3rd ed.). Boston: Allyn Bacon

- Dewey, J. (1963). *Experience and Education*. New York: Macmillan.
- Donelson, K.L. & Nielsen, A.P. (1997). *Literature for today's young people*. New York: Addison-Wesley Educational.
- Early, M. J. (1960). Stages of Growth in Literary Appreciation. *English Today: Eight NCTE Convention Addresses*, 49(3), 161-167. <https://www.jstor.org/stable/809186>
- Ennis, R. H. (1985). A logical basic for measuring critical thinking skill. *Education Leadership*, 43 (October 1985).
- Good, C.V. (1973). *Dictionary of Education* (3rd ed.). New York: McGraw-Hill.
- Hargoe, A.N. (2017). *Performance Aesthetics of the Klama dance of GBUGBLA (Prampram)* (Ph.D. Dissertation). Ghana: University of Cape Coast.
- Humpherys, S. L. & Babb, J. (2020). Using Folklore, Fables, and Storytelling as a Pedagogical Tool in Assessment Exams. *Information Systems Education Journal*, 18(5), 34-53.
- Joyce, B.; Weil, M. & Showers, B. (1992). *Model of teaching*. Boston: Allyn and Bacon.
- Karmadi, R. M. D.; Suhartini, S. & Sukri, A. A. M. (2023). The Potential of Folklore as Biodiversity Learning Resources in High School. *Journal of Biological Education Indonesia (Jurnal Pendidikan Biologi Indonesia)*, 9(1), 74-89.
- Kolb, D. A. (1984). *Experiential Learning: Experience As The Source Of Learning And Development*. Englewood Cliffs, N J: Prentice Hall.
- Kurniawati, N., Sugaryamah, D. & Hasanah, A. (2020). Proposing a Model of Critical Literacy Program for Fostering Indonesian EFL Students' Critical Thinking Skills. *Journal of Education and Learning (EduLearn)*, 14(2), 234-247.
- Langer, J. (1997). Literacy Acquisition Through Literature. *Adolescent and Adult Literacy*, 40, 602-614.
- Marsh, C. J. & Wilis, G. (2003). *Curriculum: Alternative Approaches, Ongoing Issues*. (3rd ed.). New York: Prentice Hall.
- Meyer, C. & Jones, T.B. (1993). *Promoting Acting Learning, Strategies for the College Classroom*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Mezirow, J. (1995). Transformative theory of adult learning. In M. Welton (ed.), *Defense of the Lifeworld*. Albany: State University of New York Press.

- Oliva, P. F. (2009). *Developing the Curriculum*. (7th ed.). Boston, MA: Allyn & Bacon.
- Passow, A. H. (1985). Gifted and Talent, Education of. In T. Husen & T.N. Postlethwaite (Eds.). *The International Encyclopedia of Education*. Oxford: Pergamon Press.
- Peabody, S. (2021). Decolonizing Folklore? Diversifying the Fairy Tale Curriculum. *Unterrichtspraxis/Teaching German*, 54(1), 88-102.
- Rakhmetova, B. (2023). Effects of Folklore Teaching with Constructivist and Computer-Assisted Teaching Method. *International Journal of Education in Mathematics, Science and Technology*, 11(4), 1039-1054.
- Ross, D. D. (1989). First steps in developing a reflective approach. *J. of Teacher Education*, 40, 22-30.
- Roy, P. (2016). *The Aesthetics of Emotional Acting: An Argument for a Rasa-based Criticism of Indian Cinema and Television*. Ph.D. Dissertation, The University of Edinburgh.
- Saylor, J. G. & Alexander, W. M. (1974). *Planning Curriculum for Schools*. New York: Holt, Rinehart and Winston.
- Taba, H. (1962). *Curriculum Development: Theory and Practice*. New York: Horcourt, Brace & World.
- Tassel-Baska, J. V. (1996). *Developing Verbal Talent: Ideas and Strategies for Teachers of Elementary and Middle School Students*. Boston: Allyn and Bacon.
- Tyler, R. W. (1971). *Basic Principles of Curriculum and Instruction*. Chicago: The University of Chicago press.
- Van, T. T. M. (2009). The relevance of literary analysis to teaching literature in the EFL classroom. *English Teaching Forum*, 3, 2-9.
- Wiland, S. M. (2016). *Reading and Teaching English Literature: Cappelen Damm As*. N.P.: n.p.
- Wiles, J.W. and Bondi, J. (2011). *Curriculum Development: A Guide to Practice* (8th ed.). London: Pearson.
- Willis, P. (1999). Looking for what it's really like: Phenomenology in reflective practice. *Studies in Continuing Education*, 21.

- Wiset, S. & Champadaeng, S. (2024). Lam in Ubon Style: The Process of Transferring Learning to Inherit the Performing Arts. *International Journal of Education & Literacy Studies*, 12(1), 121-125.
- Wolman, B. B. (1973). *Dictionary of behavior science*. London: Litton Educational.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก รายนามผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ

รายนามผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. รองศาสตราจารย์ ดร.ธัญญา สังขพันธานนท์
ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พัชรินทร์ สุริยวงศ์
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี
3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เอื้อมพร หลินเจริญ
ภาควิชาบริหาร วิจัย และพัฒนานวัตกรรมทางการศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร
4. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จักรกฤษณ์ จันทะคุณ
ภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร
5. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ลำไย สีหามาศย์
วิทยาลัยการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยา

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

1. คุณอภิวิชญ์ เหล่าอัน
ภาควิชาศึกษาทั่วไป วิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์
2. คุณสุดธิดา จันทร์เหม
ภาควิชาศึกษาทั่วไป วิทยาลัยช่างศิลป์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์
3. คุณสิทธิรินทร์ บุญสวยขวัญ
ภาควิชาศึกษาทั่วไป วิทยาลัยนาฏศิลป สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์
4. รองศาสตราจารย์ ดร.ธัญญา สังขพันธานนท์
ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร
5. ดร.ไชโย นิธิอุบัติ
ภาควิชาศึกษาทั่วไป คณะศิลปศึกษา สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

รายนามผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบคุณภาพหลักสูตรวรรณคดีเอกเพื่อเสริมสร้าง
ความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์ สำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิตสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เกศราพรรณ พันธุ์ศรีเกตุ
วิทยาลัยการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยา
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ลำไย สีหามาศย์
วิทยาลัยการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยา
3. รองศาสตราจารย์ ดร.ธัญญา สังขพันธานนท์
ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร
4. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พัชรินทร์ สุริยวงศ์
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี
5. ดร.ไชโย นิธิอุบัติ
ภาควิชาศึกษาทั่วไป คณะศิลปศึกษา สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

ที่ อว ๐๖๐๓.๐๒/ว ๐๔๐๐

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร
อำเภอเมืองฯ จังหวัดพิษณุโลก ๖๕๐๐๐

๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๘

เรื่อง ขอความร่วมมือเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน คุณสิทธิพันธ์ บุญสวยขวัญ

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถาม จำนวน.....๑.....ฉบับ

ด้วย นายเมธี อนันต์ รหัสประจำตัว ๖๔๐๓๐๘๕๐ นิสิตระดับปริญญาเอก สาขาวิชา
หลักสูตรและการสอน สังกัดบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร ได้รับอนุมัติให้ดำเนินการทำวิทยานิพนธ์
เรื่อง “การพัฒนาหลักสูตรเสริมวรรณคดีฐานคติชนเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการวิจัยวรรณคดี
สำหรับนักศึกษาศาสนาบัณฑิตพัฒนศิลป์” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษา
ดุขภูมบัณฑิต โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิเชียร อารังโสถลิสกุล เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ในการทำวิทยานิพนธ์เรื่องนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องขอเก็บข้อมูลจากท่าน บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยนเรศวร จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้นิสิตดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล
ในการวิจัย ซึ่งจะประโยชน์ทางวิชาการต่อไป บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร หวังเป็นอย่างยิ่งว่า
คงจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดีและขอขอบคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.พงศ์พันธ์ กิจสนาโยธิน)

รองคณบดีฝ่ายบริหาร รักษาการแทน
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร

๑. งานวิชาการ บัณฑิตวิทยาลัย

โทร ๐-๕๕๕๖-๘๘๒๘

โทรสาร ๐-๕๕๕๖-๘๘๒๖

๒. นายเมธี อนันต์

โทร ๐๘-๓๕๖๔-๘๓๖๔

ที่ อว ๐๖๐๓.๐๒/ว ๐๔๐๐

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร
อำเภอเมืองฯ จังหวัดพิษณุโลก ๖๕๐๐๐

๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๘

เรื่อง ขอความร่วมมือเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน คุณอภิชญ์ เหล่าอัน

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถาม จำนวน.....ฉบับ

ด้วย นายเมธี อนันต์ รหัสประจำตัว ๖๔๐๓๐๘๕๐ นิสิตระดับปริญญาเอก สาขาวิชา
หลักสูตรและการสอน สังกัดบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร ได้รับอนุมัติให้ดำเนินการทำวิทยานิพนธ์
เรื่อง “การพัฒนาหลักสูตรเสริมวรรณคดีฐานคติชนเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการวิจัยวรรณคดี
สำหรับนักศึกษาสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษา
ดุขภูมบัณฑิต โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิเชียร อารังโสถลิสกุล เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ในการทำวิทยานิพนธ์เรื่องนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องขอเก็บข้อมูลจากท่าน บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยนเรศวร จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้นิสิตดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล
ในการวิจัย ซึ่งจะประโยชน์ทางวิชาการต่อไป บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร หวังเป็นอย่างยิ่งว่า
คงจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดีและขอขอบคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.พงศ์พันธ์ กิจสนาโยธิน)

รองคณบดีฝ่ายบริหาร รักษาการแทน
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร

๑. งานวิชาการ บัณฑิตวิทยาลัย

โทร ๐-๕๕๕๖-๘๘๒๘

โทรสาร ๐-๕๕๕๖-๘๘๒๖

๒. นายเมธี อนันต์

โทร ๐๘-๓๕๖๔-๘๓๖๔

ที่ อว ๐๖๐๓.๐๒/ว ๐๔๐๐

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร
อำเภอเมืองฯ จังหวัดพิษณุโลก ๖๕๐๐๐

๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๘

เรื่อง ขอความร่วมมือเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน คุณสุดิดา จันทร์เหม

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถาม จำนวน.....๑.....ฉบับ

ด้วย นายเมธี อนันต์ รหัสประจำตัว ๖๔๐๓๐๘๕๐ นิสิตระดับปริญญาเอก สาขาวิชา
หลักสูตรและการสอน สังกัดบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร ได้รับอนุมัติให้ดำเนินการทำวิทยานิพนธ์
เรื่อง “การพัฒนาหลักสูตรเสริมวรรณคดีฐานคติชนเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการวิจัยวรรณคดี
สำหรับนักศึกษาศาสนาบัณฑิตพัฒนศิลป์” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษา
ดุขภูมบัณฑิต โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิเชียร อารังโสถลิสกุล เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ในการทำวิทยานิพนธ์เรื่องนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องขอเก็บข้อมูลจากท่าน บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยนเรศวร จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้นิสิตดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล
ในการวิจัย ซึ่งจะประโยชน์ทางวิชาการต่อไป บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร หวังเป็นอย่างยิ่งว่า
คงจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดีและขอขอบคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

P.ux

(รองศาสตราจารย์ ดร.พงศ์พันธ์ กิจสนาโยธิน)

รองคณบดีฝ่ายบริหาร รักษาการแทน
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร

๑. งานวิชาการ บัณฑิตวิทยาลัย

โทร ๐-๕๕๕๖-๘๘๒๘

โทรสาร ๐-๕๕๕๖-๘๘๒๖

๒. นายเมธี อนันต์

โทร ๐๘-๓๕๖๔-๘๓๖๔

ที่ อว ๐๖๐๓.๐๒/ว ๐๔๐๐

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร
อำเภอเมืองฯ จังหวัดพิษณุโลก ๖๕๐๐๐

๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๘

เรื่อง ขอความร่วมมือเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พัชรินทร์ สุริยวงศ์

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถาม จำนวน.....ฉบับ

ด้วย นายเมธี อนันต์ รหัสประจำตัว ๖๔๐๓๐๘๕๐ นิสิตระดับปริญญาเอก สาขาวิชา
หลักสูตรและการสอน สังกัดบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร ได้รับอนุมัติให้ดำเนินการทำวิทยานิพนธ์
เรื่อง “การพัฒนาหลักสูตรเสริมวรรณคดีฐานคติชนเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการวิจัยวรรณคดี
สำหรับนักศึกษาศาสนาบัณฑิตพัฒนศิลป์” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษา
ดุขภูมบัณฑิต โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิเชียร อารังโสถลิสกุล เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ในการทำวิทยานิพนธ์เรื่องนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องขอเก็บข้อมูลจากท่าน บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยนเรศวร จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้นิสิตดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล
ในการวิจัย ซึ่งจะประโยชน์ทางวิชาการต่อไป บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร หวังเป็นอย่างยิ่งว่า
คงจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดีและขอขอบคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

P.ux

(รองศาสตราจารย์ ดร.พงศ์พันธ์ กิจสนาโยธิน)

รองคณบดีฝ่ายบริหาร รักษาการแทน
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร

๑. งานวิชาการ บัณฑิตวิทยาลัย

โทร ๐-๕๕๕๖-๘๘๒๘

โทรสาร ๐-๕๕๕๖-๘๘๒๖

๒. นายเมธี อนันต์

โทร ๐๘-๓๕๖๔-๘๓๖๔

ที่ อว ๐๖๐๓.๐๒/ว ๐๔๐๐

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร
อำเภอเมืองฯ จังหวัดพิษณุโลก ๖๕๐๐๐

๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๘

เรื่อง ขอความร่วมมือเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ลำไย สีหามาตย์

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถาม จำนวน.....ฉบับ

ด้วย นายเมธี อนันต์ รหัสประจำตัว ๖๔๐๓๐๘๕๐ นิสิตระดับปริญญาเอก สาขาวิชา
หลักสูตรและการสอน สังกัดบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร ได้รับอนุมัติให้ดำเนินการทำวิทยานิพนธ์
เรื่อง “การพัฒนาหลักสูตรเสริมวรรณคดีฐานคติชนเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการวิจัยวรรณคดี
สำหรับนักศึกษาศาสนาบัณฑิตพัฒนศิลป์” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษา
ดุขภูมบัณฑิต โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิเชียร อารังโสถสฤกุล เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ในการทำวิทยานิพนธ์เรื่องนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องขอเก็บข้อมูลจากท่าน บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยนเรศวร จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้นิสิตดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล
ในการวิจัย ซึ่งจะประโยชน์ทางวิชาการต่อไป บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร หวังเป็นอย่างยิ่งว่า
คงจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดีและขอขอบคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

P.ux

(รองศาสตราจารย์ ดร.พงศ์พันธ์ กิจสนาโยธิน)

รองคณบดีฝ่ายบริหาร รักษาการแทน
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร

๑. งานวิชาการ บัณฑิตวิทยาลัย

โทร ๐-๕๕๕๖-๘๘๒๘

โทรสาร ๐-๕๕๕๖-๘๘๒๖

๒. นายเมธี อนันต์

โทร ๐๘-๓๕๖๔-๘๓๖๔

ที่ อว ๐๖๐๓.๐๒/ว ๐๔๐๐

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร
อำเภอเมืองฯ จังหวัดพิษณุโลก ๖๕๐๐๐

๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๘

เรื่อง ขอความร่วมมือเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน ดร.ไชโย นิธิอุบัตติ

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถาม จำนวน.....ฉบับ

ด้วย นายเมธี อนันต์ รหัสประจำตัว ๖๔๐๓๐๘๕๐ นิสิตระดับปริญญาเอก สาขาวิชา
หลักสูตรและการสอน สังกัดบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร ได้รับอนุมัติให้ดำเนินการทำวิทยานิพนธ์
เรื่อง “การพัฒนาหลักสูตรเสริมวรรณคดีฐานคติชนเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการวิจัยวรรณคดี
สำหรับนักศึกษาศาสนาบัณฑิตพัฒนศิลป์” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษา
ดุขภูมบัณฑิต โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิเชียร อารังโสถลิสกุล เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ในการทำวิทยานิพนธ์เรื่องนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องขอเก็บข้อมูลจากท่าน บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยนเรศวร จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้นิสิตดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล
ในการวิจัย ซึ่งจะประโยชน์ทางวิชาการต่อไป บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร หวังเป็นอย่างยิ่งว่า
คงจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดีและขอขอบคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.พงศ์พันธ์ กิจสนาโยธิน)

รองคณบดีฝ่ายบริหาร รักษาการแทน
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร

๑. งานวิชาการ บัณฑิตวิทยาลัย

โทร ๐-๕๕๕๖-๘๘๒๘

โทรสาร ๐-๕๕๕๖-๘๘๒๖

๒. นายเมธี อนันต์

โทร ๐๘-๓๕๖๔-๘๓๖๔

ที่ อว ๐๖๐๓.๐๒/ว ๐๔๐๐

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร
อำเภอเมืองฯ จังหวัดพิษณุโลก ๖๕๐๐๐

๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๘

เรื่อง ขอความร่วมมือเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เกศราพรรณ พันธุ์ศรีเกตุ

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถาม จำนวน.....ฉบับ

ด้วย นายเมธี อนันต์ รหัสประจำตัว ๖๔๐๓๐๘๕๐ นิสิตระดับปริญญาเอก สาขาวิชา
หลักสูตรและการสอน สังกัดบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร ได้รับอนุมัติให้ดำเนินการทำวิทยานิพนธ์
เรื่อง “การพัฒนาหลักสูตรเสริมวรรณคดีฐานคติชนเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการวิจัยวรรณคดี
สำหรับนักศึกษาศาสนาบัณฑิตพัฒนศิลป์” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษา
ดุขภูมบัณฑิต โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิเชียร อารังโสถลิสกุล เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ในการทำวิทยานิพนธ์เรื่องนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องขอเก็บข้อมูลจากท่าน บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยนเรศวร จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้นิสิตดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล
ในการวิจัย ซึ่งจะประโยชน์ทางวิชาการต่อไป บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร หวังเป็นอย่างยิ่งว่า
คงจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดีและขอขอบคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

P.ux

(รองศาสตราจารย์ ดร.พงศ์พันธ์ กิจสนาโยธิน)

รองคณบดีฝ่ายบริหาร รักษาการแทน
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร

๑. งานวิชาการ บัณฑิตวิทยาลัย

โทร ๐-๕๕๕๖-๘๘๒๘

โทรสาร ๐-๕๕๕๖-๘๘๒๖

๒. นายเมธี อนันต์

โทร ๐๘-๓๕๖๔-๘๓๖๔

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ บัณฑิตวิทยาลัย งานวิชาการ โทร. ๘๘๒๘

ที่ อว. ๐๖๐๓.๐๒/ว ๐๔๐๐

วันที่ ๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๘

เรื่อง ขอความร่วมมือเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน รองศาสตราจารย์ ดร.ธัญญา สังขพันธานนท์

ด้วย นายเมธี อนันต์ รหัสประจำตัว ๖๔๐๓๐๘๕๐ นิสิตระดับปริญญาเอก สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน สังกัดบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร ได้รับอนุมัติให้ดำเนินการทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “การพัฒนาหลักสูตรเสริมวรรณคดีฐานคติชนเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการวิจัยวรรณคดีสำหรับนักศึกษาสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษาดุขภูมบัณฑิต โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิเชียร อารังโสติสกุล เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ในการทำวิทยานิพนธ์เรื่องนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องขอเก็บข้อมูลจากท่าน บัณฑิตวิทยาลัย จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้นิสิตดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป บัณฑิตวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(รองศาสตราจารย์ ดร.พงศ์พันธ์ กิจสนาโยธิน)
รองคณบดีฝ่ายบริหาร รักษาการแทน
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ บัณฑิตวิทยาลัย งานวิชาการ โทร. ๘๘๒๘

ที่ อว. ๐๖๐๓.๐๒/ว ๐๔๐๐

วันที่ ๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๘

เรื่อง ขอความร่วมมือเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เอี่ยมพร หลินเจริญ

ด้วย นายเมธี อนันต์ รหัสประจำตัว ๖๔๐๓๐๘๕๐ นิสิตระดับปริญญาเอก สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน สังกัดบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร ได้รับอนุมัติให้ดำเนินการทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “การพัฒนาหลักสูตรเสริมวรรณคดีฐานคติชนเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์วรรณคดีสำหรับนักศึกษาสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษาดุขภูมบัณฑิต โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิเชียร อ่างไสถิตสกุล เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ในการทำวิทยานิพนธ์เรื่องนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องขอเก็บข้อมูลจากท่าน บัณฑิตวิทยาลัย จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้นิสิตดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป บัณฑิตวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(รองศาสตราจารย์ ดร.พงศ์พันธ์ กิจสนาโยธิน)
รองคณบดีฝ่ายบริหาร รักษาการแทน
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ บัณฑิตวิทยาลัย งานวิชาการ โทร. ๘๘๒๘

ที่ อว. ๐๖๐๓.๐๒/ว ๐๔๐๐

วันที่ ๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๘

เรื่อง ขอความร่วมมือเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จักรกฤษณ์ จันทะคุณ

ด้วย นายเมธี อนันต์ รหัสประจำตัว ๖๔๐๓๐๘๕๐ นิสิตระดับปริญญาเอก สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน สังกัดบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร ได้รับอนุมัติให้ดำเนินการทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “การพัฒนาหลักสูตรเสริมวรรณคดีฐานคติชนเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์วรรณคดีสำหรับนักศึกษาสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษาดุขภูมบัณฑิต โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิเชียร อารังโสติสสกุล เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ในการทำวิทยานิพนธ์เรื่องนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องขอเก็บข้อมูลจากท่าน บัณฑิตวิทยาลัย จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้นิสิตดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป บัณฑิตวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(รองศาสตราจารย์ ดร.พงศ์พันธ์ กิจสนาโยธิน)
รองคณบดีฝ่ายบริหาร รักษาการแทน
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร The Graduate School, Naresuan University

แบบขออนุมัติเปลี่ยนแปลงชื่อเรื่องวิทยานิพนธ์ Request form for changing thesis title

บว.11(4)
GS.11(4)

1. ชื่อ นิสิต Student Name (นาย, นาง, นางสาว) นายเมธี อนันต์
Student Name (Mr., Mrs., Miss):
ระดับชั้น ☐ ปริญญาโท ☐ แผน ก แบบ ก 1 / แผน 1 ว. 1 ☐ แผน ก แบบ ก 2 / แผน 1 ว. 2
Level of Study: Master's Degree Type A 1 Type A 2
☒ ปริญญาเอก ☐ แบบ 1.1 / แผน 1.1 ☐ แบบ 1.2 / แผน 1.2
Doctoral Degree Type 1.1 Type 1.2
☒ แบบ 2.1 / แผน 2.1 ☐ แบบ 2.2 / แผน 2.2
Type 2.1 Type 2.2

สาขาวิชา หลักสูตรและการสอน คณะ/วิทยาลัย ศึกษาศาสตร์
Field of study: Faculty/College:

2. ได้รับอนุมัติให้ดำเนินการทำวิจัยแล้วตามประกาศบัณฑิตวิทยาลัย ครั้งที่ 004 / 2568 เมื่อวันที่ 6 มกราคม 2568
Approved to conduct research as per the Graduate School announcement: No.: Date:

3. มีความประสงค์ขอเปลี่ยนแปลงชื่อเรื่องวิทยานิพนธ์
Request to change the thesis title:

ชื่อเรื่องเดิม
From

(ภาษาไทย Thai): การพัฒนาหลักสูตรเสริมวรรณคดีฐานคิดขั้น เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการวิจัยวรรณคดี
สำหรับนักศึกษาระดับบัณฑิตพัฒนศิลป์

(ภาษาอังกฤษ English): A DEVELOPMENT OF AN ENRICHMENT CURRICULUM ON FOLKLORE-BASED LITERATURE
TO LITERATURE APPRECIATION ABILITY FOR STUDENTS AT BUNDITPATANASILPA INSTITUTE OF FINE ART

ชื่อเรื่องใหม่
To

(ภาษาไทย Thai): การพัฒนาหลักสูตรวรรณคดีเอกเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการวิจัยและวิจารณ์
สำหรับนักศึกษาระดับบัณฑิตพัฒนศิลป์

(ภาษาอังกฤษ English): A Development of a Masterpiece Literature Curriculum to Enhance Literature Appreciation and
Criticism Ability for Undergraduate Students at Bunditpatanasilpa Institute of Fine Art.

4. เหตุผลที่ขอเปลี่ยนแปลง เนื่องจากที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญได้ประเมินความเหมาะสมของหลักสูตรและให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุง
Reason: โดยไม่กระทบกับผลสอบของคณะกรรมการ จึงเห็นควรให้มีการเปลี่ยนแปลงชื่อเรื่องให้สอดคล้อง

ลงนาม นิสิต Student's Signature
(นายเมธี อนันต์)

หมายเลขโทรศัพท์ Phone No.: 083-5698364

วันที่ Date: 12 ธ.ค. 2568

5. ความเห็นของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก Recommendation of the thesis advisor:

☒ เห็นชอบ ☐ เห็นชอบ และเห็นควรให้มีการสอบโครงร่างฯ ใหม่ เนื่องจาก.....
Approve Approve. Advised to retake thesis proposal examination. Reason:

☐ ไม่เห็นชอบ เพราะ
Disapprove. Reason:

ลงนาม

(รองศาสตราจารย์ ดร.วรวิรัตน์ แก้วอุไร)

ประธานหลักสูตร ปร.ด.สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน

12 ธ.ค. 2568

ลงนาม Signature:

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิเชียร อารังโสติสกุล

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก Advisor

วันที่ Date: 12 ธ.ค. 2568

-2-

6. ความเห็นของหัวหน้าภาควิชา / สาขาวิชา/ ประธานหลักสูตร

Recommendation of the Head of the Department:

☒ เห็นชอบ
Approve☐ ไม่เห็นชอบ เนื่องจาก
Disapprove. Reason:ลงนาม Signature:
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุริยพร สว่างเมฆ)หัวหน้าภาควิชา/ สาขาวิชา/ ประธานหลักสูตร Head of the Department: ภาควิชาการศึกษา
วันที่ Date: 12 ธ.ค. 2568

7. ความเห็นของคณบดี/ผู้อำนวยการวิทยาลัย (เจ้าของหลักสูตร)

Recommendation of Dean/Director of the Faculty/College (Responsible for the course)

☒ เห็นชอบ
Approve☐ ไม่เห็นชอบ เนื่องจาก
Disapprove. Reason:ลงนาม Signature:
(ศาสตราจารย์ ดร.ปรกรณ์ ประจันต)คณบดี/ผู้อำนวยการวิทยาลัย Dean/Director of the Faculty/College: คณบดีคณะศึกษาศาสตร์
วันที่ Date: 12 ธ.ค. 2568

8. บันทึกเสนอของหัวหน้างานวิชาการ บันทึกวิทยาลัย

Recommendation of the Head of the Academic Affairs of the Graduate School:

☒ เห็นควรอนุมัติ
Approve☐ เห็นควรไม่อนุมัติ เนื่องจาก
Disapprove. Reason:ลงนาม Signature:
(นางฉวีฉวีมา พงษ์ประสิทธิ์พร)

วันที่ Date: 16 ธ.ค. 2568

9. ความเห็นของรองคณบดีฝ่ายวิชาการ บันทึกวิทยาลัย

Recommendation of the Deputy Dean for Academic Affairs of the Graduate School:

☐ เห็นควรอนุมัติ
Approve☐ เห็นควรไม่อนุมัติ เนื่องจาก
Disapprove. Reason:ลงนาม Signature:
(.....)

วันที่ Date:

10. คำสั่ง คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

Decision of the Dean of the Graduate School:

☒ อนุมัติ
Approved☐ ไม่อนุมัติ เนื่องจาก
Disapproved. Reason:ลงนาม Signature:
(รองศาสตราจารย์ ดร.สุริยพร สว่างเมฆ)

วันที่ Date: 16 ธ.ค. 2568

หมายเหตุ กรุณากรอกข้อความด้วยเครื่องพิมพ์หรือคอมพิวเตอร์ Note: Complete this form using a computer and print.

แบบสอบถามความต้องการของนักศึกษา

เรื่อง สภาพปัจจุบันและแนวการจัดการเรียนการสอนวรรณคดีและการเสริมสร้างความสามารถในการ
วิจัยและวิจารณ์ สำหรับนักศึกษาปริญญาสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์
(สำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิตสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์)

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสอบถามสภาพปัจจุบันและแนวการจัดการเรียน
การสอนวรรณคดีและการเสริมสร้างความสามารถในการวิจัยและวิจารณ์ สำหรับนักศึกษาปริญญา
สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

2. แบบสอบถามฉบับนี้จัดทำขึ้นสำหรับนักศึกษาปริญญาสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ดังนั้นจึง
ไม่มี ถูก หรือ ผิด ในการตอบของนักศึกษา โปรดอ่านและทำความเข้าใจ/พิจารณา ว่านักศึกษามีความ
ต้องการอย่างไรกับข้อความดังกล่าวพร้อมทั้งตอบให้ครบทุกข้อเพื่อให้การวิจัยครั้งนี้มีผลสรุปที่น่าเชื่อถือ
สามารถนำไปใช้ได้อย่างแท้จริง และเป็นประโยชน์ในการศึกษาค้นคว้าต่อไป คำตอบทุกข้อของนักศึกษา
จะถือเป็นความลับ ไม่มีผลต่อคะแนนขอให้นักศึกษาตอบอย่างอิสระ

3. แบบสอบถามนี้ แบ่งออกเป็น 4 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 สภาพและข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 3 ข้อ

ส่วนที่ 2 สภาพปัจจุบันจัดการเรียนการสอนวรรณคดีสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์จำนวน 1 ข้อ

ส่วนที่ 3 แนวการจัดการเรียนการสอนวรรณคดี และแนวทางการประเมิน
ความสามารถในการวิจัยและวิจารณ์ สำหรับนักศึกษาปริญญาสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ จำนวน
5 ข้อ

ส่วนที่ 4 ข้อคิดเห็นเพิ่มเติม

ขอขอบคุณนักศึกษาที่ได้ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีมา ณ โอกาสนี้

นายเมธี อนันต์

นิสิตปริญญาเอก สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยนเรศวร

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

1. เพศ

☐ ชาย

☐ หญิง

☐ ไม่ประสงค์ระบุเพศ

2. ชั้นปีที่

☐ ชั้นปีที่ 1

☐ ชั้นปีที่ 2

☐ ชั้นปีที่ 3

☐ ชั้นปีที่ 4

☐ มากกว่าชั้นปีที่ 4

3. คณะ/วิทยาลัย

☐ คณะศิลปศึกษา

☐ คณะศิลปวิจิตร

☐ คณะศิลปนาฏดุริยางค์

☐ วิทยาลัยนาฏศิลป์

☐ วิทยาลัยนาฏศิลป์ (ระบุ).....

☐ วิทยาลัยช่างศิลป์

☐ วิทยาลัยช่างศิลป์ (ระบุ).....

ส่วนที่ 2 สภาพปัจจุบันจัดการเรียนการสอนวรรณคดีสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

ข้อที่ 1 นักศึกษามีความเห็นว่าการจัดการเรียนการสอนวรรณคดีในปัจจุบันช่วยให้นักศึกษามีความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์ได้หรือไม่ อย่างไร (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

☐ มีการนำทฤษฎีวรรณคดีมาใช้ทำให้นักศึกษาเข้าใจวิธีการตีความวรรณคดีอย่างลึกซึ้ง

☐ มีการเชื่อมโยงบริบททางสังคม ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม ทำให้นักศึกษาเห็นมิติที่กว้างขึ้นของวรรณคดี

☐ มีการอภิปรายในชั้นเรียนช่วยให้นักศึกษาพัฒนาทักษะการคิดเชิงวิจารณ์และการแสดงความคิดเห็น

☐ มีการจัดกิจกรรมกลุ่ม เช่น การวิเคราะห์ตัวละคร การเปรียบเทียบแก่นเรื่องในวรรณคดี หรือการสร้างผลงานสร้างสรรค์ ช่วยให้นักศึกษาเข้าใจเนื้อหาได้ดีขึ้น

☐ มีการนำสื่อมัลติมีเดีย เช่น วิดีโอ ดิจิทัลแพลตฟอร์ม หรือการเรียนออนไลน์ ช่วยให้นักศึกษาเข้าถึงเนื้อหาและมุมมองที่หลากหลาย

☐ การเชื่อมโยงวรรณคดีผ่านตัวอย่างจากภาพยนตร์หรือบทละคร

☐ การสอนวรรณคดีในปัจจุบันยังเน้นการบรรยายประวัติและเรื่องย่อของวรรณคดี ทำให้นักศึกษาไม่ได้ฝึกการคิดเชิงลึกหรือวิเคราะห์ในระดับที่ซับซ้อน

☐ การสอนที่มุ่งเน้นการสอบวัดผล อาจลดทอนโอกาสให้นักศึกษาได้ฝึกวิจารณ์หรือแสดงความคิดเห็น

☐ การใช้รูปแบบการสอนแบบเดียวกันกับผู้เรียนทุกคน เช่น การบรรยายเพียงอย่างเดียว ทำให้นักศึกษาบางกลุ่มไม่สามารถเข้าถึงเนื้อหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

☐ กระบวนการสอนไม่ช่วยเชื่อมโยงวรรณคดีกับประเด็นร่วมสมัย ทำให้นักศึกษามองว่าวรรณคดีเป็นเรื่องล้าสมัยหรือไม่เกี่ยวข้องกับชีวิตปัจจุบันส่งผลให้การเรียนวรรณคดีไม่สนใจ ขาดแรงจูงใจในการเรียน

☐ การเรียนวรรณคดีที่เน้นแต่เนื้อหาเชิงวิชาการ ทำให้นักศึกษารู้สึกว่าวรรณคดีเป็นเพียง "ภาระ" แทนที่จะมองเห็นคุณค่าและความงดงามของวรรณคดี

☐ กระบวนการเรียนการสอนไม่สามารถเชื่อมโยงวรรณคดีกับบริบทปัจจุบัน เช่น ประเด็นทางสังคม วัฒนธรรม หรือปรัชญาชีวิต ทำให้นักศึกษารู้สึกว่าวรรณคดีล้าสมัยหรือไม่เกี่ยวข้อง

☐ ไม่มีการออกแบบกิจกรรม เช่น การเขียนบทวิจารณ์ การแสดงละคร หรือ การสร้างสรรค์ผลงานที่สะท้อนวรรณคดี นักศึกษาไม่ได้ฝึกฝนทักษะการคิดวิเคราะห์และการสร้างสรรค์

☐ ขาดการส่งเสริมให้นักศึกษาคิดเชิงสร้างสรรค์หรือสร้างสรรค์งานที่สะท้อนการวิพากษ์วรรณคดีในแบบของตนเอง

☐ การเรียนวรรณคดีในหลายหลักสูตรอาจมีเวลาไม่เพียงพอในการลงรายละเอียดเชิงลึก หรือขาดทรัพยากร เช่น หนังสือ ต้นฉบับ หรือสื่อที่หลากหลาย

☐ อื่น ๆ (โปรดระบุ).....

ส่วนที่ 3 แนวการจัดการเรียนการสอนวรรณคดีและแนวทางการเสริมสร้างความสามารถในการวิ
จักษ์และวิจารณ์สำหรับนักศึกษาปริญญาสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

ข้อที่ 1 นักศึกษาต้องการเนื้อหาอะไรบ้างเพื่อใช้ในการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตร
วรรณคดีเอกเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

☐ วิธีการวิจักษ์และวิจารณ์วรรณคดี

☐ รสวรรณคดีไทย

☐ การวิจารณ์วรรณคดี/การวิพากษ์วรรณคดี

☐ วรรณคดีกับความงาม

☐ การเชื่อมโยงวรรณคดีกับปัจจุบัน

☐ การสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ (นาฏศิลป์ คีตศิลป์ ดุริยางคศิลป์ และทัศนศิลป์) จาก
การวิจักษ์วิจารณ์วรรณคดี

☐ อื่น ๆ (โปรดระบุ).....

ข้อที่ 2 นักศึกษาต้องการวรรณคดีหรือวรรณกรรม เรื่องอะไรบ้าง เพื่อใช้ในการจัดการเรียน
การสอนตามหลักสูตรวรรณคดีเอกเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์ (ตอบได้
มากกว่า 1 ข้อ)

☐ รามเกียรติ์

- ☐ พระอภัยมณี
- ☐ อิเหนา
- ☐ สังข์ทอง
- ☐ ขุนช้างขุนแผน
- ☐ อื่น ๆ (โปรดระบุ).....

ข้อที่ 3 นักศึกษามีความต้องการให้มีการแสดงออกที่บ่งบอกถึงความสามารถในการ
วิจักษ์และวิจารณ์วรรณคดี สำหรับนักศึกษาปริญญาสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ อย่างไร (ตอบได้
มากกว่า 1 ข้อ)

- ☐ การสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ (นาฏศิลป์ คีตศิลป์ ดุริยางคศิลป์ และทัศนศิลป์) จาก
การวิจักษ์วิจารณ์วรรณคดี
- ☐ การเขียนวิจารณ์วรรณคดี
- ☐ การอภิปรายและแลกเปลี่ยนความคิดเห็น
- ☐ การฝึกความคิดเชิงวิพากษ์
- ☐ การแสดงบทละครวรรณคดี
- ☐ แผนภาพแสดงความเชื่อมโยงระหว่างองค์ประกอบวรรณคดี
- ☐ การแสดงละครสั้น
- ☐ การเขียนสะท้อนความคิดหรือความรู้สึกหลังอ่านวรรณคดี
- ☐ การได้วาทีในประเด็นวรรณคดี
- ☐ สร้างบทเพลงหรือดนตรีที่สะท้อนอารมณ์ของวรรณคดี
- ☐ อื่น ๆ (โปรดระบุ).....

ข้อที่ 4 นักศึกษามีความต้องการให้มีการประเมินความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์
สำหรับนักศึกษาปริญญาสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ อย่างไร (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ☐ ประเมินตนเอง
- ☐ ประเมินโดยเพื่อนผู้เข้าร่วมกิจกรรม
- ☐ ประเมินโดยอาจารย์ผู้เข้าร่วมกิจกรรม
- ☐ ประเมินโดยผู้ปกครอง
- ☐ อื่น ๆ (โปรดระบุ).....

ส่วนที่ 4 ข้อคิดเห็นเพิ่มเติม

.....

.....

ขอขอบคุณ

แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง

เรื่อง สภาพการจัดการเรียนการสอนวรรณคดีในสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์และ

แนวทางการเสริมสร้างความสามารถในการวิจัยและวิจารณ์

(สำหรับผู้สอนสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์)

คำชี้แจง

แบบสัมภาษณ์ฉบับนี้ เป็นการสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi - Structured Interview) เกี่ยวกับสภาพการจัดการเรียนการสอนวรรณคดีในสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์และแนวทางการเสริมสร้างความสามารถในการวิจัยและวิจารณ์ เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานประกอบการพัฒนาหลักสูตร ผู้วิจัยจึงขอความอนุเคราะห์ตอบแบบสัมภาษณ์ตามความเป็นจริง แบบสัมภาษณ์ฉบับนี้ แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ส่วนที่ 2 ข้อมูลคำถามเกี่ยวกับสภาพการจัดการเรียนการสอนวรรณคดีในสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์และแนวทางการเสริมสร้างความสามารถในการวิจัยและวิจารณ์ จำนวน 5 ข้อ

ส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

ขอขอบคุณท่านมา ณ โอกาสนี้

นายเมธี อนันต์

นิสิตปริญญาเอก สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน

มหาวิทยาลัยนเรศวร

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ชื่อ-นามสกุล.....

ตำแหน่ง/หน้าที่ปัจจุบัน.....

ประสบการณ์ในการสอน.....

วันเดือนปีที่สัมภาษณ์.....

ส่วนที่ 2 แนวการจัดการเรียนการสอนวรรณคดีและแนวทางการเสริมสร้างความสามารถในการวิ จักษ์และวิจารณ์

ข้อที่ 1 ท่านใช้รูปแบบการสอน และหรือ วิธีสอน และหรือ เทคนิคการสอนใด ในการสอน
รายวิชาวรรณคดี/วรรณกรรม

.....

.....

.....

.....

.....

ข้อที่ 2 ท่านคิดว่าการจัดการเรียนการสอนของท่านส่งผลให้นักศึกษามีความสามารถใน
การวิจักษ์และวิจารณ์ หรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

ข้อที่ 3 จากคำตอบข้อ 2 ท่านคิดว่าทำไมถึงเป็นอย่างนั้น

.....

.....

.....

.....

.....

ข้อ 4 ความยากลำบากในการจัดการเรียนการสอนรายวิชาวรรณคดี/วรรณกรรมสำหรับ
ท่านคืออะไร

.....

.....

.....

.....

ข้อ 5 ในความคิดของท่านการสอนรายวิชาวรรณคดี/วรรณกรรมเพื่อเสริมสร้าง
ความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์ของนักศึกษา ควรสอนอย่างไร

.....

.....

.....

.....

ส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

.....

.....

.....

.....

ขอขอบคุณ

แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง

เรื่อง แนวการจัดการเรียนการสอนวรรณคดีและแนวทางการเสริมสร้าง

ความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์

(สำหรับผู้เชี่ยวชาญด้านวรรณคดี)

คำชี้แจง

แบบสัมภาษณ์ฉบับนี้ เป็นการสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi - Structured Interview) เกี่ยวกับแนวการจัดการเรียนการสอนวรรณคดีและแนวทางการเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์ เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานประกอบการพัฒนาหลักสูตร ผู้วิจัยจึงขอความอนุเคราะห์ตอบแบบสัมภาษณ์ตามความเป็นจริง แบบสัมภาษณ์ฉบับนี้ แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ส่วนที่ 2 ข้อมูลคำถามเกี่ยวกับแนวการจัดการเรียนการสอนวรรณคดีและแนวทางการเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์ จำนวน 7 ข้อ

ส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

ขอขอบคุณท่านมา ณ โอกาสนี้

นายเมธี อนันต์

นิสิตปริญญาเอก สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน

มหาวิทยาลัยนเรศวร

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ชื่อ-นามสกุล.....

ตำแหน่ง/หน้าที่ปัจจุบัน.....

ประสบการณ์ในการสอน.....

วันเดือนปีที่สัมภาษณ์.....

ส่วนที่ 2 แนวการจัดการเรียนการสอนวรรณคดีและแนวทางการเสริมสร้างความสามารถในการวิ จักษ์และวิจารณ์

เส้นทางนักเขียน

ข้อที่ 1 อะไรทำให้ท่านเริ่มเป็นนักเขียนและยังเป็นคนเขียน

.....

.....

.....

.....

ข้อที่ 2 การเขียนนวนิยาย หรือเรื่องสั้นเหมือนและหรือต่างการเขียนงานทางวิชาการ

.....

.....

.....

.....

การเรียนการสอนวรรณคดี

ข้อที่ 3 การเรียนการสอนวรรณคดีไทยมีจุดอ่อนตรงไหน

.....

.....

.....

.....

ข้อที่ 4 การอ่านส่งผลต่อความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์วรรณคดี อย่างไร

.....

.....

.....

.....

ข้อที่ 5 การวิจารณ์วรรณคดี สำคัญอย่างไร

.....

.....

.....

.....

ข้อที่ 6 การจัดการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์วรรณคดี มีแนวทางอย่างไร

.....

.....

.....

.....

ข้อ 7 ถ้าอยากเป็นนักวิจารณ์วรรณคดี ต้องทำอย่างไร

.....

.....

.....

.....

ส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

.....

.....

.....

.....

ขอขอบคุณ

แบบประเมินความเหมาะสมของร่างหลักสูตรเสริมวรรณคดีเอก
เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์ สำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิต
สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

คำชี้แจง

แบบประเมินฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ท่านซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญได้กรุณาพิจารณาความ
เหมาะสมระหว่างองค์ประกอบของหลักสูตร โปรดทำเครื่องหมาย ☒ ลงในช่องขวามือตามระดับ
ความเหมาะสมที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านและขอความกรุณาเขียนข้อเสนอแนะเพื่อเป็นแนวทาง
ในการปรับปรุงแก้ไขหลักสูตร โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

- 5 หมายถึง รายการนั้นมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด
- 4 หมายถึง รายการนั้นมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก
- 3 หมายถึง รายการนั้นมีความเหมาะสมอยู่ในระดับพอใช้
- 2 หมายถึง รายการนั้นมีความเหมาะสมอยู่ในระดับน้อย
- 1 หมายถึง รายการนั้นมีความเหมาะสมอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ขอขอบคุณท่านมา ณ โอกาสนี้

นายเมธี อนันต์

นิสิตปริญญาเอก สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน

มหาวิทยาลัยนเรศวร

รายการประเมิน	ระดับความเหมาะสม					ข้อเสนอแนะ
	5	4	3	2	1	
1. หลักการ						
1.1 มีการกล่าวถึงเหตุผลและความต้องการจำเป็นที่มีความสมบูรณ์เพียงพอที่ต้องจัดทำหลักสูตร						
1.2 มีความชัดเจน สามารถนำไปเป็นหลักปฏิบัติได้						
1.3 มีแนวคิด หลักการ ทฤษฎีรองรับ						
2. จุดมุ่งหมาย						
2.1 ระบุคุณลักษณะที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน						
2.2 มีความชัดเจน สามารถนำไปสู่ประเมินได้						
2.3 มีความสอดคล้องกับหลักการของหลักสูตร						
3. โครงสร้างหลักสูตร						
3.1 สอดคล้องกับหลักการและเหตุผลของหลักสูตร						
3.2 สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตร						
3.3 เนื้อหามีความเหมาะสมกับสภาพหรือลักษณะของผู้เรียน						
3.4 การเรียงลำดับเนื้อหามีความต่อเนื่องกัน						
3.5 มีรายละเอียดของเนื้อหา						
3.6 ระยะเวลาที่ใช้ในการจัดกิจกรรมในแต่ละเนื้อหามีความเหมาะสม						
4. คำอธิบายรายวิชา						
4.1 คำอธิบายครอบคลุมผลการเรียนรู้						
4.2 คำอธิบายมีความชัดเจน						
4.3 เนื้อหาสาระมีประโยชน์สำหรับผู้เรียน						

รายการประเมิน	ระดับความเหมาะสม					ข้อเสนอแนะ
	5	4	3	2	1	
5. แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้						
5.1 สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตร						
5.2 แนวทางการจัดกิจกรรมมีความเหมาะสมและสอดคล้องกับเนื้อหาสาระ						
5.3 แนวทางการจัดกิจกรรมมีหลักการและขั้นตอนที่ชัดเจน						
5.4 แนวทางการจัดกิจกรรมมุ่งเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์วรรณคดี						
5.5 แนวทางการจัดกิจกรรมมีความเป็นไปได้ในการนำไปใช้สอนจริง						
6. สื่อการเรียนรู้						
6.1 สื่อมีความเหมาะสมกับกิจกรรมการเรียนรู้						
6.2 สื่อมีความเหมาะสมกับเนื้อหาสาระ						
6.3 สื่อส่งเสริมให้กิจกรรมบรรลุเป้าหมาย						
7. การวัดและประเมินผล						
7.1 การวัดและประเมินผลสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตร						
7.2 การวัดและประเมินผลมีความเหมาะสม						
7.3 เกณฑ์การประเมินผลมีความเหมาะสม						

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

.....

.....

.....

ลงชื่อ.....ผู้ประเมิน

(.....)

วันที่.....

แบบประเมินความเหมาะสมของร่างเอกสารประกอบหลักสูตรเสริมวรรณคดีเอก
เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์ สำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิต
สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

คำชี้แจง

แบบประเมินฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ท่านซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญได้กรุณาพิจารณาความ
เหมาะสมระหว่างเอกสารประกอบหลักสูตร โปรดทำเครื่องหมาย ☒ ลงในช่องขวามือตามระดับ
ความเหมาะสมที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านและขอความกรุณาเขียนข้อเสนอแนะเพื่อเป็นแนวทาง
ในการปรับปรุงแก้ไขหลักสูตร โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

- 5 หมายถึง รายการนั้นมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด
- 4 หมายถึง รายการนั้นมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก
- 3 หมายถึง รายการนั้นมีความเหมาะสมอยู่ในระดับพอใช้
- 2 หมายถึง รายการนั้นมีความเหมาะสมอยู่ในระดับน้อย
- 1 หมายถึง รายการนั้นมีความเหมาะสมอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ขอขอบคุณท่านมา ณ โอกาสนี้

นายเมธี อนันต์

นิสิตปริญญาเอก สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน

มหาวิทยาลัยนเรศวร

ที่	รายการประเมิน	ระดับความเหมาะสม				
		5	4	3	2	1
ส่วนที่ 1 แนวทางการนำหลักสูตรสู่การปฏิบัติ						
	1.1 ระบุบทบาทของผู้สอนชัดเจน					
	1.2 ระบุบทบาทของผู้เรียนชัดเจน					
ส่วนที่ 2 แผนการจัดการเรียนรู้						
	2.1 สาระสำคัญ					
	2.1.1 สอดคล้องกับเรื่องที่สอน					
	2.1.2 เขียนสาระสำคัญในลักษณะของความคิดรวบยอดหรือแก่นของความรู้ที่สำคัญ					
	2.2 จุดประสงค์การเรียนรู้					
	2.2.1 สอดคล้องกับตัวชี้วัด					
	2.2.2 ชัดเจน นำไปสู่การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้					
	2.2.3 ชัดเจน นำไปสู่การวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ได้					
	2.3 สาระการเรียนรู้					
	2.3.1 สอดคล้องกับสาระสำคัญ					
	2.3.2 เขียนสาระการเรียนรู้ในลักษณะของการขยายรายละเอียดของสาระสำคัญ					
	2.3.3 มีปริมาณและความลึกซึ้งเหมาะสมกับระดับชั้นของผู้เรียน					
	2.4 กิจกรรมการจัดการเรียนรู้					
	2.4.1 สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้					
	2.4.2 เหมาะสมกับระดับชั้นของผู้เรียน					
	2.4.3 มีความน่าสนใจ					
	2.4.4 มีความเป็นไปได้ในการนำไปใช้สอนจริง					
	2.4.5 เสริมสร้างความสามารถในการวิพากษ์และวิจารณ์วรรณคดี					
	2.5 สื่อ					
	2.5.1 สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนรู้					

ที่	รายการประเมิน	ระดับความเหมาะสม				
		5	4	3	2	1
	2.5.2 เสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์และ วิจารณ์วรรณคดี					
	2.6 การวัดและประเมินผลการเรียนรู้					
	2.6.1 สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้					
	2.6.2 วิธีการและเครื่องมือวัดผลเหมาะสมกับ จุดประสงค์การเรียนรู้					
	2.6.3 เกณฑ์การประเมินผลการเรียนรู้มีความชัดเจน					
	ส่วนที่ 3 แนวทางการวัดและประเมินผล					
	3.1 ระบุแนวทางการวัดและประเมินผลชัดเจน					

ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ

.....

.....

.....

.....

ลงชื่อ.....ผู้ประเมิน

(.....)

วันที่.....

แบบประเมินความสามารถในการวิจัษ์และวิจารณ์วรรณคดี

สำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิตสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

คำชี้แจง ให้ผู้ตรวจพิจารณาผลงานของผู้เรียน แล้วทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างที่สอดคล้องกับ
ระดับคะแนน

ชื่อผู้รับการประเมิน.....

ชั้นปีที่.....สาขา.....เลขประจำตัวนักศึกษา.....

ประเด็น การประเมิน	ระดับคุณภาพ			
	ดีเยี่ยม (4 คะแนน)	ดี (3 คะแนน)	พอใช้ (2 คะแนน)	ควรปรับปรุง (1 คะแนน)
ความสามารถในการวิจัษ์วรรณคดี				
1.1 บอกความรู้สึกนึกคิด จากบทวรรณคดี				
1.2 ความซาบซึ้งใน คุณค่าแห่งความงาม				
1.3 ความรู้สึกดื่มด่ำรส วรรณคดี				
ความสามารถในการวิจารณ์วรรณคดี				
2.1 แสดงความคิดเห็นต่อ วรรณคดีและแสดง เหตุผลประกอบ				
2.2 แสดงความคิดเห็น เกี่ยวกับข้อคิดที่ ได้รับอันส่งผลต่อ ผู้อ่านและสังคม				

เกณฑ์การตัดสินคุณภาพ

ช่วงคะแนน	ระดับคุณภาพ	เกณฑ์การผ่าน
16 - 20	ดีเยี่ยม	ผู้เรียนมีความสามารถ
11 - 15	ดี	ในการวิจักษ์และวิจารณ์
6 - 10	พอใช้	วรรณคดี ผ่านเกณฑ์ประเมิน
1 - 5	ควรปรับปรุง	ร้อยละ 80

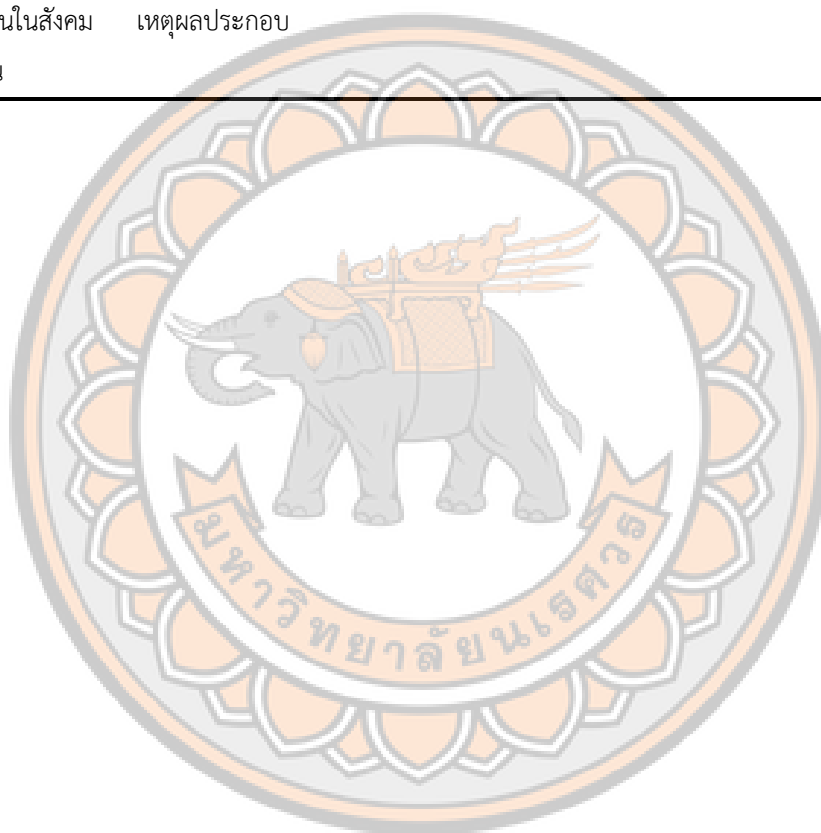

เกณฑ์การให้คะแนน

ประเด็น การประเมิน	ระดับคุณภาพ			
	ดีเยี่ยม (4 คะแนน)	ดี (3 คะแนน)	พอใช้ (2 คะแนน)	ควรปรับปรุง (1 คะแนน)
ความสามารถในการวิจักษ์วรรณคดี				
1.1 บอก	ตอบครบ 3	ตอบได้ประเด็นใน	ตอบได้ประเด็นใน	ไม่ปรากฏทั้ง 3
ความรู้สึก	ประเด็น ได้แก่	ประเด็นหนึ่ง 2	ประเด็นหนึ่ง 1	ประเด็น คำตอบ
คิดจากบท	- ระบุด้อยคำหรือวลี	ประเด็น	ประเด็น	เป็นเพียงการสรุป
วรรณคดี	หนึ่งจากเรื่อง			เนื้อเรื่อง หรือเล่า
คำถาม: หากเลือก	- บอกอารมณ์หรือ			เหตุการณ์ โดยไม่
ถ้อยคำหรือวลี	ความรู้สึกที่ได้รับ			สะท้อนความรู้สึก
หนึ่งจากเรื่องนี้ที่	จากเรื่อง			ของผู้ตอบหรือตอบ
สะท้อนความรู้สึก	- ปรากฏการให้			นอกประเด็น
ของนักศึกษาได้ดี	เหตุผลประกอบ			
ที่สุด นักศึกษาจะ				
เลือกถ้อยคำหรือ				
วลีใด และรู้สึก				
อย่างไร				
1.2 ความซาบซึ้ง	ตอบครบ 3	ตอบได้ประเด็นใน	ตอบได้ประเด็นใน	ไม่ปรากฏทั้ง 3
ในคุณค่า	ประเด็น ได้แก่	ประเด็นหนึ่ง 2	ประเด็นหนึ่ง 1	ประเด็น คำตอบ
แห่งความ	- ปรากฏการระบุ	ประเด็น	ประเด็น	เป็นเพียงการสรุป
งาม	ส่วนที่เป็นความงาม			เนื้อเรื่องหรือ
คำถาม: คำที่	ของวรรณคดี			บรรยายเหตุการณ์
แสดงความงาม	- ปรากฏวลี ถ้อยคำ			ไม่สะท้อนการรับรู้
ของวรรณคดีที่มี	หรือประโยคที่แสดง			ความงามหรือ
ความไพเราะ จับ	ความรู้สึกซาบซึ้งต่อ			ความรู้สึกซาบซึ้ง
ใจ เรื่องนี้ปรากฏ	ความงามนั้น			ของผู้ตอบหรือตอบ
เด่นชัดในส่วนใด	- ปรากฏการให้			นอกประเด็น
มากที่สุดสำหรับ	เหตุผลประกอบ			
นักศึกษา และเหตุ				
ใดจึงรู้สึกเช่นนั้น				
1.3 ความรู้สึกที่	ตอบครบ 3	ตอบได้ประเด็นใน	ตอบได้ประเด็นใน	ไม่ปรากฏทั้ง 3
ตำรา	ประเด็น ได้แก่	ประเด็นหนึ่ง 2	ประเด็นหนึ่ง 1	ประเด็น คำตอบ
วรรณคดี		ประเด็น	ประเด็น	เป็นเพียงการสรุป

ประเด็น การประเมิน	ระดับคุณภาพ			
	ดีเยี่ยม (4 คะแนน)	ดี (3 คะแนน)	พอใช้ (2 คะแนน)	ควรปรับปรุง (1 คะแนน)
คำถาม: ระหว่าง การอ่านวรรณคดี เรื่องนี้ ถ้า นักศึกษาอยู่ใน สถานการณ์นี้จะ เข้าข้างใคร เพราะ อะไร	- ปรากฏวลี ถ้อยคำ หรือประโยคที่แสดง ว่าตัวเองเป็นส่วน หนึ่งของเรื่อง - ปรากฏวลี ถ้อยคำ หรือประโยคที่แสดง อารมณ์หรือ ความรู้สึกที่คล้อย ตาม - ปรากฏการให้ เหตุผลประกอบ			เนื้อเรื่อง หรือบอก ความคิดเห็นทั่วไป ไม่สะท้อนความรู้สึก ดื่มด่ำหรือการมีส่วน ร่วมกับเรื่องหรือ ตอบนอกประเด็น
ความสามารถในการวิจารณ์วรรณคดี				
2.1 แสดงความ คิดเห็นต่อ วรรณคดี และแสดง เหตุผล ประกอบ	ตอบครบ 3 ประเด็น ได้แก่ - ปรากฏความ คิดเห็นต่อข้อความ ในวรรณคดีอย่าง ชัดเจน	ตอบได้ประเด็นใน ประเด็นหนึ่ง 2 ประเด็น	ตอบได้ประเด็นใน ประเด็นหนึ่ง 1 ประเด็น	ไม่ปรากฏทั้ง 3 ประเด็น คำตอบ เป็นเพียงการสรุป เนื้อเรื่อง หรือ คัดลอกข้อความ ไม่แสดงความ คิดเห็นของผู้ตอบ หรือตอบนอก ประเด็น
คำถาม: จาก ข้อความตอนที่ว่า “.....” นักศึกษามีความ คิดเห็นอย่างไร กับ ข้อความนี้	- ปรากฏการอ้างอิง หรือเชื่อมโยงกับ ข้อความที่กำหนด - ปรากฏการให้ เหตุผลประกอบ ความคิดเห็น - ปรากฏการให้ เหตุผลประกอบ ความคิดเห็น			
2.2 แสดงความ คิดเห็นเกี่ยวกับ ข้อคิดที่ได้รับอัน ส่งผลต่อผู้อ่าน และสังคม	ตอบครบ 3 ประเด็น ได้แก่ - ปรากฏการระบุ ข้อคิดที่ได้รับจาก วรรณคดี	ตอบได้ประเด็นใน ประเด็นหนึ่ง 2 ประเด็น	ตอบได้ประเด็นใน ประเด็นหนึ่ง 1 ประเด็น	ไม่ปรากฏทั้ง 3 ประเด็น คำตอบ เป็นเพียงการสรุป เนื้อเรื่อง หรือแสดง ความคิดเห็นทั่วไปที่

ประเด็น การประเมิน	ระดับคุณภาพ			
	ดีเยี่ยม (4 คะแนน)	ดี (3 คะแนน)	พอใช้ (2 คะแนน)	ควรปรับปรุง (1 คะแนน)
คำถาม: จากการ อ่านวรรณคดีเรื่อง นี้ นักศึกษาได้รับ ข้อคิดใดที่เห็นว่า ยังคงมีความหมาย ต่อผู้อ่านในสังคม ปัจจุบัน	- ปรากฏการ เชื่อมโยงข้อคิดกับ ผู้อ่านหรือสังคม ปัจจุบัน			ไม่ชี้ข้อคิดไม่ กล่าวถึงผู้อ่านหรือ สังคมประเด็นหรือ ตอบนอกประเด็น

แบบวัดความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์วรรณคดี
สำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิตสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

คำชี้แจง

แบบวัดความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์วรรณคดี มีจำนวน 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ความสามารถในการวิจักษ์วรรณคดี มีจำนวน 3 ข้อ

ตอนที่ 2 ความสามารถในการวิจารณ์วรรณคดี มีจำนวน 2 ข้อ

คำสั่ง ให้นักศึกษาอ่านวรรณคดี เรื่อง ขุนช้างขุนแผน ตอน ขุนช้างถวายฎีกา แล้วตอบคำถาม
กำหนดเกณฑ์การผ่านประเมิน คือ ผู้เรียนมีความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์วรรณคดี

ผ่านเกณฑ์ประเมินร้อยละ 80

ขุนช้างขุนแผน ขุนช้างถวายฎีกา

ขุนช้างขุนแผน ฉบับหอพระสมุดวชิรญาณ

๑ นางวันทองรับพระราชโองการ

ให้บันดัลบังจิตรหาคิดไม่

อกุศลผลมิให้ชั่วใจ

ด้วยสิ้นในอายุที่เกิดมา

คิดคะนึ่งตะลึงตะลานอก

ดังตัวตลกพระสุเมรุภูผา

ให้อุทจ้ออันตันอุรา

เกรงผิดภายหน้าที่สุดคิด

จะว่ารักขุนช้างกะไรได้

ที่จริงใจมิได้รักแต่สักหนิด

รักพ่อลูกห่วงดังดวงชีวิต

แม่นทุลผิตจะพิโรธไม่โปรดปราน

อย่าเลยจะทุลเป็นกลางไว้

ตามพระทัยท้าวจะแยกให้แตกฉาน

คิดแล้วเท่านั้นมิทันนาน

นางกัมกรานแล้วก็ทุลไปฉับพลัน

ความรักขุนแผนก็แสนรัก

ด้วยร่วมยากมานักไม่เคยดิ้น

สู้ลำบากบุกป่ามาด้วยกัน

สารพันอดออดมอดใจ

ขุนช้างแต่อยู่ด้วยกันมา

คำหนักหาได้ว่าให้เคืองไม่

เงินทองกองไว้มิให้ใคร

ข้าไทใช้สอยเหมือนของตัว

จมนไวเล่าก็เลือดที่นอก

ก็หยิบยกรักเท่ากันกับผิว

ทุลพลางตัวนางระเริ่มรัว

ความกลัวพระอาญาเป็นพันไป ฯ

๑ ครานั้นพระองค์ผู้ทรงภาพ

ฟังจบแค้นคั่งดังเพลิงไหม้

เหมือนดินประสิวปลิวติดกับเปลวไฟ ดูดูเป็นได้อีวันทอง
 จะว่ารักข้างไหนไม่ว่าได้ น้ำใจจะประดังเข้าทั้งสอง
 ออกนั้นเข้านี้มีสารอง ยิ่งกว่าท้องทะเลอันล้าลึก
 จอกแหนแพเสาสำเภาใหญ่ จะทอดดมเท่าไรไม่รู้สีก
 เหมือนมหาสมุทรสุดซึ้งซีก น้ำลึกเหลือจะหยั่งกระทั่งดิน
 อัฐผาหาหามาท่วมถม ก็จ่อมจมสูญหายไปหมดสิ้น
 อีสานถ่อยจัญไรใจทมิฬ ดังเพชรนิลเกิดขึ้นในอาคม
 รูปงามนามเพราะน้อยไปฤ ใจไม่ซื้อสมศักดิ์เท่าเส้นผม
 แต่ใจสัตว์มันยังมีที่นิยม สมาคมก็แต่ถึงฤดูมัน
 มิ่งนี้ถ่อยยิ่งกว่าถ่อยอีกท้ายเมือง จะเอาเรื่องไม่ได้สักสิ่งสรรพ
 ละโมบมากตันทาตาเป็นมัน สักร้อยพันให้มึงไม่ถึงใจ
 ว่าหญิงชั่วผัวยังคราวละคนเดียว หาตามตอมกันเกรี้ยวเหมือนมิ่งไม่
 หนักแผ่นดินกูจะอยู่ไย อ้ายไว้มิ่งอย่านับว่ามารดา
 กุเลียงมิ่งถึงให้เป็นหัวหมื่น คนอื่นรู้ว่าแม่ก็ขายหน้า
 อ้ายขุนช้างขุนแผนทั้งสองรา กูจะหาเมียให้อ้ายอาลัย
 หญิงกาลกิณีอีแพศยา มันไม่น่าเซยชิดพิสมัย
 ที่รูปรวยสวยสมมีถมไป มิ่งตัดใจเสียเถิดอีคนนี่
 เร่งเร็วเหวี่ยงพระยายมราช ไปฟันฟาดเสียให้มันเป็นผี
 ออกเอาขวานผ่าอย่าปราณี อย่าให้มีโลหิตติดดินกู
 เอาใบตองรองไว้ให้หมากิน ตกดินจะอัปรีภัยลืออยู่
 ฟันให้หญิงชายทั้งหลายดู สั่งเสร็จเสด็จสู่ปราสาทชัย ฯ

ตอนที่ 1 ความสามารถในการวิพากษ์วรรณคดี

1.1 บอกความรู้สึกนึกคิดจากบทวรรณคดี

คำถาม: หากเลือกถ้อยคำหรือวลีหนึ่งจากเรื่องนี้จะสะท้อนความรู้สึกของนักศึกษาได้ดีที่สุด นักศึกษาจะเลือกถ้อยคำหรือวลีใด และรู้สึกอย่างไร

1.2 ความซาบซึ้งในคุณค่าแห่งความงาม

คำถาม: คำที่แสดงความงามของวรรณคดีที่มีความไพเราะ จับใจ เรื่องนี้ปรากฏเด่นชัดในส่วนใดมากที่สุดสำหรับนักศึกษา และเหตุใดจึงรู้สึกเช่นนั้น

1.3 ความรู้สึกตมตำราวรรณคดี

คำถาม: ระหว่างการอ่านวรรณคดีเรื่องนี้ ถ้านักศึกษาอยู่ในสถานการณ์นี้จะเข้าข้างใคร เพราะอะไร

แบบประเมินความคิดเห็นของนักศึกษาสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์
ที่มีต่อการจัดกิจกรรมตามหลักสูตรวรรณคดีเอกเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการวิจัยและวิจารณ์

คำชี้แจง

1. แบบประเมินฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสอบถามความคิดเห็นของนักศึกษาสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ที่มีต่อการจัดกิจกรรมตามหลักสูตรวรรณคดีเอกเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการวิจัยและวิจารณ์ โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นของนักศึกษาสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ที่มีต่อการจัดกิจกรรมตามหลักสูตรวรรณคดีเอกเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการวิจัยและวิจารณ์ กำหนดเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

- 5 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด
- 4 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก
- 3 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับพอใช้
- 2 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อย
- 1 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

2. โปรดอ่านข้อความในช่องรายการ แล้วพิจารณาว่าข้อความนั้นนักศึกษามีความคิดเห็น
มากน้อยเพียงใด โดยทำเครื่องหมายชดถูก ☒ ลงในช่องขวามือตามระดับความคิดเห็นของนักศึกษา
ที่เป็นจริง

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

1. เพศ

☐ ชาย

☐ หญิง

☐ ไม่ประสงค์ระบุเพศ

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นของนักศึกษาสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ที่มีต่อการจัดกิจกรรมตามหลักสูตร
วรรณคดีเอกเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์

รายการประเมิน	ระดับความคิดเห็น				
	5	4	3	2	1
1. ด้านเนื้อหาสาระ					
1.1 เนื้อหาที่น่าสนใจ สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตร					
1.2 เนื้อหาสอดคล้องกับความต้องการของนักศึกษา					
1.3 เนื้อหาช่วยให้นักศึกษาเห็นความงาม คุณค่า และรสวรรณคดีอย่างลึกซึ้ง					
1.4 นักศึกษาสามารถนำความรู้และประสบการณ์จากการเรียนรู้ไปใช้ในการวิจักษ์และวิจารณ์วรรณคดีได้					
2. ด้านกิจกรรม					
2.1 กิจกรรมการเรียนรู้เปิดโอกาสให้นักศึกษาได้อ่านและตีความวรรณคดี					
2.2 กิจกรรมการเรียนรู้ช่วยให้นักศึกษาได้ฟังความคิดเห็นของผู้อื่นอย่างลึกซึ้งและเคารพความแตกต่าง					
2.3 กิจกรรมการเรียนรู้ช่วยให้นักศึกษาเข้าใจตนเองผ่าน การรับรู้ความรู้สึกจากการอ่านวรรณคดี					
2.4 กิจกรรมการเรียนรู้ส่งเสริมการไตร่ตรองความคิด ความรู้สึก และคุณค่าที่ได้รับจากวรรณคดี					
2.5 กิจกรรมการเรียนรู้ช่วยให้นักศึกษาผู้เรียนสามารถตั้งประเด็นวิจักษ์และวิจารณ์วรรณคดี					
2.6 กิจกรรมการเรียนรู้ช่วยให้นักศึกษาสามารถแสดงความคิดเห็นและตีชมวรรณคดีอย่างมีเหตุผลไม่มีผิดถูก					

รายการประเมิน	ระดับความคิดเห็น				
	5	4	3	2	1
2.7 กิจกรรมการเรียนรู้เปิดโอกาสให้ผู้เรียนถ่ายทอดการรับรู้คุณค่าวรรณคดีผ่านการพูด การเขียน หรือการแสดงออกทางศิลปะ					
3. ด้านสื่อการจัดกิจกรรม					
3.1 สื่อและแหล่งการเรียนรู้ใช้ตัวบทวรรณคดีที่หลากหลายและสถานการณ์ที่เอื้อต่อการตีความการวิพากษ์และวิจารณ์					
2.2 สื่อการเรียนรู้มีความน่าสนใจ และช่วยส่งเสริมความเข้าใจและการวิพากษ์และวิจารณ์วรรณคดี					
4. ด้านการวัดและประเมินผล					
4.1 วัดและประเมินผลโดยให้นักศึกษาได้ลงมือปฏิบัติ					
4.2 มีการใช้เครื่องมือวัดและประเมินผลที่หลากหลาย					
5. ด้านบรรยากาศในการจัดกิจกรรม					
5.1 บรรยากาศการเรียนรู้เอื้อต่อความผ่อนคลาย ไม่เคร่งเครียด และการแสดงความคิดเห็น					
5.2 การจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรนี้ทำให้นักศึกษาเกิดความสุขและความซาบซึ้งในการเรียนวรรณคดี					
5.3 ครูผู้สอนอำนวยความสะดวก ช่วยเหลือ เอาใจใส่นักศึกษาอย่างทั่วถึง และให้คำอธิบายอย่างชัดเจน					

ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

.....

.....

.....

.....

.....

ภาคผนวก ค การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผลการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC)

แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและแนวการจัดการเรียนการสอนวรรณคดี

เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์

สำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิตสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

รายการ	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่					Σr	IOC	การแปลผล
	1	2	3	4	5			
ส่วนที่ 2 สภาพปัจจุบันจัดการเรียนการสอนวรรณคดีสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์								
ข้อที่ 1 นักศึกษามีความเห็นว่าการจัดการเรียนการสอนวรรณคดีในปัจจุบันช่วยให้นักศึกษามีความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์ได้หรือไม่ อย่างไร (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
- มีการนำทฤษฎีวรรณคดีมาใช้ทำให้นักศึกษาเข้าใจวิธีการตีความวรรณคดีอย่างลึกซึ้ง	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
- มีการเชื่อมโยงบริบททางสังคม ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม ทำให้นักศึกษาเห็นมิติที่กว้างขึ้นของวรรณคดี	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
- มีการอภิปรายในชั้นเรียนช่วยให้นักศึกษาพัฒนาทักษะการคิดเชิงวิจารณ์และการแสดงความคิดเห็น	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
- มีการจัดกิจกรรมกลุ่ม เช่น การวิเคราะห์ตัวละคร การเปรียบเทียบแก่นเรื่องในวรรณคดี หรือการสร้างผลงานสร้างสรรค์ช่วยให้นักศึกษาเข้าใจเนื้อหาได้ดีขึ้น	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
- มีการนำสื่อมัลติมีเดีย เช่น วิดีโอ ดิจิทัลแพลตฟอร์ม หรือการเรียนออนไลน์ ช่วยให้นักศึกษาเข้าถึงเนื้อหาและมุมมองที่หลากหลาย	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
- การเชื่อมโยงวรรณคดีผ่านตัวอย่างจากภาพยนตร์หรือบทละคร	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้

รายการ	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่					Σr	IOC	การแปลผล
	1	2	3	4	5			
- การสอนวรรณคดีในปัจจุบันยังเน้นการบรรยายประวัติและเรื่องย่อของวรรณคดี ทำให้นักศึกษาไม่ได้ฝึกการคิดเชิงลึกหรือวิเคราะห์ในระดับที่ซับซ้อน	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
- การสอนที่มุ่งเน้นการสอบวัดผล อาจลดทอนโอกาสให้นักศึกษาได้ฝึกวิจารณ์หรือแสดงความคิดเห็น	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
- การใช้รูปแบบการสอนแบบเดียวกันกับผู้เรียนทุกคน เช่น การบรรยายเพียงอย่างเดียว ทำให้นักศึกษาบางกลุ่มไม่สามารถเข้าถึงเนื้อหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
- กระบวนการสอนไม่ช่วยเชื่อมโยงวรรณคดีกับประเด็นร่วมสมัย ทำให้นักศึกษามองว่าวรรณคดีเป็นเรื่องล้าสมัยหรือไม่เกี่ยวข้องกับชีวิตปัจจุบันส่งผลให้การเรียนวรรณคดีไม่สนใจ ขาดแรงจูงใจในการเรียน	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
- การเรียนวรรณคดีที่เน้นแต่เนื้อหาเชิงวิชาการ ทำให้นักศึกษารู้สึกว่าวรรณคดีเป็นเพียง "ภาระ" แทนที่จะมองเห็นคุณค่าและความงดงามของวรรณคดี	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
- กระบวนการเรียนการสอนไม่สามารถเชื่อมโยงวรรณคดีกับบริบทปัจจุบัน เช่น ประเด็นทางสังคม วัฒนธรรม หรือปรัชญาชีวิต ทำให้นักศึกษารู้สึกว่าวรรณคดีล้าสมัยหรือไม่เกี่ยวข้อง	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
- ไม่มีการออกแบบกิจกรรม เช่น การเขียนบทวิจารณ์ การแสดงละคร หรือ การสร้างสรรค์ผลงานที่สะท้อนวรรณคดี นักศึกษาไม่ได้ฝึกฝนทักษะการคิดวิเคราะห์ และการสร้างสรรค์	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
- ขาดการส่งเสริมให้นักศึกษาคิดเชิงสร้างสรรค์หรือสร้างสรรค์งานที่สะท้อนท่วงทิวทัศน์วรรณคดีในแบบของตนเอง	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้

รายการ	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่					Σr	IOC	การแปลผล
	1	2	3	4	5			
- การเรียนวรรณคดีในหลายหลักสูตรอาจะมีเวลาไม่เพียงพอในการลงรายละเอียดเชิงลึก หรือขาดทรัพยากร เช่น หนังสือ ต้นฉบับ หรือสื่อที่หลากหลาย	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	
- อื่น ๆ (โปรดระบุ)								
ส่วนที่ 3 แนวการจัดการเรียนการสอนวรรณคดีและแนวทางการเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์สำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิตสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์								
ข้อที่ 1 นักศึกษามีความต้องการให้การจัดการเรียนการสอนวรรณคดีสำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิตสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ อย่างไร (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	
- การจัดการเรียนการสอนตามทฤษฎีวรรณคดีและวรรณคดีวิจารณ์								
- การจัดการเรียนการสอนตามแนวคิดการคิดเชิงวิพากษ์กับการวิจารณ์วรรณคดี								
- การจัดการเรียนการสอนรสวรรณคดี								
- การเรียนรู้ผ่านประสบการณ์								
- การจัดการเรียนการสอนตามทฤษฎีสุนทรียภาพ								
- อื่น ๆ (โปรดระบุ)								
ข้อที่ 2 นักศึกษาต้องการเนื้อหาอะไรบ้างเพื่อใช้ในการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรวรรณคดีเอกเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	
- วิธีการวิจักษ์และวิจารณ์วรรณคดี								
- รสวรรณคดีไทย								
- การวิจารณ์วรรณคดี/การวิพากษ์วรรณคดี								
- วรรณคดีกับความงาม								
- การเชื่อมโยงวรรณคดีกับปัจจุบัน								
- การสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ (นาฏศิลป์ คีตศิลป์ ดุริยางคศิลป์ และทัศนศิลป์) จากการศึกษาวิจารณ์วรรณคดี								

รายการ	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่					Σr	IOC	การแปลผล
	1	2	3	4	5			
- อื่น ๆ (โปรดระบุ)								
ข้อที่ 3 นักศึกษาต้องการวรรณคดีหรือวรรณกรรม เรื่องอะไรบ้าง เพื่อใช้ในการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรวรรณคดีเอกเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการวิพากษ์และวิจารณ์ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	
- รามเกียรติ์								
- พระอภัยมณี								
- อิเหนา								
- สังข์ทอง								
- ขุนช้างขุนแผน								
- อื่น ๆ (โปรดระบุ)								
ข้อที่ 4 นักศึกษามีความต้องการให้มีการแสดงออกที่บ่งบอกถึงความสามารถในการวิพากษ์และวิจารณ์วรรณคดี สำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิตสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ อย่างไร (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
- การสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ (นาฏศิลป์ คีตศิลป์ ดุริยางคศิลป์ และทัศนศิลป์) จากการวิพากษ์วิจารณ์วรรณคดี								
- การเขียนวิจารณ์วรรณคดี								
- การอภิปรายและแลกเปลี่ยนความคิดเห็น								
- การฝึกความคิดเชิงวิพากษ์								
- การแสดงบทละครวรรณคดี								
- แผนภาพแสดงความเชื่อมโยงระหว่างองค์ประกอบวรรณคดี								
- การแสดงละครสั้น								
- การเขียนสะท้อนความคิดหรือความรู้สึกหลังอ่านวรรณคดี								
- การได้วาทีในประเด็นวรรณคดี								
- สร้างบทเพลงหรือดนตรีที่สะท้อนอารมณ์ของวรรณคดี								

รายการ	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่					Σr	IOC	การแปลผล
	1	2	3	4	5			
- อื่น ๆ (โปรดระบุ)								
ข้อที่ 5 นักศึกษามีความต้องการให้มีการ ประเมินความสามารถในการวิจัษ์และ วิจารณ์ สำหรับนักศึกษาปริญญา บัณฑิตสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ อย่างไร (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
- ประเมินตนเอง								
- ประเมินโดยเพื่อนผู้เข้าร่วมกิจกรรม								
- ประเมินโดยอาจารย์ผู้เข้าร่วมกิจกรรม								
- ประเมินโดยผู้ปกครอง								
- อื่น ๆ (โปรดระบุ)								

ผลการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC)

แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง

เรื่อง สภาพการจัดการเรียนการสอนวรรณคดีในสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์และ
 แนวทางการเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์
 (สำหรับผู้สอนสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์)

รายการ	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่					Σr	IOC	การแปลผล
ส่วนที่ 2 แนวการจัดการเรียนการสอนวรรณคดีและแนวทางการเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์								
ข้อที่ 1 ท่านใช้รูปแบบการสอน และหรือ วิธีสอน และหรือ เทคนิค การสอนใด ในการสอนรายวิชา วรรณคดี/วรรณกรรม	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
ข้อที่ 2 ท่านคิดว่าการจัดการเรียน การสอนของท่านส่งผลให้นักศึกษา มีความสามารถในการวิจักษ์และ วิจารณ์ หรือไม่ อย่างไร	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
ข้อที่ 3 จากคำตอบข้อ 2 ท่านคิด ว่าทำไมถึงเป็นอย่างนั้น	+1	0	0	+1	+1	3	0.60	ใช้ได้
ข้อ 4 ความยากลำบากในการ จัดการเรียนการสอนรายวิชา วรรณคดี/วรรณกรรมสำหรับท่าน คืออะไร	+1	10	+1	+1	+1	4	0.80	ใช้ได้
ข้อ 5 ในความคิดของท่านการสอน รายวิชาวรรณคดี/วรรณกรรมเพื่อ เสริมสร้างความสามารถในการวิ จักษ์และวิจารณ์ของนักศึกษา ควร สอนอย่างไร	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้

ผลการหาดัชนีความสอดคล้อง (IOC)
 แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง
 เรื่อง แนวการจัดการเรียนการสอนวรรณคดีและแนวทางการเสริมสร้าง
 ความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์
 (สำหรับผู้เชี่ยวชาญด้านวรรณคดี)

รายการ	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่					Σr	IOC	การแปลผล
	1	2	3	4	5			
ส่วนที่ 2 แนวการจัดการเรียนการสอนวรรณคดีและแนวทางการเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์								
เส้นทางนักเขียน								
ข้อที่ 1 อะไรทำให้ท่านเริ่มเป็นนักเขียนและยังเป็นนักเขียน	+1	+1	0	+1	+1	4	0.80	ใช้ได้
ข้อที่ 2 การเขียนนวนิยาย หรือเรื่องสั้นเหมือนและหรือต่างการเขียนงานทางวิชาการ	+1	+1	0	+1	+1	4	0.80	ใช้ได้
การเรียนการสอนวรรณคดี								
ข้อที่ 3 การเรียนการสอนวรรณคดีไทยมีจุดอ่อนตรงไหน	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
ข้อที่ 4 การอ่านส่งผลต่อความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์วรรณคดี อย่างไร	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
ข้อที่ 5 การวิจารณ์วรรณคดี สำคัญอย่างไร	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
ข้อที่ 6 การจัดการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์วรรณคดี มีแนวทางอย่างไร	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
ข้อ 7 ถ้าอยากเป็นนักวิจารณ์วรรณคดี ต้องทำอย่างไร	+1	0	+1	+1	+1	4	0.80	ใช้ได้

ผลการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC)
แบบประเมินความเหมาะสมของร่างหลักสูตรเสริมวรรณคดีเอก
เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการวิจัยและวิจารณ์ สำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิต
สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

รายการ	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่					Σr	IOC	การแปลผล
	1	2	3	4	5			
1. หลักการและเหตุผล	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
1.1 มีการกล่าวถึงเหตุผลและความต้องการ จำเป็นที่มีความสมบูรณ์เพียงพอที่ต้องจัดทำ หลักสูตร	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
1.2 มีความชัดเจน สามารถนำไปเป็นหลัก ปฏิบัติได้	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
1.3 มีแนวคิด หลักการ ทฤษฎีรองรับ	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
2. จุดมุ่งหมาย	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
2.1 ระบุคุณลักษณะที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับ ผู้เรียน	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
2.2 มีความชัดเจน สามารถนำไปสู่ประเมิน ได้	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
2.3 มีความสอดคล้องกับหลักการของ หลักสูตร								
3. โครงสร้างหลักสูตร	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
3.1 สอดคล้องกับหลักการและเหตุผลของ หลักสูตร	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
3.2 สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตร	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
3.3 เนื้อหามีความเหมาะสมกับสภาพหรือ ลักษณะของผู้เรียน	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้

รายการ	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่					Σr	IOC	การแปลผล
	1	2	3	4	5			
3.4 การเรียงลำดับเนื้อหามีความต่อเนื่องกัน	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
3.5 มีรายละเอียดของเนื้อหา	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
3.6 ระยะเวลาที่ใช้ในการจัดกิจกรรม	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
ในแต่ละเนื้อหามีความเหมาะสม								
4. คำอธิบายรายวิชา	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
4.1 คำอธิบายครอบคลุมผลการเรียนรู้	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
4.2 คำอธิบายมีความชัดเจน	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
4.3 เนื้อหาสาระมีประโยชน์สำหรับผู้เรียน	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
5. แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
5.1 สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตร	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
5.2 แนวทางการจัดกิจกรรมมีความเหมาะสมและสอดคล้องกับเนื้อหาสาระ	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
5.3 แนวทางการจัดกิจกรรมมีหลักการและขั้นตอนที่ชัดเจน	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
5.4 แนวทางการจัดกิจกรรมมุ่งเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์วรรณคดี	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
5.5 แนวทางการจัดกิจกรรมมีความเป็นไปได้ในการนำไปใช้สอนจริง	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
6. สื่อการเรียนรู้	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
6.1 สื่อมีความเหมาะสมกับกิจกรรมการเรียนรู้	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
6.2 สื่อมีความเหมาะสมกับเนื้อหาสาระ	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
6.3 สื่อส่งเสริมให้กิจกรรมบรรลุเป้าหมาย	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
7. การวัดและประเมินผล	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
7.1 การวัดและประเมินผลสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตร	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
7.2 การวัดและประเมินผลมีความเหมาะสม	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
7.3 เกณฑ์การประเมินผลมีความเหมาะสม	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้

ผลการหาดัชนีความสอดคล้อง (IOC)

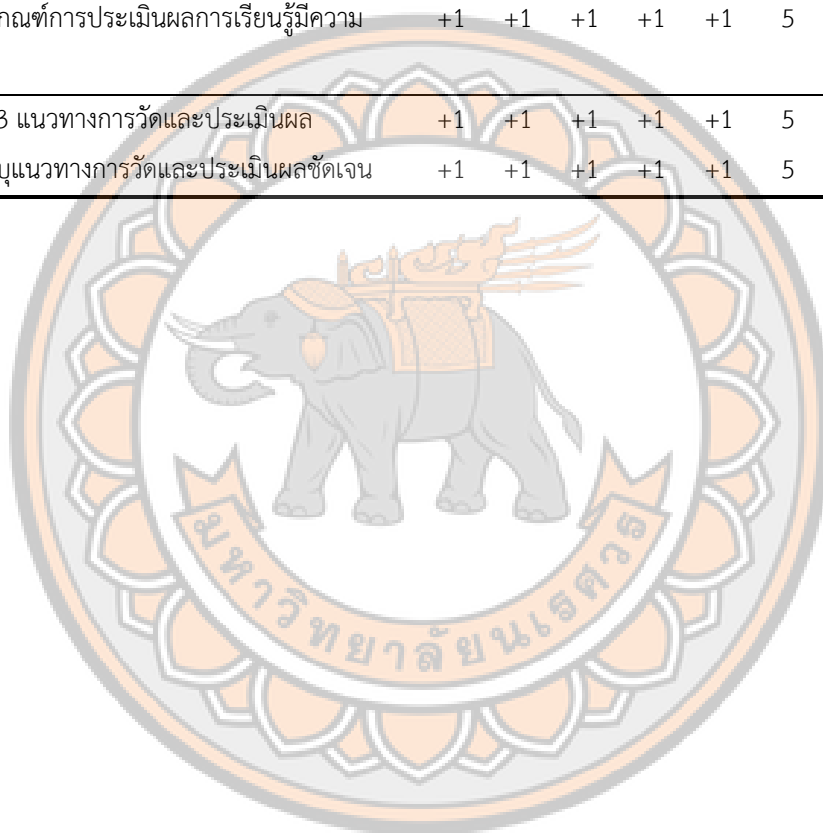
แบบประเมินความเหมาะสมของร่างหลักสูตรเสริมวรรณคดีเอก

เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการวิจัยและวิจารณ์ สำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิต

สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

รายการ	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่					Σr	IOC	การแปลผล
	1	2	3	4	5			
ส่วนที่ 1 แนวทางการนำหลักสูตรสู่การปฏิบัติ	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
1.1 ระบุบทบาทของผู้สอนชัดเจน	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
1.2 ระบุบทบาทของผู้เรียนชัดเจน	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
ส่วนที่ 2 แผนการจัดการเรียนรู้	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
2.1 สาระสำคัญ	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
2.1.1 สอดคล้องกับเรื่องที่สอน	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
2.1.2 เขียนสาระสำคัญในลักษณะของความคิด								
2.2 จุดประสงค์การเรียนรู้	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
2.2.1 สอดคล้องกับตัวชี้วัด	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
2.2.2 ชัดเจน นำไปสู่การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
2.2.3 ชัดเจน นำไปสู่การวัดผลและประเมินผล	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
การเรียนรู้ได้								
2.3 สาระการเรียนรู้	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
2.3.1 สอดคล้องกับสาระสำคัญ	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
2.3.2 เขียนสาระการเรียนรู้ในลักษณะของการ	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
ขยายรายละเอียดของสาระสำคัญ								
2.3.3 มีปริมาณและความลึกซึ้งเหมาะสมกับ	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
ระดับชั้นของผู้เรียน								
2.4 กิจกรรมการจัดการเรียนรู้	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
2.4.1 สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
2.4.2 เหมาะสมกับระดับชั้นของผู้เรียน	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
2.4.3 มีความน่าสนใจ	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
2.4.4 มีความเป็นไปได้ในการนำไปใช้สอนจริง	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
2.4.5 เสริมสร้างความสามารถในการวิจัยและ	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
วิจารณ์วรรณคดี								
2.5 สื่อ	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
2.5.1 สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนรู้	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้

รายการ	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่					Σr	IOC	การแปลผล
	1	2	3	4	5			
2.5.2 เสริมสร้างความสามารถในการวิจัษ์และ วิจารณ์วรรณคดี	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
2.6 การวัดและประเมินผลการเรียนรู้	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
2.6.1 สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
2.6.2 วิธีการและเครื่องมือวัดผลเหมาะสมกับ จุดประสงค์การเรียนรู้	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
2.6.3 เกณฑ์การประเมินผลการเรียนรู้มีความ ชัดเจน	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
ส่วนที่ 3 แนวทางการวัดและประเมินผล	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
3.1 ระบุแนวทางการวัดและประเมินผลชัดเจน	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้

ผลการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC)
 แบบวัดความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์วรรณคดี
 สำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิตสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

รายการ	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่					Σr	IOC	การแปลผล
	1	2	3	4	5			
ตอนที่ 1 ความสามารถในการวิจักษ์วรรณคดี								
1.1 บอกความรู้สึกนึกคิดจากบทวรรณคดี	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
คำถาม: หากเลือกถ้อยคำหรือวลีหนึ่งจากเรื่องนี้ที่สะท้อนความรู้สึกของนักศึกษาได้ดีที่สุด นักศึกษาจะเลือกถ้อยคำหรือวลีใด และรู้สึกอย่างไร								
1.2 ความซาบซึ้งในคุณค่าแห่งความงาม	+1	0	+1	+1	+1	4	0.80	ใช้ได้
คำถาม: คำที่แสดงความงามของวรรณคดีที่มีความไพเราะ จับใจ เรื่องนี้ปรากฏเด่นชัดในส่วนตัวมากที่สุดสำหรับนักศึกษา และเหตุใดจึงรู้สึกเช่นนั้น								
1.3 ความรู้สึกดื่มด่ำวรรณคดี	+1	0	+1	+1	+1	4	0.80	ใช้ได้
คำถาม: ระหว่างการอ่านวรรณคดีเรื่องนี้ ถ้านักศึกษาอยู่ในสถานการณ์นี้จะเข้าข้างใคร เพราะอะไร								
ตอนที่ 2 ความสามารถในการวิจารณ์วรรณคดี								
2.1 แสดงความคิดเห็นต่อวรรณคดีและแสดงเหตุผลประกอบ	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
2.2 แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อคิดที่ได้รับอันส่งผลต่อผู้อ่านและสังคม	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
คำถาม: จากการอ่านวรรณคดีเรื่องนี้ นักศึกษาได้รับข้อคิดใดที่เห็นว่ายังคงมีความหมายต่อผู้อ่านในสังคมปัจจุบัน								

ผลการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC)

แบบประเมินความคิดเห็นของนักศึกษสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

ที่มีต่อการจัดกิจกรรมตามหลักสูตรวรรณคดีเอกเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์

รายการ	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่					Σr	IOC	การแปลผล
	1	2	3	4	5			
1. ด้านเนื้อหาสาระ								
1.1 เนื้อหาที่น่าสนใจ สอดคล้องกับ จุดมุ่งหมายของหลักสูตร	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
1.2 เนื้อหาความสอดคล้องกับความต้องการของ นักศึกษา	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
1.3 เนื้อหาช่วยให้นักศึกษาเห็นความงาม คุณค่า และสรรพนคดียอย่างลึกซึ้ง	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
1.4 นักศึกษาสามารถนำความรู้และประสบการณ์ จากการเรียนรู้ไปใช้ในการวิจักษ์และวิจารณ์ วรรณคดีได้	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
2. ด้านกิจกรรม								
2.1 กิจกรรมการเรียนรู้เปิดโอกาสให้นักศึกษาได้ อ่านและตีความวรรณคดี	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
2.2 กิจกรรมการเรียนรู้ช่วยให้นักศึกษาได้ฟัง ความคิดเห็นของผู้อื่นอย่างลึกซึ้งและเคารพความ แตกต่าง	+1	0	+1	+1	+1	4	0.80	ใช้ได้
2.3 กิจกรรมการเรียนรู้ช่วยให้นักศึกษาเข้าใจ ตนเองผ่านการรับรู้ความรู้สึกจากการอ่าน วรรณคดี	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
2.4 กิจกรรมการเรียนรู้ส่งเสริมการไตร่ตรอง ความคิด ความรู้สึก และคุณค่าที่ได้รับจาก วรรณคดี	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
2.5 กิจกรรมการเรียนรู้ช่วยให้นักศึกษาผู้เรียน สามารถตั้งประเด็นวิจักษ์และวิจารณ์วรรณคดี	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
2.6 กิจกรรมการเรียนรู้ช่วยให้นักศึกษาสามารถ แสดงความคิดเห็นและตีชมวรรณคดีอย่างมี เหตุผลไม่มีผิดถูก	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้

รายการ	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่					Σr	IOC	การแปลผล
	1	2	3	4	5			
2.7 กิจกรรมการเรียนรู้เปิดโอกาสให้ผู้เรียนถ่ายทอดการรับรู้คุณค่าวรรณคดีผ่านการพูด การเขียน หรือการแสดงออกทางศิลปะ	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
3. ด้านสื่อการจัดกิจกรรม								
3.1 สื่อและแหล่งการเรียนรู้ใช้ตัวบทวรรณคดีที่หลากหลายและสถานการณ์ที่เอื้อต่อการตีความ วิพากษ์และวิจารณ์	+1	0	+1	+1	+1	4	0.80	ใช้ได้
3.2 สื่อการเรียนรู้มีความน่าสนใจ และช่วยส่งเสริมความเข้าใจและการวิพากษ์และวิจารณ์วรรณคดี	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
4. ด้านการวัดและประเมินผล								
4.1 วัดและประเมินผลโดยให้นักศึกษาได้ลงมือปฏิบัติ	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
4.2 มีการใช้เครื่องมือวัดและประเมินผลที่หลากหลาย	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
5. ด้านบรรยากาศในการจัดกิจกรรม								
5.1 บรรยากาศการเรียนรู้เอื้อต่อความผ่อนคลาย ไม่เคร่งเครียด และการแสดงความคิดเห็น	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
5.2 การจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรนี้ทำให้นักศึกษาเกิดความสุขและความซาบซึ้งในการเรียนวรรณคดี	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
5.3 ครูผู้สอนอำนวยความสะดวก ช่วยเหลือ เอาใจใส่นักศึกษาอย่างทั่วถึง และให้คำอธิบายอย่างชัดเจน	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้

ผลคะแนนความสามารถในการวิจัษ์และวิจารณ์สำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิต
สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

คนที่	การวิจัษ์วรรณคดี				การวิจารณ์วรรณคดี			คะแนน	ร้อยละ
	ข้อ 1	ข้อ 2	ข้อ 3	คะแนนรวม	ข้อ 1	ข้อ 2	คะแนนรวม	รวมทั้งหมด	
1	4	4	4	12	4	4	8	20	100.00
2	4	4	3	11	4	4	8	19	95.00
3	3	4	3	10	4	4	8	18	90.00
4	4	4	4	12	4	4	8	20	100.00
5	3	4	3	10	4	4	8	18	90.00
6	4	4	4	12	4	3	7	19	95.00
7	3	4	3	10	4	3	7	17	85.00
8	4	4	4	12	4	4	8	20	100.00
9	4	4	3	11	4	4	8	19	95.00
10	4	4	4	12	4	4	8	20	100.00
11	3	4	3	10	4	3	7	17	85.00
12	4	4	4	12	4	3	7	19	95.00
13	3	4	3	10	4	4	8	18	90.00
14	4	4	4	12	4	4	8	20	100.00
15	3	4	3	10	4	3	7	17	85.00
16	4	4	4	12	4	4	8	20	100.00
17	4	4	3	11	4	4	8	19	95.00
18	4	4	4	12	4	4	8	20	100.00
19	3	4	3	10	4	3	7	17	85.00
20	4	4	4	12	4	4	8	20	100.00
21	3	4	3	10	4	3	7	17	85.00
22	4	4	4	12	4	4	8	20	100.00
23	4	4	3	11	4	4	8	19	95.00
24	4	4	3	11	4	4	8	19	95.00
25	4	4	4	12	4	4	8	20	100.00
26	4	4	4	12	4	4	8	20	100.00
27	3	4	3	10	4	3	7	17	85.00
28	4	4	4	12	4	4	8	20	100.00

คนที่	การวิจัยวรรณคดี				การวิจารณ์วรรณคดี			คะแนน	ร้อยละ
	ข้อ 1	ข้อ 2	ข้อ 3	คะแนนรวม	ข้อ 1	ข้อ 2	คะแนนรวม	รวมทั้งหมด	
29	3	4	3	10	4	3	7	17	85.00
30	4	4	4	12	4	4	8	20	100.00
รวม			335			231		566	94.33
ร้อยละ			93.05			96.25		94.33	

**หลักสูตรวรรณคดีเอก
เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์**

**พัฒนาโดย
เมธี อนันต์**

**หลักสูตรปริญญาการศึกษาดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร**

หลักสูตรวรรณคดีเอกเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์

หลักสูตรปริญญาการศึกษาดุขฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

คำนำ

หลักสูตรวรรณคดีเอกเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์ พัฒนาขึ้นมีจุดมุ่งหมายเพื่อใช้ในการจัดการเรียนรู้ที่การเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์วรรณคดี ประกอบด้วยความเข้าใจในวรรณคดีและความตระหนักรู้ ความซาบซึ้งในคุณค่าของวรรณคดี หลักสูตรประกอบด้วย หลักการ จุดมุ่งหมาย คำอธิบาย โครงสร้าง เนื้อหา ประกอบด้วย 7 หน่วย ได้แก่ วรรณคดีกับความงาม รสวรรณคดีไทย วรรณคดีวิจารณ์ วิจักษ์และวิจารณ์วรรณคดีเอก เรื่องพระอภัยมณี ตอน พระอภัยมณีหนีนางผีเสื้อสมุทร จักษ์และวิจารณ์วรรณคดีเอก เรื่องขุนช้างขุนแผน ตอน พลายแก้วเป็นซู้กับนางพิม จักษ์และวิจารณ์วรรณคดีเอก เรื่องรามเกียรติ์ ตอน สีดาลุยไฟ และการแสดงผลงานทางศิลปะ แนวทางการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย การจัดการเรียนรู้เชิงรุก ร่วมกับการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ การวิจารณ์วรรณคดี การศึกษารสวรรณคดี การจัดการเรียนรู้โดยใช้ผังกราฟิกของจอยส์ และการไตร่ตรองมาเป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ และการประเมินผล

หวังเป็นอย่างยิ่งว่าหลักสูตรวรรณคดีเอกเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์ ฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการนำหลักสูตรไปใช้ในการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์วรรณคดีอย่างเป็นรูปธรรมได้อีกทางหนึ่ง

เมธี อนันต์

สารบัญ

คำนำ	ก
สารบัญ	ข
หลักการ	1
จุดมุ่งหมาย	2
คำอธิบาย	2
คำอธิบายหน่วยการเรียนรู้	3
โครงสร้างของหลักสูตร	5
แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	7
แนวทางการใช้สื่อการเรียนรู้	8
การประเมินผล	12

หลักสูตรวรรณคดีเอกเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์

หลักการ

หลักสูตรฉบับนี้มุ่งเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์วรรณคดีในฐานะมรดกทางวัฒนธรรมของชาติ มีหลักการสำคัญ ดังนี้

1. เป็นหลักสูตรที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (Student-Centered Curriculum) ซึ่งจัดเนื้อหาสาระ กิจกรรม และการประเมินการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับสภาพปัญหา และความต้องการของนักศึกษา
2. เป็นหลักสูตรที่เน้นเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์วรรณคดีของนักศึกษา อันประกอบไปด้วย ความซาบซึ้ง การวิเคราะห์และการวิจารณ์วรรณคดี
3. เป็นหลักสูตรการจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่มุ่งให้นักศึกษามีบทบาทอย่างเต็มที่ในกระบวนการเรียนรู้ โดยส่งเสริมให้มีส่วนร่วม สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง คิดวิเคราะห์และวิจารณ์ผ่านการลงมือปฏิบัติ ทั้งการอ่าน การเขียน การแสดง และการสร้างสรรค์ผลงาน ควบคู่กับการสะท้อนคิด ประเมินตนเอง และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับเพื่อน การเรียนรู้ในลักษณะนี้มุ่งเน้นการปฏิบัติจริง การปรับปรุงและพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่มีความหมาย เชื่อมโยงกับประสบการณ์ของนักศึกษาและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ
4. เป็นหลักสูตรที่มุ่งเน้นให้นักศึกษาเรียนรู้ผ่านวรรณคดีเอก เพื่อให้ได้ความซาบซึ้งในรสวรรณคดี ความงาม ความไพเราะ ของวรรณคดี
5. เป็นหลักสูตรที่มุ่งเน้นการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ เป็นการเรียนรู้จากกิจกรรมหรือประสบการณ์ต่าง ๆ ที่เปิดโอกาสให้นักศึกษาได้อ่านตัวบทวรรณคดีเอกที่มีความไพเราะจับใจ และจำขึ้นใจ ความชื่นชอบ ความประทับใจ อย่างเต็มคำความรู้สึกลึกซึ้งหรือเป็นที่พอใจอย่างยิ่ง และสร้างสรรค์แสดงออกทางศิลปะทางแขนงต่าง ๆ
6. เป็นหลักสูตรสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรีในทุกคณะวิชาและวิทยาลัยของสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

จุดมุ่งหมาย

หลักสูตรวรรณคดีฐานเอกเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์วรรณคดี กำหนดเป็นจุดมุ่งหมาย เพื่อให้เกิดกับนักศึกษา เมื่อเรียนจบหลักสูตรนี้ ดังนี้

1. มีความสามารถในการวิจักษ์วรรณคดี
2. มีความสามารถในการวิจารณ์วรรณคดี
3. มีความตระหนักในความสำคัญของวรรณคดีในฐานะมรดกของชาติ
4. มีความรู้ความเข้าใจความหมาย ความสำคัญ และประเภทของวรรณคดี คุณค่าของ

วรรณคดีและรสรวรรณคดี วิเคราะห์ลีลา ภาษา และภาพพจน์ การถ่ายทอดอารมณ์และความคิดของกวี วิเคราะห์รสรวรรณคดีกับการเสริมสร้างจินตนาการ อารมณ์และการตีความคุณค่า การอ่านวิเคราะห์กับการวิจารณ์วรรณคดี

คำอธิบาย

สืบค้น วิเคราะห์ สังเคราะห์ และอธิบายเกี่ยวกับวรรณคดีเอกของไทย ความงามในวรรณคดี คุณลักษณะความงามในวรรณคดีไทย การคัดเลือกตัวบทวรรณคดีที่แสดงถึงความงามในลักษณะต่าง ๆ ความหมาย ความสำคัญ และประเภทของรสรวรรณคดี เสาวจนี นารีปราโมทย์ พิโรธวาทัง สลลปปังคพิสัย การอ่านและการตั้งประเด็นวิจารณ์ วิธีการวิจารณ์ การชื่นชมวรรณคดีและการแสดงความคิดเห็น (ติชม) ปฏิบัติการชื่นชมความงามวรรณคดี การติชมตำราวรรณคดี และการชื่นชมและการแสดงความคิดเห็น (ติชม) ของวรรณคดีเอกเรื่องพระอภัยมณี ตอน พระอภัยมณีหนีนางผีเสื้อสมุทร ขุนช้างขุนแผน ตอน พลายแก้วเป็นชู้กับนางพิม และรามเกียรติ์ ตอน สีดาลุยไฟ และการสร้างสรรค์งานศิลปะและการสำแดงผลงานทางศิลปะจากวรรณคดีเอกของไทย

การจัดการเรียนรู้ยึดหลักการเรียนรู้เชิงรุก โดยเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ การวิจารณ์วรรณคดี การศึกษารสรวรรณคดี การจัดการเรียนรู้โดยใช้ผังกราฟิกของจอยส์ และการได้รตรง

เพื่อให้มีความสามารถในการวิจักษ์วรรณคดี ความสามารถในการวิจารณ์วรรณคดี ความตระหนักในความสำคัญของวรรณคดีในฐานะมรดกของชาติ ความรู้ความเข้าใจความหมาย ความสำคัญ และประเภทของวรรณคดี คุณค่าของวรรณคดีและรสรวรรณคดี วิเคราะห์ลีลา ภาษา และภาพพจน์ การถ่ายทอดอารมณ์และความคิดของกวี วิเคราะห์รสรวรรณคดีกับการเสริมสร้างจินตนาการ อารมณ์และการตีความคุณค่า การอ่านวิเคราะห์กับการวิจารณ์วรรณคดี

คำอธิบายหน่วยการเรียนรู้

หน่วยที่ 1 วรรณคดีกับความงาม

สืบค้น วิเคราะห์ สังเคราะห์ และอธิบายวรรณคดีเอกของไทย ความงามในวรรณคดี คุณลักษณะความงามในวรรณคดีไทย การคัดเลือกตัวบทวรรณคดีที่แสดงถึงความงามในลักษณะต่าง ๆ โดยใช้การจัดการเรียนรู้ยึดหลักการเรียนรู้เชิงรุก โดยเรียนรู้ผ่านผังกราฟิกของจอยและการไตร่ตรอง เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวรรณคดีกับความงามอย่างลึกซึ้ง และตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญของวรรณคดีวรรณคดีกับความงามและมีความสามารถในการวิจักษ์วรรณคดี

หน่วยที่ 2 รสวรรณคดีไทย

รับรู้ สัมผัส ถ่ายทอดความรู้สึก อธิบายความหมาย ความสำคัญ และประเภทของรสวรรณคดี เสาวรสจณี นารีปราโมทย์ พิโรธาทัง สัลลาปังกพิสัย โดยใช้การจัดการเรียนรู้ยึดหลักการเรียนรู้เชิงรุก โดยเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ การวิจารณ์วรรณคดี และการไตร่ตรอง เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับรสวรรณคดีไทยและตระหนักถึงความสำคัญของรสวรรณคดีไทยในฐานะเครื่องมือเสริมสร้างจินตนาการและอารมณ์และมีความสามารถในการวิจักษ์วรรณคดี

หน่วยที่ 3 วรรณคดีวิจารณ์

อ่าน แสดงความคิดเห็น และถ่ายทอดความรู้สึก โดยอาศัยการตั้งประเด็นวิจารณ์ วิธีการวิจารณ์ การชื่นชมวรรณคดีและการแสดงความคิดเห็น (ติชม) โดยใช้การจัดการเรียนรู้ยึดหลักการเรียนรู้เชิงรุก โดยเรียนรู้ผ่านการวิจารณ์วรรณคดี และการไตร่ตรอง เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการวิจารณ์วรรณคดีและวิธีการวิจารณ์และมีความสามารถในการวิจารณ์วรรณคดี

หน่วยที่ 4 วิจักษ์และวิจารณ์วรรณคดีเอก: พระอภัยมณี ตอน พระอภัยมณีหนีนางผีเสื้อสมุทร

ปฏิบัติวิจักษ์และวิจารณ์วรรณคดี เรื่อง พระอภัยมณี ตอน พระอภัยมณีหนีนางผีเสื้อสมุทร โดยการชื่นชมความงามวรรณคดี การตีความรสวรรณคดี และการชื่นชมและการแสดงความคิดเห็น (ติชม) วรรณคดี ตอน พระอภัยมณีหนีนางผีเสื้อสมุทรโดยใช้การจัดการเรียนรู้ยึดหลักการเรียนรู้เชิงรุก โดยเรียนรู้ผ่านการวิจารณ์วรรณคดี และการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องราววรรณคดี เรื่อง พระอภัยมณี ตอน พระอภัยมณีหนีนางผีเสื้อสมุทรและมีความสามารถในการวิจักษ์วรรณคดี ความสามารถในการวิจารณ์วรรณคดี และความตระหนักในคุณค่าของวรรณคดีในฐานะมรดกของชาติของเรื่อง

หน่วยที่ 5 วิจักษ์และวิจารณ์วรรณคดีเอก: ขุนช้างขุนแผน ตอน พลายแก้วเป็นซู้กับนางพิม

ปฏิบัติวิจักษ์และวิจารณ์วรรณคดี เรื่อง ขุนช้างขุนแผน ตอน พลายแก้วเป็นซู้กับนางพิม โดยการชื่นชมความงามวรรณคดี การตีความรสวรรณคดี และการชื่นชมและการแสดงความคิดเห็น

(ดิชม) วรรณคดี ตอน พลายแก้วเป็นซู้กับนางพิมโดยใช้การจัดการเรียนรู้ยึดหลักการเรียนรู้เชิงรุก โดยเรียนรู้ผ่านการวิจารณ์วรรณคดี และการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องราวรรณคดี เรื่อง พระอภัยมณี ตอน พระอภัยมณีหนีนางผีเสื้อสมุทรและมีความสามารถในการวิจักษ์วรรณคดี ความสามารถในการวิจารณ์วรรณคดี และความตระหนักในสำคัญของวรรณคดีในฐานะมรดกของชาติของเรื่อง

หน่วยที่ 6 วิจักษ์และวิจารณ์วรรณคดีเอก: รามเกียรติ์ ตอน สีดาลุยไฟ

ปฏิบัติวิจักษ์และวิจารณ์วรรณคดี เรื่อง รามเกียรติ์ ตอน สีดาลุยไฟ โดยการชื่นชมความงามวรรณคดี การตีความวรรณคดี และการชื่นชมและการแสดงความคิดเห็น (ดิชม) วรรณคดี ตอน สีดาลุยไฟ โดยใช้การจัดการเรียนรู้ยึดหลักการเรียนรู้เชิงรุก โดยเรียนรู้ผ่านการวิจารณ์วรรณคดี และการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องราวรรณคดี เรื่อง พระอภัยมณี ตอน พระอภัยมณีหนีนางผีเสื้อสมุทรและมีความสามารถในการวิจักษ์วรรณคดี ความสามารถในการวิจารณ์วรรณคดี และความตระหนักในสำคัญของวรรณคดีในฐานะมรดกของชาติของเรื่อง

หน่วยที่ 7 การแสดงผลงานทางศิลปะ

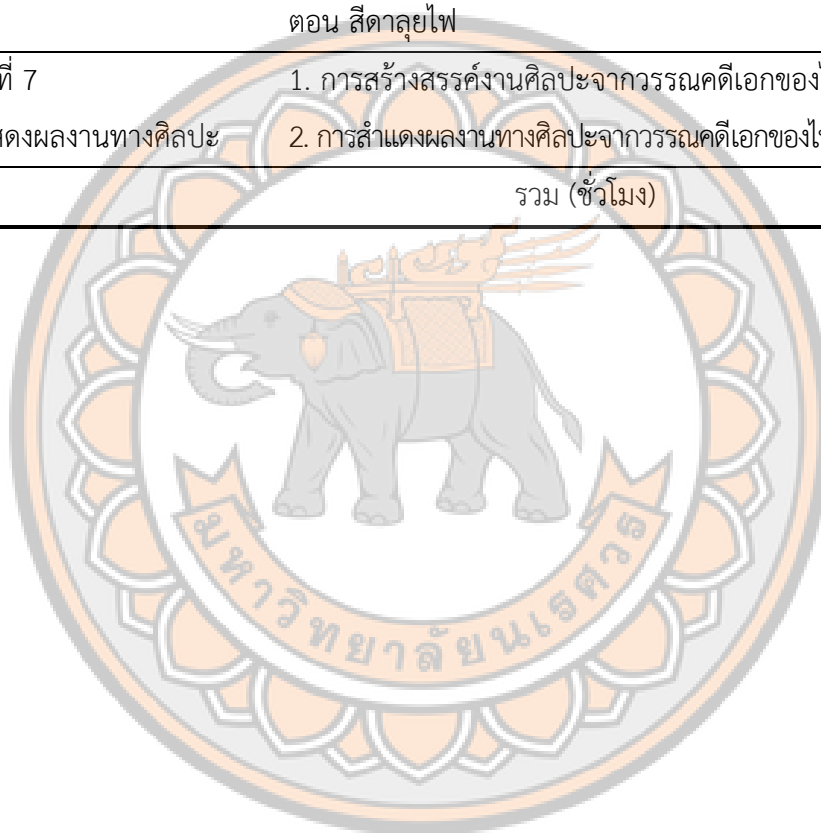
การสร้างสรรคงานศิลปะและการสำแดงผลงานทางศิลปะจากวรรณคดีเอกของไทยโดยใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุกร่วมกับการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์และการไตร่ตรองเพื่อให้สามารถแสดงผลงานทางศิลปะ ความงามเชิงศิลปะได้อย่างลึกซึ้งและมีความสามารถในการวิจักษ์วรรณคดี ความสามารถในการวิจารณ์วรรณคดี และความตระหนักในสำคัญของวรรณคดีในฐานะมรดกของชาติของเรื่อง

โครงสร้างหลักสูตร

หลักสูตรเสริมวรรณคดีเอกเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์ ประกอบด้วย 7 หน่วยการเรียนรู้ กำหนดระยะเวลาในการเข้าร่วมกิจกรรมตลอดหลักสูตร จำนวน 21 ชั่วโมง โดยมีรายละเอียดดังนี้

หน่วยการเรียนรู้	เนื้อหาสาระ	เวลา (ชั่วโมง)
หน่วยที่ 1 วรรณคดีกับความงาม	1. วรรณคดีเอกของไทย 2. ความงามในวรรณคดี 3. คุณลักษณะความงามในวรรณคดีไทย 4. การคัดเลือกตัวบทวรรณคดีที่แสดงถึงความงามในลักษณะต่าง ๆ	3
หน่วยที่ 2 รสวรรณคดีไทย	1. ความหมาย ความสำคัญ และประเภทของรสวรรณคดี 2. เสาวรส 3. นารีปราโมทย์ 4. พิโรธาทัง 5. สัลลาปังคพิสัย	3
หน่วยที่ 3 วรรณคดีวิจารณ์	1. การอ่านและการตั้งประเด็นวิจารณ์ 2. วิธีการวิจารณ์ 3. การชื่นชมวรรณคดีและการแสดงความคิดเห็น (ติชม)	3
หน่วยที่ 4 วิจักษ์และวิจารณ์วรรณคดีเอก: พระอภัยมณี ตอน พระอภัย มณีหนีนางผีเสื้อสมุทร	1. ชื่นชมความงามวรรณคดี ตอน พระอภัยมณีหนีนาง ผีเสื้อสมุทร 2. ติชมดาร์สวรรณคดี ตอน พระอภัยมณีหนีนางผีเสื้อ สมุทร 3. ชื่นชมและการแสดงความคิดเห็น (ติชม) วรรณคดี ตอน พระอภัยมณีหนีนางผีเสื้อสมุทร	3
หน่วยที่ 5 วิจักษ์และวิจารณ์วรรณคดีเอก: ขุนช้างขุนแผน ตอน พลาย แก้วเป็นชู้กับนางพิม	1. ชื่นชมความงามวรรณคดี ตอน พลายแก้วเป็นชู้กับ นางพิม 2. ติชมดาร์สวรรณคดี ตอน พลายแก้วเป็นชู้กับนางพิม	3

หน่วยการเรียนรู้	เนื้อหาสาระ	เวลา (ชั่วโมง)
	3. ชื่นชมและการแสดงความคิดเห็น (ดิชม) วรรณคดี ตอน พลายแก้วเป็นคู่กับนางพิม	
หน่วยที่ 6	1. ชื่นชมความงามวรรณคดี ตอน สีดาลุยไฟ	3
วิจักษ์และวิจารณ์วรรณคดีเอก: รามเกียรติ์ ตอน สีดาลุยไฟ	2. ต้มตำรสวรรณคดี ตอน สีดาลุยไฟ 3. ชื่นชมและการแสดงความคิดเห็น (ดิชม) วรรณคดี ตอน สีดาลุยไฟ	
หน่วยที่ 7	1. การสร้างสรรค์งานศิลปะจากวรรณคดีเอกของไทย	3
การแสดงผลงานทางศิลปะ	2. การสำแดงผลงานทางศิลปะจากวรรณคดีเอกของไทย	
	รวม (ชั่วโมง)	21

แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

หลักสูตรวรรณคดีเอกเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์ ใช้แนวทางการจัดการเรียนรู้ ดังนี้

1. การจัดการเรียนรู้เชิงรุก มุ่งให้นักศึกษามีบทบาทอย่างเต็มที่ในกระบวนการเรียนรู้ โดยส่งเสริมให้มีส่วนร่วม สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง คิดวิเคราะห์และวิจารณ์ ผ่านการลงมือปฏิบัติ ทั้ง การอ่าน การเขียน การแสดง และการสร้างสรรค์ผลงาน ควบคู่กับการสะท้อนคิด ประเมินตนเอง และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับเพื่อน การเรียนรู้ในลักษณะนี้มุ่งเน้นการปฏิบัติจริง การปรับปรุงและพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่มีความหมาย เชื่อมโยงกับประสบการณ์ของนักศึกษาและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. การเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ เป็นการเรียนรู้จากกิจกรรมหรือประสบการณ์ต่าง ๆ (สำนักงานราชบัณฑิตยสภา, 2566) ที่เปิดโอกาสให้นักศึกษาได้สืบค้น วิเคราะห์ วิจารณ์ และฝึกปฏิบัติการเขียนบทวิจารณ์ รวมถึงการสร้างสรรค์งานและการแสดงออกทางศิลปะ เพื่อสะท้อนคุณค่า อารมณ์ และสรวรรณคดีอย่างลึกซึ้ง ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่

1. ขั้นการได้รับประสบการณ์ที่เป็นรูปธรรม นักศึกษามีส่วนร่วมในกิจกรรมจริง โดยอ่านวรรณคดี การวิจารณ์วรรณคดี หรือการแสดงออกของผลการวิจารณ์วรรณคดีทางศิลปะ เพื่อความเข้าใจในเนื้อหาและอารมณ์ของวรรณคดีโดยตรง

2. ขั้นการสังเกตอย่างไตร่ตรอง นักศึกษาสะท้อนคิด วิเคราะห์สิ่งที่ได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง พิจารณามุมมองที่หลากหลาย และเชื่อมโยงกับบริบทวรรณคดี

3. ขั้นสร้างมโนทัศน์หรือความรู้ความเข้าใจที่เป็นนามธรรม นักศึกษาสังเคราะห์ข้อมูล และประสบการณ์ที่ได้รับ เพื่อนำไปสร้างความรู้หรือแนวคิดใหม่ที่ลึกซึ้งเกี่ยวกับคุณค่า อารมณ์ และสรวรรณคดี

4. ขั้นการนำความรู้ความเข้าใจไปทดลองใช้ นักศึกษาประยุกต์ใช้ความรู้ที่ได้ไปในการเขียนบทวิจารณ์ การสร้างผลการวิจารณ์วรรณคดีผ่านศิลปะ หรือการนำเสนอผลการเรียนรู้ เพื่อยืนยันความเข้าใจในบทวรรณคดีเชิงลึกและความซาบซึ้งในคุณค่า อารมณ์ และสรวรรณคดี

3. การวิจารณ์วรรณคดี

ตามที่สำนักงานราชบัณฑิตยสภา (2566) ได้ให้ความหมายการวิจารณ์วรรณคดี ในพจนานุกรมศัพท์วรรณกรรมไทย ฉบับราชบัณฑิตยสภาว่า การวิจารณ์วรรณคดี หมายถึง พินิจพิเคราะห์งานเขียนเพื่อแสดงให้เห็นกระบวนการสร้างสรรค์อย่างมีศิลปะ ทั้งรูปแบบ เนื้อหา แนวคิด และกลการประพันธ์ แล้วพิจารณาความหมายของงานเขียนนั้น ทั้งที่นำเสนอตรงและที่แฝงนัยไว้ในถ้อยคำ ศึกษาบริบทของตัวงานและปัจจัยอื่น ๆ ที่ช่วยให้เข้าใจความหมายยิ่งขึ้น รวมทั้งประเมินคุณค่าของงานเขียน ทั้งคุณค่าเชิงวรรณศิลป์ คุณค่าเชิงสังคม คุณค่าเชิงอารมณ์ ฯลฯ ตลอดจนแสดง

ทักษะที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างศิลปะกับชีวิตและสังคม จากนิยามดังกล่าวสามารถสังเคราะห์เป็นแนวทางการวิจารณ์วรรณคดี ได้ดังนี้

1. พินิจพิเคราะห์งานเขียน เป็นการพิจารณารูปแบบ เนื้อหา แนวคิด และกลวิธีการประพันธ์อย่างละเอียด เพื่อให้เห็นกระบวนการสร้างสรรค์ของผู้ประพันธ์อย่างมีศิลปะ
2. พิจารณาความหมายของงานเขียน เป็นการวิเคราะห์ความหมายที่น่าเสนอตรง วิเคราะห์ความหมายที่แฝงนัยในถ้อยคำ
3. ศึกษาบริบทของงานเขียน เป็นการพิจารณาปัจจัยแวดล้อมและบริบททางสังคม วัฒนธรรม และประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับงานเขียน
4. ประเมินคุณค่าของงานเขียน เป็นการประเมินคุณค่าของงานเขียน โดยพิจารณาคุณค่าเชิงวรรณศิลป์ที่สะท้อนรสนทางศิลปะของภาษาและการประพันธ์ ควบคู่กับคุณค่าเชิงสังคมที่แสดงภาพสะท้อนของสภาพสังคมและวัฒนธรรม และคุณค่าเชิงอารมณ์ที่ถ่ายทอดอารมณ์และความรู้สึกซึ่งส่งผลต่อผู้อ่าน
5. แสดงทัศนะเชิงวิจารณ์ แสดงความคิดเห็นต่อคุณค่าและความหมายของงานเขียน และเชื่อมโยงงานเขียนกับความสัมพันธ์ระหว่างศิลปะ ชีวิต และสังคม

4. การศึกษารสวรรณคดี ตามที่สำนักงานราชบัณฑิตยสภา (2566) ได้ให้ความหมายรสวรรณคดี คือ คุณลักษณะของวรรณกรรม ที่สามารถทำให้ผู้อ่านมีความคิดหรืออารมณ์ตอบสนองได้ตามทฤษฎีวรรณคดีวิเคราะห์ของบาลีสันสกฤต รสวรรณคดีหมายถึง สภาวะอารมณ์ของผู้อ่านที่เป็นปฏิกิริยาตอบสนองหลังจากได้อ่านวรรณกรรมบทหนึ่ง ๆ หรือเรื่องหนึ่ง ๆ จบลง เช่น รู้สึกซาบซึ้งในความรัก รู้สึกชื่นชมในความกล้าหาญ การวิเคราะห์รสวรรณคดี คือ การประเมินคุณค่าของวรรณกรรมโดยใช้ปฏิกิริยาของผู้อ่านเป็นเครื่องวัด ตามทฤษฎีวรรณคดีวิเคราะห์ของบาลีสันสกฤต การวิจารณ์รสวรรณคดีมี 2 ประเภท ประเภทแรก คือ การศึกษาตัววรรณกรรมเพื่อพิจารณาว่ามีความไม่เพราะ ถูกต้อง และมีความหมายลึกซึ้งเพียงใด ได้แก่ การศึกษาลีลา ภาษา ภาพพจน์ และข้อเด่นข้อด้อยของบทประพันธ์ ประเภทที่สอง คือ การศึกษาตัววรรณกรรมเพื่อพิจารณาการถ่ายทอดอารมณ์และความคิดเห็นของกวี ตลอดจนปฏิกิริยาที่ผู้อ่านได้รับ ได้แก่ การศึกษารสวรรณคดี จากนิยามดังกล่าวสามารถสังเคราะห์เป็นแนวทางการศึกษารสวรรณคดี ได้ดังนี้

1. อ่านวรรณคดี ผู้เรียนอ่านเพื่อสัมผัสรสวรรณคดี เพื่อเปิดประสบการณ์ตรงต่อบทประพันธ์
2. พิจารณารสวรรณคดี ผู้เรียนสะท้อนอารมณ์และความรู้สึกที่เกิดขึ้นจากการอ่าน เช่น ความซาบซึ้ง ความชื่นชมในความรักหรือความกล้าหาญ
3. ประเมินคุณค่าของวรรณกรรม โดยใช้ปฏิกิริยาของผู้อ่านเป็นเครื่องวัดผู้เรียนแสดงการรับรู้และความคิดเห็นที่ตอบสนองต่อวรรณกรรม เพื่อชี้ให้เห็นคุณค่าเชิงอารมณ์และความหมาย

4. พิจารณาลีลา ภาษา ภาพพจน์ และข้อเด่นข้อด้อยของบทประพันธ์ ผู้เรียนวิเคราะห์ศิลปะการใช้ภาษาและรูปแบบการเขียน เพื่อเห็นความงดงามและข้อจำกัดของงาน

5. พิจารณาการถ่ายทอดอารมณ์และความคิดเห็นของกวี ผู้เรียนวิเคราะห์มุมมองและความตั้งใจของกวี ผ่านการสื่อสารอารมณ์ ความคิด และทัศนคติที่ปรากฏในวรรณกรรม

5. การจัดการเรียนรู้โดยใช้ผังกราฟิกของจอยส์ (Joyce et al., 1992, pp. 159-161) เป็นวิธีการที่ช่วยให้นักศึกษาสามารถสืบค้น วิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูลอย่างเป็นระบบ เพื่อสร้างความเข้าใจเชิงลึกเกี่ยวกับวรรณคดีในฐานะมรดกของชาติ และตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญของวรรณคดี 8 ขั้น ดังนี้

ขั้นที่ 1 ผู้สอนชี้แจงจุดมุ่งหมายของบทเรียน

ขั้นที่ 2 ผู้สอนนำเสนอผังกราฟิกที่เหมาะสมกับลักษณะของเนื้อหา

ขั้นที่ 3 ผู้สอนกระตุ้นให้นักศึกษาระลึกถึงความรู้เดิมเพื่อเตรียมสร้างความสัมพันธ์กับความรู้ใหม่

ขั้นที่ 4 ผู้สอนเสนอเนื้อหาสาระที่ต้องการให้นักศึกษาได้เรียนรู้

ขั้นที่ 5 ผู้สอนเชื่อมโยงเนื้อหาสาระที่เรียนกับผังกราฟิก และให้นักศึกษานำเนื้อหาสาระใส่ลงในผังกราฟิกตามความเข้าใจของตน

ขั้นที่ 6 ผู้สอนให้ความรู้เชิงกระบวนการโดยชี้แจงเหตุผลในการใช้ผังกราฟิก และวิธีใช้ผังกราฟิก

ขั้นที่ 7 ผู้สอนและนักศึกษอภิปรายผลการใช้ผังกราฟิกกับเนื้อหา

ขั้นที่ 8 ผู้สอนซักถาม ปรับความเข้าใจและขยายความจนนักศึกษาเกิดความเข้าใจกระจ่างชัด

6. การไตร่ตรอง สำนักงานราชบัณฑิตยสภา (2566) เป็นวิธีการที่ช่วยให้นักศึกษาเกิดความตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญของวรรณคดี โดยการคิด พิจารณา ทบทวนอย่างรอบคอบ เป็นกระบวนการคิดเกี่ยวกับความคิด ความรู้สึก พฤติกรรม ปฏิสัมพันธ์ และการกระทำของตนและผู้อื่นในสถานการณ์และบริบทต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ชัดเจนลึกซึ้งขึ้น อันจะส่งผลถึงการตัดสินใจและการกระทำต่าง ๆ ในอนาคต

แนวทางการใช้สื่อ

สื่อการเรียนรู้

สื่อการเรียนรู้เป็นเครื่องมือ เอกสาร สิ่งของ หรือกิจกรรมที่กระตุ้นการเรียนรู้ของนักศึกษา เพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ มีความตระหนักในคุณค่าของวรรณคดีในฐานะมรดกของชาติและมีความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์วรรณคดี แนวทางการใช้สื่อสำหรับจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรนี้ ดังนี้

1. ควรเลือกสื่อการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับการจัดการเรียนรู้ในแต่ละหน่วย เช่น ตัวบทวรรณคดีหลัก พระอภัยมณี ขุนช้างขุนแผน รามเกียรติ์ ฉบับมาตรฐานหรือฉบับวิชาการ ที่เชื่อถือได้ เพื่อส่งเสริมความเข้าใจเชิงระบบและการวิจักษ์และการวิจารณ์วรรณคดีอย่างมีหลักฐานรองรับ

ตัวบทวรรณคดีหลัก

1. พระอภัยมณี ตอน พระอภัยมณีหนีนางผีเสื้อสมุทร (จากห้องสมุดดิจิทัลวัชรญาณ <https://n9.cl/wh2s9>)

2. ขุนช้างขุนแผน ตอน พลายแก้วเป็นขู้กับนางพิม (จากห้องสมุดดิจิทัลวัชรญาณ <https://n9.cl/nsciw>)

3. รามเกียรติ์ ตอน สีดาลุยไฟ (จากห้องสมุดดิจิทัลวัชรญาณ <https://n9.cl/go8yw>)

2. ควรใช้สื่อบุคคลที่มีประสบการณ์ตรงเกี่ยวกับการวิจารณ์วรรณคดี

3. สื่อสำหรับสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ผ่อนคลายหรือเพื่อฝึกสติ เช่น เครื่องเสียง คลิปเสียง ละคร หรือเพลง ควรจัดเตรียมให้พร้อมใช้เสมอ เพื่อให้บรรยากาศไหลลื่นไม่ให้เกิดความผิดพลาดหยุดชะงัก

สื่อ YouTube และสื่อออนไลน์ เกี่ยวกับสร้างบรรยากาศในการเรียนรู้ ที่ ผ่อนคลายหรือฝึกสมาธิ เพื่อเตรียมความพร้อมก่อนเรียน

1. หัวใจศกัณฐ์ - โรงเรียนโยธินบูรณะ ชิงช้าสวรรค์ 2024 สเปนเซียล (จาก YouTube <https://n9.cl/aeqra>)

2. สองใจ (โรงเรียนสังขะ สุรินทร์) (จาก YouTube <https://n9.cl/wm2j9>)

3. แกร่งรักพระอภัยมณี - ออฟ หมิว ก้อย (จาก YouTube <https://n9.cl/z3e9l>)

4. ความรักของยักษ์เขียว - เต๋อ ไออุ่น (จาก YouTube <https://n9.cl/518a4y>)

5. มนต์ขุนแผน - กานต์ ทศน (จาก YouTube <https://n9.cl/44vu4>)

4. เอกสารประกอบการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรวรรณคดีเอกเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์ เมธี อนันต์และวิเชียร อารังโสติสสกุล. (2568)

5. เอกสารประกอบการสอนอื่น ๆ เช่น ใบงาน PowerPoint แบบบันทึกการไตร่ตรองการเรียนรู้ ผังกราฟิกของจอยส์

หนังสืออ่านเพิ่มเติม

1. สายทิพย์ นุกุลกิจ. (2523). *วรรณคดีวิจารณ์*.

2. วีรวัฒน์ อินทรพร. (2561). *วรรณคดีวิจารณ์*.

3. ขวัญชนก นัยเจริญ. (2566). *วรรณกรรมวิจารณ์*.

4. สุธิพงศ์ พงศ์ไพบูลย์. (2525). *วรรณคดีวิเคราะห์*.

5. สายารุณ สุนทโรทก. (2566). *วรรณคดีวิจักษ์*.

6. ัญญา สังขพันธานนท์. (2559). *แวนวรรณคดี ทฤษฎีร่วมสมัย*.
7. มนตรี มีเนียม. (2560). *วรรณกรรมการแสดง*.
8. สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2564). *หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐานภาษาไทย วรรณคดีวิจักษ์*.
9. เอกสารประกอบหลักสูตรวรรณคดีเอกเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์

สื่อบุคคล

1. คณะเพลงฉ่อย โอเล่ การละคร จังหวัดสุพรรณบุรี
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ัญญาลักษณ์ ใจเที่ยง อาจารย์ภาควิชาศึกษาทั่วไป สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์
3. นางสาวศิริกานต์ ยืนยง อาจารย์ภาควิชาศิลปสากล สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์
4. นายกฤติกรณ์ แกมใบ อาจารย์ภาควิชาศึกษาทั่วไป สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์
5. ดร.ไขโย นิธิอุทัย อาจารย์ภาควิชาศึกษาทั่วไป สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

สื่ออื่น ๆ

1. เวที ไมโครโฟน เครื่องเสียง เครื่องแต่งกาย ฉาก
2. กระดาษโพสต์อิท
3. กระดาษปฐพี
4. ปากกาสี

การวัดและประเมินผล

การประเมินผลตามหลักสูตรเสริมวรรณคดีเอกเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์ เป็นการตรวจสอบว่านักศึกษาได้รับการเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์วรรณคดี หรือไม่ อย่างไร ขอบเขตที่ประเมินครอบคลุมจุดมุ่งหมายของหลักสูตรเสริมวรรณคดีเอกเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์ คือ นักศึกษามีความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์วรรณคดี มีความตระหนักในสำคัญของวรรณคดีในฐานะมรดกของชาติและมีความรู้ความเข้าใจในวรรณคดีหลักสูตรนี้ดำเนินการประเมินผลหลักสูตร การวัดและประเมินผลในหลักสูตรนี้ดำเนินการใน 2 ระยะ ได้แก่

1. การประเมินผลระหว่างเรียนตามหลักสูตร

เป็นกระบวนการประเมินที่ดำเนินการควบคู่กับการเรียนรู้ เพื่อวัดความก้าวหน้าและพัฒนาการของนักศึกษาในระหว่างการเรียนรู้ โดยครอบคลุมทั้งด้านความเข้าใจเชิงเนื้อหา ความสามารถในการวิเคราะห์วิจารณ์ และทัศนคติต่อคุณค่าของวรรณคดี การประเมินระหว่างเรียนนี้มุ่งเน้นการประเมินตามสภาพจริง (Authentic Assessment) โดยใช้วิธีการที่หลากหลาย ได้แก่

- การตรวจงานเขียนวิเคราะห์และบทวิจารณ์
- การสังเกตพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการอภิปราย ถกเถียง แลกเปลี่ยนความคิด

คิดเห็น

- การประเมินการสังเคราะห์ความรู้จากกิจกรรมกลุ่มและการนำเสนอ
- การประเมินจากการแสดงออกเชิงสร้างสรรค์
- การสะท้อนความคิดจากผู้เรียนในรูปแบบการเขียนสะท้อนตนเอง (Reflection)

กระบวนการประเมินใช้เกณฑ์ประเมิน (Rubric) ที่กำหนดระดับความสามารถของผู้เรียนในแต่ละด้านอย่างเป็นระบบ ทั้งนี้ผลจากการประเมินระหว่างเรียนจะนำมาใช้ในการปรับปรุงกิจกรรมการเรียนรู้และแนวทางการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพและตอบสนองต่อเป้าหมายของหลักสูตรได้ดียิ่งขึ้น

2. การประเมินผลหลังเรียนจบหลักสูตร

เป็นการประเมินเพื่อสรุปผลสัมฤทธิ์ของนักศึกษาหลังจากสิ้นสุดการเรียนการสอนตามหลักสูตร โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อตรวจสอบว่านักศึกษาสามารถบรรลุตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรในด้านความรู้ ความเข้าใจ และความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์วรรณคดีอย่างเป็นองค์รวมหรือไม่ การประเมินหลังเรียนประกอบด้วยองค์ประกอบดังต่อไปนี้

2.1 การประเมินความเปลี่ยนแปลงทางทัศนคติ หลักสูตรนี้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาทัศนคติของนักศึกษาที่มีต่อวรรณคดี การประเมินผลจึงครอบคลุมถึงการสะท้อนตนเอง ความเข้าใจตนเองผ่านวรรณคดี และความซาบซึ้งในคุณค่าแห่งงานเขียน โดยนักศึกษาจะได้เขียนเรียงความหรือสะท้อนประสบการณ์จากการเรียนรู้ เพื่อตรวจสอบการเปลี่ยนแปลงทางความคิดและอารมณ์ที่เกิดขึ้นจากการมีปฏิสัมพันธ์กับวรรณคดีอย่างต่อเนื่อง

2.2 การประเมินความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์วรรณคดีภายหลังจากที่นักศึกษาได้ผ่านกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์วรรณคดี นักศึกษาจะได้รับการประเมินด้วยแบบประเมินความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์วรรณคดี ซึ่งเป็นเครื่องมือสำคัญในการสะท้อนให้เห็นถึงระดับความสามารถในการคิด วิเคราะห์ ตีความ และประเมินคุณค่าของวรรณคดีอย่างมีระบบ และสอดคล้องกับเป้าหมายของหลักสูตรที่มุ่งให้นักศึกษามีความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์วรรณคดี มีความตระหนักในสำคัญของวรรณคดีในฐานะมรดกของชาติและมีความรู้ความเข้าใจในวรรณคดี

**เอกสารประกอบหลักสูตรวรรณเอก
เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการวิจัยและวิจารณ์**

**พัฒนาโดย
เพรี วนันต์**

**หลักสูตรปริญญาการศึกษาดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร**

เอกสารประกอบหลักสูตรวรรณคดีเอกเพื่อเสริมสร้างความสามารถ
ในการวิจัยและวิจารณ์

เมธี อนันต์

หลักสูตรปริญญาการศึกษาดุขฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

คำนำ

เอกสารประกอบเอกสารประกอบหลักสูตรวรรณคดีเอกเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการ
วิจักษ์และวิจารณ์ จัดทำขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้คำแนะนำและข้อเสนอแนะแก่ครูผู้สอนให้เกิด
ความเข้าใจในการนำหลักสูตรไปใช้ เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายและ
เนื้อหาสาระของหลักสูตรวรรณคดีเอกเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์
โดยมุ่งเน้นเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์ ให้นักศึกษาครุมีความรู้ความเข้าใจ
เกี่ยวกับวรรณคดีเอกของไทย ความงามในวรรณคดี คุณลักษณะความงามในวรรณคดีไทย
การคัดเลือกตัวบทวรรณคดีที่แสดงถึงความงามในลักษณะต่าง ๆ ความหมาย ความสำคัญ และ
ประเภทของรสรวรรณคดี เสาวรรณคดี นารีปราโมทย์ พิโรธวาที สัลลาปคพิสัย การอ่านและการตั้ง
ประเด็นวิจารณ์ วิธีการวิจารณ์ การชื่นชมวรรณคดีและการแสดงความคิดเห็น (ติชม) ปฏิบัติการชื่น
ชมความงามวรรณคดี การติชมตำราวรรณคดี และการชื่นชมและการแสดงความคิดเห็น (ติชม) ของ
วรรณคดีเอกเรื่องพระอภัยมณี ตอน พระอภัยมณีหนีนางผีเสื้อสมุทร ขุนช้างขุนแผน ตอน พลายแก้ว
เป็นชู้กับนางพิม และรามเกียรติ์ ตอน สีดาลุยไฟ และการสร้างสรรค์งานศิลปะและการสำแดงผลงาน
ทางศิลปะจากวรรณคดีเอกของไทย แบ่งเป็น 3 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 แนวทางการนำหลักสูตรสู่การ
ปฏิบัติ ส่วนที่ 2 แนวทางการจัดกิจกรรม จำนวน 7 แผนการเรียนรู้ และส่วนที่ 3 แนวทางการวัดและ
ประเมินผล

ผู้จัดทำหวังเป็นอย่างยิ่งว่า เอกสารประกอบหลักสูตรนี้จะเป็นประโยชน์ช่วยให้ครูผู้สอน
สามารถจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพเสริมสร้างเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์
และวิจารณ์วรรณคดีบรรลุตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

เมธี อนันต์

สารบัญ

คำนำ	ก
สารบัญ	ข
โครงสร้างหลักสูตร	ค
ส่วนที่ 1 แนวทางการนำหลักสูตรสู่การปฏิบัติ	1
บทบาทของครูผู้สอน	1
บทบาทของผู้เรียน	1
ส่วนที่ 2 แนวทางการจัดกิจกรรม	3
คำชี้แจงการใช้แผนการจัดการเรียนรู้ของหลักสูตร	3
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 วรรณคดีกับความงาม	4
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 รสวรรณคดีไทย	10
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3 วรรณคดีวิจารณ์	16
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4 วิจัยและวิจารณ์วรรณคดีเอก: พระอภัยมณี	22
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 5 วิจัยและวิจารณ์วรรณคดีเอก: ขุนช้างขุนแผน	28
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 6 วิจัยและวิจารณ์วรรณคดีเอก: รามเกียรติ์	34
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 7 การแสดงผลงานทางศิลปะ	41
ส่วนที่ 3 แนวทางการวัดและประเมินผล	47
แบบประเมินความสามารถในการวิจัยและวิจารณ์วรรณคดี	49
เกณฑ์การให้คะแนน	51
แบบวัดความสามารถในการวิจัยและวิจารณ์วรรณคดี	54

โครงสร้างหลักสูตร

หลักสูตรวรรณคดีเอกเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์วรรณคดี ประกอบด้วย 7 หน่วยการเรียนรู้ กำหนดระยะเวลาในการเข้าร่วมกิจกรรมตลอดหลักสูตร จำนวน 21 ชั่วโมง โดยมีรายละเอียดดังนี้

หน่วยการเรียนรู้	เนื้อหาสาระ	เวลา (ชั่วโมง)
หน่วยที่ 1 วรรณคดีกับความงาม	1. วรรณคดีเอกของไทย 2. ความงามในวรรณคดี 3. คุณลักษณะความงามในวรรณคดีไทย 4. การคัดเลือกตัวบทวรรณคดีที่แสดงถึงความงามในลักษณะต่าง ๆ	3
หน่วยที่ 2 รสวรรณคดีไทย	1. ความหมาย ความสำคัญ และประเภทของรสวรรณคดี 2. เสาวรส 3. นารีปราโมทย์ 4. พิโรธวาทัง 5. สัลลาปังคพิสัย	3
หน่วยที่ 3 วรรณคดีวิจารณ์	1. การอ่านและการตั้งประเด็นวิจารณ์ 2. วิธีการวิจารณ์ 3. การชื่นชมวรรณคดีและการแสดงความคิดเห็น (ติชม)	3
หน่วยที่ 4 วิจักษ์และวิจารณ์วรรณคดีเอก: พระอภัยมณี ตอน พระอภัยมณี มณีพินางผีเสื้อสมุทร	1. ชื่นชมความงามวรรณคดี ตอน พระอภัยมณี นางผีเสื้อสมุทร 2. ติชมรสวรรณคดี ตอน พระอภัยมณี มณีพินางผีเสื้อสมุทร 3. ชื่นชมและการแสดงความคิดเห็น (ติชม) วรรณคดี ตอน พระอภัยมณี มณีพินางผีเสื้อสมุทร	3
หน่วยที่ 5 วิจักษ์และวิจารณ์วรรณคดีเอก: ขุนช้างขุนแผน ตอน พลายแก้ว เป็นชู้กับนางพิม	1. ชื่นชมความงามวรรณคดี ตอน พลายแก้ว เป็นชู้กับนางพิม 2. ติชมรสวรรณคดี ตอน พลายแก้ว เป็นชู้กับนางพิม	3

หน่วยการเรียนรู้	เนื้อหาสาระ	เวลา (ชั่วโมง)
	3. ชื่นชมและการแสดงความคิดเห็น (ติชม) วรรณคดี ตอน พลายแก้วเป็นคู่กับนางพิม	
หน่วยที่ 6	1. ชื่นชมความงามวรรณคดี ตอน สีดาลุยไฟ	3
วิจักษ์และวิจารณ์วรรณคดีเอก:	2. ตี๋มตำรสวรรณคดี ตอน สีดาลุยไฟ	
รวมเกียรติ์ ตอน สีดาลุยไฟ	3. ชื่นชมและการแสดงความคิดเห็น (ติชม) วรรณคดี ตอน สีดาลุยไฟ	
หน่วยที่ 7	1. การสร้างสรรค์งานศิลปะจากวรรณคดีเอกของไทย	3
การแสดงผลงานทางศิลปะ	2. การสำแดงผลงานทางศิลปะจากวรรณคดีเอกของไทย	
	รวม (ชั่วโมง)	21

ส่วนที่ 1: แนวทางการนำหลักสูตรสู่การปฏิบัติ

บทบาทของครูผู้สอน

1. ศึกษาเอกสารหลักสูตรทั้งฉบับ เพื่อให้ทราบถึงรายละเอียดต่าง ๆ ในแต่ละองค์ประกอบของหลักสูตร
2. ศึกษาเอกสารประกอบหลักสูตรทั้งฉบับ โดยเฉพาะอย่างยิ่งจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ที่มุ่งเน้นเสริมสร้างเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์วรรณคดี
3. ศึกษาแนวการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์วรรณคดีที่ประกอบด้วยการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ร่วมกับการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ การวิจารณ์วรรณคดี การศึกษารสวรรณคดี การจัดการเรียนรู้โดยใช้ผังกราฟิกของจอยส์ และการไตร่ตรอง ซึ่งถือเป็นหัวใจของการนำหลักสูตรไปใช้เพื่อให้บรรลุตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร
4. วางแผนการจัดเตรียมห้องเรียน สถานที่ ให้เหมาะสมสอดคล้องกับลักษณะของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อเปิดโอกาสให้นักศึกษาได้เรียนรู้อย่างอิสระ
5. คำนึงถึงข้อจำกัดต่าง ๆ เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ให้กับนักศึกษาและปรับเปลี่ยนกิจกรรมให้เหมาะสมกับบริบทของคณะ สถาบัน
6. จัดเตรียมสื่อให้ครบ และสอดคล้องกับกิจกรรมในแต่ละหน่วยการเรียนรู้
7. ครูผู้สอนสามารถนำหลักสูตรไปใช้ในการบูรณาการทางศาสตร์ ด้านนาฏศิลป์ ดนตรี และทัศนศิลป์ ซึ่งเป็นสาขาหลักตามพันธกิจของสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์
8. ครูผู้สอนควรสนับสนุน แนะนำ ให้กำลังใจ และเป็นแบบอย่างที่ดี เพื่อให้นักศึกษาได้เรียนรู้อย่างมีความสุข

บทบาทของผู้เรียน

1. แสวงหาความรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง โดยเปิดใจเรียนรู้ทั้งจากบทเรียน กิจกรรม และประสบการณ์ เพื่อพัฒนาทักษะด้านวรรณคดีและการวิจักษ์อย่างลึกซึ้ง
2. ฝึกคิดวิเคราะห์ วิวิจารณ์วรรณคดี ศึกษารสวรรณคดี ไตร่ตรองอย่างมีระบบ
3. มีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้แบบมีปฏิสัมพันธ์ ผ่านกิจกรรมกลุ่ม การอภิปราย ถกเถียง การตั้งคำถาม และการสะท้อนความคิดในบริบทของตนเองและสังคม
4. ถ่ายทอดความเข้าใจผ่านการสร้างสรรค์ทางศิลปะ โดยใช้ทักษะด้านนาฏศิลป์ ดนตรี ทัศนศิลป์ หรือวรรณศิลป์ เพื่อแสดงออกถึงอารมณ์ ความรู้สึก และคุณค่าวรรณคดี
5. ประเมินและสื่อสารคุณค่าของวรรณคดีได้หลากหลายมิติ ทั้งในด้านเนื้อหา วรรณศิลป์ อารมณ์ และบริบททางสังคมวัฒนธรรม ผ่านการพูด การเขียน และการแสดง
6. แสดงออกด้วยความเคารพในตนเองและผู้อื่น มีวินัยทางวิชาการ รับผิดชอบงานของตนเอง และร่วมมือกับผู้อื่นด้วยจิตสำนึกของพลเมืองดี

7. สะท้อนการเรียนรู้และเผยแพร่ผลงานอย่างสร้างสรรค์ ด้วยความมั่นใจในอัตลักษณ์ของตนเองและภาคภูมิใจในความเป็นไทย เพื่อเชื่อมโยงวรรณคดีกับชีวิตและสังคมร่วมสมัย

ส่วนที่ 2 แนวทางการจัดการเรียนรู้

คำชี้แจงการใช้แผนการจัดการเรียนรู้ของหลักสูตร

แผนการจัดการเรียนรู้ เป็นเอกสารสำหรับเป็นแนวทางใช้ประกอบการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรวรรณคดีเอกเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์ ครังนี้ มีแผนการจัดการเรียนรู้จำนวน 7 แผน ใช้เวลาเรียนทั้งสิ้น 21 ชั่วโมง ดังรายละเอียด ต่อไปนี้

แผนการจัด การเรียนรู้ที่	ชื่อเรื่อง/กิจกรรม	เวลา (ชั่วโมง)
1	วรรณคดีกับความงาม : วรรณคดีเอกของไทย ความงามในวรรณคดี คุณลักษณะความงามในวรรณคดีไทย และการคัดเลือกตัวบทวรรณคดีที่แสดงถึงความงามในลักษณะต่าง ๆ	3
2	รสวรรณคดีไทย : ความหมาย ความสำคัญ และประเภทของรสวรรณคดี เสาวรจน์ นารีปราโมทย์ พิโรธาทัง และสัลลาปังคพิสัย	3
3	วรรณคดีวิจารณ์ : การอ่านและการตั้งประเด็นวิจารณ์ วิธีการวิจารณ์ การชื่นชมวรรณคดีและการแสดงความคิดเห็น (ติชม)	3
4	วิจักษ์และวิจารณ์วรรณคดีเอก พระอภัยมณี ตอน พระอภัยมณีหนีนางผีเสื้อสมุทร : ชื่นชมความงามวรรณคดี ตีมตำรสวรรณคดี และการชื่นชมและการแสดงความคิดเห็น (ติชม)	3
5	วิจักษ์และวิจารณ์วรรณคดีเอก ขุนช้างขุนแผน ตอน พลายแก้วเป็นชู้กับนางพิม : ชื่นชมความงามวรรณคดี ตีมตำรสวรรณคดี และการชื่นชมและการแสดงความคิดเห็น (ติชม)	3
6	วิจักษ์และวิจารณ์วรรณคดีเอก รามเกียรติ์ ตอน สีดาลุยไฟ : ชื่นชมความงามวรรณคดี ตีมตำรสวรรณคดี และการชื่นชมและการแสดงความคิดเห็น (ติชม)	3
7	การแสดงผลงานทางศิลปะ : การสร้างสรรค์งานศิลปะและการสำแดงผลงานทางศิลปะจากวรรณคดีเอกของไทย	3
รวม (ชั่วโมง)		21

แผนการจัดการเรียนรู้ของหลักสูตร

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1

หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 วรรณคดีกับความงาม

ระยะเวลา 3 ชั่วโมง

เรื่อง วรรณคดีเอกของไทย ความงามในวรรณคดี คุณลักษณะความงาม
ในวรรณคดีไทย และการคัดเลือกตัวบทวรรณคดีที่แสดงถึงความ
งามในลักษณะต่าง ๆ

ผู้สอน นายเมธี อนันต์

สาระสำคัญ

วรรณคดีเอกของไทยเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่สะท้อนคุณค่าทางภาษา ความคิด และจินตนาการของสังคมไทย ซึ่ง ความงามในวรรณคดีปรากฏผ่านถ้อยคำ ภาพพจน์ อารมณ์ และบรรยากาศที่ชวนให้ผู้อ่านเกิดการดื่มด่ำและซาบซึ้ง โดยที่ คุณลักษณะความงามในวรรณคดีไทยแสดงถึงความละเอียดอ่อนช้อย และความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ ธรรมชาติ และสังคม ดังนั้น การคัดเลือกตัวบทวรรณคดีที่แสดงถึงความงามในลักษณะต่าง ๆ ช่วยให้ได้สัมผัส รับรู้ และชื่นชมคุณค่าทางวรรณศิลป์อย่างมีความหมาย อันเป็นพื้นฐานสำคัญต่อการวิจักษ์และการวิจารณ์วรรณคดีในระดับที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้น

จุดประสงค์การเรียนรู้

เมื่อนักศึกษาเรียนเนื้อหาเรื่องนี้จบลงแล้ว สามารถ

1. อธิบายและชี้ให้เห็นความงามของวรรณคดีเอกของไทย ในด้านถ้อยคำ ภาพพจน์ อารมณ์ และบรรยากาศที่ปรากฏในตัวบทได้อย่างเหมาะสมได้
2. อธิบายคุณลักษณะความงามในวรรณคดีไทย ที่สะท้อนความละเอียดอ่อนช้อย และความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ ธรรมชาติ และสังคม พร้อมยกตัวอย่างประกอบจากตัวบทที่ศึกษาได้
3. คัดเลือกและนำเสนอตัวบทวรรณคดีที่แสดงถึงความงามในลักษณะต่าง ๆ เพื่อแสดงความเข้าใจในคุณค่าทางวรรณศิลป์และความสามารถในการวิจักษ์วรรณคดีในระดับเบื้องต้นได้

เนื้อหา

การศึกษาหน่วยการเรียนรู้นี้มีหัวข้อที่จำเป็นต้องศึกษา ดังนี้

1. วรรณคดีเอกของไทย
2. ความงามในวรรณคดี
3. คุณลักษณะความงามในวรรณคดีไทย
4. การคัดเลือกตัวบทวรรณคดีที่แสดงถึงความงามในลักษณะต่าง ๆ

กิจกรรมการเรียนรู้

ขั้นที่ 1 ชี้แจงจุดมุ่งหมายของบทเรียน (10 นาที)

- ครูผู้สอน ตั้งสถานการณ์การเรียนรู้ โดยเปิดวิดีโอเพลง สองใจ ของดา เอ็นโดรฟิน เพื่อกระตุ้นการเรียนรู้

- ครูผู้สอนตั้งคำถามกระตุ้นเชิงประสบการณ์ ว่าจากท่อนเพลง

“ใครจะอยากเป็นคนไม่ดี

ผิดที่ใจไม่จำว่าฉันไม่ควรรักใคร

เจ็บที่ใคร ๆ เขาก็มองว่าเราหลายใจ

เกลียดตัวเองจริง ๆ ที่ฝืนหัวใจไม่ได้

ฉันยอมสองใจเพราะรักเธอ”

แล้วถามนักศึกษาว่า “จากอารมณ์ของเพลงนี้ มีวรรณคดีตอนใดที่ให้ความรู้สึกคล้ายกัน ขึ้นมาในใจบ้าง”

- นักศึกษา คิดอย่างรวดเร็ว (Think) และตอบแบบสั้น ๆ จากประสบการณ์ตนเอง

- ครูผู้สอน เชื่อมโยงคำตอบของนักศึกษาเข้าสู่จุดประสงค์การเรียนรู้ของบทเรียน

- นักศึกษา รับรู้เป้าหมายการเรียนรู้ในฐานะ “ภารกิจการเรียนรู้” ที่ต้องลงมือทำจริง

ขั้นที่ 2 นำเสนอผังกราฟิกที่เหมาะสม (10 นาที)

- ครูผู้สอน นำเสนอผังกราฟิก “ความงามในวรรณคดี” โดยยังไม่อธิบายรายละเอียดทั้งหมด

- ครูผู้สอน ตั้งคำถามให้คาดเดาว่า “ถ้าเราจะจับความงามจากวรรณคดี เราควรจับจากอะไรบ้าง”

- นักศึกษาร่วมกันพิจารณาผังกราฟิก “ความงามในวรรณคดี” วิเคราะห์ความสัมพันธ์ขององค์ประกอบในผังกราฟิก และอภิปรายเพื่อเสนอความหมายของแต่ละช่องตามความเข้าใจและประสบการณ์ของตนเอง เช่น ถ้อยคำ ภาพพจน์ อารมณ์ และบรรยากาศ

- ครูผู้สอนและนักศึกษาร่วมกันสรุปประเด็นจากการอภิปรายของนักศึกษา พร้อมเติมความรู้และอธิบายความหมายของแต่ละองค์ประกอบในผังกราฟิกอย่างเป็นระบบ เพื่อสร้างความเข้าใจร่วม และปรับความเข้าใจให้ตรงกัน

ขั้นที่ 3 กระตุ้นความรู้เดิม (10 นาที)

- ครูผู้สอนคัดเลือกตัวบทวรรณคดีตอนที่มีความงามเด่นด้านภาษาและอารมณ์ แจกให้นักศึกษาอ่านหรือฉายบนจอ เพื่อสร้างประสบการณ์การรับรู้ร่วมกันในชั้นเรียน

- นักศึกษาอ่านตัวบทตามจังหวะของตนเอง พร้อมพิจารณาเลือกถ้อยคำ วลี หรือประโยคที่ก่อให้เกิดความประทับใจหรือความรู้สึกด้านความงาม

- นักศึกษาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับเพื่อนข้างเคียง อธิบายเหตุผลที่เลือกถ้อยคำหรือประโยคนั้น ๆ เพื่อเปิดมุมมองและเรียนรู้ความแตกต่างในการรับรู้ความงาม

- ครูผู้สอนชวนอภิปรายทั้งชั้นเพื่อสะท้อนว่าการรับรู้ความงามของแต่ละคนมีความเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร และชี้ให้เห็นความหลากหลายของการตีความวรรณคดี

ขั้นที่ 4 เสนอเนื้อหาสาระ (20 นาที)

- ครูผู้สอนสรุปแนวคิดสำคัญเกี่ยวกับวรรณคดีเอกของไทยและความงามในวรรณคดีในภาพรวม โดยใช้ถ้อยคำกระชับ เพื่อวางกรอบการรับรู้ก่อนเข้าสู่การอ่านตัวบท

- ครูผู้สอนยกตัวอย่างถ้อยคำหรือช่วงตอนจากวรรณคดีที่แสดงความงามเด่นชัด เพื่อให้ให้นักศึกษาเห็นและรับรู้ความงามจากตัวบทจริงมากกว่าการอธิบายเชิงนามธรรม

- นักศึกษาอ่านหรือฟังการอ่านตัวบทอย่างตั้งใจ พร้อมขีดเส้นใต้ถ้อยคำหรือวลีที่สะท้อนลักษณะความงามด้านความละเมียด ความอ่อนช้อย และความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ ธรรมชาติ และสังคม ตามการรับรู้และประสบการณ์ของตนเอง

- นักศึกษานำคำถามหรือข้อสังเกตที่เกิดขึ้นทันทีหลังการอ่าน เพื่อสะท้อนความคิด ความรู้สึก และการรับรู้ความงามที่เกิดขึ้นจากตัวบท

ขั้นที่ 5 เชื่อมโยงเนื้อหาบทกับผังกราฟิก (20 นาที)

- ครูผู้สอนจัดนักศึกษาเป็นกลุ่มย่อยเพื่อส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ พร้อมชี้แจงภารกิจให้กลุ่มร่วมกันพิจารณาและถ่ายทอดความงามของวรรณคดีจากตัวบทที่เลือกอย่างมีเหตุผล

- นักศึกษาแต่ละกลุ่มร่วมกันพิจารณาและเลือกตัวบทหรือช่วงตอนของวรรณคดีที่เห็นว่าสะท้อนความงามเด่นชัด เพื่อใช้เป็นฐานในการทำภารกิจและการอภิปรายร่วมกัน

- นักศึกษาร่วมกันบันทึกผลการพิจารณาความงามลงในผังกราฟิก โดย ระบุถ้อยคำ วลี หรือประโยคจากตัวบทเป็นหลักฐานประกอบ พร้อมทั้งอธิบายเหตุผลว่าความงามนั้นปรากฏในลักษณะใด และส่งผลต่อความรู้สึกของผู้อ่านอย่างไร

- ครูผู้สอนติดตามการทำงานของแต่ละกลุ่ม ตั้งคำถามชี้แนะเพื่อกระตุ้นการคิดและการอธิบายเหตุผลเพิ่มเติม โดยหลีกเลี่ยงการเฉลยคำตอบ เพื่อเปิดโอกาสให้นักศึกษาค้นพบความหมายด้วยตนเอง

ขั้นที่ 6 ให้ความรู้เชิงกระบวนการ (10 นาที)

- ครูผู้สอนชี้ให้เห็นขั้นตอนการทำงานจากผลงานของนักศึกษาที่เกิดขึ้นจริงจากการอ่านวรรณคดี ได้แก่ อ่าน สังเกต รู้สึก และอธิบายความงาม เพื่อให้นักศึกษาเห็นแนวทางการทำงานอย่างชัดเจน

- นักศึกษาทบทวนผลงานของกลุ่มว่าได้อ่าน สังเกต และบอกความรู้สึกต่อความงามในตัวบทครบถ้วนหรือไม่

- นักศึกษาปรับผังกราฟิกโดยจัดข้อความและตัวอย่างจากตัวบทให้เข้าใจง่าย สื่อความงามที่กลุ่มรับรู้ได้อย่างชัดเจนและมีเหตุผล

ขั้นที่ 7 อภิปรายผลการใช้ผังกราฟิก (15 นาที)

- นักศึกษาแต่ละกลุ่มนำเสนอผังกราฟิกที่จัดทำขึ้น พร้อมอธิบายว่ากลุ่มของตนมองเห็นความงามจากตัวบทในลักษณะใด และเพราะเหตุใดจึงรู้สึกว่างดงาม
- นักศึกษากลุ่มอื่นร่วมตั้งคำถามและแสดงความคิดเห็นต่อผลงานที่นำเสนอ โดยแลกเปลี่ยนมุมมองความงามที่อาจเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างสุภาพ
- ครูผู้สอนสรุปและเชื่อมโยงความคิดเห็นของนักศึกษาหลายกลุ่ม พร้อมชี้ให้เห็นว่าความงามในวรรณคดีสามารถรับรู้ได้หลากหลายตามประสบการณ์ของผู้อ่าน

ขั้นที่ 8 ซักถามและปรับความเข้าใจ (10 นาที)

- นักศึกษาซักถามหรือหยิบยกประเด็นที่ตนเองยังไม่แน่ใจเกี่ยวกับความงามที่รับรู้จากตัวบท เพื่อขอความชัดเจนและแลกเปลี่ยนความเข้าใจร่วมกัน
- ครูผู้สอนตั้งคำถามชวนคิดกลับไปหัตถ์บทและความรู้สึกของนักศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนค้นหาคำตอบด้วยตนเองจากประสบการณ์การอ่าน
- ครูผู้สอนรวบรวมแนวคิดและข้อสังเกตของนักศึกษาทั้งชั้น สรุปเป็นกรอบความเข้าใจร่วมเกี่ยวกับการมองเห็นและชื่นชมความงามในวรรณคดี

การไตร่ตรอง (Reflection) (15 นาที)

- ครูผู้สอนตั้งคำถามชวนคิด เช่น “วันนี้นักศึกษามองวรรณคดีเปลี่ยนไปจากเดิมอย่างไร” เพื่อเปิดโอกาสให้นักศึกษาทบทวนประสบการณ์และความรู้สึกที่เกิดขึ้นจากการเรียนรู้
- นักศึกษาเขียนหรือเล่าสะท้อนความรู้สึก ความซาบซึ้ง และการเรียนรู้ของตนเอง

สื่อการเรียนรู้

สื่อกิจกรรม

1. ผังกราฟิก Concept Map

สื่อสิ่งพิมพ์

1. เอกสารประกอบการสอนหน่วยที่ 1 วรรณคดีในฐานะคติชน
2. แบบบันทึกการไตร่ตรองการเรียนรู้

สื่ออิเล็กทรอนิกส์

1. วิดีโอเพลง สองใจ (โรงเรียนสังขะ สุรินทร์) (จาก YouTube <https://n9.cl/wm2j9>)

วัสดุอุปกรณ์

1. กระดาษโพสต์อิท
2. ปากกา ดินสอ สีเมจิก
3. กระดาษ A4 หรือ A3

การวัดและประเมินผล

จุดประสงค์การเรียนรู้	วิธีวัด	เครื่องมือวัด และ ประเมินผล	เกณฑ์การ ประเมินผล
1. อธิบายและชี้ให้เห็นความงามของวรรณคดีเอกของไทย ในด้านถ้อยคำ ภาพพจน์ อารมณ์ และบรรยากาศที่ปรากฏในตัวอย่างได้อย่างเหมาะสมได้	ตรวจผังกราฟิก Concept Map	แบบประเมิน ผังกราฟิก (Concept Map)	เกณฑ์การ ประเมิน 4 ระดับ 4 ดีมาก 3 ดี 2 พอใช้ 1 ปรับปรุง
2. อธิบายคุณลักษณะความงามในวรรณคดีไทย ที่สะท้อนความละเอียด อ่อนช้อย และความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ ธรรมชาติ และสังคม พร้อมยกตัวอย่างประกอบจากตัวอย่างที่ศึกษาได้			
3. คัดเลือกและนำเสนอด้วยทววรรณคดีที่แสดงถึงความงามในลักษณะต่าง ๆ เพื่อแสดงความเข้าใจในคุณค่าทางวรรณศิลป์และความสามารถในการวิจักษ์วรรณคดีในระดับเบื้องต้นได้			

เกณฑ์การประเมิน

เกณฑ์การประเมินผังกราฟิก (Concept Map)

ระดับคุณภาพ	คำอธิบาย
4 (ดีมาก)	- ระบุความงามของวรรณคดีได้ครบทั้ง 4 องค์ประกอบ ได้แก่ ถ้อยคำ ภาพพจน์ อารมณ์ และบรรยากาศ - กล่าวถึงคุณลักษณะความงามหรือคุณค่าที่ปรากฏในตัวบท อย่างน้อย 3 ประเด็น ได้แก่ ความละเอียด ความอ่อนช้อย และความสัมพันธ์มนุษย์ ธรรมชาติและสังคม - ยกตัวอย่างจากตัวบทวรรณคดีอย่างน้อย 4 บทที่แสดงถึงความงาม
3 (ดี)	- ระบุความงามของวรรณคดีได้อย่างน้อย 3 องค์ประกอบ - กล่าวถึงคุณลักษณะความงามหรือคุณค่าที่ปรากฏในตัวบท อย่างน้อย 2 ประเด็น - ยกตัวอย่างจากตัวบทวรรณคดีอย่างน้อย 3 บทที่แสดงถึงความงาม
2 (พอใช้)	- ระบุความงามของวรรณคดีได้อย่างน้อย 2 องค์ประกอบ - กล่าวถึงคุณลักษณะความงามหรือคุณค่าที่ปรากฏในตัวบท อย่างน้อย 2 ประเด็น - ยกตัวอย่างจากตัวบทวรรณคดีอย่างน้อย 2 บทที่แสดงถึงความงาม
1 (ปรับปรุง)	- ระบุความงามของวรรณคดีได้อย่างน้อย 1 องค์ประกอบ - กล่าวถึงคุณลักษณะความงามหรือคุณค่าที่ปรากฏในตัวบท อย่างน้อย 1 ประเด็น - ยกตัวอย่างจากตัวบทวรรณคดีอย่างน้อย 1 บทที่แสดงถึงความงาม

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2

หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 รสวรรณคดีไทย

ระยะเวลา 3 ชั่วโมง

เรื่อง ความหมาย ความสำคัญ และประเภทของรสวรรณคดี เสาวรจนี ผู้สอน นายเมธี อนันต์
นารีปราโมทย์ พิโรธวาทัง และสัลลาปังกพิสัย

สาระสำคัญ

รสวรรณคดีเป็นแนวคิดสำคัญในศาสตร์วรรณคดีไทย ใช้เป็นกรอบในการอธิบายอารมณ์ความรู้สึก และคุณค่าทางสุนทรียภาพที่ผู้ประพันธ์ถ่ายทอดผ่านตัวบท รสวรรณคดีช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจเจตนาของผู้แต่ง เห็นความงามทางภาษา และเข้าถึงอารมณ์ของเรื่องได้อย่างลุ่มลึก โดยทั่วไป รสวรรณคดีสามารถจำแนกออกเป็นรสหลักและรสที่นิยม รสหลักทำหน้าที่เป็นแกนอารมณ์สำคัญของเรื่อง ส่วนรสที่นิยมเป็นรสย่อยที่ใช้ประกอบ ขยาย และเน้นรสหลักให้ชัดเจนยิ่งขึ้น ส่งผลให้วรรณคดีมีมิติทางอารมณ์ที่หลากหลายและสมจริง

เสาวรจนี เป็นรสที่นิยมซึ่งมุ่งพรรณนาความงาม ความอ่อนช้อย และความละเมียดละไมของถ้อยคำ ภาพพจน์ ธรรมชาติ หรือบุคคล รสนี้มีบทบาทสำคัญในการสร้างบรรยากาศ ความรื่นรมย์ และความดื่มด่ำแก่ผู้อ่าน ทำให้การดำเนินเรื่องมีความงดงามทางภาษาและศิลปะการประพันธ์

นารีปราโมทย์ เป็นรสที่แสดงอารมณ์รัก ความเสนหา และความพึงพอใจระหว่างชายหญิง มักปรากฏในวรรณคดีแนวรักหรือแนวโศก เพื่อสร้างความผูกพันทางอารมณ์ระหว่างผู้อ่านกับตัวละคร และช่วยเน้นคุณค่าด้านความรู้สึกของมนุษย์

พิโรธวาทัง เป็นรสที่นิยมที่สะท้อนความโกรธ ความขุ่นเคือง การตำหนิ หรือการเผชิญหน้าทางอารมณ์ รสนี้มีบทบาทในการสร้างความขัดแย้ง ความตึงเครียด และการเคลื่อนไหวของโครงเรื่อง ทำให้เรื่องมีพลังและความเข้มข้นมากยิ่งขึ้น

สัลลาปังกพิสัยเป็นรสแห่งความเศร้าโศก การคร่ำครวญ และความอาลัยอาวรณ์ ซึ่งช่วยกระตุ้นความสะเทือนใจและความเห็นอกเห็นใจของผู้อ่าน ทำให้เกิดการรับรู้คุณค่าทางอารมณ์อย่างลึกซึ้ง

รสวรรณคดีทั้งเสาวรจนี นารีปราโมทย์ พิโรธวาทัง และสัลลาปังกพิสัย เป็นรสที่นิยมในวรรณคดีไทย มีบทบาทสำคัญในการเสริมรสหลัก ขยายอารมณ์ และเพิ่มความงามทางวรรณศิลป์ อันเป็นพื้นฐานสำคัญต่อการอ่าน การตีความ และการวิจักษ์วรรณคดีอย่างมีคุณค่าและความหมาย จุดประสงค์การเรียนรู้

เมื่อนักศึกษาเรียนเนื้อหาเรื่องนี้จบลงแล้ว สามารถ

1. รับรู้และซาบซึ้งอารมณ์ของรสวรรณคดีไทยได้

2. สัมผัสและชื่นชมความงามที่ปรากฏผ่านรสรวรรคดี พร้อมถ่ายทอดความรู้สึกที่ได้รับจากตัวบทอย่างจริงใจและมีเหตุผลได้

เนื้อหา

การศึกษาหน่วยการเรียนรู้นี้มีหัวข้อที่จำเป็นต้องศึกษา ดังนี้

1. ความหมาย ความสำคัญ และประเภทของรสรวรรคดี
2. เสาวรสจณี
3. นารีปราโมทย์
4. พิโรธวาทัง
5. สัลลาปังคพิสัย

กิจกรรมการเรียนรู้

ชั่วโมงที่ 1

ขั้นที่ 1 การได้รับประสบการณ์ที่เป็นรูปธรรม (Concrete Experience) (30 นาที)

- ครูเปิดวิดีโอเพลง หัวใจทศกัณฐ์ ตั้งคำถามจากการดูวิดีโอว่า จากท่อนเพลง “ที่ฉันจำข้าหม่น เจ็บเพราะคนหน้าใส รูปสุดงามสม สังคมคลั่งไคล้ แต่หน้าเสียดายใจทศกัณฐ์” ท่อนเพลงนี้ผู้ประพันธ์ต้องการสื่ออะไร จากนั้นเปิดโอกาสให้นักศึกษาสะท้อน 1-2 คน

- ครูผู้สอนอธิบายความหมาย ความสำคัญ และประเภทของรสรวรรคดี และองค์ประกอบทางวรรณศิลป์ที่ก่อให้เกิดรสรวรรคดี ให้นักศึกษาเข้าใจเป็นเบื้องต้น

ขั้นที่ 2 การสังเกตอย่างไตร่ตรอง (Reflective Observation) (30 นาที)

- ครูตั้งคำถาม ว่า

“เมื่อดูวิดีโอเพลง หัวใจทศกัณฐ์ นี้แล้ว รู้สึกอารมณ์ใดซัดที่สุด” และ
“รสรวรรคดีช่วยสร้างบรรยากาศหรือความหมายในเรื่องได้อย่างไร”

- นักศึกษาเขียนบันทึกสั้น ๆ เกี่ยวกับอารมณ์และความรู้สึกที่เกิดขึ้น

- ตัวแทนนักศึกษาเล่าประสบการณ์การรับรสรวรรคดีต่อเพื่อน ๆ ในชั้นเรียน

ชั่วโมงที่ 2 - 3

ขั้นที่ 3 การสร้างมโนทัศน์หรือความรู้ความเข้าใจที่เป็นนามธรรม (Abstract Conceptualization) (30 นาที)

- ครูผู้สอนจัดนักศึกษาเป็นกลุ่มย่อย กลุ่มละ 4-5 คน เพื่อสร้างพื้นที่การเรียนรู้ร่วมกัน

- ครูผู้สอนชี้แจงแนวคิดของกิจกรรม “เมื่อเพลงเล่าแทนวรรณคดี” ว่า “บทเพลงร่วมสมัยสามารถทำหน้าที่เป็นตัวบททางอารมณ์และความหมาย เช่นเดียวกับวรรณคดี”

- นักศึกษาแต่ละกลุ่มเลือกเพลงร่วมสมัยที่ตนเองชื่นชอบหรือสนใจ โดยเป็นเพลงที่มีเนื้อหาชัดเจนด้านอารมณ์ ความรู้สึก หรือความขัดแย้งของชีวิต

- นักศึกษาร่วมกันอ่าน ฟัง และพิจารณาเนื้อเพลงอย่างละเอียด เพื่อทำความเข้าใจสาระสำคัญ แก่นเรื่อง และอารมณ์ที่ถ่ายทอดผ่านบทเพลง
 - นักศึกษาร่วมกันอภิปรายและเชื่อมโยงว่า เนื้อหาและอารมณ์ของเพลงสอดคล้องกับวรรณคดีเรื่องใด หรือเหตุการณ์ตอนใดของวรรณคดี
 - นักศึกษาร่วมกันพิจารณาและขีดเส้นใต้ท่อนเพลงสำคัญที่สะท้อนอารมณ์หรือเหตุการณ์เด่นชัด และอธิบายเหตุผลเชิงวรรณศิลป์
 - นักศึกษาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นภายในกลุ่มเกี่ยวกับอารมณ์ที่แต่ละคนรับรู้จากเพลง เปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างของการรับรู้
 - นักศึกษาร่วมกันจัดทำผังกราฟิกเพื่อสรุปความเชื่อมโยงระหว่างเพลง แก่นวรรณคดี เหตุการณ์ และรสวรรณคดี
 - ครูผู้สอนติดตามการทำงานของแต่ละกลุ่ม ตั้งคำถามชี้แนะเพื่อช่วยให้นักศึกษาร่างมโนทัศน์เกี่ยวกับรสวรรณคดีและการถ่ายทอดอารมณ์อย่างเป็นระบบ โดยไม่ขึ้นคำตอบสำเร็จรูป
- ขั้นที่ 4 การนำความรู้ความเข้าใจไปทดลองใช้ (Active Experimentation) (45 นาที)
- นักศึกษาแต่ละกลุ่มนำผลการวิเคราะห์เพลงและวรรณคดีมาออกแบบการร้องเพลง ประกอบการแสดง
 - นักศึกษาใช้เสียง จังหวะ สีหน้า ท่าทาง และการเคลื่อนไหวร่างกาย เพื่อถ่ายทอดอารมณ์ และรสวรรณคดีที่กลุ่มรับรู้จากเพลง
 - นักศึกษาแต่ละกลุ่มนำเสนอการร้องเพลงและการแสดงหน้าชั้นเรียน เพื่อถ่ายทอดอารมณ์ และความหมายของวรรณคดีผ่านบทเพลง
 - นักศึกษาที่รับชมร่วมกันแสดงความคิดเห็นและทายว่า การแสดงสะท้อนวรรณคดีเรื่องใด และรสวรรณคดีใดเด่นชัด
 - นักศึกษาแลกเปลี่ยนมุมมองเกี่ยวกับความเหมือนและความแตกต่างของการตีความเพลง และรสวรรณคดี
 - ครูผู้สอนและนักศึกษาร่วมกันสรุปว่า เมื่อบทเพลงสามารถถ่ายทอดอารมณ์เดียวกับวรรณคดีได้ แสดงว่ารสวรรณคดีเป็นประสบการณ์ที่รับรู้ ถ่ายทอด และทดลองใช้ได้จริงผ่านศิลปะรูปแบบอื่น
 - ครูผู้สอนเน้นย้ำความเข้าใจว่าการวิจักษ์วรรณคดีมิได้จำกัดอยู่เพียงการอ่านตัวบท แต่สามารถขยายไปสู่การแสดงออกเชิงสร้างสรรค์ที่มีเหตุผลและการตีความรองรับ
- ขั้นที่ 5 การไตร่ตรอง (Reflection) (15 นาที)
- นักศึกษาเขียน Post-it สะท้อนว่า
- “สิ่งใหม่ที่ได้เรียนรู้เกี่ยวกับรสวรรณคดีคืออะไร” และ

“รสรวรรณคดีช่วยเสริมสร้างจินตนาการและอารมณ์ของตนเองอย่างไร”

- ครูผู้สอนและนักศึกษาร่วมสะท้อนว่า การเรียนรู้ครั้งนี้ทำให้เห็นคุณค่าของวรรณคดีในฐานะศิลปะที่กระทบจิตใจและพัฒนาทักษะการวิจารณ์ได้อย่างไรลงในแบบบันทึกการไตร่ตรองการเรียนรู้

สื่อการเรียนรู้

สื่อกิจกรรม

1. Mind Map ในหัวข้อ “รสรวรรณคดีเกิดจากอะไร และส่งผลต่อผู้อ่านอย่างไร”

สื่อสิ่งพิมพ์

1. เอกสารประกอบการสอนหน่วยที่ 2 รสรวรรณคดีไทย
2. แบบบันทึกการไตร่ตรองการเรียนรู้

สื่ออิเล็กทรอนิกส์

1. วิดีโอเพลง หัวใจทศกัณฐ์ - โรงเรียนโยธินบูรณะ ชิงช้าสวรรค์ 2024 สเปนเซียล (จาก YouTube <https://n9.cl/aeqra>)
2. บทวรรณคดีสำหรับการวิเคราะห์รสรวรรณคดีไทย (จากห้องสมุดดิจิทัลวัชรญาณ <https://vajirayana.org>)

วัสดุอุปกรณ์

1. กระดาษโพสต์อิท
2. ปากกา ดินสอ สีเมจิก
3. กระดาษ A4 หรือ A3

การวัดและประเมินผล

จุดประสงค์การเรียนรู้	วิธีวัด	เครื่องมือวัดและ ประเมินผล	เกณฑ์การ ประเมินผล
1. รับรู้และซาบซึ้งอารมณ์ของรสรวรรณคดีไทยได้	- ตรวจผังกราฟิก - ตรวจแบบบันทึกการไตร่ตรองการเรียนรู้ - ตรวจแบบบันทึกการเขียนบันทึกสะท้อนคิด (Reflection)	- แบบประเมินการรับรู้และซาบซึ้งอารมณ์ของรสรวรรณคดีไทย - แบบบันทึกการไตร่ตรองการเรียนรู้	เกณฑ์การประเมิน 4 ระดับ 4 ดีมาก 3 ดี 2 พอใช้ 1 ปรับปรุง
2. สัมผัสและชื่นชมความงามที่ปรากฏผ่านรสรวรรณคดี พร้อมถ่ายทอด	- ประเมินการแสดง	แบบประเมินการสัมผัสและชื่นชมความงาม ถ่ายทอดความรู้สึกที่ได้รับจากตัวบท	เกณฑ์การประเมิน 4 ระดับ

จุดประสงค์การเรียนรู้	วิธีวัด	เครื่องมือวัดและ ประเมินผล	เกณฑ์การ ประเมินผล
ความรู้สึที่ได้รับจากตัวบทอย่างจริงจัง และมีเหตุผลได้	- ตรวจแบบบันทึก การไตร่ตรองการ เรียนรู้ การเขียนบันทึก สะท้อนคิด (Reflection)	- แบบบันทึกการไตร่ตรอง การเรียนรู้	4 ดีมาก 3 ดี 2 พอใช้ 1 ปรับปรุง

เกณฑ์การประเมิน

เกณฑ์การประเมินรับรู้และซาบซึ้งอารมณ์ของรศวรรษคดีไทย

ระดับคุณภาพ	คำอธิบาย
4 (ดีมาก)	- ระบुरศวรรษคดี ได้มากกว่า 4 ท่อนเพลง - เชื่อมโยงรสแต่ละรสกับ ถ้อยคำ/วลี/เหตุการณ์จากตัวบทอย่างน้อย 1 ตัวอย่าง - มีคำ ข้อความ หรือประโยคที่แสดงว่านักศึกษาสะท้อนความซาบซึ้ง อารมณ์หรือความรู้สึก อย่างน้อย 4 คำ/ประโยค
3 (ดี)	- ระบुरศวรรษคดีได้ อย่างน้อย 3 ท่อนเพลง - เชื่อมโยงรสแต่ละรสกับ ถ้อยคำ/วลี/เหตุการณ์จากตัวบทอย่างน้อย 3 ตัวอย่าง - มีคำ ข้อความ หรือประโยคที่แสดงว่านักศึกษาสะท้อนความซาบซึ้ง อารมณ์หรือความรู้สึก อย่างน้อย 3 คำ/ประโยค
2 (พอใช้)	- ระบुरศวรรษคดีได้ อย่างน้อย 2 ท่อนเพลง - เชื่อมโยงรสแต่ละรสกับ ถ้อยคำ/วลี/เหตุการณ์จากตัวบทอย่างน้อย 2 ตัวอย่าง - มีคำ ข้อความ หรือประโยคที่แสดงว่านักศึกษาสะท้อนความซาบซึ้ง อารมณ์หรือความรู้สึก อย่างน้อย 2 คำ/ประโยค
1 (ปรับปรุง)	- ระบुरศวรรษคดีได้ อย่างน้อย 1 ท่อนเพลง - เชื่อมโยงรสแต่ละรสกับ ถ้อยคำ/วลี/เหตุการณ์จากตัวบทอย่างน้อย 1 ตัวอย่าง - มีคำ ข้อความ หรือประโยคที่แสดงว่านักศึกษาสะท้อนความซาบซึ้ง อารมณ์หรือความรู้สึก อย่างน้อย 1 คำ/ประโยค

เกณฑ์การประเมินการสัมผัสและชื่นชมความงามถ่ายทอดความรู้สึกที่ได้รับจากตัวบท

ระดับคุณภาพ	คำอธิบาย
4 (ดีมาก)	- การแสดงปรากฏองค์ประกอบการถ่ายทอดอารมณ์ครบทุกองค์ประกอบ ได้แก่ ร่างกาย เสียง จังหวะ สีหน้า และท่าทาง - สามารถถ่ายทอดอารมณ์ ความรู้สึกของรสวรรณคดีปรากฏอย่างต่อเนื่องตลอดการแสดง
3 (ดี)	- การแสดงปรากฏองค์ประกอบการถ่ายทอดอารมณ์อย่างน้อย 4 องค์ประกอบ - สามารถถ่ายทอดอารมณ์ ความรู้สึกของรสวรรณคดีปรากฏต่อเนื่องเป็นช่วง ๆ 3-4 ครั้ง
2 (พอใช้)	- การแสดงปรากฏองค์ประกอบการถ่ายทอดอารมณ์อย่างน้อย 3 องค์ประกอบ - อารมณ์สามารถถ่ายทอดความรู้สึกของรสวรรณคดีปรากฏเป็นบางช่วง 2-3 ครั้ง
1 (ปรับปรุง)	- การแสดงปรากฏองค์ประกอบการถ่ายทอดอารมณ์อย่างน้อย 2 องค์ประกอบ - สามารถถ่ายทอดอารมณ์ ความรู้สึกของรสวรรณคดีปรากฏ 1 ครั้ง

เกณฑ์การประเมินการบันทึกการไตร่ตรองการเรียนรู้

ระดับคุณภาพ	คำอธิบาย
4 (ดีมาก)	มีคำ ข้อความ หรือประโยคที่แสดงว่านักศึกษาเกิดความรู้ใหม่และรสวรรณคดีช่วยเสริมสร้างจินตนาการและอารมณ์ของตนเอง ตอบครบทั้ง 2 คำถาม (สิ่งที่ได้เรียนรู้ใหม่ และรสวรรณคดีช่วยเสริมสร้างจินตนาการและอารมณ์ของตนเอง) จำนวน มากกว่า 5 ข้อความหรือประโยคขึ้นไป
3 (ดี)	มีคำ ข้อความ หรือประโยคที่แสดงว่านักศึกษาเกิดความรู้ใหม่และรสวรรณคดีช่วยเสริมสร้างจินตนาการและอารมณ์ของตนเอง ตอบครบทั้ง 2 คำถาม แต่มีจำนวน 3-5 ข้อความหรือประโยคขึ้นไป
2 (พอใช้)	มีคำ ข้อความ หรือประโยคที่แสดงว่านักศึกษาเกิดความรู้ใหม่เพียงบางส่วน ตอบได้เพียง 1 คำถาม หรือทั้ง 2 คำถามแต่ไม่ครบถ้วน จำนวน 1-2 ข้อความหรือประโยคขึ้นไป
1 (ปรับปรุง)	ไม่มีคำ ข้อความ หรือประโยคที่ชี้ให้เห็นว่านักศึกษาเกิดความรู้ใหม่ ไม่ตอบตรงคำถาม หรือเขียนไม่ครบ เขียนสั้นเกินไป (ไม่ถึง 1 ข้อความหรือประโยค)

* ประยุกต์ใช้แบบประเมินจากจักรกฤษณ์ จันทะคุณ. (2557, น. 447 - 448)

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3

หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 วรรณคดีวิจารณ์

ระยะเวลา 3 ชั่วโมง

เรื่อง การอ่านและการตั้งประเด็นวิจารณ์ วิธีการวิจารณ์และการชื่นชม วรรณคดีและการแสดงความคิดเห็น (ติชม)

สาระสำคัญ

การวรรณคดีวิจารณ์เป็นกระบวนการอ่านที่เปิดโอกาสให้ผู้อ่านพิจารณาและตั้งประเด็นจากตัวบทอย่างมีเหตุผล โดยเริ่มจากการรับรู้เนื้อหา อารมณ์ และคุณค่าที่ปรากฏในวรรณคดี แล้วพัฒนาไปสู่การแสดงความคิดเห็นและการติชมอย่างสุภาพและสร้างสรรค์ การเรียนรู้วิธีการวิจารณ์และการชื่นชมวรรณคดีช่วยให้สามารถอธิบายมุมมองของตนเองโดยอาศัยหลักฐานจากตัวบท เห็นคุณค่าและข้อจำกัดของงานวรรณคดี และเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์วรรณคดีอย่างมีความหมาย

จุดประสงค์การเรียนรู้

เมื่อนักศึกษาเรียนเนื้อหาเรื่องนี้จบลงแล้ว สามารถ

1. อ่านและตั้งประเด็นวิจารณ์จากตัวบทวรรณคดีได้
2. แสดงความคิดเห็นและติชมวรรณคดีอย่างสุภาพและสร้างสรรค์ได้
3. อธิบายมุมมองของตนเองต่อวรรณคดี

เนื้อหา

การศึกษาหน่วยการเรียนรู้นี้มีหัวข้อที่จำเป็นต้องศึกษา ดังนี้

1. การอ่านและการตั้งประเด็นวิจารณ์
2. วิธีการวิจารณ์
3. การชื่นชมวรรณคดีและการแสดงความคิดเห็น (ติชม)

กิจกรรมการเรียนรู้

ชั่วโมงที่ 1

ขั้นที่ 1 เปิดประสบการณ์การอ่านและการชื่นชม (30 นาที)

- จัดที่นั่งแบบครึ่งวงกลมเพื่อให้ผู้เรียนเห็นหน้ากันและจดจำได้พร้อมกัน ครูอธิบายกติกา “ฟัง-จด-แลกเปลี่ยน” เพื่อสร้างบรรยากาศปลอดภัยต่อการแสดงความคิดเห็น และมอบบัตรคำสำคัญให้ผู้เรียนเตรียมจดประเด็นสำคัญระหว่างชมสื่อ
- เปิดวิดีโอ อาชยานบท "มหาเวสสันดรชาดก กัณฑ์มัทรี" แบบต่อเนื่องหนึ่งรอบโดยไม่หยุด ครูผู้สอนให้ผู้เรียน “ดู-ฟัง-รู้สึก-จด” เน้นคำ/วลี/ท่อนที่ประทับใจ

- ครูผู้สอน แจกตัวบทอาชยานบท "มหาเวสสันดรชาดก กัณฑ์มัทรี" ให้นักศึกษา อ่านเงียบ คนเดียว 3-5 นาที ชิดเส้นใต้ถ้อยคำ/วลี/ประโยคที่ “รู้สึกสะดุดใจ”

- นักศึกษา เขียนคำเดียวหรือวลีสั้น ๆ แทนอารมณ์ที่เกิดขึ้น

ขั้นที่ 2 ชวนตั้งคำถามและประเด็นวิจารณ์จากตัวบท (30 นาที)

- ครูผู้สอนประเด็นวิจารณ์ว่า “ประเด็นวิจารณ์ต้องเป็นคำถามที่สามารถถกเถียงและ แลกเปลี่ยนมุมมองได้ ไม่ใช่คำถามที่มีคำตอบเพียงคำตอบเดียว” เพื่อสร้างความเข้าใจร่วมและ กำหนดทิศทางการอภิปรายอย่างสร้างสรรค์

- นักศึกษาจับคู่ทำงานร่วมกัน เพื่อเปิดโอกาสให้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างใกล้ชิด ลด ความกังวล และช่วยกันพัฒนาความคิดจากการอ่านวรรณคดี

- ศึกษานำความรู้สึกหรือความประทับใจที่เกิดขึ้นจากการอ่านตัวบท มาแปลงเป็น คำถามเชิงวิจารณ์ เช่น “ทำไมผู้ประพันธ์จึงเลือกใช้ถ้อยคำอ่อนหวานในฉากที่เจ็บปวด” หรือ “อารมณ์ที่ถ่ายทอดในฉากนี้ต้องการให้ผู้อ่านเห็นใจใครหรือเข้าใจสิ่งใด” เพื่อฝึกการตั้งประเด็นจาก ประสบการณ์การอ่านจริง

- นักศึกษาแต่ละคู่ร่วมกันพิจารณาและเลือกคำถามเพียงหนึ่งประเด็นที่เห็นที่น่าสนใจ ชวนคิด และสามารถนำไปอภิปรายต่อได้อย่างหลากหลายมุมมอง

ชั่วโมงที่ 2 - 3

ผู้สอนร่วมกับวิทยากรพิเศษ โดย

นางสาวศิริกานต์ ยืนยง อาจารย์ภาควิชาศิลปสากล สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

นายฤทธิกรณ แกมใบ อาจารย์ภาควิชาศึกษาทั่วไป สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

ขั้นที่ 3 ฝึกการติชมอย่างสุภาพและมีเหตุผล (20 นาที)

- ครูผู้สอนชี้แจงกรอบการติชมเพื่อเป็นแนวทางร่วมกันในการแสดงความคิดเห็น ได้แก่

(1) การชื่นชมสิ่งที่เห็นคุณค่าในตัวบทวรรณคดี (2) การตั้งข้อสังเกตอย่างสุภาพและ สร้างสรรค์ และ (3) การอ้างอิงถ้อยคำหรือส่วนของตัวบทวรรณคดีเป็นหลักฐาน เพื่อให้ นักศึกษามี กรอบการวิจารณ์ที่ชัดเจน เหมาะสม และเคารพความคิดเห็นที่แตกต่าง

- ครูผู้สอนอธิบายเพิ่มเติมว่า การวิจารณ์ในกิจกรรมนี้จะถ่ายทอดออกมาในรูปแบบ

การสร้างภาพพิมพ์แล้วพุดนำเสนอวิจารณ์จากภาพนั้น ในหัวข้อ “สุนทรียภาพวรรณคดี ไทยสู่ภาพพิมพ์แสงแดด” เพื่อสื่อสารความคิด ความรู้สึก และคุณค่าที่รับรู้จากการอ่านวรรณคดี

- นักศึกษาแบ่งกลุ่มย่อย เพื่อสร้างบรรยากาศการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างใกล้ชิด เปิด โอกาสให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและการรับฟัง

- นักศึกษาแต่ละคนผลัดกันนำเสนอประเด็นวิจารณ์จากการอ่านตัวบท โดย อธิบายมุมมองเชิงวิจารณ์ด้วยวาจา อ้างอิงถ้อยคำหรือส่วนของตัวบทวรรณคดีเป็นหลักฐาน และเชื่อมโยงความคิดของตนกับภาพหรือสัญลักษณ์ที่ตั้งใจจะถ่ายทอด

- ครูผู้สอนติดตามการอภิปรายของแต่ละกลุ่ม ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับเหมาะสมของภาษาในการวิจารณ์ ความชัดเจนของเหตุผล ความสัมพันธ์ระหว่างตัวบทวรรณคดีกับการสื่อสารผ่านภาพ เพื่อช่วยให้นักศึกษาพัฒนาทักษะการวิจารณ์เชิงวาจาอย่างมีคุณภาพ

ขั้นที่ 4 ลงมือวิจารณ์วรรณคดีจากการปฏิบัติจริง (90 นาที)

- ครูผู้สอนมอบหมายให้นักศึกษาสร้าง ผลงานในหัวข้อ “สุนทรียภาพวรรณคดีไทยสู่ภาพพิมพ์แสงแดด” เพื่อถ่ายทอดความคิด ความรู้สึก หรือคุณค่าที่ตนรับรู้จากการอ่านวรรณคดี

- นักศึกษาสร้างผลงานภาพ โดยเลือกสื่อสารประเด็นวิจารณ์ เช่น อารมณ์และบรรยากาศของเรื่อง ความงามของถ้อยคำหรือฉากสำคัญ แนวคิดหรือคุณค่าทางมนุษยธรรมที่ปรากฏในตัวบท เป็นต้น โดยไม่เน้นความถูกต้องเชิงเทคนิคศิลปะ แต่เน้นความหมายและการสื่อสารความรู้สึก

- เมื่อนักศึกษาสร้างผลงานเสร็จแล้ว แต่ละคนนำเสนอผลงานในรูปแบบนิทรรศการย่อย “สุนทรียภาพวรรณคดีไทยสู่ภาพพิมพ์แสงแดด” ด้วยการพูดวิจารณ์จากภาพที่ตนสร้างขึ้น โดยอธิบายแนวคิดของภาพ เชื่อมโยงภาพกับถ้อยคำหรือส่วนของตัวบทวรรณคดี แสดงเหตุผลว่าภาพนั้นสะท้อนมุมมองเชิงวิจารณ์อย่างไร

- นักศึกษาเพื่อนร่วมชั้นรับฟังการนำเสนอ พร้อมแสดงความคิดเห็นหรือซักถามอย่างสุภาพตามกรอบกติกา

- ครูผู้สอนทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยความสะดวกในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ คอยชี้แนะการใช้ภาษา การอ้างอิงตัวบท และการสื่อสารความคิดผ่านภาพ

ขั้นที่ 5 การไตร่ตรอง (Reflection) (10 นาที)

- ครูผู้สอนตั้งคำถามชวนไตร่ตรอง ว่า “การวิจารณ์วรรณคดีผ่านภาพและการพูด ทำให้เข้าใจตัวบทแตกต่างจากการเขียนอย่างไร” และ “ภาพช่วยถ่ายทอดความรู้สึกและคุณค่าของวรรณคดีได้อย่างไร”

- นักศึกษาถ่ายทอดความคิดและความรู้สึกจากกิจกรรมการเรียนรู้ในรูปแบบการสะท้อนคิดสั้น ๆ ด้วยวาจา หรือการบันทึกเสียงสะท้อนคิด

- นักศึกษาที่สมัครใจร่วมแบ่งปันประสบการณ์และข้อคิดจากการไตร่ตรองเพื่อแลกเปลี่ยนมุมมองและเสริมสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ร่วมกัน

- ครูผู้สอนและนักศึกษาร่วมกันสรุปสาระสำคัญ โดยเน้นย้ำว่า “การวิจารณ์วรรณคดีคือการสนทนากับตัวบทผ่านภาษา เสียง ภาพ และความรู้สึกไม่ใช่การตัดสินถูก-ผิด แต่คือการเข้าใจอย่างลุ่มลึกและเคารพความเป็นมนุษย์”

สื่อการเรียนรู้

สื่อกิจกรรม

1. บัตรคำสำคัญสำหรับบันทึกร่องรอยจากตัวบท

สื่อสิ่งพิมพ์

1. เอกสารประกอบการสอนหน่วยที่ 3 วรรณคดีวิจารณ์
2. แบบบันทึกการไตร่ตรองการเรียนรู้

สื่ออิเล็กทรอนิกส์

- วิดีโออาขยาน “มหาเวสสันดรชาดก กัณฑ์มัทรี” (จาก YouTube

<https://www.youtube.com/watch?v=tiAcXvGJLC4>)

สื่อบุคคล

1. นางสาวศิริกานต์ ยืนยง อาจารย์ภาควิชาศิลปสากล สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์
2. นายกฤติกรณ์ แกมใบ อาจารย์ภาควิชาศึกษาทั่วไป สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

วัสดุอุปกรณ์

1. กระดาษโพสต์อิท
2. ปากกา ดินสอ สีเมจิก
3. กระดาษ A4 หรือ A3
4. กระดาษฟาเปียน

การวัดและประเมินผล

จุดประสงค์การเรียนรู้	วิธีวัด	เครื่องมือวัดและประเมินผล	เกณฑ์การประเมินผล
1. อ่านและตั้งประเด็น วิจารณ์จากตัวบท วรรณคดีได้	ประเมินการตั้งประเด็นการ วิจารณ์จากการอ่าน/ การแสดงความคิดเห็นในการ อภิปราย	- แบบประเมินการตั้งประเด็น การวิจารณ์จากการอ่าน/การ แสดงความคิดเห็นในการ อภิปราย	เกณฑ์การ ประเมิน 4 ระดับ 4 ดีมาก 3 ดี 2 พอใช้ 1 ปรับปรุง
2. แสดงความคิดเห็น และตีชมวรรณคดีอย่าง สุภาพและสร้างสรรค์ได้	ประเมินการอภิปรายในกลุ่ม/ การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น	แบบประเมินการอภิปรายใน กลุ่ม/การแลกเปลี่ยนความ คิดเห็น	เกณฑ์การ ประเมิน 4 ระดับ 4 ดีมาก 3 ดี 2 พอใช้ 1 ปรับปรุง
3. อธิบายมุมมองของ ตนเองต่อวรรณคดี	- ตรวจสอบผลงานและการนำเสนอ การวิจารณ์ หัวข้อ “สุนทรียภาพวรรณคดีไทยสู่ ภาพพิมพ์แสงแดด” - ตรวจสอบบันทึกการ ไตร่ตรองการเรียนรู้	- แบบประเมินผลงานและการ นำเสนอการวิจารณ์ หัวข้อ “สุนทรียภาพวรรณคดีไทยสู่ภาพ พิมพ์แสงแดด” - แบบบันทึกการไตร่ตรองการ เรียนรู้	เกณฑ์การ ประเมิน 4 ระดับ 4 ดีมาก 3 ดี 2 พอใช้ 1 ปรับปรุง

เกณฑ์การประเมิน

เกณฑ์การประเมินการตั้งประเด็นการวิจารณ์จากการอ่าน/การแสดงความคิดเห็นในการ
อภิปราย

ระดับคุณภาพ	คำอธิบาย
4 (ดีมาก)	ตั้งประเด็นวิจารณ์ได้ อย่างน้อย 4 ประเด็น และสามารถอภิปรายได้มากกว่า 2 มุมมอง
3 (ดี)	ตั้งประเด็นวิจารณ์ได้ อย่างน้อย 3 ประเด็น และสามารถอภิปรายได้มากกว่า 2 มุมมอง
2 (พอใช้)	ตั้งประเด็นวิจารณ์ได้ อย่างน้อย 2 ประเด็น และสามารถอภิปรายได้มากกว่า 1 มุมมอง
1 (ควรปรับปรุง)	ตั้งประเด็นวิจารณ์ได้ อย่างน้อย 1 ประเด็น และสามารถอภิปรายได้มากกว่า 1 มุมมอง

เกณฑ์การประเมินการอภิปรายในกลุ่ม/การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น

ระดับคุณภาพ	คำอธิบาย
4 (ดีมาก)	ชื่นชม แสดงความคิดเห็น คุณค่าของตัวบทและตั้งข้อสังเกตเชิงสร้างสรรค์ พร้อมอ้างอิง ถ้อยคำหรือส่วนของตัวบทประกอบ ได้อย่างน้อย 4 ประเด็น
3 (ดี)	ชื่นชม แสดงความคิดเห็น คุณค่าของตัวบทและตั้งข้อสังเกตเชิงสร้างสรรค์ พร้อมอ้างอิง ถ้อยคำหรือส่วนของตัวบทประกอบ ได้อย่างน้อย 3 ประเด็น
2 (พอใช้)	ชื่นชม แสดงความคิดเห็น คุณค่าของตัวบทและตั้งข้อสังเกตเชิงสร้างสรรค์ พร้อมอ้างอิง ถ้อยคำหรือส่วนของตัวบทประกอบ ได้อย่างน้อย 2 ประเด็น
1 (ควรปรับปรุง)	ชื่นชม แสดงความคิดเห็น คุณค่าของตัวบทและตั้งข้อสังเกตเชิงสร้างสรรค์ พร้อมอ้างอิง ถ้อยคำหรือส่วนของตัวบทประกอบ ได้อย่างน้อย 1 ประเด็น

เกณฑ์การประเมินผลงานและการนำเสนอการวิจารณ์ หัวข้อ “สุนทรียภาพวรรณคดีไทยสู่ภาพพิมพ์แสงแดด”

ระดับคุณภาพ	คำอธิบาย
4 (ดีมาก)	ถ่ายทอดมุมมองของตนเองต่อวรรณคดีได้อย่างเป็นระบบ แสดงจุดยืนชัดเจน ใช้เหตุผลจากการอ่านจริง และยกถ้อยคำหรือส่วนของตัวบทเป็นหลักฐานสนับสนุน
3 (ดี)	อธิบายมุมมองของตนเองต่อวรรณคดีได้ มีเหตุผลประกอบจากตัวบท แต่การเชื่อมโยงยังไม่ลึกหรือครบทุกประเด็น
2 (พอใช้)	อธิบายมุมมองหรือความรู้สึกต่อวรรณคดีได้ แต่เหตุผลยังเป็นเชิงบรรยายหรือยังไม่อ้างอิงตัวบทชัดเจน
1 (ควรปรับปรุง)	แสดงมุมมองหรือความเห็นของตนเองต่อวรรณคดีได้อย่างน้อย 1 ประเด็น

เกณฑ์การประเมินการบันทึกการไตร่ตรองการเรียนรู้

ระดับคุณภาพ	คำอธิบาย
4 (ดีมาก)	นักศึกษาเขียนบันทึกครบทั้งสองคำถาม ความยาว 4 ประโยคขึ้นไป
3 (ดี)	นักศึกษาเขียนบันทึกครบทั้งสองคำถาม ความยาว 3 ประโยค
2 (พอใช้)	นักศึกษาเขียนบันทึกเพียงหนึ่งคำถาม หรือเขียนครบสองคำถามแต่ไม่ถึง 5
1 (ควรปรับปรุง)	นักศึกษาเขียนไม่ตรงกับคำถามที่กำหนด หรือมีเพียง 1-2 ประโยคสั้น ๆ

* ประยุกต์ใช้แบบประเมินจากจักรกฤษณ์ จันทะคุณ. (2557, น. 447 - 448)

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4

หน่วยการเรียนรู้ที่ 4 วิจัยและวิจารณ์วรรณคดีเอกพระอภัยมณี

ระยะเวลา 3 ชั่วโมง

เรื่อง ตอน พระอภัยมณีหนีนางผีเสื้อสมุทร : ชื่นชมความงามวรรณคดี

ผู้สอน นายเมธิ อนันต์

ดื่มตำราวรรณคดี และการชื่นชมและการแสดงความคิดเห็น (ติชม)

สาระสำคัญ

พระอภัยมณี ตอน พระอภัยมณีหนีนางผีเสื้อสมุทร เป็นวรรณคดีเอกของไทยที่สะท้อนความงามทางวรรณศิลป์อย่างเด่นชัด ทั้งด้านถ้อยคำ ภาพพจน์ อารมณ์ และบรรยากาศ ด้วยบทแสดงให้เห็นการถ่ายทอดคุณค่าทางภาษาและจินตนาการผ่านเหตุการณ์การเรียนรู้ การฝึกฝน และความสัมพันธ์ของตัวละคร ซึ่งเอื้อต่อการดื่มตำราวรรณคดีและการซาบซึ้งในความละเอียดอ่อนซึ้งและพลังทางอารมณ์ของเรื่อง วรรณคดีที่ปรากฏช่วยเสริมให้เนื้อเรื่องมีมิติทางความรู้สึก สร้างความเพลิดเพลินและความประทับใจแก่ผู้อ่าน

การวิจัยและวิจารณ์ตอนดังกล่าวมุ่งเน้นการชื่นชมความงามทางวรรณคดีควบคู่กับการติชมอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากการใช้ภาษา การสร้างภาพในจินตนาการ และการถ่ายทอดอารมณ์ที่สอดคล้องกับเนื้อเรื่อง กระบวนการชื่นชมและแสดงความคิดเห็นช่วยเปิดพื้นที่ให้เกิดการตีความที่หลากหลาย และทำให้เห็นคุณค่าทางสุนทรีย์ของวรรณคดีไทยในเชิงลึก อันเป็นพื้นฐานสำคัญต่อการเข้าใจวรรณคดีเอกในฐานะงานศิลปะทางภาษา ที่ให้ทั้งความงาม ความรู้สึก และคุณค่าทางความคิดอย่างกลมกลืน

จุดประสงค์การเรียนรู้

เมื่อนักศึกษาเรียนเนื้อหาเรื่องนี้จบลงแล้ว สามารถ

1. ชื่นชมและดื่มตำราความงามที่ปรากฏใน พระอภัยมณี ตอน พระอภัยมณีหนีนางผีเสื้อสมุทรได้
2. สะท้อนความรู้สึกและการรับรู้คุณค่าของวรรณคดี ที่ปรากฏในตอนดังกล่าวผ่านการแสดงความคิดเห็นและการติชมอย่างเหมาะสม
3. เชื่อมโยงประสบการณ์การอ่านกับการวิจัยและวิจารณ์วรรณคดีได้

เนื้อหา

การศึกษาหน่วยการเรียนรู้นี้มีหัวข้อที่จำเป็นต้องศึกษา ดังนี้

1. การชื่นชมความงามวรรณคดี
2. การดื่มตำราวรรณคดี
3. การชื่นชมและการแสดงความคิดเห็น (ติชม)

กิจกรรมการเรียนรู้

ชั่วโมงที่ 1

ขั้นที่ 1 การได้รับประสบการณ์ที่เป็นรูปธรรม (30 นาที)

- ครูผู้สอนแจกตัวบทวรรณคดีตอนสั้น ๆ โดยดการอธิบายความหมายหรือบริบทล่วงหน้า เพื่อเปิดพื้นที่ให้นักศึกษาเข้าถึงตัวบทด้วยประสบการณ์ตรงและความรู้สึกของตนเอง

- ครูผู้สอนจัดบรรยากาศ “ฟังอ่านเพื่อตีความ” โดยครูผู้สอนเปิดวิดีโอคลิป พระอภัยมณี ตอน พระอภัยมณีหนีนางผีเสื้อสมุทร ขับร้องโดย เพ็ญ บุญชู ที่มีคำร้องสอดคล้องกับอารมณ์ของตัวบท พร้อมขอให้นักศึกษาอ่านตัวบทไปพร้อมกับการฟัง เพื่อให้ถ้อยคำ เสียง และจังหวะ ช่วยพาผู้อ่านเข้าสู่บรรยากาศของวรรณคดีอย่างลึกซึ้ง

- ครูผู้สอนกำหนดกติกาให้นักศึกษาอ่านอย่างสงบ ไม่เร่งรีบ และเปิดใจรับอารมณ์ที่เกิดขึ้นจากการอ่านและการฟังร่วมกัน

- นักศึกษาอ่านตัวบทอย่างช้าและต่อเนื่อง ปล่อยให้ถ้อยคำ ภาษา และเสียงที่ได้ฟังนำพาความรู้สึก โดยไม่มุ่งหาคำอธิบายหรือการตีความในทันที

- นักศึกษามุ่งหาคำเพียงหนึ่งคำเพื่อแทนอารมณ์หรือความรู้สึกที่เกิดขึ้นจากกิจกรรมฟังอ่านเพื่อตีความ เพื่อสะท้อนการรับรู้เชิงอารมณ์อย่างตรงไปตรงมา

ขั้นที่ 2 การสังเกตอย่างไตร่ตรอง (30 นาที)

- ครูผู้สอนอ่านหรือเปิดเสียงอ่านบางช่วงของตอน พระอภัยมณีหนีนางผีเสื้อสมุทรที่สะท้อนอารมณ์เด่น เช่น ความมุ่งมั่น ความอ่อนโยน ความแตกต่างของแนวทางชีวิต หรือความสงบจากเสียงปี เพื่อกระตุ้นการรับรู้อารมณ์ร่วมกัน

- ครูผู้สอนให้แต่ละกลุ่มเลือก “อารมณ์หรือคุณค่า” จากตอนที่อ่าน นักศึกษาแต่ละกลุ่มร่วมกันเลือกอารมณ์หรือคุณค่าที่ตนเองรับรู้จากตัวบท ได้แก่ (1) ความสงบและอ่อนโยนของเสียงปี (2) ความมุ่งมั่นในการเรียนรู้ (3) ความแตกต่างระหว่างพลังอาวุธกับพลังดนตรี

- ครูผู้สอนตั้งโจทย์ว่า “หากไม่ใช่คำพูดหรือถ้อยคำใด ๆ นักศึกษาจะถ่ายทอดอารมณ์หรือคุณค่าจากตอนนี้อย่างไร” เพื่อให้นักศึกษาหลีกเลี่ยงจากการอธิบาย และหันมาใช้ในการรับรู้ทางกายและเสียงแทน

- นักศึกษาร่วมกันออกแบบท่าทาง สีหน้า จังหวะการเคลื่อนไหว หรือการหยุดนิ่ง เพื่อสะท้อนอารมณ์และบรรยากาศของตอน พระอภัยมณีหนีนางผีเสื้อสมุทร โดยไม่ยึดติดกับรูปแบบการแสดงตายตัว

- นักศึกษาใช้เสียงที่ไม่ใช่ถ้อยคำ เช่น เสียงลมหายใจ เสียงฮัม เสียงจังหวะเบา ๆ หรือการเลียนเสียงปี่อย่างง่าย เพื่อสื่อถึงบทบาทของดนตรีและอารมณ์ที่ปรากฏในเรื่อง

- นักศึกษาแสดงสั้น ๆ กลุ่มละประมาณ 1 นาที แต่ละกลุ่มนำเสนอการแสดงออกผ่านร่างกายและเสียงเป็นระยะเวลาสั้น ๆ เพื่อถ่ายทอดความงามและอารมณ์จากตัวบท โดยไม่อธิบายความหมายหรือบอกชื่ออารมณ์ล่วงหน้า

ชั่วโมงที่ 2 -3

ขั้นที่ 3 การนำความรู้ความเข้าใจไปทดลองใช้ (90 นาที)

- ครูผู้สอนชี้แจงโจทย์การแสดงแก่นักศึกษา ว่า “ให้นักศึกษาสร้างการแสดงความยาวประมาณ 3 นาทีจากตัวบท โดยคงอารมณ์และบรรยากาศของเรื่องไว้ให้ชัดเจน” โดยเน้นว่าการแสดงไม่จำเป็นต้องถ่ายทอดเนื้อเรื่องทั้งหมด แต่ต้องสื่ออารมณ์ ความรู้สึก และคุณค่าที่ปรากฏในตัวบท

- นักศึกษาแต่ละกลุ่มร่วมกันวางแผนและแบ่งบทบาทหน้าที่เพื่อให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์ผลงานตามความถนัด

- นักศึกษาร่วมกันตัดสินใจเลือกวิธีการถ่ายทอดอารมณ์จากตัวบท โดยอาจเลือก (1) การร้องหรือขับเสียง (2) การบรรเลงดนตรีหรือสร้างจังหวะ (3) การแสดงท่าทางและการเคลื่อนไหวหรือ (4) การผสมผสานหลายรูปแบบ ทั้งนี้มุ่งเน้นการสื่ออารมณ์มากกว่าการอธิบายด้วยถ้อยคำ

- นักศึกษาฝึกซ้อมการแสดงภายในกลุ่ม โดยปรับจังหวะ การเคลื่อนไหว และการใช้เสียงให้สอดคล้องกับอารมณ์ของตัวบท ครูผู้สอนทำหน้าที่สังเกต ให้คำแนะนำเชิงชี้แนะ โดยไม่กำหนดรูปแบบตายตัว

- นักศึกษาแต่ละกลุ่มนำเสนอการแสดงความยาวประมาณ 3 นาทีหน้าชั้นเรียน เพื่อถ่ายทอดอารมณ์และความงามของตัวบทผ่านการแสดงและดนตรี สร้างประสบการณ์การเรียนรู้ร่วมกัน

ขั้นที่ 4 แสดงทัศนคติเชิงวิจารณ์ (20 นาที)

- นักศึกษาที่รับชมการแสดงแสดงความคิดเห็นโดยเริ่มจากการบอกความรู้สึกหรืออารมณ์ที่เกิดขึ้นจากการแสดงโดยไม่มุ่งตัดสินว่าการแสดงถูกหรือผิด

- นักศึกษาระบุฉาก เสียง ดนตรี จังหวะ หรือท่าทางที่ส่งผลต่อความรู้สึกของตนเอง เพื่อแสดงให้เห็นว่าความรู้สึกดังกล่าวเกิดขึ้นจากองค์ประกอบใดของการแสดง

- ครูผู้สอนดูแลจังหวะการอภิปราย ให้โอกาสนักศึกษาหลายคนได้แสดงความคิดเห็น พร้อมช่วยปรับถ้อยคำให้เป็นภาษาเชิงบวกและสุภาพ เมื่อจำเป็น เพื่อรักษาบรรยากาศการเรียนรู้ที่สร้างสรรค์

- ครูผู้สอนชี้ให้เห็นว่าผู้ชมแต่ละคนอาจรับรู้และตีความการแสดงแตกต่างกันได้ พร้อมเน้นย้ำว่าความแตกต่างดังกล่าวเป็นคุณค่าของการชื่นชมและการวิจารณ์ทางศิลปะ

ขั้นสังเกตอย่างไตร่ตรอง (10 นาที)

- นักศึกษาเขียน Reflection สั้น ๆ หรือพูดสะท้อน ครูผู้สอน ตั้งคำถามเปิด “ขณะอ่านหรือชมการแสดง ฉันรู้สึก ใกล้เคียงละครใดมากที่สุด เพราะอะไร”

สื่อการเรียนรู้

สื่อสิ่งพิมพ์

1. บทวรรณคดีเรื่อง พระอภัยมณี ตอน พระอภัยมณีหนีนางผีเสื้อสมุทร (จากห้องสมุดดิจิทัลวัชรญาณ <https://n9.cl/wh2s9>)

2. เอกสารประกอบการสอนหน่วยที่ 4 วิจักษ์และวิจารณ์วรรณคดีเอก เรื่อง พระอภัยมณี ตอน พระอภัยมณีหนีนางผีเสื้อสมุทร

สื่ออิเล็กทรอนิกส์

1. วิดีโอเพลง พระอภัยมณี ตอน พระอภัยมณีหนีนางผีเสื้อสมุทร ขับร้องโดย เพ็ญ บุญชู (จาก YouTube <https://n9.cl/httiv>) เพื่อสร้างบรรยากาศการเรียนรู้

วัสดุอุปกรณ์

- ปากกา ดินสอ และสีเมจิก
- กระดาษ A4
- อุปกรณ์ประกอบการแสดง

การวัดและประเมินผล

จุดประสงค์การเรียนรู้	วิธีวัด	เครื่องมือวัดและประเมินผล	เกณฑ์การประเมินผล
1. ชื่นชมและตีความงามที่ปรากฏใน พระอภัยมณี ตอน พระอภัยมณีหนีนางผีเสื้อสมุทร ได้	- ประเมินการ แสดง - ประเมินการ แสดงทักษะเชิง วิจารณ์ - ประเมินการ บันทึกการ ไตร่ตรองการ เรียนรู้	- แบบประเมินการ วิจักษ์และวิจารณ์ วรรณคดีเอก - แบบประเมินการ แสดงทักษะเชิงวิจารณ์ - แบบประเมินการ บันทึกการไตร่ตรอง การเรียนรู้	เกณฑ์การ ประเมิน 4 ระดับ 4 ดีมาก 3 ดี 2 พอใช้ 1 ปรับปรุง
2. สะท้อนความรู้สึกและการรับรู้คุณค่าของ วรรณคดี ที่ปรากฏในตอนดังกล่าวผ่านการ แสดงความคิดเห็นและการติชมอย่าง เหมาะสม			
3. เชื่อมโยงประสบการณ์การอ่านกับการวิ จักษ์และวิจารณ์วรรณคดีได้			

เกณฑ์การประเมิน

เกณฑ์การประเมินการวิจัยและวิจารณ์วรรณคดีเอก

ระดับคุณภาพ	คำอธิบาย
4 (ดีมาก)	- การแสดงปรากฏองค์ประกอบการถ่ายทอดอารมณ์ครบทุกองค์ประกอบ ได้แก่ ร่างกาย เสียง จังหวะ สีหน้า และท่าทาง - สามารถถ่ายทอดอารมณ์ ความรู้สึกของรสรวรรณคดีปรากฏอย่างต่อเนื่องตลอดการแสดง - สามารถนำไปสู่การแลกเปลี่ยนมุมมองเชิงวิจารณ์ที่หลากหลาย
3 (ดี)	- การแสดงปรากฏองค์ประกอบการถ่ายทอดอารมณ์อย่างน้อย 4 องค์ประกอบ - สามารถถ่ายทอดอารมณ์ ความรู้สึกของรสรวรรณคดีปรากฏต่อเนื่องเป็นช่วง ๆ 3-4 ครั้ง - สามารถนำไปสู่การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเชิงชื่นชมและติชมได้
2 (พอใช้)	- การแสดงปรากฏองค์ประกอบการถ่ายทอดอารมณ์อย่างน้อย 3 องค์ประกอบ - อารมณ์สามารถถ่ายทอดความรู้สึกของรสรวรรณคดีปรากฏเป็นบางช่วง 2-3 ครั้ง - เชื่อมโยงกับตัวบทในเชิงอารมณ์ได้บางส่วน แต่การต่อยอดไปสู่การวิพากษ์หรือวิจารณ์ยังจำกัด
1 (ปรับปรุง)	- การแสดงปรากฏองค์ประกอบการถ่ายทอดอารมณ์อย่างน้อย 2 องค์ประกอบ - สามารถถ่ายทอดอารมณ์ ความรู้สึกของรสรวรรณคดีปรากฏ 1 ครั้ง - การแสดงแสดงให้เห็นว่าผู้เรียนได้อ่านตัวบทและพยายามถ่ายทอดประสบการณ์การอ่านผ่าน การแสดง

เกณฑ์การประเมินการแสดงทักษะเชิงวิจารณ์

ระดับคุณภาพ	คำอธิบาย
4 (ดีมาก)	แสดงทักษะเชิงวิจารณ์ได้อย่างน้อย 4 ประเด็น
3 (ดี)	แสดงทักษะเชิงวิจารณ์ได้อย่างน้อย 3 ประเด็น
2 (พอใช้)	แสดงทักษะเชิงวิจารณ์ได้อย่างน้อย 2 ประเด็น
1 (ควรปรับปรุง)	แสดงทักษะเชิงวิจารณ์ได้อย่างน้อย 1 ประเด็น

เกณฑ์การประเมินการบันทึกการไตร่ตรองการเรียนรู้

ระดับคุณภาพ	คำอธิบาย
4 (ดีมาก)	เขียน Reflection สั้น ๆ หรือพูดสะท้อนคิดด้านความงามและการดื่มด่ำอย่างมีเหตุผล อย่างน้อย 4 คำ/ประโยค
3 (ดี)	เขียน Reflection สั้น ๆ หรือพูดสะท้อนคิดด้านความงามและการดื่มด่ำอย่างมีเหตุผล อย่างน้อย 3 คำ/ประโยค
2 (พอใช้)	เขียน Reflection สั้น ๆ หรือพูดสะท้อนคิดด้านความงามและการดื่มด่ำอย่างมีเหตุผล อย่างน้อย 2 คำ/ประโยค
1 (ควรปรับปรุง)	เขียน Reflection สั้น ๆ หรือพูดสะท้อนคิดด้านความงามและการดื่มด่ำอย่างมีเหตุผล อย่างน้อย 1 คำ/ประโยค

* ประยุกต์ใช้แบบประเมินจากจักรกฤษณ์ จันทะคุณ. (2557, น. 447 - 448)

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 5

หน่วยการเรียนรู้ที่ 5 วิจัยและวิจารณ์วรรณคดีเอกขุนช้างขุนแผน

ระยะเวลา 4 ชั่วโมง

เรื่อง ตอน พลายแก้วเป็นคู่กับนางพิม : ชื่นชมความงามวรรณคดี ตี๋มตำ
รสวรรณคดี และการชื่นชมและการแสดงความคิดเห็น (ติชม)

ผู้สอน นายเมธี อนันต์

สาระสำคัญ

ขุนช้างขุนแผน ตอน พลายแก้วเป็นคู่กับนางพิม เป็นวรรณคดีเอกของไทยที่สะท้อนความงามทางวรรณศิลป์อย่างเด่นชัด ทั้งด้านถ้อยคำ ภาพพจน์ อารมณ์ และบรรยากาศ ตัวบทแสดงให้เห็นการถ่ายทอดคุณค่าทางภาษาและจินตนาการผ่านเหตุการณ์การเรียนรู้ การฝึกฝน และความสัมพันธ์ของตัวละคร ซึ่งเอื้อต่อการตีความรสวรรณคดีและการซาบซึ้งในความละเอียดอ่อนซึ้ง และพลังทางอารมณ์ของเรื่อง รสวรรณคดีที่ปรากฏช่วยเสริมให้เนื้อเรื่องมีมิติทางความรู้สึก สร้างความเพลิดเพลินและความประทับใจแก่ผู้อ่าน

การวิจัยและวิจารณ์ตอนดังกล่าวมุ่งเน้นการชื่นชมความงามทางวรรณคดีควบคู่กับการติชมอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากการใช้ภาษา การสร้างภาพในจินตนาการ และการถ่ายทอดอารมณ์ที่สอดคล้องกับเนื้อเรื่อง กระบวนการชื่นชมและแสดงความคิดเห็นช่วยเปิดพื้นที่ให้เกิดการตีความที่หลากหลาย และทำให้เห็นคุณค่าทางสุนทรียะของวรรณคดีไทยในเชิงลึก อันเป็นพื้นฐานสำคัญต่อการเข้าใจวรรณคดีเอกในฐานะงานศิลปะทางภาษา ที่ให้ทั้งความงาม ความรู้สึก และคุณค่าทางความคิดอย่างกลมกลืน

จุดประสงค์การเรียนรู้

เมื่อนักศึกษาเรียนเนื้อหาเรื่องนี้จบลงแล้ว สามารถ

1. ชื่นชมและตีความงามที่ปรากฏใน ขุนช้างขุนแผน ตอน พลายแก้วเป็นคู่กับนางพิม
2. สะท้อนความรู้สึกและการรับรู้คุณค่าของรสวรรณคดี ที่ปรากฏในตอนดังกล่าวผ่านการแสดงความคิดเห็นและการติชมอย่างเหมาะสม
3. เชื่อมโยงประสบการณ์การอ่านกับการวิจัยและวิจารณ์วรรณคดีได้

เนื้อหา

การศึกษาหน่วยการเรียนรู้นี้มีหัวข้อที่จำเป็นต้องศึกษา ดังนี้

1. การชื่นชมความงามวรรณคดี
2. การตีความรสวรรณคดี
3. การชื่นชมและการแสดงความคิดเห็น (ติชม)

กิจกรรมการเรียนรู้

ผู้สอนร่วมกับวิทยากรพิเศษ โดย

ดร.ไชโย นิธิอุบัติ อาจารย์ภาควิชาศึกษาทั่วไป สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

ชั่วโมงที่ 1

ขั้นที่ 1 การได้รับประสบการณ์ที่เป็นรูปธรรม (30 นาที)

- ครูผู้สอนแจกตัวบทวรรณคดีตอนสั้น ๆ โดยงดการอธิบายความหมายหรือบริบทล่วงหน้า เพื่อเปิดพื้นที่ให้นักศึกษาเข้าถึงตัวบทด้วยประสบการณ์ตรงและความรู้สึกของตนเอง

- ครูผู้สอนจัดบรรยากาศ “ฟังอ่านเพื่อตีความ” โดยครูผู้สอนเปิดวิดีโอคลิป มนต์ขุนแผน ขับร้องโดย กานต์ ทศน ที่มีคำร้องสอดคล้องกับอารมณ์ของตัวบท พร้อมขอให้นักศึกษาอ่านตัวบทไปพร้อมกับการฟัง เพื่อให้ถ้อยคำ เสียง และจังหวะ ช่วยพาผู้อ่านเข้าสู่บรรยากาศของวรรณคดีอย่างลึกซึ้ง

- ครูผู้สอนโดย ดร.ไชโย นิธิอุบัติ อาจารย์ภาควิชาศึกษาทั่วไป สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ (วิทยากรพิเศษ) เล่าเรื่องขุนช้างขุนแผน ตอน พลายแก้วเป็นชู้กับนางพิม ให้นักศึกษาฟัง โดยเปิดใจรับอารมณ์ที่เกิดขึ้นจากการอ่านและการฟังร่วมกัน

- นักศึกษาอ่านตัวบทอย่างช้าและต่อเนื่อง ปล่อยให้ถ้อยคำ ภาษา และเสียงที่ได้ฟังนำพาความรู้สึก โดยไม่มุ่งหาคำอธิบายหรือการตีความในทันที

- นักศึกษานับถ้อยคำเพียงหนึ่งคำเพื่อแทนอารมณ์หรือความรู้สึกที่เกิดขึ้นจากกิจกรรมฟังอ่านเพื่อตีความ เพื่อสะท้อนการรับรู้เชิงอารมณ์อย่างตรงไปตรงมา

ขั้นที่ 2 การสังเกตอย่างไตร่ตรอง (30 นาที)

- ครูผู้สอนอ่านหรือเปิดเสียงอ่านบางช่วงของขุนช้างขุนแผน ตอน พลายแก้วเป็นชู้กับนางพิม ที่สะท้อนอารมณ์เด่น ความรักลึกซึ้งและเสนาหา ความอ่อนหวานอาลัยอาวรณ์ ความล่งเลียดแย้งทางใจ และความอ่อนไหวของอารมณ์มนุษย์ เพื่อกระตุ้นการรับรู้อารมณ์ร่วมกัน

- ครูผู้สอนให้แต่ละกลุ่มเลือก “อารมณ์หรือคุณค่า” จากตอนที่อ่าน นักศึกษาแต่ละกลุ่มร่วมกันเลือกอารมณ์หรือคุณค่าที่ตนเองรับรู้จากตัวบท ได้แก่ (1) ความรักใคร่เสนาหาและความผูกพันลึกซึ้งระหว่างพลายแก้วกับนางพิม (2) ความอ่อนหวาน อาลัยอาวรณ์ และความเปราะบางของความรู้สึก (3) ความขัดแย้งทางอารมณ์และคุณค่าของความรักท่ามกลางกรอบสังคมและศีลธรรม

- ครูผู้สอนตั้งโจทย์ว่า “หากไม่ใช่คำอธิบายหรือการเล่าเรื่อง นักศึกษาจะถ่ายทอดอารมณ์หรือคุณค่าจากตอนนี้ผ่านบทเพลงและทำนองอย่างไร” เพื่อให้นักศึกษาออกจากการอธิบายเชิงถ้อยคำ และหันมาใช้ในการรับรู้ทางเสียงและดนตรีเป็นสื่อหลัก

- นักศึกษาร่วมกันออกแบบ บทเพลงและทำนองอย่างง่าย โดยพิจารณาจังหวะ ความเร็ว ความดัง-เบา และทำนองที่เหมาะสม เพื่อสะท้อนอารมณ์และบรรยากาศของตอน พระอภัยมณีหนี

นางผีเสื้อสมุทร โดยไม่ยึดติดกับรูปแบบเพลงหรือฉันทลักษณ์ตายตัว -

- นักศึกษาใช้ เสียงร้อง เสียงฮัม การเคาะจังหวะ หรือการเลียนเสียงป๊ออย่างง่าย เพื่อถ่ายทอดบทบาทของดนตรีและอารมณ์ที่ปรากฏในเรื่อง โดยอาจใช้คำร้องสั้น ๆ หรือไม่ใช่ถ้อยคำเลย
- นักศึกษานำเสนอผลงาน กลุ่มละประมาณ 1 นาที ด้วยการขับร้องหรือบรรเลงทำนองที่สร้างสรรค์ขึ้น เพื่อถ่ายทอดความงามและอารมณ์จากตัวบท โดยไม่อธิบายความหมายหรือระบุชื่ออารมณ์ล่วงหน้า

ชั่วโมงที่ 2 -3

ขั้นที่ 3 การนำความรู้ความเข้าใจไปทดลองใช้ (90 นาที)

- ครูผู้สอนชี้แจงโจทย์ว่า “ให้นักศึกษาสร้างการแสดงประกอบเพลง ความยาวประมาณ 3 นาที จากตัวบท โดยออกแบบบทเพลง ทำนอง หรือดนตรี เพื่อคงอารมณ์และบรรยากาศของเรื่องไว้ให้ชัดเจน” ทั้งนี้ไม่จำเป็นต้องถ่ายทอดเนื้อเรื่องทั้งหมด แต่ต้องสื่ออารมณ์ ความรู้สึก และคุณค่าที่ปรากฏในตัวบทผ่านเสียงและดนตรีเป็นหลัก
 - นักศึกษาแต่ละกลุ่มร่วมกันวางแผนการสร้างสรรคผลงาน และแบ่งบทบาทหน้าที่ตามความถนัด เช่น ผู้แต่งคำร้อง ผู้คิดทำนอง ผู้สร้างจังหวะหรือดนตรีประกอบ และผู้ออกแบบการแสดงประกอบเพลง เพื่อให้ทุกคนมีส่วนร่วมอย่างทั่วถึง
 - นักศึกษาร่วมกันตัดสินใจเลือกแนวทางการถ่ายทอดอารมณ์จากตัวบท ผ่าน การแต่งบทเพลง การสร้างทำนอง การบรรเลงหรือสร้างจังหวะ และการแสดงประกอบเพลง หรือการผสมผสานหลายรูปแบบ โดยมุ่งเน้นการสื่ออารมณ์และบรรยากาศมากกว่าการอธิบายด้วยถ้อยคำ
 - นักศึกษาฝึกซ้อมการแสดงภายในกลุ่ม โดยปรับจังหวะ ทำนอง การใช้เสียง และการแสดงประกอบให้สอดคล้องกับอารมณ์ของตัวบท ครูผู้สอนทำหน้าที่สังเกตและให้คำแนะนำเชิงชี้แนะ โดยเปิดโอกาสให้เกิดความคิดสร้างสรรค์อย่างอิสระ
 - นักศึกษาแต่ละกลุ่มนำเสนอ การแสดงประกอบเพลงความยาวประมาณ 3 นาที หน้าชั้นเรียน เพื่อถ่ายทอดความงามและอารมณ์ของตัวบทผ่านบทเพลงและดนตรี สร้างประสบการณ์การเรียนรู้ร่วมกันในชั้นเรียน
- ขั้นที่ 4 แสดงทัศนะเชิงวิจารณ์ (20 นาที)
- นักศึกษาที่รับชมการแสดงแสดงความคิดเห็นโดยเริ่มจากการบอกความรู้สึกหรืออารมณ์ที่เกิดขึ้นจากการแสดงโดยไม่มุ่งตัดสินว่าการแสดงถูกหรือผิด
 - นักศึกษาระบุฉาก เสียง ดนตรี จังหวะ หรือท่าทางที่ส่งผลต่อความรู้สึกของตนเอง เพื่อแสดงให้เห็นว่าความรู้สึกดังกล่าวเกิดขึ้นจากองค์ประกอบใดของการแสดง

- ครูผู้สอนดูแลจังหวะการอภิปราย ให้โอกาสนักศึกษาหลายคนได้แสดงความคิดเห็น พร้อมช่วยปรับถ้อยคำให้เป็นภาษาเชิงบวกและสุภาพ เมื่อจำเป็น เพื่อรักษาบรรยากาศการเรียนรู้ที่สร้างสรรค์

- ครูผู้สอนชี้ให้เห็นว่าผู้ชมแต่ละคนอาจรับรู้และตีความการแสดงแตกต่างกันได้ พร้อมเน้นย้ำว่าความแตกต่างดังกล่าวเป็นคุณค่าของการชื่นชมและการวิจารณ์ทางศิลปะ

ขั้นสังเกตอย่างไตร่ตรอง (10 นาที)

- นักศึกษาเขียน Reflection สั้น ๆ หรือพูดสะท้อน ครูผู้สอน ตั้งคำถามเปิด “บทเพลงหรือทำนองช่วงใดทำให้ฉันรู้สึกเชื่อมโยงกับอารมณ์ของเรื่องมากที่สุด เพราะอะไร”

สื่อการเรียนรู้

สื่อสิ่งพิมพ์

1. บทวรรณคดีเรื่อง ขุนช้างขุนแผน ตอน พลายแก้วเป็นซู้กับนางพิม (จากห้องสมุดดิจิทัล วรรณญาณ <https://n9.cl/nsciw>)

2. เอกสารประกอบการสอนหน่วยที่ 5 วิจัยและวิจารณ์วรรณคดีเอก เรื่อง ขุนช้างขุนแผน ตอน พลายแก้วเป็นซู้กับนางพิม

สื่ออิเล็กทรอนิกส์

1. วิดีโอเพลง มนต์ขุนแผน - กานต์ ทศน (จาก YouTube <https://n9.cl/44vu4>) เพื่อสร้างบรรยากาศการเรียนรู้

สื่อบุคคล

1. ดร.ไชโย นิธิอุบัติ อาจารย์ภาควิชาศึกษาทั่วไป สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

วัสดุอุปกรณ์

1. ปากกา ดินสอ และสีเมจิก

2. กระดาษ A4

3. อุปกรณ์ประกอบการแสดง

การวัดและประเมินผล

จุดประสงค์การเรียนรู้	วิธีวัด	เครื่องมือวัดและ ประเมินผล	เกณฑ์การ ประเมินผล
1. ชื่นชมและตีความความงามที่ปรากฏใน ขุนช้างขุนแผน ตอน พลายแก้วเป็นซู้กับ นางพิม ได้	- ประเมินการแสดง - ประเมินการแสดง ทักษะเชิงวิจารณ์ - ประเมินการบันทึก การไตร่ตรองการ เรียนรู้	- แบบประเมินการ วิ จักษ์และวิจารณ์วรรณคดี เอก - แบบประเมินการแสดง ทักษะเชิงวิจารณ์ - แบบประเมินการบันทึก การไตร่ตรองการเรียนรู้	เกณฑ์การ ประเมิน 4 ระดับ 4 ดีมาก 3 ดี 2 พอใช้ 1 ปรับปรุง
2. สะท้อนความรู้สึกและการรับรู้คุณค่า ของวรรณคดี ที่ปรากฏในตอนดังกล่าว ผ่านการแสดงความคิดเห็นและการตีความ อย่างเหมาะสม			
3. เชื่อมโยงประสบการณ์การอ่านกับ การวิจักษ์และวิจารณ์วรรณคดีได้			
เกณฑ์การประเมิน			
เกณฑ์การประเมินการวิจักษ์และวิจารณ์วรรณคดีเอก			
ระดับคุณภาพ	คำอธิบาย		
4 (ดีมาก)	- การแสดงปรากฏองค์ประกอบการถ่ายทอดอารมณ์ครบทุกองค์ประกอบ ได้แก่ ร่างกาย เสียง จังหวะ สีหน้า และท่าทาง - สามารถถ่ายทอดอารมณ์ ความรู้สึกของวรรณคดีปรากฏอย่างต่อเนื่องตลอดการแสดง - สามารถนำไปสู่การแลกเปลี่ยนมุมมองเชิงวิจารณ์ที่หลากหลาย		
3 (ดี)	- การแสดงปรากฏองค์ประกอบการถ่ายทอดอารมณ์อย่างน้อย 4 องค์ประกอบ - สามารถถ่ายทอดอารมณ์ ความรู้สึกของวรรณคดีปรากฏต่อเนื่องเป็นช่วง ๆ 3-4 ครั้ง - สามารถนำไปสู่การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเชิงชื่นชมและตีความได้		
2 (พอใช้)	- การแสดงปรากฏองค์ประกอบการถ่ายทอดอารมณ์อย่างน้อย 3 องค์ประกอบ - อารมณ์สามารถถ่ายทอดความรู้สึกของวรรณคดีปรากฏเป็นบางช่วง 2-3 ครั้ง - เชื่อมโยงกับตัวบทในเชิงอารมณ์ได้บางส่วน แต่การต่อยอดไปสู่การวิจักษ์หรือวิจารณ์ยังจำกัด		
1 (ปรับปรุง)	- การแสดงปรากฏองค์ประกอบการถ่ายทอดอารมณ์อย่างน้อย 2 องค์ประกอบ - สามารถถ่ายทอดอารมณ์ ความรู้สึกของวรรณคดีปรากฏ 1 ครั้ง - การแสดงแสดงให้เห็นว่าผู้เรียนได้อ่านตัวบทและพยายามถ่ายทอดประสบการณ์การอ่านผ่านการแสดง		

เกณฑ์การประเมินการแสดงทักษะเชิงวิจารณ์

ระดับคุณภาพ	คำอธิบาย
4 (ดีมาก)	แสดงทักษะเชิงวิจารณ์ได้อย่างน้อย 4 ประเด็น
3 (ดี)	แสดงทักษะเชิงวิจารณ์ได้อย่างน้อย 3 ประเด็น
2 (พอใช้)	แสดงทักษะเชิงวิจารณ์ได้อย่างน้อย 2 ประเด็น
1 (ควรปรับปรุง)	แสดงทักษะเชิงวิจารณ์ได้อย่างน้อย 1 ประเด็น

เกณฑ์การประเมินการบันทึกการไตร่ตรองการเรียนรู้

ระดับคุณภาพ	คำอธิบาย
4 (ดีมาก)	เขียน Reflection สั้น ๆ หรือพูดสะท้อนคิดด้านความงามและการดื่มด่ำอย่างมีเหตุผล อย่างน้อย 4 คำ/ประโยค
3 (ดี)	เขียน Reflection สั้น ๆ หรือพูดสะท้อนคิดด้านความงามและการดื่มด่ำอย่างมีเหตุผล อย่างน้อย 3 คำ/ประโยค
2 (พอใช้)	เขียน Reflection สั้น ๆ หรือพูดสะท้อนคิดด้านความงามและการดื่มด่ำอย่างมีเหตุผล อย่างน้อย 2 คำ/ประโยค
1 (ควรปรับปรุง)	เขียน Reflection สั้น ๆ หรือพูดสะท้อนคิดด้านความงามและการดื่มด่ำอย่างมีเหตุผล อย่างน้อย 1 คำ/ประโยค

* ประยุกต์ใช้แบบประเมินจากจักรกฤษณ์ จันทะคุณ. (2557, น. 447 - 448)

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 6

หน่วยการเรียนรู้ที่ 6 วิจัยและวิจารณ์วรรณคดีเอกราชเกียรติ

ระยะเวลา 3 ชั่วโมง

เรื่อง ตอน พลายแก้วเป็นชู้กับนางพิม : ขึ้นชมความงามวรรณคดี ตี๋ม

ผู้สอน นายเมธี อนันต์

ตำราวรรณคดี และการขึ้นชมและการแสดงความคิดเห็น (ติชม)

สาระสำคัญ

รามเกียรติ์ ตอน สีดาลุยไฟ เป็นวรรณคดีเอกของไทยที่สะท้อนความงามทางวรรณศิลป์อย่างเด่นชัด ทั้งด้านถ้อยคำ ภาพพจน์ อารมณ์ และบรรยากาศ ตัวบทแสดงให้เห็นการถ่ายทอดคุณค่าทางภาษาและจินตนาการผ่านเหตุการณ์การเรียนรู้ การฝึกฝน และความสัมพันธ์ของตัวละคร ซึ่งเอื้อต่อการตีความวรรณคดีและการซาบซึ้งในความละเอียด อ่อนช้อย และพลังทางอารมณ์ของเรื่อง รสวรรณคดีที่ปรากฏช่วยเสริมให้เนื้อเรื่องมีมิติทางความรู้สึก สร้างความเพลิดเพลินและความประทับใจแก่ผู้อ่าน

การวิจัยและวิจารณ์ตอนดังกล่าวมุ่งเน้นการขึ้นชมความงามทางวรรณคดีควบคู่กับการติชมอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากการใช้ภาษา การสร้างภาพในจินตนาการ และการถ่ายทอดอารมณ์ที่สอดคล้องกับเนื้อเรื่อง กระบวนการขึ้นชมและแสดงความคิดเห็นช่วยเปิดพื้นที่ให้เกิดการตีความที่หลากหลาย และทำให้เห็นคุณค่าทางสุนทรียะของวรรณคดีไทยในเชิงลึก อันเป็นพื้นฐานสำคัญต่อการเข้าใจวรรณคดีเอกในฐานะงานศิลปะทางภาษา ที่ให้ทั้งความงาม ความรู้สึก และคุณค่าทางความคิดอย่างกลมกลืน

จุดประสงค์การเรียนรู้

เมื่อนักศึกษาเรียนเนื้อหาเรื่องนี้จบลงแล้ว สามารถ

1. ขึ้นชมและตีความความงามที่ปรากฏใน รามเกียรติ์ ตอน สีดาลุยไฟ
2. สะท้อนความรู้สึกและการรับรู้คุณค่าของวรรณคดี ที่ปรากฏในตอนดังกล่าวผ่านการแสดงความคิดเห็นและการติชมอย่างเหมาะสม

3. เชื่อมโยงประสบการณ์การอ่านกับการวิจัยและวิจารณ์วรรณคดีได้

เนื้อหา

การศึกษาหน่วยการเรียนรู้นี้มีหัวข้อที่จำเป็นต้องศึกษา ดังนี้

1. การขึ้นชมความงามวรรณคดี
2. การตีความวรรณคดี
3. การขึ้นชมและการแสดงความคิดเห็น (ติชม)

กิจกรรมการเรียนรู้

ผู้สอนร่วมกับวิทยากรพิเศษ โดย คณะเพลงน้อย โอเล่ การละคร จังหวัดสุพรรณบุรี

ชั่วโมงที่ 1

ขั้นที่ 1 การได้รับประสบการณ์ที่เป็นรูปธรรม (30 นาที)

- ครูผู้สอนแจกตัวบทวรรณคดีตอนสั้น ๆ โดยงดการอธิบายความหมายหรือบริบทล่วงหน้า เพื่อเปิดพื้นที่ให้เข้าถึงตัวบทผ่านประสบการณ์ตรงและความรู้สึกเป็นสำคัญ

- ครูผู้สอนจัดบรรยากาศ “ชมการแสดงเพื่อตีความ” ด้วยการสาธิตการแสดงละครเวทีร่วมสมัยที่ดัดแปลงจาก รามเกียรติ์ ตอน สีดาลุยไฟ โดยเน้นการใช้เสียงดนตรี จังหวะ การเคลื่อนไหว และภาพบนเวที เพื่อถ่ายทอดอารมณ์และบรรยากาศของตัวบท

- ครูผู้สอนร่วมกับ คณะเพลงน้อย โอเล่ การละคร จังหวัดสุพรรณบุรี (วิทยากรพิเศษ) สาธิตหรืออธิบายสั้น ๆ ระหว่างการแสดงในฐานะผู้สร้างประสบการณ์ทางศิลปะ โดยไม่ชี้นำการตีความ เพื่อเปิดโอกาสให้เกิดการรับรู้อารมณ์อย่างอิสระ

- ระหว่างการชมการแสดง นักศึกษาอ่านตัวบทไปพร้อมกันอย่างช้าและต่อเนื่อง ปล่อยให้ถ้อยคำ ภาษา การแสดง และเสียงบนเวทีนำพาความรู้สึก โดยไม่มุ่งหาคำอธิบายหรือข้อสรุปในทันที

- หลังการสาธิตการแสดง นักศึกษานำบันทึก คำเพียงหนึ่งคำหรือวลีสั้น ๆ เพื่อแทนอารมณ์หรือความรู้สึกที่เกิดขึ้นจากการชมละครเวทีร่วมสมัยและการอ่านตัวบท สะท้อนการรับรู้เชิงอารมณ์อย่างตรงไปตรงมา

ขั้นที่ 2 การสังเกตอย่างไตร่ตรอง (30 นาที)

- ครูผู้สอนเชิญให้นักศึกษาย้อนทบทวนประสบการณ์จากการชม การแสดงละครเวทีร่วมสมัยเรื่อง รามเกียรติ์ ตอน สีดาลุยไฟ และการอ่านตัวบทในขั้นที่ผ่านมา โดยเปิดเสียงหรือฉายช่วงสั้น ๆ ของการแสดงเดิมอีกครั้ง เพื่อกระตุ้นความทรงจำทางอารมณ์และบรรยากาศ

- ครูผู้สอนให้แต่ละกลุ่มแลกเปลี่ยนและเลือก “อารมณ์หรือคุณค่า” ที่ตนเองรับรู้ได้ชัดเจนจากการแสดงและตัวบท โดยเน้นการสังเกตจากสิ่งที่รู้สึก ไม่ใช่การอธิบายเชิงทฤษฎี ได้แก่ (1) ศักดิ์ศรีและความบริสุทธิ์ของนางสีดา (2) ความเจ็บปวด อดกลั้น และความเข้มแข็งภายใน (3) ความตึงเครียดทางอารมณ์ภายใต้กรอบอำนาจ ความรัก และค่านิยมของสังคม

- ครูผู้สอนตั้งคำถามชวนไตร่ตรองว่า “อารมณ์หรือคุณค่านี้นปรากฏชัดผ่านองค์ประกอบใดของการแสดงมากที่สุด ระหว่างการแสดงของนักแสดง ดนตรี/เสียง หรือบรรยากาศบนเวที” เพื่อให้ผู้เรียนสังเกตความสัมพันธ์ระหว่างตัวบทกับศิลปะการแสดง

- นักศึกษาแต่ละกลุ่มร่วมกันออกแบบการแสดง เสียง ดนตรี หรือทำนองสั้น ๆ (ไม่เกิน 1 นาที) ที่สะท้อนอารมณ์หรือคุณค่าที่เลือก โดยพิจารณาทำทาง จังหวะ ความเร็ว น้ำหนักเสียง และความเยียบ ให้สอดคล้องกับอารมณ์จากตอนสิดาลุยไฟ

- นักศึกษาแต่ละกลุ่มนำเสนอผลงาน กลุ่มละประมาณ 1 นาที เพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์การรับรู้อารมณ์จาก รามเกียรติ์ ตอน สิดาลุยไฟ และเปิดพื้นที่ให้เกิดการรับฟังและสังเกตความแตกต่างของการรับรู้ในแต่ละกลุ่ม

ชั่วโมงที่ 2 -3

ขั้นที่ 3 การนำความรู้ความเข้าใจไปทดลองใช้ (90 นาที)

- ครูผู้สอนชี้แจงโจทย์ว่า “ให้นักศึกษาสร้างการแสดงละครเวทีร่วมสมัยประกอบเพลง ความยาวประมาณ 3 นาที จากตัวบท โดยออกแบบบทเพลง ทำนอง และดนตรี เพื่อคงอารมณ์และบรรยากาศของเรื่องไว้ให้ชัดเจน” ทั้งนี้ไม่จำเป็นต้องถ่ายทอดเนื้อเรื่องทั้งหมด แต่ต้องสื่ออารมณ์ความรู้สึก และคุณค่าที่รับรู้จากตัวบทผ่านการแสดงและเสียงเป็นหลัก

- นักศึกษาแต่ละกลุ่มร่วมกันวางแผนการสร้างสรรค์ผลงาน และแบ่งบทบาทหน้าที่ตามความถนัด เช่น นักแสดง ผู้แต่งคำร้อง ผู้คิดทำนอง ผู้สร้างจังหวะหรือดนตรีประกอบ และผู้ออกแบบการแสดง เพื่อให้การแสดงมีองค์ประกอบครบถ้วนตามลักษณะละครเวที

- นักศึกษาร่วมกันตัดสินใจเลือกแนวทางการถ่ายทอดอารมณ์จากตัวบท ผ่าน การแสดง ของนักแสดง ดนตรี บทเพลง และบรรยากาศบนเวที หรือการผสมผสานหลายรูปแบบ โดยมุ่งเน้นการสื่ออารมณ์และความรู้สึก

- นักศึกษาฝึกซ้อมการแสดงภายในกลุ่ม โดยปรับการแสดง จังหวะ ทำนอง การใช้เสียง และการเคลื่อนไหวให้สอดคล้องกับอารมณ์ของตัวบท ครูผู้สอนทำหน้าที่สังเกตและให้คำแนะนำเชิงชี้แนะ โดยไม่กำหนดรูปแบบตายตัว เพื่อเปิดพื้นที่ให้เกิดความคิดสร้างสรรค์

- นักศึกษาแต่ละกลุ่มนำเสนอ การแสดงละครเวทีร่วมสมัย ความยาวประมาณ 3 นาที หน้าชั้นเรียน เพื่อถ่ายทอดความงามและอารมณ์ของตัวบทผ่านการแสดง ดนตรี และบทเพลง สร้างประสบการณ์การรับรู้ร่วมกัน

ขั้นที่ 4 แสดงทัศนะเชิงวิจารณ์ (20 นาที)

- นักศึกษาที่รับชมการแสดงแสดงความคิดเห็นโดยเริ่มจากการบอกความรู้สึกหรืออารมณ์ที่เกิดขึ้นจากการแสดงโดยไม่มุ่งตัดสินว่าการแสดงถูกหรือผิด

- นักศึกษาระบุตัวละคร ฉาก เสียง ดนตรี จังหวะ หรือทำทางที่ส่งผลต่อความรู้สึกของตนเอง เพื่อแสดงให้เห็นว่าความรู้สึกดังกล่าวเกิดขึ้นจากองค์ประกอบใดของการแสดง

- ครูผู้สอนดูแลจังหวะการอภิปราย ให้โอกาสนักศึกษาหลายคนได้แสดงความคิดเห็น พร้อมช่วยปรับถ้อยคำให้เป็นภาษาเชิงบวกและสุภาพ เมื่อจำเป็น เพื่อรักษาบรรยากาศการเรียนรู้ที่สร้างสรรค์

- ครูผู้สอนชี้ให้เห็นว่าผู้ชมแต่ละคนอาจรับรู้และตีความการแสดงแตกต่างกันได้ พร้อมเน้นย้ำว่าความแตกต่างดังกล่าวเป็นคุณค่าของการชื่นชมและการวิจารณ์ทางศิลปะ

ขั้นสังเกตอย่างไตร่ตรอง (10 นาที)

- นักศึกษาเขียน Reflection สั้น ๆ หรือพูดสะท้อน ครูผู้สอน ตั้งคำถามเปิด “ช่วงใดของการแสดงละครเวทีที่ทำให้ฉันรับรู้อารมณ์และบรรยากาศของเรื่องได้ชัดเจนที่สุด และเพราะเหตุใด”

สื่อการเรียนรู้

สื่อสิ่งพิมพ์

1. บทวรรณคดีเรื่อง รามเกียรติ์ ตอน สีดาลุยไฟ (จากห้องสมุดดิจิทัลวัชรญาณ <https://n9.cl/go8yw>)

2. เอกสารประกอบการสอนหน่วยที่ 6 วิจัยและวิจารณ์วรรณคดีเอก เรื่อง รามเกียรติ์ ตอน สีดาลุยไฟ

สื่ออิเล็กทรอนิกส์

1. วิดีโอเพลง ความรักของยักษ์เขียว - เต๋ยว ไออุ่น (จาก YouTube <https://n9.cl/518a4y>)

เพื่อสร้างบรรยากาศการเรียนรู้

สื่อบุคคล

1. คณะเพลงฉ่อย โอเล่ การละคร จังหวัดสุพรรณบุรี

วัสดุอุปกรณ์

1. ปากกา ดินสอ และสีเมจิก

2. กระดาษ A4

3. อุปกรณ์ประกอบการแสดง

การวัดและประเมินผล

จุดประสงค์การเรียนรู้	วิธีวัด	เครื่องมือวัดและ ประเมินผล	เกณฑ์การ ประเมินผล
1. ชื่นชมและตีความงามที่ปรากฏใน รมเกียรติ ตอน สีดาลุยไฟได้	- ประเมินการแสดง - ประเมินการแสดง ทักษะเชิงวิจารณ์ - ประเมินการบันทึก การไตร่ตรองการ เรียนรู้	- แบบประเมินการวิจักษ์ และวิจารณ์วรรณคดีเอก - แบบประเมินการแสดง ทักษะเชิงวิจารณ์ - แบบประเมินการบันทึก การไตร่ตรองการเรียนรู้	เกณฑ์การ ประเมิน 4 ระดับ 4 ดีมาก 3 ดี 2 พอใช้ 1 ปรับปรุง
2. สะท้อนความรู้สึกและการรับรู้คุณค่าของวรรณคดี ที่ปรากฏในตอนดังกล่าวผ่านการแสดงความคิดเห็นและการตีความอย่างเหมาะสม			
3. เชื่อมโยงประสบการณ์การอ่านกับการวิจักษ์และวิจารณ์วรรณคดีได้			

เกณฑ์การประเมิน

เกณฑ์การประเมินการวิจักษ์และวิจารณ์วรรณคดีเอก

ระดับคุณภาพ	คำอธิบาย
4 (ดีมาก)	- การแสดงปรากฏองค์ประกอบการถ่ายทอดอารมณ์ครบทุกองค์ประกอบ ได้แก่ ร่างกาย เสียง จังหวะ สีหน้า และท่าทาง - สามารถถ่ายทอดอารมณ์ ความรู้สึกของวรรณคดีปรากฏอย่างต่อเนื่องตลอดการแสดง - สามารถนำไปสู่การแลกเปลี่ยนมุมมองเชิงวิจารณ์ที่หลากหลาย
3 (ดี)	- การแสดงปรากฏองค์ประกอบการถ่ายทอดอารมณ์อย่างน้อย 4 องค์ประกอบ - สามารถถ่ายทอดอารมณ์ ความรู้สึกของวรรณคดีปรากฏต่อเนื่องเป็นช่วง ๆ 3-4 ครั้ง - สามารถนำไปสู่การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเชิงชื่นชมและติชมได้
2 (พอใช้)	- การแสดงปรากฏองค์ประกอบการถ่ายทอดอารมณ์อย่างน้อย 3 องค์ประกอบ - อารมณ์สามารถถ่ายทอดความรู้สึกของวรรณคดีปรากฏเป็นบางช่วง 2-3 ครั้ง - เชื่อมโยงกับตัวบทในเชิงอารมณ์ได้บางส่วน แต่การต่อยอดไปสู่การวิจักษ์หรือวิจารณ์ยังจำกัด
1 (ปรับปรุง)	- การแสดงปรากฏองค์ประกอบการถ่ายทอดอารมณ์อย่างน้อย 2 องค์ประกอบ - สามารถถ่ายทอดอารมณ์ ความรู้สึกของวรรณคดีปรากฏ 1 ครั้ง - การแสดงแสดงให้เห็นว่าผู้เรียนได้อ่านตัวบทและพยายามถ่ายทอดประสบการณ์การอ่านผ่านการแสดง

เกณฑ์การประเมินการแสดงทักษะเชิงวิจารณ์

ระดับคุณภาพ	คำอธิบาย
4 (ดีมาก)	แสดงทักษะเชิงวิจารณ์ได้อย่างน้อย 4 ประเด็น
3 (ดี)	แสดงทักษะเชิงวิจารณ์ได้อย่างน้อย 3 ประเด็น
2 (พอใช้)	แสดงทักษะเชิงวิจารณ์ได้อย่างน้อย 2 ประเด็น
1 (ควรปรับปรุง)	แสดงทักษะเชิงวิจารณ์ได้อย่างน้อย 1 ประเด็น

เกณฑ์การประเมินการบันทึกการไตร่ตรองการเรียนรู้

ระดับคุณภาพ	คำอธิบาย
4 (ดีมาก)	เขียน Reflection สั้น ๆ หรือพูดสะท้อนคิดด้านความงามและการดื่มด่ำอย่างมีเหตุผล อย่างน้อย 4 คำ/ประโยค
3 (ดี)	เขียน Reflection สั้น ๆ หรือพูดสะท้อนคิดด้านความงามและการดื่มด่ำอย่างมีเหตุผล อย่างน้อย 3 คำ/ประโยค
2 (พอใช้)	เขียน Reflection สั้น ๆ หรือพูดสะท้อนคิดด้านความงามและการดื่มด่ำอย่างมีเหตุผล อย่างน้อย 2 คำ/ประโยค
1 (ควรปรับปรุง)	เขียน Reflection สั้น ๆ หรือพูดสะท้อนคิดด้านความงามและการดื่มด่ำอย่างมีเหตุผล อย่างน้อย 1 คำ/ประโยค

* ประยุกต์ใช้แบบประเมินจากจักรกฤษณ์ จันทะคุณ. (2557, น. 447 - 448)

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 7

หน่วยการเรียนรู้ที่ 7 การแสดงผลงานทางศิลปะ

ระยะเวลา 3 ชั่วโมง

เรื่อง การสร้างสรรค์งานศิลปะและการสำแดงผลงานทางศิลปะจาก
วรรณคดีเอกของไทย

ผู้สอน นายเมธี อนันต์

สาระสำคัญ

การแสดงผลงานทางศิลปะจากวรรณคดีเอกของไทยเป็นการเปิดพื้นที่ให้ตัวบทวรรณคดีได้รับการถ่ายทอดผ่านการสร้างสรรค์และการสำแดงออกทางศิลปะในรูปแบบของ นาฏศิลป์ คีตศิลป์ ดุริยางคศิลป์ และทัศนศิลป์ โดยมุ่งเน้นการรับรู้ทางอารมณ์ การตีความ และการชื่นชมความงาม มากกว่าการวิเคราะห์หรือการตีความเชิงความรู้ วรรณคดีเอกทำหน้าที่เป็นแรงบันดาลใจทางสุนทรียะที่หล่อหลอมให้เกิดการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะซึ่งสะท้อนอารมณ์ บรรยากาศ และคุณค่าทางความรู้สึกร่วมที่ปรากฏในเรื่อง

กระบวนการสร้างสรรค์ผลงานทางศิลปะเน้นการถ่ายทอดความรู้สึกผ่านร่างกาย เสียงดนตรี จังหวะ สี รูปทรง และองค์ประกอบทางศิลปะ โดยเปิดโอกาสให้ศิลปะแต่ละแขนงทำหน้าที่สื่อสารอารมณ์ในลักษณะของตนเอง การสำแดงผลงานทางศิลปะจึงเป็นประสบการณ์ทางสุนทรียะร่วม ที่เชื่อมโยงวรรณคดีกับการรับรู้ของผู้ชมในปัจจุบัน ทำให้วรรณคดีเอกของไทยมิได้หยุดอยู่เพียงตัวอักษร หากยังดำรงคุณค่าในฐานะศิลปะที่มีชีวิต สามารถสัมผัส รับรู้ และชื่นชมได้ผ่านการแสดงและผลงานสร้างสรรค์อย่างลึกซึ้งและมีความหมาย

จุดประสงค์การเรียนรู้

เมื่อนักศึกษาเรียนเนื้อหาเรื่องนี้จบลงแล้ว สามารถ

1. สร้างสรรค์ผลงานทางศิลปะจากวรรณคดีเอกของไทย ในรูปแบบนาฏศิลป์ คีตศิลป์ ดุริยางคศิลป์ หรือทัศนศิลป์ เพื่อถ่ายทอดอารมณ์ได้
2. สำแดงและนำเสนอผลงานทางศิลปะอย่างเหมาะสม โดยใช้ศิลปะเป็นสื่อในการสื่อสารความรู้สึกและความงามทางสุนทรียะได้
3. ชื่นชมและเปิดรับประสบการณ์ทางศิลปะจากผลงานของตนเองและผู้อื่น เพื่อเสริมสร้างความซาบซึ้งและคุณค่าทางอารมณ์ที่ได้รับจากวรรณคดีเอกของไทยได้

เนื้อหา

การศึกษาหน่วยการเรียนรู้นี้มีหัวข้อที่จำเป็นต้องศึกษา ดังนี้

1. การสร้างสรรค์งานศิลปะจากวรรณคดีเอกของไทย
2. การสำแดงผลงานทางศิลปะจากวรรณคดีเอกของไทย

กิจกรรมการเรียนรู้

ผู้สอนร่วมกับวิทยากรพิเศษ โดย คณะเพลงน้อย โอเล่ การละคร จังหวัดสุพรรณบุรี

ชั่วโมงที่ 1 - 3

ขั้นที่ 1 ประสพการณ์รูปธรรม (30 นาที)

- ครูผู้สอนแบ่งนักศึกษาออกเป็นกลุ่ม ๆ ละ 5-7 คน โดยแต่ละกลุ่มเลือก วรรณคดีเอกของไทย 1 ตอนสำคัญ ที่มีพลังทางอารมณ์และเหมาะสมต่อการนำเสนอในรูปแบบการแสดงบนเวที

- ครูผู้สอนและวิทยากรพิเศษชี้แจงกรอบกิจกรรมว่า การแสดงต้องเป็น การแสดงเต็มรูปแบบบนเวที มีนักแสดง ดนตรี เพลงประกอบ และองค์ประกอบทางศิลป์ เพื่อถ่ายทอด อารมณ์ คุณค่า และความงามของวรรณคดี มากกว่าการเล่าเนื้อเรื่องทั้งหมด

- วิทยากรพิเศษสาธิตหรือเล่าประสบการณ์การนำวรรณคดีมาสร้างสรรค์เป็นการแสดง เพื่อเป็นแรงบันดาลใจและเปิดมุมมองทางศิลปะร่วมสมัย

- นักศึกษาเริ่มรับรู้และทำความเข้าใจกับตัวบทในเชิงอารมณ์ เตรียมเข้าสู่กระบวนการสร้างสรรค์การแสดง

ขั้นที่ 2 การสังเกตอย่างไตร่ตรอง (15 นาที)

- นักศึกษาแต่ละกลุ่มร่วมกันอภิปรายและเลือก อารมณ์หรือคุณค่าหลัก ของวรรณคดีตอนที่เลือก เช่น ความรัก ความเสียสละ ความเจ็บปวด ความเข้มแข็ง หรือศักดิ์ศรี

- กลุ่มร่วมกันพิจารณาว่า อารมณ์หรือคุณค่าดังกล่าวควรถ่ายทอดผ่านองค์ประกอบใดของการแสดง ได้แก่ การแสดงของนักแสดง ดนตรี เพลง จังหวะ หรือบรรยากาศบนเวที

- ครูผู้สอนและวิทยากรพิเศษร่วมแลกเปลี่ยนและตั้งคำถามชวนคิด เพื่อเปิดพื้นที่ให้เกิดการเรียนรู้และมุมมองที่หลากหลายเกี่ยวกับอารมณ์และคุณค่าของวรรณคดี

ขั้นที่ 3 การสร้างมโนทัศน์เชิงนามธรรม (15 นาที)

- นักศึกษาแต่ละกลุ่มสรุปแนวคิดการแสดงของตนเอง โดยตอบคำถามสำคัญ เช่น “อารมณ์หรือคุณค่าหลักที่ต้องการสื่อคืออะไร” , “วรรณคดีตอนนี้ถูกแปลงเป็นการแสดงบนเวทีอย่างไร” , “ศิลปะแขนงใดทำหน้าที่หลักในการสื่อสารอารมณ์”

- ครูผู้สอนชี้แนะให้เห็นความเชื่อมโยงระหว่าง วรรณคดี ศิลปะ (นาฏศิลป์ คีตศิลป์ ดุริยางคศิลป์ หรือทัศนศิลป์) ประสพการณ์ทางสุนทรียะ เพื่อให้แนวคิดการแสดงมีความชัดเจนและเป็นองค์รวม

ขั้นที่ 4 การนำไปใช้ (45 นาที)

- นักศึกษาแต่ละกลุ่มวางแผนและแบ่งบทบาทหน้าที่ในการสร้างสรรค์การแสดง เช่น นักแสดง ผู้กำกับ ผู้สร้างดนตรีหรือเพลงประกอบ ผู้ออกแบบบรรยากาศและภาพบนเวที

- นักศึกษาฝึกซ้อมและปรับการแสดงให้มีความกลมกลืนระหว่างการแสดง ดนตรี และองค์ประกอบศิลป์ โดยมีครูผู้สอนและวิทยากรพิเศษให้คำแนะนำเชิงชี้แนะ

- จัดการแสดงรอบประกวด การแสดงเต็มรูปแบบบนเวที กลุ่มละ 7-10 นาที ต่อหน้าคณะกรรมการและผู้ชม

- คณะกรรมการให้คะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนด ได้แก่ การถ่ายทอดอารมณ์และคุณค่าของวรรณคดี ความงามและความตื่นตาของการแสดง ความคิดสร้างสรรค์ และความกลมกลืนขององค์ประกอบศิลป์

ขั้นที่ 5 การไตร่ตรอง (15 นาที)

- นักศึกษาแต่ละคนเขียนบันทึกไตร่ตรองสั้น ๆ โดยสะท้อนว่า “การสร้างและแสดงผลงานศิลปะช่วยให้เข้าถึงวรรณคดีอย่างไร” และ “การแสดงเต็มรูปแบบบนเวทีส่งผลต่อความรู้สึกและความซาบซึ้งในคุณค่าของวรรณคดีอย่างไร”

- ครูผู้สอนสรุปภาพรวมของกิจกรรม โดยเน้นว่า “การสำแดงวรรณคดีผ่านการแสดงเต็มรูปแบบบนเวที เป็นการบูรณาการวรรณคดีกับศิลปะ เพื่อให้วรรณคดีเอกของไทยมีชีวิตและเข้าถึงอารมณ์ของผู้ชมอย่างลึกซึ้งและมีความหมาย”

สื่อการเรียนรู้

สื่อสิ่งพิมพ์

1. เอกสารอ่านเพิ่มเติม

- เอกสารประกอบการสอนหน่วยที่ 7 การแสดงผลงานทางศิลปะ
- มนตรี มีเนียม. (2560). วรรณกรรมการแสดง.

2. บันทึกไตร่ตรองการเรียนรู้

สื่ออิเล็กทรอนิกส์

1. หัวใจทศกัณฐ์ - โรงเรียนโยธินบูรณะ ชิงช้าสวรรค์ 2024 สเปนเซียล (จาก YouTube <https://n9.cl/aeqra>)

2. สองใจ (โรงเรียนสังขะ สุรินทร์) (จาก YouTube <https://n9.cl/wm2j9>)

3. แกร่งรักพระอภัยมณี - ออฟ หมิว ก้อย (จาก YouTube <https://n9.cl/z3e9l>)

4. นางไอ่ของอ้าย - มนต์แคน แก่นคูน (จาก YouTube <https://n9.cl/95l4g>)

5. ความรักของยักษ์เขียว - เต๋ยว ไออุ่น (จาก YouTube <https://n9.cl/518a4y>) เพื่อสร้างบรรยากาศการเรียนรู้

สื่อบุคคล

1. คณะเพลงน้อย โอเล่ การละคร จังหวัดสุพรรณบุรี

2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธัญญลักษณ์ ใจเที่ยง อาจารย์ภาควิชาศึกษาทั่วไป สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

3. ดร.ไชโย นิธิอุบัติ อาจารย์ภาควิชาศึกษาทั่วไป สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์
วัสดุอุปกรณ์

1. เวที ไมโครโฟน เครื่องเสียง เครื่องแต่งกาย ฉาก
2. อุปกรณ์ศิลปะ เช่น เครื่องดนตรีไทยหรือดนตรีสากล พู่กัน สี กระดาษ
3. อุปกรณ์ประกอบการแสดง เช่น เครื่องแต่งกาย เครื่องประดับฉาก
4. กระดาษโพสต์อิทหรือกระดานสำหรับบันทึกข้อคิดเห็นร่วมกัน

การวัดและประเมินผล

จุดประสงค์การเรียนรู้	วิธีวัด	เครื่องมือวัดและ ประเมินผล	เกณฑ์การ ประเมินผล
1. สร้างสรรค์ผลงานทางศิลปะจากวรรณคดีเอก ของไทย ในรูปแบบนาฏศิลป์ คีตศิลป์ ดุริยางคศิลป์ หรือทัศนศิลป์ เพื่อถ่ายทอดอารมณ์ ได้	- ประเมินการ แสดงผลงานทาง ศิลปะ - ตรวจสอบ บันทึกการ ไตร่ตรองการ เรียนรู้	- แบบประเมิน ประเมินการแสดง ผลงานทางศิลปะ - แบบบันทึกการ ไตร่ตรองการเรียนรู้	เกณฑ์การ ประเมิน 4 ระดับ 4 ดีมาก 3 ดี 2 พอใช้ 1 ปรับปรุง
2. สืบค้นและนำเสนอผลงานทางศิลปะอย่าง เหมาะสม โดยใช้ศิลปะเป็นสื่อในการสื่อสาร ความรู้สึกและความงามทางสุนทรียะได้			
3. ชื่นชมและเปิดรับประสบการณ์ทางศิลปะจาก ผลงานของตนเองและผู้อื่น เพื่อเสริมสร้างความ ซาบซึ้งและคุณค่าทางอารมณ์ที่ได้รับจาก วรรณคดีเอกของไทยได้			

เกณฑ์การประเมิน

เกณฑ์การประเมินการแสดงผลงานทางศิลปะ (สร้างสรรค์ผลงานทางศิลปะจากวรรณคดีเอกของไทย)

ระดับคุณภาพ	คำอธิบาย
4 (ดีมาก)	- เลือกอารมณ์หรือคุณค่าหลักจากวรรณคดี 1 ประเด็นชัดเจน - ออกแบบผลงานโดยกำหนด ศิลปะแขนงหลักและองค์ประกอบศิลป์อย่างน้อย 3 องค์ประกอบ ได้แก่ นาฏศิลป์ คีตศิลป์ ดุริยางคศิลป์ และทัศนศิลป์ - แผนการแสดงแสดงลำดับแนวคิดตั้งแต่ต้น-กลาง-จบอย่างเป็นระบบ
3 (ดี)	- เลือกอารมณ์หรือคุณค่าหลักได้ - ออกแบบโดยกำหนด องค์ประกอบศิลป์อย่างน้อย 2 องค์ประกอบ - แผนการแสดงมีโครงสร้างโดยรวม
2 (พอใช้)	- ระบุอารมณ์หรือคุณค่าหลักได้ - ออกแบบโดยใช้ องค์ประกอบศิลป์ 1 องค์ประกอบหลัก - แผนการแสดงยังไม่เป็นระบบ
1 (ควรปรับปรุง)	- มีแนวคิดการสร้างสรรคจากวรรณคดี - มีร่องรอยการร่วมวางแผน

เกณฑ์การประเมินการแสดงผลงานทางศิลปะ (สำแดงและนำเสนอผลงานทางศิลปะอย่างเหมาะสม)

ระดับคุณภาพ	คำอธิบาย
4 (ดีมาก)	- การแสดงถ่ายทอดอารมณ์และคุณค่าของวรรณคดี ความงามและความดีมีค่าของการแสดง ความคิดสร้างสรรค์ และความกลมกลืนขององค์ประกอบศิลป์ ครบทุกส่วน
3 (ดี)	- การแสดงถ่ายทอดอารมณ์และคุณค่าของวรรณคดี ความงามและความดีมีค่าของการแสดง ความคิดสร้างสรรค์ และความกลมกลืนขององค์ประกอบศิลป์ ได้ 3 ใน 4 ส่วน
2 (พอใช้)	- การแสดงถ่ายทอดอารมณ์และคุณค่าของวรรณคดี ความงามและความดีมีค่าของการแสดง ความคิดสร้างสรรค์ และความกลมกลืนขององค์ประกอบศิลป์ ได้ 2 ใน 4 ส่วน
1 (ควรปรับปรุง)	- การแสดงถ่ายทอดอารมณ์และคุณค่าของวรรณคดี ความงามและความดีมีค่าของการแสดง ความคิดสร้างสรรค์ และความกลมกลืนขององค์ประกอบศิลป์ ได้ 1 ใน 4 ส่วน

เกณฑ์การประเมินการบันทึกการไตร่ตรองความรู้

ระดับคุณภาพ	คำอธิบาย
4 (ดีมาก)	มีคำ ข้อความ หรือประโยคที่สะท้อนความซาบซึ้งในคุณค่าและอารมณ์ของวรรณคดีในระดับที่เห็นได้ชัด จำนวน 5 ประโยค
3 (ดี)	มีคำ ข้อความ หรือประโยคที่สะท้อนความซาบซึ้งในคุณค่าและอารมณ์ของวรรณคดีในระดับที่เห็นได้ชัด จำนวน 3-4 ประโยค
2 (พอใช้)	มีคำ ข้อความ หรือประโยคที่สะท้อนความซาบซึ้งได้เพียงบางส่วน จำนวน 2 ประโยค
1 (ควรปรับปรุง)	มีคำ ข้อความ หรือประโยคที่สะท้อนความซาบซึ้งได้เพียงบางส่วน จำนวน 1 ประโยค

* ประยุกต์ใช้แบบประเมินจากจักรกฤษณ์ จันทะคุณ. (2557, น. 447 - 448)

ส่วนที่ 3: แนวทางการวัดและประเมินผล

การประเมินผลตามหลักสูตรวรรณคดีเอกเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์วรรณคดี เป็นการตรวจสอบว่านักศึกษาได้รับการเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์วรรณคดี หรือไม่ อย่างไร ขอบเขตที่ประเมินครอบคลุมจุดมุ่งหมายของหลักสูตรวรรณคดีเอกเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์วรรณคดี คือ นักศึกษามีความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์วรรณคดี มีความตระหนักในสำคัญของวรรณคดีในฐานะมรดกของชาติและมีความรู้ความเข้าใจในวรรณคดีหลักสูตรนี้ดำเนินการประเมินผลหลักสูตร การวัดและประเมินผลในหลักสูตรนี้ดำเนินการใน 2 ระยะ ได้แก่

1. การประเมินผลระหว่างเรียนตามหลักสูตร

เป็นกระบวนการประเมินที่ดำเนินการควบคู่กับการเรียนรู้ เพื่อวัดความก้าวหน้าและพัฒนาการของนักศึกษาในระหว่างการเรียนรู้ โดยครอบคลุมทั้งด้านความเข้าใจเชิงเนื้อหา ความสามารถในการวิเคราะห์วิจารณ์ และทัศนคติต่อคุณค่าของวรรณคดี การประเมินระหว่างเรียนนี้มุ่งเน้นการประเมินตามสภาพจริง (Authentic Assessment) โดยใช้วิธีการที่หลากหลาย ได้แก่

- การตรวจงานเขียนวิเคราะห์และบทวิจารณ์
- การสังเกตพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการอภิปราย ถกเถียง แลกเปลี่ยนความคิดเห็น
- การประเมินการสังเคราะห์ความรู้จากกิจกรรมกลุ่มและการนำเสนอ
- การประเมินจากการแสดงออกเชิงสร้างสรรค์
- การสะท้อนความคิดจากผู้เรียนในรูปแบบการเขียนสะท้อนตนเอง (Reflection)

กระบวนการประเมินใช้เกณฑ์ประเมิน (Rubric) ที่กำหนดระดับความสามารถของผู้เรียนในแต่ละด้านอย่างเป็นระบบ ทั้งนี้ผลจากการประเมินระหว่างเรียนจะนำมาใช้ในการปรับปรุงกิจกรรมการเรียนรู้และแนวทางการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพและตอบสนองต่อเป้าหมายของหลักสูตรได้ดียิ่งขึ้น

2. การประเมินผลหลังเรียนจบหลักสูตร

เป็นการประเมินเพื่อสรุปผลสัมฤทธิ์ของนักศึกษาหลังจากสิ้นสุดการเรียนการสอนตามหลักสูตร โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อตรวจสอบว่านักศึกษาสามารถบรรลุตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรในด้านความรู้ ความเข้าใจ และความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์วรรณคดีอย่างเป็นองค์รวมหรือไม่ การประเมินหลังเรียนประกอบด้วยองค์ประกอบดังต่อไปนี้

2.1 การประเมินความเปลี่ยนแปลงทางทัศนคติ หลักสูตรนี้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาทัศนคติของนักศึกษาที่มีต่อวรรณคดี การประเมินผลจึงครอบคลุมถึงการสะท้อนตนเอง ความเข้าใจ

ตนเองผ่านวรรณคดี และความซาบซึ้งในคุณค่าแห่งงานเขียน โดยนักศึกษาสะท้อนประสบการณ์จากการเรียนรู้ เพื่อตรวจสอบการเปลี่ยนแปลงทางความคิดและอารมณ์ที่เกิดขึ้นจากการมีปฏิสัมพันธ์กับวรรณคดีอย่างต่อเนื่อง

2.2 การประเมินความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์วรรณคดีภายหลังจากที่นักศึกษาได้ผ่านกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรเสริมสร้างความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์วรรณคดี นักศึกษาจะได้รับการประเมินด้วยแบบประเมินความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์วรรณคดี ซึ่งเป็นเครื่องมือสำคัญในการสะท้อนให้เห็นถึงระดับความสามารถในการคิด วิเคราะห์ ตีความ และประเมินคุณค่าของวรรณคดีอย่างมีระบบ และสอดคล้องกับเป้าหมายของหลักสูตรที่มุ่งให้นักศึกษามีความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์วรรณคดีมีความตระหนักในสำคัญของวรรณคดีในฐานะมรดกของชาติและมีความรู้ความเข้าใจในวรรณคดี

แบบประเมินความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์วรรณคดี

สำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิตสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

คำชี้แจง ให้ผู้ตรวจพิจารณาผลงานของผู้เรียน แล้วทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างที่สอดคล้องกับ
ระดับคะแนน

ชื่อผู้รับการประเมิน.....

ชั้นปีที่.....สาขา.....เลขประจำตัวนักศึกษา.....

ประเด็น การประเมิน	ระดับคุณภาพ			
	ดีเยี่ยม (4 คะแนน)	ดี (3 คะแนน)	พอใช้ (2 คะแนน)	ควรปรับปรุง (1 คะแนน)
ความสามารถในการวิจักษ์วรรณคดี				
1.1 บอกความรู้สึกนึกคิด จากบทวรรณคดี				
1.2 ความซาบซึ้งใน คุณค่าแห่งความงาม				
1.3 ความรู้สึกดื่มด่ำรส วรรณคดี				
ความสามารถในการวิจารณ์วรรณคดี				
2.1 แสดงความคิดเห็นต่อ วรรณคดีและแสดง เหตุผลประกอบ				
2.2 แสดงความคิดเห็น เกี่ยวกับข้อคิดที่ ได้รับอันส่งผลต่อ ผู้อ่านและสังคม				

เกณฑ์การตัดสินคุณภาพ

ช่วงคะแนน	ระดับคุณภาพ	เกณฑ์การผ่าน
16 - 20	ดีเยี่ยม	ผู้เรียนมีความสามารถ
11 - 15	ดี	ในการวิจักษ์และวิจารณ์
6 - 10	พอใช้	วรรณคดี ผ่านเกณฑ์ประเมิน
1 - 5	ควรปรับปรุง	ร้อยละ 80

เกณฑ์การให้คะแนน

ประเด็น การประเมิน	ระดับคุณภาพ			
	ดีเยี่ยม (4 คะแนน)	ดี (3 คะแนน)	พอใช้ (2 คะแนน)	ควรปรับปรุง (1 คะแนน)
ความสามารถในการวิจักษ์วรรณคดี				
1.1 บอก	ตอบครบ 3	ตอบได้ประเด็นใน	ตอบได้ประเด็นใน	ไม่ปรากฏทั้ง 3
ความรู้สึกนึก	ประเด็น ได้แก่	ประเด็นหนึ่ง 2	ประเด็นหนึ่ง 1	ประเด็น คำตอบ
คิดจากบท	- ระบุด้อยคำหรือวลี	ประเด็น	ประเด็น	เป็นเพียงการสรุป
วรรณคดี	หนึ่งจากเรื่อง			เนื้อเรื่อง หรือเล่า
คำถาม: หากเลือก	- บอกอารมณ์หรือ			เหตุการณ์ โดยไม่
ถ้อยคำหรือวลี	ความรู้สึกที่ได้รับ			สะท้อนความรู้สึก
หนึ่งจากเรื่องนี้ที่	จากเรื่อง			ของผู้ตอบหรือตอบ
สะท้อนความรู้สึก	- ปรากฏการให้			นอกประเด็น
ของนักศึกษาได้ดี	เหตุผลประกอบ			
ที่สุด นักศึกษาจะ				
เลือกถ้อยคำหรือ				
วลีใด และรู้สึก				
อย่างไร				
1.2 ความซาบซึ้ง	ตอบครบ 3	ตอบได้ประเด็นใน	ตอบได้ประเด็นใน	ไม่ปรากฏทั้ง 3
ในคุณค่า	ประเด็น ได้แก่	ประเด็นหนึ่ง 2	ประเด็นหนึ่ง 1	ประเด็น คำตอบ
แห่งความ	- ปรากฏการระบุ	ประเด็น	ประเด็น	เป็นเพียงการสรุป
งาม	ส่วนที่เป็นความงาม			เนื้อเรื่องหรือ
คำถาม: คำที่	ของวรรณคดี			บรรยายเหตุการณ์
แสดงความงาม	- ปรากฏวลี ถ้อยคำ			ไม่สะท้อนการรับรู้
ของวรรณคดีที่มี	หรือประโยคที่แสดง			ความงามหรือ
ความไพเราะ จับ				ความรู้สึกซาบซึ้ง

ประเด็น การประเมิน	ระดับคุณภาพ			
	ดีเยี่ยม (4 คะแนน)	ดี (3 คะแนน)	พอใช้ (2 คะแนน)	ควรปรับปรุง (1 คะแนน)
ใจ เรื่องนี้ปรากฏ เด่นชัดในส่วนใด มากที่สุดสำหรับ นักศึกษา และเหตุ ใดจึงรู้สึกเช่นนั้น	ความรู้สึกลึกซึ้งต่อ ความงามนั้น - ปรากฏการให้ เหตุผลประกอบ			ของผู้ตอบหรือตอบ นอกประเด็น
1.3 ความรู้สึกดีมี ตำรา วรรณคดี	ตอบครบ 3 ประเด็น ได้แก่ - ปรากฏวลี ถ้อยคำ หรือประโยคที่แสดง ว่าตัวเองเป็นส่วน หนึ่งของเรื่อง	ตอบได้ประเด็นใน ประเด็นหนึ่ง 2 ประเด็น	ตอบได้ประเด็นใน ประเด็นหนึ่ง 1 ประเด็น	ไม่ปรากฏทั้ง 3 ประเด็น คำตอบ เป็นเพียงการสรุป เนื้อเรื่อง หรือบอก ความคิดเห็นทั่วไป ไม่สะท้อนความรู้สึก ดีมีตำราหรือการมีส่วน ร่วมกับเรื่องหรือ ตอบนอกประเด็น
คำถาม: ระหว่าง การอ่านวรรณคดี เรื่องนี้ ถ้า นักศึกษายู่ใน สถานการณ์นี้จะ เข้าข้างใคร เพราะ อะไร	- ปรากฏวลี ถ้อยคำ หรือประโยคที่แสดง อารมณ์หรือ ความรู้สึกที่คล้อย ตาม - ปรากฏการให้ เหตุผลประกอบ			
ความสามารถในการวิจารณ์วรรณคดี				
2.1 แสดงความ คิดเห็นต่อ วรรณคดี และแสดง เหตุผล ประกอบ	ตอบครบ 3 ประเด็น ได้แก่ - ปรากฏความ คิดเห็นต่อข้อความ ในวรรณคดีอย่าง ชัดเจน	ตอบได้ประเด็นใน ประเด็นหนึ่ง 2 ประเด็น	ตอบได้ประเด็นใน ประเด็นหนึ่ง 1 ประเด็น	ไม่ปรากฏทั้ง 3 ประเด็น คำตอบ เป็นเพียงการสรุป เนื้อเรื่อง หรือ คัดลอกข้อความ ไม่แสดงความ คิดเห็นของผู้ตอบ หรือตอบนอก ประเด็น
คำถาม: จาก ข้อความตอนที่ว่า “.....” นักศึกษามีความ คิดเห็นอย่างไร กับ ข้อความนี้	- ปรากฏการอ้างอิง หรือเชื่อมโยงกับ ข้อความที่กำหนด - ปรากฏการให้ เหตุผลประกอบ ความคิดเห็น			

ประเด็น การประเมิน	ระดับคุณภาพ			
	ดีเยี่ยม (4 คะแนน)	ดี (3 คะแนน)	พอใช้ (2 คะแนน)	ควรปรับปรุง (1 คะแนน)
	- ปรากฏการให้ เหตุผลประกอบ ความคิดเห็น			
2.2 แสดงความ คิดเห็นเกี่ยวกับ ข้อคิดที่ได้รับอัน ส่งผลต่อผู้อ่าน และสังคม	ตอบครบ 3 ประเด็น ได้แก่ - ปรากฏการระบุ ข้อคิดที่ได้รับจาก วรรณคดี	ตอบได้ประเด็นใน ประเด็นหนึ่ง 2 ประเด็น	ตอบได้ประเด็นใน ประเด็นหนึ่ง 1 ประเด็น	ไม่ปรากฏทั้ง 3 ประเด็น คำตอบ เป็นเพียงการสรุป เนื้อเรื่อง หรือแสดง ความคิดเห็นทั่วไปที่ ไม่ชี้ข้อคิดไม่ กล่าวถึงผู้อ่านหรือ สังคมประเด็นหรือ ตอบนอกประเด็น
คำถาม: จากการ อ่านวรรณคดีเรื่อง นี้ นักศึกษาได้รับ ข้อคิดใดที่เห็นว่า ยังคงมีความหมาย ต่อผู้อ่านในสังคม ปัจจุบัน	- ปรากฏการ เชื่อมโยงข้อคิดกับ ผู้อ่านหรือสังคม ปัจจุบัน - ปรากฏการให้ เหตุผลประกอบ			

แบบวัดความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์วรรณคดี

สำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิตสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

คำชี้แจง

แบบวัดความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์วรรณคดี มีจำนวน 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ความสามารถในการวิจักษ์วรรณคดี มีจำนวน 3 ข้อ

ตอนที่ 2 ความสามารถในการวิจารณ์วรรณคดี มีจำนวน 2 ข้อ

คำสั่ง ให้นักศึกษาอ่านวรรณคดี เรื่อง ขุนช้างขุนแผน ตอน ขุนช้างถวายฎีกา แล้วตอบคำถาม

กำหนดเกณฑ์การผ่านประเมิน คือ ผู้เรียนมีความสามารถในการวิจักษ์และวิจารณ์วรรณคดี

ผ่านเกณฑ์ประเมินร้อยละ 80

ขุนช้างขุนแผน ขุนช้างถวายฎีกา

ขุนช้างขุนแผน	ฉบับหอพระสมุดวชิรญาณ
๑ นางวันทองรับพระราชโองการ	ให้บันดาลบังจิตรหาคิดไม่
อกุศลผลมัวให้ชั่วใจ	ด้วยสิ้นในอายุที่เกิดมา
คิดคะเนสิ่งตลึงเตลานอก	ดังตัวตลกพระสุเมรุภูผา
ให้อุทัยจืดอันตันอุรา	เกรงผิตายหน้าก็สุดคิด
จะว่ารักขุนช้างกะไรได้	ที่จริงใจมิได้รักแต่สักหนิด
รักพ่อลูกห่วงดังดวงชีวิต	แม่นทุลผิตจะพิโรธไม่โปรดปราน
อย่าเลยจะทุลเป็นกลางไว้	ตามพระทัยท้าวจะแยกให้แตกฉาน
คิดแล้วเท่านั้นมิทันนาน	นางกัมมกรานแล้วก็ทุลไปฉับพลัน
ความรักขุนแผนก็แสนรัก	ด้วยร่วมยากมานักไม่เคยฉันท
สู้ลำบากบุกป่ามาด้วยกัน	สารพันอดออมถนอมใจ
ขุนช้างแต่อยู่ด้วยกันมา	คำหนักหาได้ว่าให้เคืองไม่
เงินทองกองไว้มิให้ใคร	ข้าไทใช้สอยเหมือนของตัว
จมนไวยเล่าก็เลือดที่นอก	ก็หยิบยกรักเท่ากันกับผิว
ทุลพลางตัวนางระเริ่มรัว	ความกลัวพระอาญาเป็นพันไป ฯ

๑ ครานั้นพระองค์ผู้ทรงภาพ ฟังจบแค้นคั่งดังเพลิงไหม้
เหมือนดินประสิวปลิวติดกับเปลวไฟ ดูดูเป็นได้อีวันทอง
จะว่ารักข้างไหนไม่ว่าได้ น้ำใจจะประดังเข้าทั้งสอง
ออกนั้นเข้านี้มีสารอง ยิ่งกว่าท้องทะเลอันล้าลึก
จอกแทนแพเสาสำเภาใหญ่ จะทอดดมเท่าไรไม่รู้สีก
เหมือนมหาสมุทรสุดซึ่งซีก น้ำลึกเหลือจะหยั่งกระทั่งดิน
อิฐผาหาหาบมาท่วมถม ก็จ่อมจมสูญหายไปหมดสิ้น
อิเสนถ่อยจัญไรใจหมิ่น ดังเพชรนิลเกิดขึ้นในอาคม
รูปงามนามเพราะน้อยไปฤ ใจไม่ซื่อสมศักดิ์เท่าเส้นผม
แต่ใจสัตว์มันยังมีที่นิยม สมาคมก็แต่ถึงฤดูมัน
มีงนี่ถ่อยยิ่งกว่าถ่อยอิต้ายเมือง จะเอาเรื่องไม่ได้สักสิ่งสรรพ
ละโมภมากตณหาตาเป็นมัน สักร้อยพันให้มึงไม่ถึงใจ
ว่าหญิงชั่วผัวยังคราวละคนเดียว หาตามตอมกันเกรียวเหมือนมึงไม่
หนักแผ่นดินกูจะอยู่ไย อ้ายไว้มึงอย่านับว่ามารดา
กูเลี้ยงมึงถึงให้เป็นหัวหมื่น คนอื่นรู้ว่าแม่ก็ขายหน้า
อ้ายขุนช้างขุนแผนทั้งสองรา กูจะหาเมียให้อ้ายอาลัย
หญิงกาลกิณีอีแพศยา มันไม่น่าเชยชิดพิสมัย
ที่รูปรวยสวสสมมีถมไป มึงตัดใจเสียเถิดอีคนนี้
เร่งเร็วเหวยพระยายมราช ไปฟันฟาดเสียให้มันเป็นผี
อกเอาชวานผ่าอย่าปราณี อย่าให้มีโลหิตติดดินกู
เอาใบตองรองไว้ให้หมากิน ตกดินจะอัปรีภัยลืออยู่
ฟันให้หญิงชายทั้งหลายดู สั่งเสร็จเสด็จสู่ปราสาทชัย ฯ

ตอนที่ 1 ความสามารถในการวิจัษ์วรรณคดี

1.1 บอกความรู้สึกนึกคิดจากบทวรรณคดี

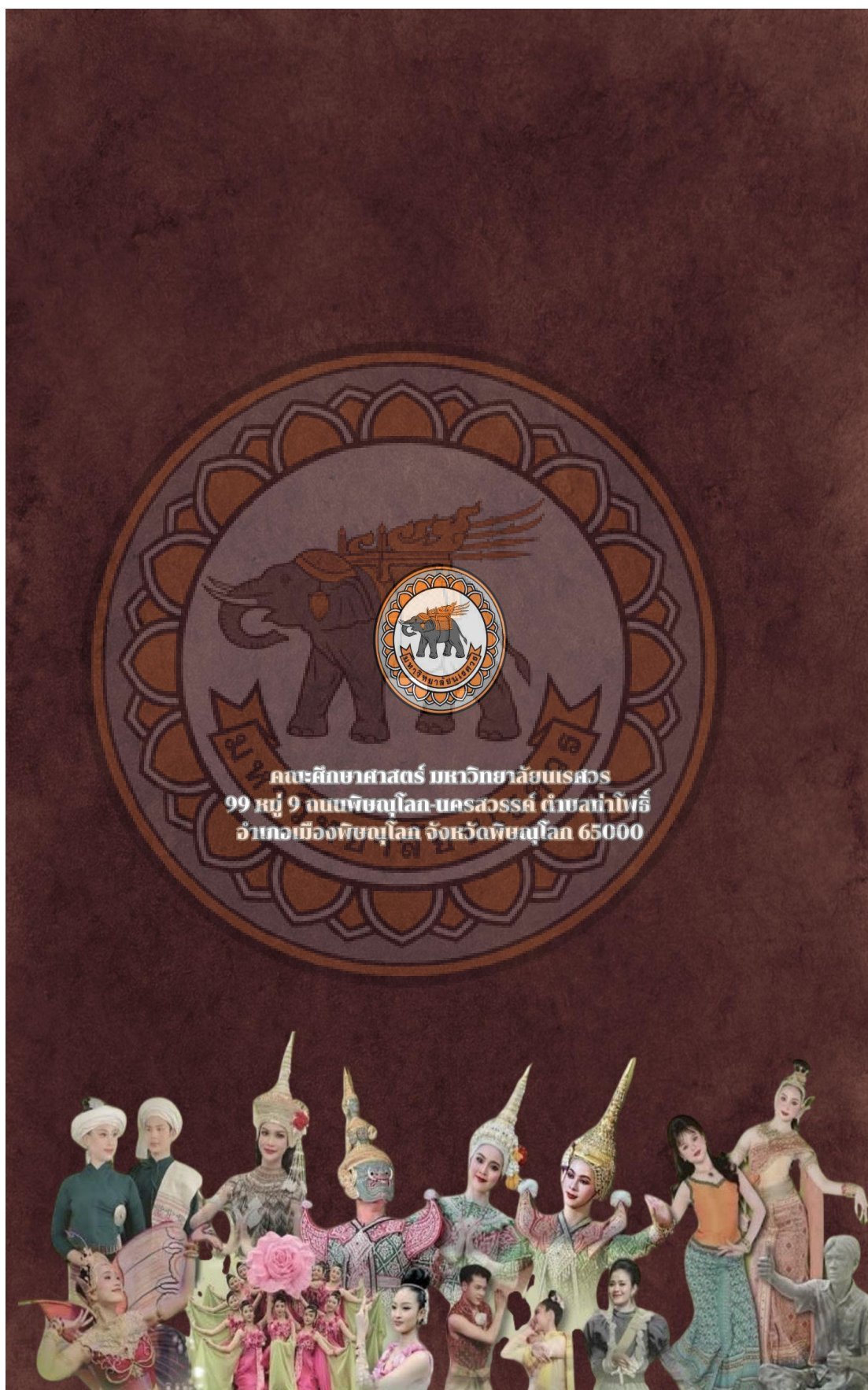
คำถาม: หากเลือกถ้อยคำหรือวลีหนึ่งจากเรื่องนี้ที่สะท้อนความรู้สึกของนักศึกษาได้ดีที่สุด นักศึกษาจะเลือกถ้อยคำหรือวลีใด และรู้สึกอย่างไร

1.2 ความซาบซึ้งในคุณค่าแห่งความงาม

คำถาม: คำที่แสดงความงามของวรรณคดีที่มีความไพเราะ จับใจ เรื่องนี้ปรากฏเด่นชัดในส่วนใดมากที่สุดสำหรับนักศึกษา และเหตุใดจึงรู้สึกเช่นนั้น

1.3 ความรู้สึกตมตำรสวรรค์

คำถาม: ระหว่างการอ่านวรรณคดีเรื่องนี้ ถ้านักศึกษาอยู่ในสถานการณ์นี้จะเข้าข้างใคร เพราะอะไร

ภาคผนวก ฉ ประมวลภาพกิจกรรมการทดลองใช้หลักสูตร

พิธีเปิด

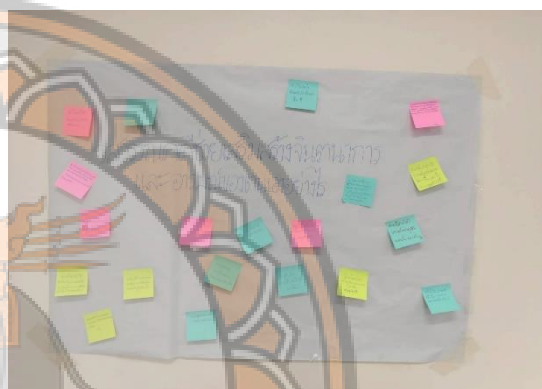
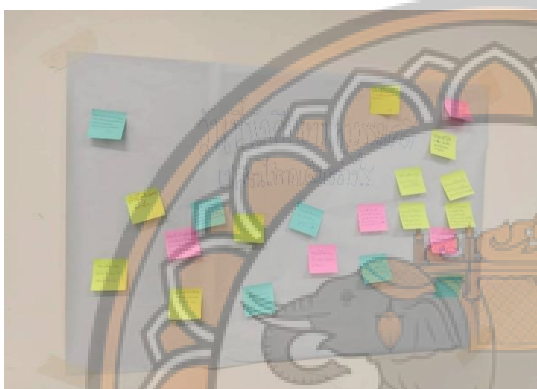
กิจกรรมวรรณคดีกับความงาม

กิจกรรมการศึกษาวรรณคดีไทย

กิจกรรมการศึกษาสุวรรณคดีไทย “เมื่อเพลงเล่าเรื่องแพนวรรณคดี”

กิจกรรมไตร่ตรองการเรียนรู้

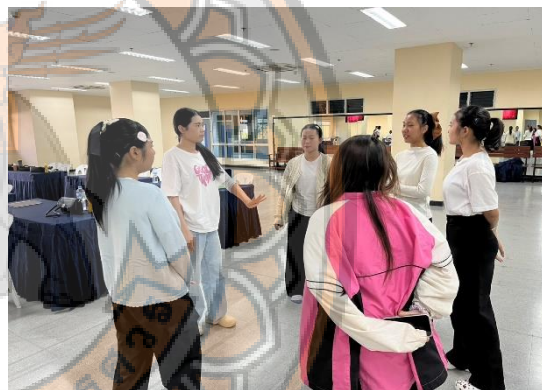
กิจกรรมวิจารณ์วรรณคดี “สุนทรียภาพวรรณคดีไทยสู่ภาพพิมพ์แสงแดด”

กิจกรรมสะท้อนการวิจารณ์วรรณคดี “สุนทรียภาพวรรณคดีไทยสู่ภาพพิมพ์แสงแดด”

ผลการวิจารณ์วรรณคดี “สุนทรียภาพวรรณคดีไทยสู่ภาพพิมพ์แสงแดด”

กิจกรรมวิจัยและวิจารณ์วรรณคดีเอก

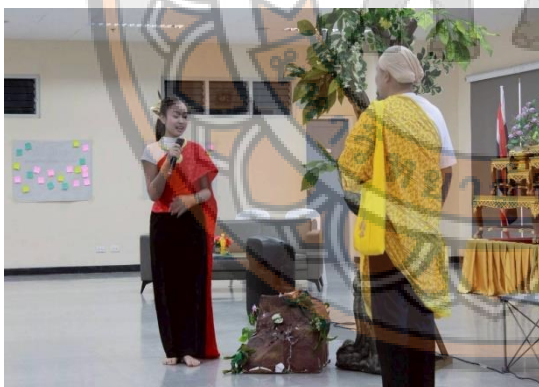
กิจกรรมวิจัยและวิจารณ์วรรณคดีเอก (สะท้อนความรู้สึก/สะท้อนอารมณ์)

การแสดงสะท้อนการวิพากษ์และวิจารณ์วรรณคดีเรื่อง พระอภัยมณี

การแสดงสะท้อนการวิพากษ์และวิจารณ์วรรณคดีเรื่อง รามเกียรติ์

การแสดงสะท้อนการวิพากษ์และวิจารณ์วรรณคดีเรื่อง ขุนช้างขุนแผน

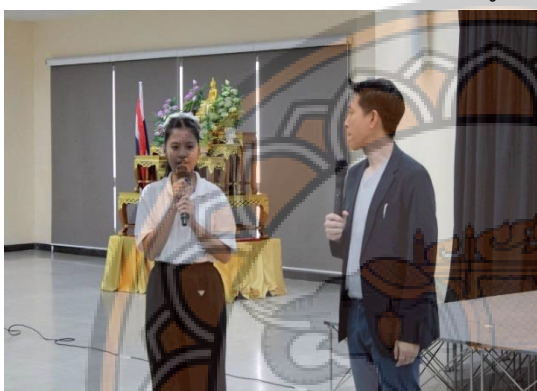

กิจกรรมการแสดงผลงานทางศิลปะ (การประกวดการแสดงวิพากษ์วิจารณ์วรรณคดี)

กิจกรรมไตร่ตรองการเรียนรู้ (สะท้อนความรู้สึกล/สะท้อนอารมณ์)

กิจกรรมไตร่ตรองการเรียนรู้ (สะท้อนความรู้สึกล/สะท้อนอารมณ์)

กิจกรรมไตร่ตรองการเรียนรู้ (สะท้อนความรู้สึกล/สะท้อนอารมณ์)

กิจกรรมไตร่ตรองการเรียนรู้ (สะท้อนความรู้สึกล/สะท้อนอารมณ์)

วิดีโอภาพรวมกิจกรรมการทดลองใช้หลักสูตร

